OSHO

apa a dispărut,

Osho

Apa a dispărut, luna a dispărut

ZECE DISCURSURI DESPRE ZEN

Traducere din limba engleză de LIDIA GRĂDINARU

EDITURA LITERA

București 2018

OSHO

apa a dispărut, luna a dispărut

OSHO

apa a dispărut, luna a dispărut

ZECE DISCURSURI DESPRE ZEN

Traducere din limba engleză de
LIDIA GRĂDINARU

1. Apa a dispărut, luna a dispărut

Călugărița Chiyono studia de ani de zile, însă nu găsea iluminarea. Într-o noapte, căra un ciubăr vechi plin cu apă. Mergând astfel, se uita la luna plină reflectată în apă. Deodată, fâşiile de bambus care alcătuiau ciubărul s-au rupt şi ciubărul s-a dezmembrat. Apa s-a vărsat; reflecția lunii a dispărut, iar Chiyono s-a iluminat. Ea a scris aceste versuri:

Am încercat în fel şi chip să păstrez ciubărul întreg, sperând că bambusul firav nu se va rupe niciodată.

Deodată, fundul a căzut. Apa a dispărut; luna a dispărut – în mâna mea, vid.

Iluminarea este întotdeauna subită. Nu se ajunge treptat la ea, pentru că tot ce este progresiv aparţine minţii, iar iluminarea nu ţine de minte. Gradele ţin de minte, iar iluminarea este dincolo de ea. Nu poţi să creşti în iluminare, sari pur şi simplu în ea. Nu poţi înainta pas cu pas; nu există paşi.

Iluminarea este exact ca un abis, fie sari, fie nu sari.

Nu poţi să ai iluminare pe bucăţi, pe fragmente. Ea este un tot – eşti fie în ea, fie în afara ei, dar nu poţi să ajungi la ea treptat. Ţine minte acest lucru, căci este un lucru fundamental: ea se întâmplă în mod total, nefragmentat, complet, de aceea mintea este întotdeauna incapabilă să o înţeleagă. Mintea înţelege orice poate fi divizat. Mintea înţelege orice lucru la care se ajunge în paşi succesivi, pentru că mintea este analiză, divizare, fragmentare.

Mintea înţelege părţile; întregul îi scapă întotdeauna. Aşa că dacă asculţi mintea, n-ai să ajungi niciodată la iluminare.

Aşa i s-a întâmplat şi acestei călugăriţe, Chiyono: a studiat ani în şir şi nu s-a întâmplat nimic. Mintea poate să studieze despre Dumnezeu, despre iluminare, despre absolut. Ea poate chiar pretinde că a înţeles tot. Dar Dumnezeu nu e ceva care trebuie înţeles. Chiar dacă ştii totul despre Dumnezeu, nu îl cunoşti; cunoaşterea nu este „despre". Ori de câte ori spui „despre", te afli în afară. Poate că dai ocol întruna, dar n-ai intrat în cerc.

Când cineva spune: „Eu ştiu despre Dumnezeu", ceea ce spune este că nu ştie nimic, deoarece cum poţi să ştii ceva despre Dumnezeu? Dumnezeu e centrul, nu periferia. Poţi să ştii despre materie – fiindcă materia nu are nici un centru, e doar periferie. Nu poţi să ştii despre conştiinţă: acolo nu există sine, nu e nimeni înăuntru. Materia este numai exteriorul; despre ea poţi să ai cunoştinţe. Ştiinţa este cunoaştere. Însuşi cuvântul „ştiinţă" înseamnă cunoaştere – cunoaşterea periferiei,

cunoaşterea despre ceva în care centrul nu există. Dacă vei aborda centrul prin periferie, vei da greş.

Trebuie să devii el, numai aşa îl poţi cunoaşte. Despre Dumnezeu nu se poate şti nimic. Trebuie să fii; numai fiind dobândeşti cunoaştere în acest caz. Când e vorba despre absolut, faptul de a-i tot da ocol pe la periferie înseamnă să ratezi adevărata cunoaştere. Trebuie să intri şi să devii una cu el.

De aceea Iisus spune: „Dumnezeu e ca iubirea" – nu iubitor, ci ca iubirea.

Despre iubire nu poţi să ştii nimic, sau poţi? Poţi să tot studiezi, poţi să ajungi un mare cărturar, dar n-ai atins, n-ai pătruns. Iubirea poate fi cunoscută numai atunci când iubeşti, când eşti îndrăgostit. Mai mult chiar: iubirea poate fi cunoscută numai atunci când devii iubire. Atunci chiar şi îndrăgostitul dispare, pentru că şi el aparţine exteriorului. Două persoane îndrăgostite dispar. Numai iubirea mai există, ritmul iubirii. Poate că există doi poli ai ritmului, însă ei nu sunt acolo. Ceva de dincolo a luat fiinţă. Cei doi au dispărut.

Iubirea există atunci când eşti gol. Cunoaşterea există atunci când eşti plin.

Cunoaşterea aparţine egoului, iar egoul nu poate niciodată pătrunde în centru, el este periferia. Periferia poate cunoaşte doar periferia. Nu poţi cunoaşte prin intermediul egoului ceva ce aparţine centrului. Egoul

poate să studieze, te poate face un mare cărturar, eventual un învăţat religios, un mare pundit. Poţi să ştii toate Vedele, toate Upanishadele, Biblia şi Coranul, şi cu toate astea să nu ştii nimic – întrucât ceea ce e necesar aici nu este o cunoaştere venită din afară, ci ceva care se întâmplă atunci când pătrunzi în lucrul acela şi devii una cu el.

Călugărița Chiyono studia de ani de zile...

Poate a studiat vieţi întregi. Tu studiezi de multe vieţi. Te învârţi întruna în cerc. Dar atunci când cineva se învârte în cerc are iluzia că avansează. Simţi mereu că te mişti şi totuşi nu ajungi nicăieri, pentru că te învârţi în cerc.

Repeţi întruna. De asta hinduşii au numit această lume samsara. Samsara înseamnă roată. Te mişti şi te mişti şi te tot mişti şi nu ajungi nicăieri şi ai mereu impresia că ajungi. „Acum ţinta e mai aproape pentru că am mers atât de mult.” Încearcă să avansezi mergând într-un cerc mare. Tu nici nu vezi că e un cerc, deoarece cunoşti doar o parte a lui. Aşa că pentru tine e întotdeauna un drum, o cale. Asta e ceea ce se întâmplă de multe vieţi.

Chiyono tot studia, dar nu găsea iluminarea – nu pentru că iluminarea e grea, ci pentru că atunci când o studiezi ratezi esenţa. Eşti pe drumul greşit.

Este ca şi cum cineva ar încerca să intre în camera asta prin zid. Nu că ar fi greu să intri în camera asta, dar

trebuie să intri pe uşă. Dacă încerci să intri prin zid pare greu, aproape imposibil. Nu este. Tu eşti pe drumul greşit.

Când încep călătoria, foarte mulţi oameni încep prin a studia, a învăţa, adună cunoştinţe, informaţii, studiază filosofia, teologia. Încep cu „despre"; apoi se lovesc de zid.

Iisus spune: „Bate şi ţi se va deschide". Dar te rog să iei aminte dacă e o uşă sau nu. Nu bate în zid, căci nu ţi se va deschide nici o uşă. Şi, de fapt, atunci când baţi la uşă, când ajungi cu adevărat aproape de uşă, constaţi că a fost mereu deschisă. Te-a aşteptat mereu. Uşa este o aşteptare, este întâmpinare de bun venit, este o receptivitate. Ce este zidul? Când începi prin cunoaştere şi nu prin a fi, te izbeşti de zid.

Trebuie să devii, să fii! Nu aduna informaţii. Dacă vrei să cunoşti iubirea, fii îndrăgostit. Dacă vrei să-l cunoşti pe Dumnezeu, fii meditaţie. Dacă vrei să intri în infinit, fii rugăciune. Dar fii! Nu cunoaşte lucruri despre rugăciune.

Nu încerca să acumulezi ce au spus alţii despre ea. Învăţătura nu te va ajuta; dimpotrivă, uitarea tuturor învăţăturilor te va ajuta. Ca să poţi cunoaşte, renunţă la tot ceea ce ştii. Renunţă la informaţii şi la scripturi, uită de Coran şi de Biblie şi de Gita; ele sunt barierele, sunt zidul. Şi dacă ai să continui să loveşti în zid, uşile nu se vor deschide niciodată, pentru că acolo nu sunt uşi. Oamenii bat la uşa Coranului, a Vedelor, a Bibliei, dar nu

se deschide nici o uşă. Studiază întruna şi ratează mereu esenţialul, la fel ca Chiyono: ea studia ani de zile, dar nu găsea iluminarea.

Ce este iluminarea? Iluminare înseamnă să devii conştient de cine eşti. Nu are nici o legătură cu lumea exterioară. Nu are nici o legătură cu ce au spus alţii. Este irelevant ce au spus alţii. Tu exişti! De ce să consulţi Biblia şi Coranul şi Gita? Închizi ochii şi exişti în slava ta infinită. Închizi ochii şi uşile se deschid. Pentru că exişti, nu ai nevoie să întrebi pe nimeni. Când întrebi... dai greş. Însuşi faptul că întrebi arată că tu crezi că eşti altundeva.

Însuşi faptul că întrebi arată că ceri o hartă. Iar pentru lumea lăuntrică nu există hartă – nu este nevoie, fiindcă nu te deplasezi spre o destinaţie necunoscută.

De fapt, nu te deplasezi deloc. Eşti acolo. Tu eşti ţinta. Nu eşti căutătorul, eşti iluminarea. Aşadar, ce este iluminarea? O stare – atunci când cauţi afară – este neiluminare; altă stare – atunci când cauţi înăuntru – este iluminare. Aşa că singura diferenţă o reprezintă obiectul asupra căruia te focalizezi. Dacă te focalizezi către ceea ce e în afară, eşti neiluminat. Dacă te focalizezi asupra a ceea ce e în interior, eşti iluminat.

Cuvântul creştin „convertire” este frumos, dar a fost folosit într-un mod oribil. Convertirea nu înseamnă să faci dintr-un hindus un creştin, sau invers. Convertirea înseamnă întoarcere. Convertirea înseamnă întoarcerea

la sursă, întoarcerea în interior; atunci eşti convertit. Iar conştiinţa ta poate să curgă în două feluri, spre exterior sau spre interior, acestea sunt cele două posibilităţi ale curgerii râului conştiinţei tale. El poate să curgă foarte multe vieţi spre exterior şi nu va ajunge niciodată la ţintă, fiindcă ţinta este sursa. Ţinta nu e înainte, e înapoi. Ţinta nu e undeva unde vei ajunge. Ţinta este undeva de unde deja ai plecat. Sursa este ţinta. Lucrul acesta trebuie înţeles foarte bine. Dacă poţi să mergi înapoi, către primul punct al începutului tău, ajungi la ţintă.

Iluminarea înseamnă să mergi la sursă, iar sursa este în tine; viaţa este acolo, curgând, pulsând, bătând continuu în tine. De ce să-i întrebi pe alţii?

Să studiezi înseamnă să-i întrebi pe alţii. Întrebi despre tine şi îi întrebi pe alţii? Asta e prostie curată. Asta este absurditate absolută – să-i întrebi pe alţii despre tine. Asta înseamnă să studiezi: să cauţi răspunsul. Iar răspunsul eşti tu!

Chiyono studia de ani de zile, dar nu găsea iluminarea.

Este firesc, evident. Nu e nimic greşit în asta. Studiind, ea se uita afară.

Încă un lucru de ţinut minte: fiinţa ta e viaţă, or nici o scriptură nu poate să fie vie. Scripturile sunt moarte. Scripturile sunt cadavre, iar tu întrebi moartea despre viaţă. Asta nu se poate. Krishna nu-ţi va fi de mare

ajutor, nici Iisus – decât dacă devii tu un Krishna, sau un Iisus. Vieţii nu îi poate răspunde moartea. Iar dacă tu crezi că vei afla răspunsul, vei fi din ce în ce mai împovărat de răspunsuri şi răspunsul va rămâne necunoscut. Asta i se întâmplă omului care studiază, care e gânditor, care e filosof. El este împovărat continuu de propriile eforturi – cuvinte şi cuvinte şi iar cuvinte –

şi este pierdut. Iar răspunsul era mereu acolo. Era nevoie doar de întoarcerea spre interior.

Nu, nimeni nu-ţi va răspunde. Nu te duce la nimeni, du-te la tine. Iar când ajungi la un maestru, tot ce poate el să facă este să te ajute să ajungi la tine, atât. Nici un maestru nu îţi poate da răspunsul, nici un maestru nu îţi poate da cheia. Maestrul te poate ajuta doar să priveşti înăuntru, atât. Acolo este cheia, acolo este comoara, acolo este totul.

Într-o noapte, căra un ciubăr vechi plin cu apă. Mergând astfel, se uita la luna plină reflectată în apă. Deodată, fâşiile de bambus care alcătuiau ciubărul s-au rupt şi ciubărul s-a dezmembrat. Apa s-a vărsat; reflecția lunii a dispărut – iar Chiyono s-a iluminat.

Într-o noapte, căra un ciubăr vechi plin cu apă.

Şi tu cari un ciubăr foarte, foarte vechi cu apă. E vorba despre mintea ta, plină de gânduri. Ea este cel mai vechi lucru pe care îl cari, aproape mort.

Mintea este întotdeauna veche, nu este niciodată nouă. Prin însăşi natura ei nu poate fi nouă, pentru că mintea înseamnă memoria. Cum poate să fie memoria nouă? Mintea înseamnă cunoscutul. Cum poate fi cunoscutul nou?

Mintea înseamnă trecutul. Cum poate să fie trecutul nou? Uită-te la mintea ta: tot ce cară ea este vechi, mort. În clipa în care ajungi să cunoşti ceva, este deja trecut. Când recunoşti ceva ce ai cunoscut, acel ceva e deja dispărut. Nu este aici şi acum, s-a mutat în lumea morţilor.

Aşadar, mintea ca atare, prin însăşi natura ei, este veche. De aceea, prin minte nu se naşte nimic original. Mintea nu poate fi originală, ea poate fi doar repetitivă. Aşa că mintea repetă întruna. Poate că repetă în mii de feluri noi, poate că repetă cu vorbe noi, dar în ultimă instanţă repetă aceleaşi lucruri. Mintea nu poate cunoaşte, nu poate veni în contact cu ceea ce este proaspăt, tânăr, nou. Când întâlneşti ceea ce este proaspăt, tânăr, nou, trebuie să laşi mintea deoparte, pentru că numai atunci ochii tăi nu sunt plini de trecut, nu sunt plini de praful trecutului; atunci oglinda ta poate să oglindească ceea ce este aici şi acum.

Tot ce e nou se naşte din conştiinţă, nu din minte. Conştiinţa este sursa ta lăuntrică cea mai profundă. Mintea este praful adunat în multele tale călătorii, ca şi cum n-ai fi făcut niciodată baie. Iar tu tot călătoreşti, şi totul se murdăreşte şi praful se adună, iar tu n-ai făcut baie niciodată. Mintea ta nu a făcut niciodată baie. Tu te

agăţi de ea. E absolut murdară. Iar toate metodele de meditaţie nu sunt decât metode de îmbăiere a acestei minţi – o baie lăuntrică –, pentru ca praful să fie înlăturat şi conştiinţa ascunsă să iasă la suprafaţă şi să poată întâlni realitatea.

Realitatea este acolo, tu eşti acolo, dar întâlnirea nu are loc din cauză că între tine şi realitate este mintea. Orice vezi, vezi cu mintea. Orice auzi, auzi cu mintea şi atunci eşti aproape orb, aproape surd. Iisus le tot spune discipolilor lui: „Cine are urechi de auzit, să audă. Cine are ochi de văzut, să vadă". Ei toţi aveau ochi, ca şi tine. Toţi aveau urechi, ca şi tine. Însă Iisus ştie, aşa cum ştiu şi eu, că eşti surd, eşti orb.

Atunci când auzi cu mintea, nu auzi, pentru că mintea interpretează, mintea colorează, mintea se schimbă, se amestecă, şi orice ajunge la tine este deja vechi acum. Mintea şi-a făcut treaba. Ea a dat propria interpretare, propria semnificaţie celor văzute, auzite. Mintea a comentat.

De aceea, până când nu ajungi un ascultător corect... Să asculţi corect înseamnă să asculţi fără minte. Să vezi corect înseamnă să priveşti fără minte, să priveşti fără să interpretezi, fără să judeci, fără să condamni; fără să evaluezi, fără să spui da sau nu. Când vorbesc cu tine, pot chiar să-ţi văd mintea dând din cap aprobator sau dezaprobator. Chiar dacă datul din cap este invizibil, eu îl văd. Poate nu îţi dai seama, uneori spui da – mintea a interpretat. Uneori spui nu – mintea a interpretat, mintea a intervenit, evaluând. Ţi-a scăpat esenţialul.

Doar ascultând pur şi simplu, fără să judeci, îţi dai seama brusc că această minte a fost tot necazul. Ea este veche, nu poate fi niciodată nouă. Aşa că să nu crezi vreodată că ai o minte originală. Nici o minte nu poate fi originală, toate minţile sunt vechi, repetitive. De asta minţii îi place întotdeauna repetiţia şi este întotdeauna împotriva noului. Mintea a creat statul, civilizaţia, moralitatea; toate sunt împotriva noului.

Orice este creat de minte va fi întotdeauna împotriva noului. Nu poţi găsi nimic mai ortodox decât mintea.

Cu mintea, nici o revoluţie nu este posibilă. Aşa că dacă eşti revoluţionar prin intermediul minţii, nu te amăgi. Un comunist nu poate să fie revoluţionar pentru că el nu a meditat niciodată. Comunismul lui e prin intermediul minţii. A schimbat bibliile – nu crede în Iisus, crede în Marx, sau crede în Mao, ultima ediţie a lui Marx – dar crede. E la fel de ortodox ca orice hindus, ca orice catolic, ca orice mahomedan. Ortodoxia este aceeaşi, pentru că ortodoxia nu depinde de ce crezi, ci dacă crezi cu mintea.

Ortodoxia depinde de minte. Mintea este cel mai ortodox element din lume, cel mai conformist.

Aşa că nimic din ceea ce creează mintea nu poate fi nou, întotdeauna va fi vechi şi întotdeauna i se va opune noului, va fi întotdeauna contrarevoluţionar. De asta în lume nu există altă revoluţie decât revoluţia religioasă; nu poate exista alta. Numai religia poate fi

revoluţionară, pentru că religia loveşte direct la sursă. Ea renunţă la minte, la ciubărul cel vechi şi apoi, dintr-odată, totul e nou, pentru că, interpretând, mintea făcea ca totul să fie vechi. Dintr-odată eşti iarăşi copil. Ochii tăi sunt proaspeţi şi tineri, te uiţi la lucruri fără cunoaştere, fără învăţătură. Dintr-odată copacii au prospeţime. Frunzişul s-a schimbat, nu mai este lipsit de strălucire, este viu.

Dintr-odată, cântecul păsărelelor este total diferit.

Multor oameni li se întâmplă asta prin intermediul drogurilor. Din cauza asta Aldous Huxley a ajuns să fie atât de vrăjit de droguri. Noua generaţie din toată lumea este foarte atrasă de droguri. Motivul e că, preţ de o clipă sau câteva clipe, efectul chimic al drogului îndepărtează mintea. Te uiţi la lume – acum culorile din jur sunt pur şi simplu miraculoase. N-ai mai văzut aşa ceva. O floare obişnuită devine întreaga existenţă, poartă întreaga splendoare a divinităţii. O frunză obişnuită devine atât de profundă de parcă întregul adevăr ar fi dezvăluit prin ea. Totul se schimbă imediat.

Drogul nu poate să schimbe lumea; drogul doar înlătură în mod chimic mintea.

Însă poţi să devii dependent de el – atunci mintea a absorbit şi drogul.

Numai o dată, la început, sau de două sau trei ori, poţi să păcăleşti mintea pe cale chimică. Încetul cu încetul,

mintea se deprinde cu drogul, redevine stăpână. Şocul iniţial s-a pierdut. Mintea devine dependentă de drog. Atunci ea cere, iar cererea vine de data asta de la minte. Încetul cu încetul, nu mai poţi îndepărta mintea nici pe cale chimică. Ea va fi acolo, iar tu vei fi dependent de drog. Copacii vor îmbătrâni iar, culorile nu vor mai fi atât de vii, lucrurile vor redeveni anoste. Drogul te-a omorât; el nu a putut să omoare mintea.

Drogul poate oferi doar un tratament de şoc. El este un şoc pentru chimia întregului corp. Şocul strică vechiul aranjament. Se creează spaţii libere; prin acele spaţii poţi să priveşti, dar nu poţi face din asta o practică. Drogul nu poate deveni o practică. Mai devreme sau mai târziu el ajunge să facă parte din minte; mintea preia controlul. Atunci totul e iarăşi vechi.

Nimic în afară de meditaţie nu poate să ucidă mintea. Prin meditaţie, mintea se sinucide. Dacă poţi să dai mintea la o parte – fără substanţe chimice, fără mijloace fizice – tu devii stăpânul. Iar atunci când tu eşti stăpânul, totul este nou. Întotdeauna a fost aşa. De la început până la sfârşit totul e nou, tânăr, proaspăt. Moartea n-a existat niciodată în lumea asta.

Este viaţă veşnică.

Într-o noapte, căra un ciubăr vechi plin cu apă.

Şi tu cari vechiul ciubăr plin cu apă. Mintea este ciubărul cel vechi, iar gândurile sunt apa. Şi pentru că preţuieşti atât de mult gândurile, nu poţi să arunci acest ciubăr vechi. Căci ce se va întâmpla atunci cu gândurile tale?

Te agăţi de ele ca şi cum ar fi o sursă foarte adâncă de fericire, de linişte; ca şi cum prin intermediul gândurilor ai să dobândeşti viaţa şi comorile ascunse ale vieţii. Prin intermediul gândurilor n-ai dobândit niciodată nimic de felul acesta. E doar o speranţă zadarnică.

Ce ai dobândit prin intermediul gândurilor în afară de anxietate, de tensiune? Dar te agăţi de ele cu speranţa că, într-o bună zi, cândva, în viitor, gândirea te va face să ajungi la adevăr. Până acum nu s-a întâmplat nimic de felul acesta şi nici nu se va întâmpla vreodată, pentru că adevărul nu e ceva la care să te gândeşti. El există. Trebuie doar să te uiţi. Nu e nevoie să te gândeşti la el. Gândirea e necesară dacă el nu este acolo, dacă bâjbâi în întuneric. Dar în existenţă nu există întuneric; existenţa este lumină absolută. Nu trebuie să bâjbâi. Tu bâjbâi inutil cu ochii închişi şi te gândeşti: „Dacă nu mai bâjbâi, voi fi pierdut”. Gândirea e bâjbâială.

Meditaţia este deschiderea ochilor. Meditaţia înseamnă să te uiţi. De asta hinduşii au numit-o darshan. Darshan înseamnă să te uiţi – să te uiţi la, nu să te gândeşti la. Însăşi acţiunea de a te uita transformă. Însă tu cari gânduri în acest ciubăr vechi şi tot peticeşti ciubărul şi te temi: dacă se sparge, ce se va întâmpla cu preţioasele tale gânduri? Iar ele nu sunt deloc preţioase.

Fă într-o zi acest mic experiment. Închide-te în camera ta şi începe să-ţi aşterni gândurile pe hârtie – scrie orice îţi vine în minte. Nu schimba gândurile, pentru că nu e nevoie să arăţi cuiva hârtia asta. Scrie timp de zece minute şi apoi uită-te la ce ai scris: asta este gândirea ta. Dacă te uiţi la ce ai scris vei crede că e opera unui nebun. Dacă arăţi hârtia asta celui mai bun prieten al tău, se va uita la tine şi va gândi: „Ai înnebunit?" Şi aceeaşi situaţie este şi în cazul lui. Dar noi continuăm să ascundem nebunia. Avem feţe, iar în spatele acelor feţe suntem nebuni.

De ce preţuieşti atât de mult această gândire? Ai ajuns dependent de ea – e un drog, este chimică. Ţine minte, gândirea este chimică, e un drog. Ori de câte ori începi să gândeşti eşti într-un fel de somn hipnotic. De asta ai devenit dependent – este exact ca opiul. Uiţi de lume, de griji, de responsabilităţi. Visând, gândind, întemeiezi în tine un alt tip de lume.

Cei care s-au ocupat mult timp de ştiinţa somnului spun că somnul e necesar pentru visare. Iar dacă îi întrebi de ce e nevoie de visare, răspunsul lor este că e nevoie de ea ca să rămâi sănătos la minte, pentru că în vis poţi să-ţi arunci nebunia. Întreaga noapte este un proces de curăţire, iar dimineaţa poţi să te comporţi raţional. Oamenii de ştiinţă spun că dacă eşti privat de somn şi de visare câteva zile înnebuneşti, pentru că nu se va produce catharsisul, curăţirea, şi atunci nebunia va erupe. Vei exploda.

Noaptea visezi – asta-i o purificare. Ziua gândeşti – şi asta e o purificare şi te ajută să fii somnoros. Este un drog. Nu e nevoie să-ţi faci griji de ce se întâmplă. Te închizi în tine cu gândurile tale. Iar ele îţi sunt bine cunoscute, te simţi confortabil, asta e casa ta. Oricât de murdară şi veche este, trăieşti în ea de atât de mult timp încât te-ai obişnuit cu ea. Te-ai obişnuit cu închisoarea ta. Asta li se întâmplă deţinuţilor: dacă stau foarte mult în puşcărie, începe să le fie frică să iasă, ajung să se teamă de libertate. Există o teamă de libertate, pentru că ea va aduce responsabilităţi noi. Şi nimic nu se compară cu ieşirea din minte – este libertatea absolută. Hinduşii numesc asta moksha, libertatea absolută. Nimic nu se compară cu ea – închisoarea e spulberată, eşti pur şi simplu sub cerul infinit. Frica pune stăpânire pe tine; vrei să te întorci acasă – la casa ta confortabilă, înconjurată de ziduri, împrejmuită cu gard.

Dacă infinitul nu ţi se arată, nu ţi-e frică. Infinitul seamănă întotdeauna cu moartea. Te-ai obişnuit cu ceea ce este finit, clar delimitat, unde distincţiile sunt clare. De asta nu poţi să arunci gândurile, să arunci ciubărul.

Dimpotrivă, îl faci din ce în ce mai mare şi este la fel ca burta ta; cu cât bagi mai multe gânduri în el, cu atât se măreşte mai mult. Dar dacă mănânci prea mult burta poate să explodeze, însă mintea nu.

O minte obişnuită poate să conţină toate bibliotecile din lume. În capul tău mic sunt şaptezeci de milioane de celule şi fiecare celulă poate să poarte cel puţin un

milion de informaţii. Încă nu s-a putut construi un calculator care să se compare cu mintea omului. Porţi în capul tău mic întreaga lume, şi ea continuă să se mărească.

Chiyono studia şi tot studia – punea din ce în ce mai multă apă în ciubărul cel vechi. Nu găsea iluminarea. Dar:

Într-o noapte, căra un ciubăr vechi plin cu apă. Mergând astfel, se uita la luna plină reflectată în apă.

Luna plină era sus pe cer şi se reflecta în apa din ciubăr, iar Chiyono se uita la ea. Asta li se întâmplă tuturor. Asta nu-i o poveste, nu-i o anecdotă, este realitatea – e ceea ce ţi se întâmplă ţie. Tu nu te-ai uitat niciodată la luna plină. Nu ai cum. Întotdeauna te uiţi la luna reflectată în apa ta, în gândurile tale. De asta hinduşii – mai ales Shankara – au spus: Tot ce cunoşti este maya, iluzie. Este ca şi când te-ai uita la luna din apă, la o reflecţie, nu la luna adevărată. Iar tu crezi că reflecţia este luna.

Indiferent ce vezi, vezi prin reflecţie. Ochii tăi reflectă; ochii tăi sunt doar nişte oglinzi. Urechile tale reflectă – toate simţurile tale sunt doar nişte oglinzi, ele reflectă. Şi apoi este cea mai mare oglindă dintre toate – mintea ta; ea reflectă. Şi nu doar reflectă, ci şi comentează, interpretează. Odată cu reflecţia, ea face un comentariu. Distorsionează.

Ai văzut oglinzi care distorsionează? La fel e şi mintea ta – distorsionează totul. Orice ai cunoscut până acum nu a fost luna adevărată de pe cer, pentru că ducând cu tine acest ciubăr vechi plin cu apă, cum poţi să te uiţi la luna adevărată? Continui să te uiţi la reflecţie, iar reflecţia este iluzorie.

Acesta este înţelesul cuvântului maya, iluzie. Orice cunoşti este maya, este aparenţă, nu este realitatea. Realitatea vine numai atunci când ciubărul se sparge – apa se împrăştie, reflecţia dispare.

Deodată, fâşiile de bambus care alcătuiau ciubărul s-au rupt şi ciubărul s-a dezmembrat.

S-a întâmplat brusc; e ca un accident. Încearcă să înţelegi acest fenomen.

Iluminarea este întotdeauna ca un accident pentru că este imprevizibilă –

pentru că nu poţi să aranjezi ca ea să aibă loc, nu poţi s-o faci să aibă loc.

Iar dacă aranjezi ca ea să aibă loc, atunci totul va fi doar un truc al minţii, nu va fi ceva dincolo de minte. Mulţi caută să producă ei iluminarea. Fac tot felul de lucruri pentru a produce iluminarea, pentru a crea cauza care să ducă la producerea ei, însă ea nu este un lucru cauzal. Ea nu poate fi ceva mai mare decât tine, dacă o cauzezi

tu. Dacă o cauzezi tu, este inutilă. Ea se petrece de la sine, nu poate fi cauzată. Nu presupune o continuitate cu mintea ta, este un abis discontinuu. Brusc, tu nu eşti acolo, iar ea este acolo.

Dacă ai reuşi să o cauzezi, atunci ai fi şi tu acolo.

Când Siddhartha Gautama s-a iluminat, când a devenit un Buddha, a mai fost el acelaşi om? Nu! Este imposibil ca un om să mai fie acelaşi după ce devine iluminat. Continuitatea se întrerupe; omul cel vechi dispare pur şi simplu, iar cel care apare este un om absolut nou. Siddhartha Gautama, prinţul care şi-a părăsit palatul, soţia şi copilul nu mai există. Acel ego nu mai există; acea minte nu mai există. Acel om vechi este mort – ciubărul cel vechi s-a spart. Ce există acum este absolut nou, nu a mai existat. De asta îi dăm un nume nou, îl numim Buddha. Abandonăm numele vechi pentru că el aparţinea altei identităţi, altei personalităţi, altcuiva. Acel nume vechi nu a aparţinut niciodată acestui om.

Iluminarea este un fenomen discontinuu. Nu este continuu, pentru că, dacă ar fi continuu, ar fi cel mult doar un trecut modificat; nu ar putea fi un fenomen absolut nou pentru că trecutul ar continua – modificat un pic pe ici şi pe acolo, vopsit, lustruit, dar tot trecut, tot vechi.

Iluminarea e ca un accident. Dar să nu înţelegi greşit, pentru că atunci când spun că iluminarea este ca un accident nu spun să nu faci nimic pentru ea.

Nu acesta e înţelesul. Dacă nu faci nimic pentru ea, nici accidentul nu se va întâmpla. Accidentul li se întâmplă numai celor care au făcut multe pentru apariţia lui; însă nu se întâmplă ca urmare a acţiunii lor. Asta este problema: ea nu se întâmplă niciodată datorită acţiunii lor, dar nici fără acţiunea lor nu se produce. Acţiunea nu este cauza producerii ei. Acţiunea este doar o cauză care creează în ei situaţia care îi face predispuşi la accident, atâta tot.

Meditaţia creează doar predispoziţia la accident, atâta tot. De asta nici chiar un Buddha nu poate să spună când va avea loc iluminarea ta. Când vin oamenii la mine şi mă întreabă când vor deveni şi ei iluminaţi, eu le spun:

„Curând”. Asta nu înseamnă nimic. Curând poate fi în clipa următoare, sau s-ar putea să nu vină multe vieţi, pentru că un accident nu poate fi prezis.

Dacă ar putea fi prezis n-ar mai fi accident, ar fi o continuitate.

Dar nu înceta să faci lucruri. Nu te gândi că dacă e să se întâmple se va întâmpla; atunci nu se va întâmpla niciodată. Trebuie să fii pregătit pentru ea, trebuie să fii pregătit pentru accident, pentru necunoscut – pregătit, în aşteptare, receptiv. Altfel s-ar putea ca accidentul să vină şi să treacă pe lângă tine. S-ar putea ca tu să dormi. S-ar putea ca necunoscutul să-ţi bată la uşă şi tu să nu auzi. S-ar putea să dormi dus, sau să stai de vorbă cu

cineva, sau să-ţi spui că nu e decât vântul care bate la uşă. Poţi să te gândeşti la multe lucruri – fiecare om este un mare gânditor.

Fii pregătit pentru accident. Şi, ţine minte, nu tu îl cauzezi, tu doar creezi o situaţie în tine; ce faci tu nu este o cauză, este doar o invitaţie. Diferenţa e mare, pentru că dacă tu crezi că este o cauză, atunci începi să ceri, să spui:

„De ce nu se întâmplă? De ce nu mi s-a întâmplat până acum?" Asta creează o tensiune internă şi, dacă există tensiune, e imposibil ca iluminarea să aibă loc. Trebuie să fii luat prin surprindere. Trebuie să fii în aşteptare, dar nu neliniştit, ci relaxat. Trebuie să o inviți, dar să nu fii sigur că oaspetele va veni.

În cele din urmă depinde de oaspete, nu de tine. Dar fără invitaţie oaspetele nu va veni niciodată, asta e sigur. Cu invitaţia ta nu e sigur că va veni, dar fără invitaţia ta este sigur că nu va veni niciodată. Cu invitaţia ta poate o să vină, posibilitatea există. Aşa că aşteaptă la uşă, dar nu fi nerăbdător, nu fi prea sigur.

Certitudinea este a minţii, aşteptarea este a conştiinţei. Iar mintea e superficială, toate certitudinile ei sunt superficiale. Iluminarea poate să vină în orice clipă. Atunci când vei fi pregătit să vezi, să priveşti, vei ajunge să ştii că ea se întâmplă întotdeauna chiar alături de tine. Doar că tu nu te uitai în direcţia respectivă, nu te uitai către acel colţ.

Odată, Mulla Nasrudin se odihnea în scaunul lui. Soția lui se uita în stradă, iar el se uita la perete. Stăteau spate în spate, cum stau întotdeauna soții şi soțiile.

Deodată, soția a spus:

– Ia uite, Nasrudin! A murit cel mai bogat om din oraş şi mii de oameni se duc să-l însoțească pe ultimul drum.

Nasrudin a răspuns:

– Ce păcat că nu sunt cu fața într-acolo!

„Ce păcat că nu sunt cu faţa într-acolo.” Nu a vrut să se uite – ar fi fost de ajuns să întoarcă capul... Dar asta ţi se întâmplă ţie. Ce păcat! Nu te uiţi spre locul în care se produce accidentul, pe unde trece necunoscutul.

Ceea ce fac toate meditaţiile este să te ajute să te uiţi către necunoscut, să priveşti spre ceea ce este

neobişnuit, străin. Ele te fac să fii mai deschis, mai deschis pentru accident. Dar nu poţi să îl determini.

Chiar dacă eşti pregătit, s-ar putea să trebuiască să aştepţi. Nu poţi forţa iluminarea, nu o poţi aduce la tine. Dacă ai putea să o forţezi, atunci religia ar fi exact ca ştiinţa. Diferenţa de bază dintre ştiinţă şi religie este că ştiinţa poate forţa lucrurile pentru că ea se bazează pe cauze, nu pe invitaţii.

Ştiinţa poate să facă orice pentru că ea găseşte cauza. Odată cauza cunoscută, orice se poate face. Ştiinţa ştie că apa încălzită până la o sută de grade se evaporă – asta e o cauză. Poţi să fii sigur că, ajunsă la o sută de grade, apa începe să se evapore. Poţi să forţezi apa să se evapore încălzind-o. Poţi să amesteci oxigen şi hidrogen şi să le forţezi să devină apă. Poţi să determini ceva. Ştiinţa caută să afle cauza.

Religia este fundamental diferită. Iar religia nu poate să devină niciodată ştiinţă în acel sens, pentru că ea caută ceea ce este necauzat, caută ceea ce este discontinuu; ea caută o transformare absolută. O transformare parţială poate fi cauzată. Dar una absolută? Nimic vechi şi totul nou? – atunci trebuie să existe o întrerupere. Legătura nu poate exista. Acolo trebuie să aibă loc un salt. Astfel încât vechiul să dispară brusc şi să ia fiinţă noul, iar cele două nu sunt unite – există un spaţiu gol între ele. Siddhartha Gautama pur şi simplu dispare. Apare Gautama Buddha – există o întrerupere.

Trebuie să ţii minte această întrerupere. De asta spun eu că iluminarea este exact ca un accident. Dar paradoxul este că trebuie să lucrezi continuu pentru ea. În timp ce mă asculţi pe mine, nu fi leneş. În timp ce mă asculţi, nu adormi. În timp ce mă asculţi, nu te gândi că: „Dacă e ca un accident şi nu o putem cauza, de ce să mai meditez? De ce să mai fac aia şi ailaltă? Mai bine aştept". Nu, aşteptarea nu trebuie să fie o aşteptare leneşă. Ea trebuie să fie o aşteptare vie. Trebuie să aştepţi cu energie absolută la dispoziţie. Nu trebuie să aştepţi ca un mort: trebuie să aştepţi tânăr, proaspăt, viu, pulsând de viaţă. Numai atunci ţi se poate întâmpla acel necunoscut. Când eşti în culmea vieţii, în culmea capacităţii tale, când eşti cel mai viu – numai atunci se întâmplă. Numai o culme, un pisc, poate întâlni acea mare culme; numai piscurile se întâlnesc – ce se aseamănă se adună.

Continuă să munceşti cât poţi, dar nu începe să revendici nimic. Nu spune:

„Am făcut asta, acum trebuie să se întâmple". În privinţa asta nu există nici un „trebuie". Iluminarea este o străină. Continui să-i scrii invitaţii, dar nu are adresă, aşa că nu le poţi pune la poştă. Continui să arunci în vânt invitaţiile; s-ar putea să ajungă, s-ar putea să nu ajungă. Dumnezeu este întotdeauna un „poate", dar e frumos când lucrurile sunt „poate". Când lucrurile sunt sigure, frumuseţea dispare.

Ai observat vreodată că, în viaţă, numai moartea e certă şi toate celelalte sunt incerte? Totul este incert! Nimeni

nu ştie dacă iubirea se va întâmpla sau nu. Nimeni nu ştie dacă vei putea să cânţi un cântec sau nu. Un singur lucru e sigur: moartea. Certitudinea aparţine morţii, niciodată vieţii. Iar dacă eşti în căutarea vieţii veşnice, atunci trăieşte în „poate". Trăieşte deschis, în aşteptare, dar ţine minte permanent că nu o poţi determina să se întâmple. Când se va întâmpla, tu vei dispărea.

Acesta este înţelesul acestei frumoase întâmplări: *Deodată, fâşiile de bambus care alcătuiau ciubărul s-au rupt...*

Deodată s-a întâmplat. Dar ea lucra, studia, medita. Era o călugăriţă grozavă. Trăise cel puţin treizeci, patruzeci de ani alături de maestru şi lucrase extraordinar de mult.

Trebuie să-ţi spun ceva despre Chiyono. Era o femeie foarte frumoasă – de o frumuseţe rară, unică. Când era tânără, chiar şi prinţii şi împăratul umblau după ea. Ea i-a refuzat pe toţi, pentru că voia să fie doar iubita divinităţii, aşa că nimeni nu se ridica la înălţimea aşteptărilor ei.

A mers din mănăstire în mănăstire să se iniţieze în sannyas pentru a deveni călugăriţă, dar chiar şi marii maeştrii au refuzat-o, pentru că era atât de frumoasă încât ar fi creat probleme. Erau foarte mulţi călugări – şi, firește, călugării sunt oameni reprimaţi –, iar ea era atât de frumoasă încât ei ar fi uitat de Dumnezeu şi de

toate. Iar ea era cu adevărat frumoasă, aşa că oriunde se ducea i se închidea uşa.

Maestrul îi spunea: „Înţeleg căutarea ta, dar trebuie să mă uit şi la adepţii mei. Am cinci sute de sannyasini; vor înnebuni. Vor uita de meditaţie, de scripturi, de toate. Tu vei fi dumnezeul. Aşa că, Chiyono, nu-i tulbura pe aceşti bieţi oameni, pleacă".

Şi ce a făcut Chiyono? Negăsind nici o cale, şi-a ars faţa, a umplut-o de cicatrici. Apoi s-a dus la un maestru, care nici măcar nu şi-a dat seama dacă era femeie sau bărbat. Atunci a fost acceptată drept călugăriţă.

Era cât se poate de pregătită. Căutarea ei era autentică. Accidentul a fost meritat, a fost câştigat. A studiat şi a meditat treizeci, patruzeci de ani continuu. Apoi, brusc, într-o noapte, străinul a venit la uşa ei.

Deodată, fâşiile de bambus care alcătuiau ciubărul s-au rupt şi ciubărul s-a dezmembrat. Apa s-a vărsat; reflecția lunii a dispărut – iar Chiyono s-a iluminat.

Ea se uita la lună – era frumoasă. Chiar şi reflecţiile sunt frumoase, pentru că ele reflectă frumuseţea absolută. Şi lumea este frumoasă, pentru că este reflecţia lui Dumnezeu. Aşa că să nu spui că lumea e urâtă. Cum poate reflecţia să fie urâtă, când ea reflectă divinitatea?

Cei care spun că lumea este urâtă şi renunţă la ea se înşală cu desăvârşire, pentru că dacă renunţi la lumea asta, în adâncul fiinţei tale renunţi la Creator. Nu renunţa. Chiar şi un chip de femeie este frumos, pentru că el reflectă. Un chip de bărbat este frumos, un trup este frumos, pentru că ele reflectă. Copacii sunt frumoşi, păsările sunt frumoase, fiindcă reflectă.

Reflecţia este foarte frumoasă – ce să mai spunem despre original?

Aşa că un căutător adevărat nu este împotriva lumii. Căutătorul adevărat iubeşte atât de mult lumea, iubeşte atât de mult reflecţia încât vrea să vadă originalul. Iubeşte atât de mult această reflecţie încât apare în el dorinţa să vadă, să vadă luna plină de pe cer. El părăseşte această reflecţie nu fiindcă este împotriva ei, ci părăseşte această reflecţie doar ca să pornească în căutarea a ceea ce se reflecta în ea. El nu este împotriva iubirii, rugăciunea lui nu este împotriva iubirii. A cunoscut în iubire o asemenea frumuseţe încât acum vrea să pătrundă mai adânc. Rugăciunea este cea mai profundă „îndrăgostire". A cunoscut atâtea în reflecţia aceea, era aşa de frumoasă, aşa de parfumată, era acolo o asemenea muzică încât acum i s-a trezit dorinţa să cunoască sursa. Iar dacă reflecţia este atât de muzicală, ce armonie trebuie să existe în sursă!

Căutătorul adevărat nu este niciodată împotriva a ceva. El este pentru ceva, niciodată împotriva a ceva. El este pentru Dumnezeu, dar niciodată împotriva lumii, pentru că, în definitiv, lumea îi aparţine lui Dumnezeu.

Dacă îţi văd chipul în oglindă şi este frumos, ar trebui să fiu împotriva oglinzii? Ba dimpotrivă, ar trebui să fiu recunoscător, pentru că ea te reflectă pe tine. Dar nu vreau să mă concentrez asupra oglinzii. Vreau să te caut pe tine, cel care erai reflectat în oglindă. Va trebui să părăsesc oglinda, dar nu fiindcă sunt împotriva ei. Îi voi fi recunoscător că a oglindit ceva a cărui reflecţie era atât de frumoasă – dar acum trebuie să plec să găsesc sursa.

... apa s-a vărsat; reflecția lunii a dispărut – iar Chiyono s-a iluminat.

Ea se uita la luna reflectată în ciubăr. Deodată ciubărul s-a dezmembrat, apa s-a împrăştiat şi luna a dispărut – iar acela a fost punctul de declanşare.

Întotdeauna există un punct de declanşare în care vechiul dispare şi începe noul, în care renaşti. Acela a devenit punctul de declanşare. Deodată, apa s-a împrăştiat şi n-a mai existat lună. Aşa că ea trebuie să se fi uitat în sus –

iar acolo era luna adevărată. Şi asta a devenit o parabolă, a devenit un fenomen interior. Acelaşi lucru se întâmpla înăuntru: totul era văzut prin intermediul minţii – mintea era o oglindă. Ea s-a trezit deodată la realitatea faptului că totul era o reflecţie, o iluzie, fiindcă era văzut cu mintea. Când ciubărul s-a spart, s-a spart şi mintea. Era pregătită. Tot ce se putea face fusese făcut. Chiyono făcuse tot ce era posibil. Nu a

rămas nimic, ea era pregătită. Tot ce se putea face fusese făcut. Chiyono făcuse tot ce era posibil.

Nu mai rămăsese nimic, ea era pregătită, câştigase iluminarea. Acest incident banal a devenit un punct de declanşare.

Dar tu să nu urmezi exemplul lui Chiyono. Ţie nu ţi se va întâmpla aşa.

Fiindcă ştii povestea, poţi să spargi urciorul şi apa să se reverse şi reflecţia să dispară, fără însă ca în tine să se întâmple ceva. Nu se poate face din asta un ritual.

Dar aşa procedează de secole întregi oamenii proşti. Ei află punctele de declanşare, însă acestea sunt întotdeauna individuale şi unice. Ele nu pot fi repetate, pentru că nimeni nu poate să fie din nou o Chiyono. Ea se naşte doar o dată – niciodată din nou. Aşa că tu nu poţi să repeţi întâmplarea ei, fiindcă nu eşti Chiyono.

Dar asta e ceea ce se petrece mereu şi mereu, deoarece mintea noastră lucrează ca un sistem logic. Dacă i s-a întâmplat lui Chiyono în timp ce căra un ciubăr care apoi s-a spart, iar apa a curs şi reflecţia din ea a dispărut, după care a urmat iluminarea – atunci fă din asta un ritual. Asta e ce se face în biserici, în moschei, în temple – ritualuri.

Cum i s-a întâmplat lui Buddha? Dacă repeţi ce a făcut el – stai la fel, cu ochii închişi, sub un copac bodhi, exact ca Buddha –, atunci eşti prost. Nu vei deveni niciodată un Buddha, eşti pur şi simplu prost, altfel n-ai repeta ce a făcut el. Ritualurile sunt repetate de idioţi. Pentru că măcar atâta înţelegere... cât să-ţi dai seama că aici nu e vorba despre a sta sub un copac.

Lunga pregătire pe care a făcut-o Buddha, milioanele de vieţi prin care a trecut – el este o personalitate unică. Acesta este ultimul punct de declanşare. Este o încheiere. Multe, multe vieţi de efort, de căutare... şi apoi vine acest punct culminant.

Este o întâmplare că el stătea sub copacul bodhi. Iluminarea s-ar fi produs oricum, ar fi avut loc chiar şi dacă n-ar fi stat acolo. Ar fi avut loc şi dacă n-ar fi existat copacul. Nu era neapărat nevoie ca el să stea jos – ar fi putut să meargă şi tot s-ar fi întâmplat. Este o încheiere. A fost doar o întâmplare că el stătea sub copacul bodhi, într-o poziţie anume. Nu poziţia este cauza, nu copacul este cauza, nu felul în care stătea este cauza. Dacă ar fi existat o cauză, ai putea s-o repeţi. Încălzeşte apa la o sută de grade şi ea se evaporă.

Stai sub copacul bodhi în poziţia lui Buddha, chiar într-o poziţie mai bună decât a lui, şi se produce iluminarea.

Nu, nu este aşa. Şi nu fi prost, nu imita orbeşte şi nu face din ceva un ritual.

Este nevoie de înţelegere, nu de ritual. Este bine să stai în poziţia lui Buddha, dar nu uita că tu nu eşti Buddha şi, pentru tine, nu o să aibă efect acelaşi punct de declanşare. Iar dacă tu continui să urmezi orbeşte exemplul lui Buddha, s-ar putea să-ţi ratezi punctul de declanşare; trebuie să-ţi cauţi propriul punct de declanşare, pentru că acest ritual repetitiv nu îţi va aduce iluminarea. Acceptă ajutorul tuturor buddhaşilor, dar nu fi orb. Înţelege-i cât mai bine, fiindcă ei au reuşit – dar nu există o potecă de urmat.

Dimensiunea spirituală este exact ca cerul: nu există urme pe care să calci.

Pasărea zboară, dar nu lasă nici o urmă. Cerul rămâne pustiu, fără poteci create. Nu este ca pământul. Pe pământ, dacă trec mulţi oameni, se creează o potecă pe care poţi s-o urmezi. Dimensiunea spirituală este dimensiunea cerului, pentru că nu este materială, nu este pământească, nu rămâne nici o urmă în ea. Buddha zboară; uită-te la zbor, la frumuseţea lui, la lumină; bucură-te de el, înţelege-l, dar nu încerca să-l imiţi, nu fi orb. Orbirea nu te va ajuta.

Chiyono s-a iluminat, dar nimeni n-a făcut-o vreodată în acest fel. Buddha nu căra un ciubăr cu apă, nici Mahavira, nici Krishna, nici Lao Tzu, nici Zarathustra – nimeni nu căra un ciubăr cu apă. Iar după Chiyono mulţi au cărat, fiindcă pare foarte simplu. Poţi şi tu asta, e foarte simplu, nu implică nimic dificil. Nopţi cu lună plină sunt în fiecare lună; poţi să aştepţi să vină una şi să faci la fel.

Nu te ocupa cu ritualuri. Ritualul nu este religie. Ritualul este cel mai antireligios lucru din lume. Tu eşti unic – nu uita. Şi ţie o să ţi se întâmple ceva unic, ceva care nu s-a mai întâmplat şi nu se va mai întâmpla vreodată.

Tocmai citeam o lucrare de cercetare ştiinţifică ce dovedeşte că fiecare parte a corpului este unică – nu doar amprentele; fiecare om are un ficat diferit, un tip de inimă diferit, un tip de stomac diferit. Stomacul pe care îl vezi în manualele de anatomie nu-l vei găsi în altă parte, este imaginar. Stomacul oamenilor reali diferă de la individ la individ. Cel din manuale este media.

Dar „media" nu este adevărul, este doar o aproximare matematică, nu un fapt. Faptul este întotdeauna unic. Tu, în toate privinţele, eşti un tip de fiinţă diferit. Şi este bine, este frumos că eşti diferit – nu eşti o repetare, nu eşti ca o maşină Ford. Se pot produce un milion de maşini la fel. Tu nu eşti o maşină, eşti un om. Şi în ce constă caracterul tău omenesc? Prin ce te deosebeşti de o maşină? Prin unicitatea ta. Maşinile sunt repetabile – pot fi repetate – înlocuibile. Poţi înlocui o maşină Ford cu o altă maşină Ford, nu e nici o problemă. Dar nici un om nu poate fi înlocuit. Este o înflorire unică ce se întâmplă numai o dată.

Aşa că nu te ţine de ritualuri – înţelege. Lasă înţelegerea să fie legea, singura lege care trebuie ascultată.

După aceea, Chiyono a scris aceste versuri. A celebrat fenomenul cu niște versuri, cu un cântec. A scris:

Am încercat în fel și chip să păstrez ciubărul întreg, sperând că bambusul firav nu se va rupe niciodată.

Deodată, fundul a căzut. Apa a dispărut; luna a dispărut – în mâna mea, vid.

Am încercat în fel și chip să păstrez ciubărul întreg... Și tu ai încercat în fel și chip să păstrezi ciubărul întreg. Ofereai minții sprijin în fel și chip ca să rămână întreagă. Iar mintea este bariera – și tu crezi că îți este prietenă. Mintea este dușmanul, iar tu o sprijineai în toate felurile.

Eu îți spun multe lucruri care sunt împotriva minții, iar tu vei asimila în mintea ta acele lucruri și vei face din ele un sprijin. Dacă ce spun eu devine pentru tine un set nou de cunoștințe, când vei pleca de lângă mine vei fi mai cunoscător. Atunci chiar și lucrurile care sunt împotriva minții se vor fi transformat în proptele pentru ea. Nu face o învățătură din ce spun eu, nu transforma ce spun eu în cunoștințe. Mai degrabă, uită-te la ce spun eu și renunță la tot ce știi. Nu adăuga noi cunoștințe la vechea ta minte.

Am încercat în fel și chip să păstrez ciubărul întreg, sperând că bambusul firav nu se va rupe niciodată.

Poţi să găseşti ceva mai firav decât mintea? Poţi să găseşti ceva mai fragil decât gândurile? Poţi să găseşti ceva mai neputincios decât gândurile? Din ele nu se întâmplă nimic, nu iese nimic; ele doar continuă. Sunt făcute din aceeaşi substanţă din care sunt făcute visele – nu sunt existenţiale, sunt doar nişte vârtejuri în pustietatea fiinţei tale.

Deodată fundul a căzut – şi Chiyono spune: „N-a fost nimic din partea mea.

Dimpotrivă, eu făceam contrariul, căutam să păstrez ciubărul întreg şi speram că bambusul firav nu se va rupe niciodată. Deodată fundul a căzut – nu eu l-am făcut să cadă".

Deodată fundul a căzut.

A fost un accident.

Apa a dispărut; luna a dispărut – în mâna mea, vid.

„Şi apa a dispă**r**ut. **Ş**i ciubă**r**ul a dispă**r**ut. **Ş**i numai vid în mâna mea."

Asta înseamnă Buddha: vid în mână. Când ai vid în mână ai tot, pentru că vidul nu e un lucru negativ. Vidul este cel mai pozitiv lucru, pentru că totul rezultă din nimic. Acest tot se naşte din vid. Vidul din mână înseamnă sursa din mână.

Există o sămânță, foarte mică, și din ea se naște apoi un copac mare. De unde vine acest copac? Dacă spargi sămânța, vei găsi acolo vid. Din acel vid provine acest copac mare, din acel vid provine acest întreg univers – din nimic provine ființa.

Vidul din mâna mea înseamnă totul în mâna mea – însăși sursa din care apare totul și în care se întoarce totul. Vidul din mâna mea înseamnă totul în mâna mea.

„Și deodată s-a întâmplat. Nu pot să mă felicit pentru asta. S-a întâmplat dintr-odată. Eu făceam contrariul."

De asta sfinții au spus mereu că celor care cred în Dumnezeu, sau celor care folosesc terminologia legată de Dumnezeu li se întâmplă prin grația lui.

Chiyono și budiștii nu cred în Dumnezeu și nu folosesc acea simbolistică.

Așa că Chiyono nu poate să spună „Prin grația lui" – nu poate. Eckhart ar spune: „Prin grația lui – eu n-am avut nici o contribuție. N-am făcut nimic pentru asta. Nu eu am cauzat-o". Meera ar spune: „Prin grația lui Krishna". Tereza ar spune: „Mulțumită lui Iisus și grației lui".

Budiștii nu cred într-un Dumnezeu personalizat; abordarea lor e dincolo de simboluri personalizate. Ei nu sunt antropocentrici. Așa că ea nu poate să spună „grația", ea spune doar „s-a întâmplat dintr-odată", dar

înţelesul este acelaşi. „S-a întâmplat dintr-odată. Eu, dimpotrivă, făceam contrariul.

Totul a dispărut: apa s-a împrăştiat, luna a dispărut – în mâna mea, vid.”

Iar iluminarea asta este: când în mâna ta este vid, când totul e pustiu, când nu este nimeni, nici chiar tu – pentru că dacă exişti tu, există ciubărul, ciubărul cel vechi. Dacă nu exişti tu, iar camera este absolut goală, ființa ta nu este umplută cu nimic, atunci ai devenit sursa. Ai ajuns la fața originară a zenului.

Şi acesta e cel mai beatific moment cu putinţă. Şi acest moment devine etern – atunci nu are sfârşit. Acest moment devine veşnicia. Atunci nu mai poţi să fii altfel, fiindcă nu mai exişti. Cine să fie trist? Cine să fie îndurerat?

Cine să fie dezamăgit? Cine să dorească şi să se simtă frustrat? Vidul nu poate fi frustrat. Vidul nu poate să dorească. Vidul nu poate avea nici un fel de aşteptări, aşa că rămâne în mod absolut în fericire, în beatitudine.

Dacă exişti, vei fi nefericit. Dacă nu exişti, nu poate exista nefericire. Deci întreaga problemă este: a fi sau a nu fi?

Şi Chiyono a constatat deodată că ea nu este: vid în mână.

Destul pentru astăzi.

2. Dialog pentru negocierea găzduirii

În unele temple zen japoneze există o veche tradiție conform căreia, dacă un călugăr rătăcitor iese câştigător într-o dispută despre budism cu unul dintre călugării din templu, el poate rămâne peste noapte acolo. Dacă nu, trebuie să plece.

În nordul Japoniei era un astfel de templu administrat de doi frați. Fratele cel mare era foarte învățat, iar fratele cel mic era cam prost şi avea un singur ochi.

Într-o seară, a venit un călugăr rătăcitor şi a cerut găzduire. Fratele cel mare era foarte obosit deoarece studiase multe ore, aşa că i-a spus fratelui mai mic să se ducă în locul lui. „Cere ca dialogul să se desfăşoare în tăcere", a spus fratele cel mare.

Puțin mai târziu, călătorul a venit la fratele cel mare şi a spus: „Ce băiat minunat este fratele tău! A câştigat cu multă isteține disputa, aşa că trebuie să-mi văd de drum. Noapte bună”.

Fratele cel mare a spus: „Înainte să pleci, relatează-mi dialogul”.

„Păi”, a spus călătorul, „mai întâi am ridicat un deget care să-l reprezinte pe Buddha. Apoi fratele tău a ridicat două degete, care îi reprezentau pe Buddha şi învățătura lui. Aşa că eu am ridicat trei degete, pentru a-i reprezenta pe Buddha, învățătura lui şi adepții lui. Atunci fratele tău isteț mi-a arătat pumnul, pentru a indica faptul că toate trei provin dintr-o singură înțelegere a realității”. Cu asta, călătorul a plecat.

Puțin mai târziu a intrat fratele cel mic, arătând foarte amărât. „Am înțeles că ai câştigat disputa”, a spus fratele cel mare.

„N-am câştigat nimic”, a răspuns fratele său, „călătorul acela este un om foarte prost crescut”.

„Serios?”, a întrebat fratele mai mare. „Spune-mi subiectul disputei.”

„Vai, în clipa în care m-a văzut a ridicat un deget, indicând că am un singur ochi şi astfel insultându-mă. Dar fiindcă era un străin m-am gândit să fiu politicos, aşa că am ridicat două degete pentru a-l felicita că are doi ochi. La asta, mizerabilul

nepoliticos a ridicat trei degete pentru a arăta că împreună nu avem decât trei ochi, aşa că m-am înfuriat şi l-am ameninţat că-i trag un pumn în nas – aşa că a plecat."

Fratele cel mare a râs.

Toate dezbaterile sunt zadarnice şi stupide. Dezbaterea în sine este o prostie, pentru că nimeni nu poate ajunge la adevăr prin discuţii, prin dezbateri.

Poţi să obţii un adăpost de o noapte, dar atât. De aici, tradiţia.

Tradiţia este frumoasă. De multe secole, dacă ceri adăpost în orice mănăstire zen din Japonia trebuie să porţi o dezbatere. Dacă ieşi învingător din dezbatere, poţi să rămâi peste noapte – acest lucru e foarte simbolic –, dar numai o noapte. Dimineaţa trebuie să pleci mai departe. Acest lucru arată că prin dezbatere, prin logică, prin raţionament nu poţi să ajungi niciodată la ţintă, ci doar la un adăpost de o noapte. Şi nu te amăgi că adăpostul de-o noapte este ţinta. Trebuie să pleci mai departe. Dimineaţa trebuie să pleci iar la drum.

Însă mulţi s-au amăgit. Ei cred că locul unde au ajuns ei prin logică reprezintă ţinta. Adăpostul de-o noapte a devenit ţinta finală. Ei nu se mai clintesc, şi au trecut de-atunci multe dimineţi. Logica poate conduce la concluzii ipotetice, niciodată la adevăr. Logica poate

conduce la ceva care aproximează adevărul, dar niciodată la adevăr.

Şi, ţine minte, ceea ce aproximează adevărul este tot o minciună, fiindcă ce înseamnă asta? Ceva fie este adevărat, fie nu este adevărat – cale de mijloc nu există. Ceva fie este adevărat, fie nu este adevărat. Nu poţi să spui că asta este jumătate de adevăr; aşa ceva nu există – tot aşa cum nu poate fi o jumătate de cerc, pentru că însuşi cuvântul cerc înseamnă plin. Jumătăţi de cercuri nu există. Dacă este jumătate, nu e un cerc.

Jumătăţile de adevăruri nu există. Adevărul este întreg, nu-l poţi avea pe fragmente, pe bucăţi. Adevărul aproximat este o amăgire, dar logica poate conduce doar la amăgire. Poţi să ai un adăpost pentru noapte, doar ca să te retragi, să te relaxezi, dar să nu faci din el casa ta. Dimineaţa trebuie să o iei iar din loc, călătoria nu se poate sfârşi acolo. În fiecare dimineaţă ea începe iar şi iar. Relaxează-te în logică, în raţionament, dar nu rămâne acolo, aminteşte-ţi întruna că trebuie să pleci.

Tradiţia este frumoasă. Primul lucru pe care trebuie să-l înţelegi este că ea este simbolică. Al doilea lucru de înţeles e că toate discuţiile sunt o prostie, pentru că pe calea discuţiei nu poţi să-l înţelegi niciodată pe celălalt. Orice spune el este înţeles greşit. O minte hotărâtă să câştige, să cucerească, nu poate să înţeleagă, pentru că înţelegerea are nevoie de o minte nonviolentă.

Atunci când cauţi să fii victorios, eşti violent.

Dezbaterea înseamnă violenţă. Cu ea poţi să ucizi, dar nu poţi să învii. Cu ea nu poţi să dai viaţă, ci doar să omori. Adevărurile pot fi omorâte prin dezbatere, dar nu pot fi readuse la viaţă. Dezbaterea e violenţă; însăşi atitudinea este violentă. De fapt, tu nu ceri adevărul, ceri victoria. Atunci când victoria este ţinta, adevărul va fi sacrificat. Atunci când adevărul este ţinta, poţi să sacrifici şi victoria.

Iar ţinta trebuie să fie adevărul, nu victoria, pentru că atunci când ţinta este victoria eşti un politician, nu un om religios. Eşti agresiv, încerci să-l învingi cumva pe celălalt, încerci să domini cumva. Iar adevărul nu poate deveni niciodată dominare, nu îl poate distruge pe celălalt. Adevărul aduce modestie, smerenie. El nu are legătură cu satisfacerea egoului – or, dezbaterile spre asta ţintesc. Aşa că dezbaterea nu poate să conducă niciodată la ceea ce este real; ea conduce întotdeauna la ireal, la neadevăr, pentru că însuşi fundamentul după care umbli, victoria, este o prostie. Adevărul învinge, nu tu, nu eu. În discuţie învingi tu, sau înving eu, adevărul nu învinge niciodată.

Adevăraţii căutători lasă adevărul să-i învingă pe amândoi. Participantul la dezbateri cere ca victoria să-i aparţină lui, să nu aparţină celuilalt. Când e vorba de adevăr, nu există celălalt. În adevăr, ne întâlnim şi devenim unul.

Aşa că cine poate să fie învingătorul şi cine perdantul? În adevăr, nimeni nu este înfrânt. În adevăr, adevărul

învinge şi noi ne pierdem. Dar în discuţie eu sunt eu şi tu eşti tu; chiar nu există nici o punte.

Cum îl poţi înţelege pe celălalt când eşti împotriva lui? Înţelegerea este imposibilă. Înţelegerea necesită empatie, înţelegerea necesită participare.

Înţelegere înseamnă să-l asculţi total pe celălalt, numai atunci înţelegerea înfloreşte. Dar dacă discuţi ceva, dacă dezbaţi, te contrazici, argumentezi, nu îl asculţi pe celălalt, doar te prefaci că îl asculţi. În adâncul fiinţei tale te pregăteşti, ai trecut deja la pasul următor, ştii ce o să spui când celălalt se opreşte. Te pregăteşti, să-l combaţi. Nu l-ai ascultat şi încerci să-l combaţi!

De fapt, într-o discuţie, într-o dezbatere adevărul nu este important. Aşa că dezbaterea nu este niciodată comunicare şi este imposibil să ajungi prin ea la comuniune. Cu cât te contrazici mai mult cu celălalt, cu atât distanţa dintre voi e mai mare, devine un abis; nu poate exista teren comun. Nici filosofii, nici învăţaţii nu se întâlnesc niciodată fiindcă ei polemizează mult.

Există un abis.

Numai îndrăgostiţii se întâlnesc, dar îndrăgostiţii nu pot fi într-o polemică –

ei pot să comunice. De asta se insistă în Orient atât de mult pe shraddha –

încredere, credinţă. Dacă te certi cu maestrul, distanţa se măreşte. Atunci e mai bine să pleci; atunci lasă ca acest maestru să fie un adăpost de o noapte, dar pleacă. N-ai să ajungi nicăieri dacă rămâi cu el – distanţa se va mări.

Dacă eşti certăreţ, distanţa nu poate fi micşorată. Este imposibil. Încrederea înseamnă empatie; încredere înseamnă că nu te certi – ai venit să asculţi, nu să te certi. Ai venit să înţelegi, nu să polemizezi. Nu ai venit să învingi; dimpotrivă, eşti gata să pierzi.

Un discipol adevărat caută întotdeauna să fie învins de maestru. Acesta este cel mai mare moment din viaţa discipolului – când este distrus total şi învins. Nu că maestrul o să câştige, ci el o să fie înfrânt, discipolul o să fie înfrânt. Iar atunci când discipolul nu mai există – a fost înfrânt complet, a dispărut –, numai atunci distanţa dispare, abisul dispare şi maestrul poate să pătrundă în el.

Iisus umbla prin toată ţara, însă toţi discipolii pe care a putut să-i adune erau oameni fără cultură, nici unul nu avea şcoală, nici unul nu era învăţat.

Nu că n-ar fi existat oameni învăţaţi; pe vremea aceea existau mari învăţaţi.

Evreii erau în culmea gloriei lor, de asta din rândul lor s-a putut ridica un om ca Iisus. Iisus a fost punctul culminant. Iisus a putut să apară – asta arată că evreii

au atins apogeul. Niciodată nu aveau să-l mai atingă. Existau mari învăţaţi şi se organizau mari dezbateri. Sinagoga evreiască era un lăcaş de învăţătură, o adevărată universitate. Oamenii veneau din toată ţara să discute, să polemizeze, să argumenteze, să afle; dar era o dispută. Nici un învăţat nu l-a urmat pe Iisus.

De fapt, toţi învăţaţii erau de acord că acest om trebuia distrus. Toţi cărturarii, oamenii învăţaţi erau gata să-l ucidă pe acest om. De ce? Pentru că acest om era împotriva disputelor. El le zgâlţâia însăşi baza; întreaga structură avea să se prăbuşească. Omul acesta spunea ceva iraţional.

Vorbea despre credință, vorbea despre iubire, vorbea despre cum se creează o punte între două inimi.

Dezbaterea este între două minţi, între două capete; iubirea, comunicarea, încrederea sunt între două inimi. El deschidea o nouă cale – a prieteniei, a apostolatului, a creşterii. El gândea în termenii unei dimensiuni total diferite – calitatea era diferită. El spunea: „Lăsaţi la o parte scripturile; nu e nevoie de biblii, fiindcă sunt numai cuvinte”. Cărturarul, învăţatul, nu a putut să tolereze asta. Iisus a fost răstignit.

El a găsit numai oameni simpli: un pescar, un tăietor de lemne, un cizmar –

oameni simpli. În afară de Iuda, toţi discipolii lui erau oameni fără carte.

Numai Iuda era cu adevărat cult, un domn rafinat, şi el l-a vândut pe Iisus pe treizeci de arginţi. Acest Iuda cult, rafinat l-a trădat, şi Iisus ştia că dacă era să-l trădeze cineva, acela era Iuda. De ce? Pentru că inima poate să fie trădată numai de către cap. Iubirea poate fi trădată doar de logică, nimic altceva nu o poate trăda.

Aşa că al doilea lucru pe care trebuie să-l ţii minte este că logica, mintea, argumentarea te înstrăinează de celălalt, puntea dispare. Cum poţi să ajungi la adevăr când tu nu poţi să-l înţelegi pe celălalt, când nu eşti capabil nici măcar să-l asculţi, când mintea ta argumentează şi se ceartă întruna?

Eşti violent, agresiv. Această agresivitate nu te va ajuta.

Aşa că dezbaterile sunt inutile, ele nu duc niciodată nicăieri. Chiar dacă simţi că s-a ajuns la o concluzie, concluzia este forţată, nu s-a ajuns la ea prin discuţie. Poţi să-l reduci la tăcere pe celălalt, dar asta nu înseamnă niciodată că îl şi convingi. Şi o spun categoric: niciodată. Dacă ai nişte trucuri logice, poţi să-l reduci la tăcere. E posibil că el să nu-ţi poată răspunde. Tu ştii mai multe decât ştie el. Cunoşti mai multe trucuri decât cunoaşte el. Poţi să-l încolţeşti prin cuvinte şi raţionamente, iar el nu-ţi poate răspunde. Dar nu aşa îl convingi. În sinea lui îşi spune: „Într-o bună zi voi găsi mai multe trucuri şi te voi pune la locul tău. Acum nu

ştiu să răspund. În regulă, accept înfrângerea". Este înfrânt, dar nu convins, nu îl câştigi de partea ta.

Iar astea sunt două lucruri diferite. Atunci când învingi o inimă, ea nu e înfrântă – e fericită. Participă la victorie, o împărtăşeşte. Nu este victoria ta – a învins adevărul, aşa că puteţi să sărbătoriţi amândoi. Dar când învingi o persoană, nu o câştigi niciodată de partea ta; ea îţi rămâne duşman. În sinea ei aşteaptă momentul potrivit pentru a se impune.

Nici o dezbatere nu poate să devină convingere. Iar dacă nu se ajunge la convingere, unde este concluzia? Concluzia este forţată, este întotdeauna prematură. Este exact ca un avort, nu e o naştere naturală. Din cauză că ai forţat-o, se naşte un copil mort sau infirm, care o să rămână toată viaţa infirm, neputincios şi mort.

Socrate spunea: „Eu sunt o moaşă, ajut naşterea naturală". Un maestru este o moaşă. El nu va forţa niciodată o naştere, fiindcă naşterea forţată nu poate să fie naştere adevărată. E mai mult ca moartea şi mai puţin ca viaţa.

Aşa că un maestru nu este niciodată combativ. Dacă uneori pare combativ, el doar se joacă cu tine – şi se joacă dintr-un anumit motiv. Nu deveni victimă. El se joacă dintr-un anumit motiv; poate fi combativ doar ca să afle dacă îţi stârneşte sau nu combativitatea. Dacă ţi-o stârneşte, ai pierdut.

Dacă poţi să-i asculţi argumentaţiile fără să devii combativ, nu va mai juca jocul cu tine. El trebuie să privească în tine. S-ar putea ca tu să asculţi la nivel conştient, dar la nivel inconştient să fii combativ. El trebuie să-ţi aducă inconştientul la suprafaţă ca să poţi să-ţi dai seama de el.

Uneori un maestru pare agresiv, pare că ţine morţiş să te înfrângă. Însă el nu vrea niciodată să te înfrângă pe tine, ci doar să-ţi înfrângă egoul; să-ţi distrugă egoul, nu să te distrugă pe tine. Şi ţine minte că egoul este otravă, el te distruge. Odată ce otrava este distrusă, eşti liber şi viu pentru prima dată.

Pentru prima dată ţi se va întâmpla o revărsare de lumină. Maestrul îţi distruge boala, nu te distruge pe tine.

Uneori s-ar putea să trebuiască să fie combativ. Au existat maeştri foarte combativi. Erau imposibil de înfrânt, nu se putea juca jocul cuvintelor cu ei.

Însă rolul lor era doar să-ţi aducă la suprafaţă conştiinţa, pentru ca tu să-ţi dai seama dacă credinţa ta este adevărată sau nu.

Un sufist, Junnaid, locuia cu maestrul său. Iar maestrul era atât de combativ încât orice spuneai el nega imediat. Dacă spuneai „Este zi”, el spunea „Ba nu, e noapte” – şi chiar nu era noapte, era ziuă.

Orice spunea Junnaid, maestrul nega. Iar Junnaid lăsa capul în jos şi spunea: „Da, maestre, e cum spui tu”.

Într-o zi maestrul a spus: „Ai învins, Junnaid. N-am putut să te fac să fii combativ. Şi era atât de evident fals ce spuneam eu încât chiar şi cineva care nu s-a certat niciodată cu nimeni ar fi spus: «Ce prostie! Este ziuă. Nici nu e nevoie să ne contrazicem pe tema asta, este foarte evident». Şi cu toate astea tu spuneai: „Da, maestre, e noapte”. Încrederea ta este profundă. De acum nu mă mai contrazic niciodată cu tine, de acum pot să spun lucruri adevărate, pentru că eşti pregătit.”

Atunci când inima spune „da” în mod total, eşti pregătit să asculţi. Şi numai atunci adevărul îţi poate fi dezvăluit. Dacă în tine rămâne chiar şi o urmă de „nu”, adevărul nu îţi poate fi spus, pentru că acel „nu” va distruge totul.

Oricât de mic, nu-ul este puternic, foarte puternic; atunci adevărul va fi spus, dar nu îţi va fi dezvăluit. Nu-ul îl va ascunde iar.

De aceea spun că toate dezbaterile sunt zadarnice. Şi de aceea repet întruna că tot efortul filosofiei a fost zadarnic. Nu a dus la nici o concluzie – nu avea cum.

Am să-ţi spun o poveste, apoi am să pătrund în această anecdotă zen.

Prim-ministrul unui împărat foarte mare a murit. Fusese un prim-ministru foarte inteligent, aproape înţelept, foarte şiret, un mare diplomat, şi era foarte greu să i se găsească un înlocuitor. Toţi miniştrii au fost trimişi să găsească în întreaga împărăţie cel puţin trei oameni; apoi avea să fie luată decizia finală şi unul dintre ei avea să fie ales.

Căutarea a durat luni întregi. Fiecare ungher al împărăţiei a fost cercetat.

În cele din urmă s-au găsit cele trei persoane. Una era un mare om de ştiinţă, un mare matematician. Ştia să rezolve orice problemă de matematică, iar matematica este de fapt singura ştiinţă adevărată – toate celelalte ştiinţe sunt ramurile ei.

A doua era un mare filosof, era un mare creator de sisteme – putea să creeze tot din nimic. Ştia să creeze sisteme tare frumoase doar din cuvinte – e o minune, doar filosofii pot face asta. Ei n-au nimic în mâini, sunt cei mai mari magicieni. Ei îl creează pe Dumnezeu, creează teoria creației, creează totul, cu mâinile goale. Dar sunt artizani inteligenți ai cuvintelor: alătură cuvinte

în aşa fel încât îți dau impresia de substanță, când de fapt nu există nimic acolo.

Iar a treia era un om religios, un om cu credinţă, evlavios. Iar cei care i-au căutat pe aceşti trei oameni trebuie să fi fost foarte înţelepţi pentru că i-au găsit.

Cei trei reprezintă cele trei dimensiuni ale conştiinţei. Acestea sunt singurele posibilităţi: un om de ştiinţă, un om filosofic şi un religios – ei sunt baza.

Omul de ştiinţă este preocupat de experimente: dacă ceva nu este dovedit prin experiment, atunci nu este dovedit deloc. Munca lui este empirică, se bazează pe experimente; adevărul lui este adevărul experimentului.

Filosoful este un om al logicii, nu al experimentelor. El dovedeşte, sau infirmă, numai prin logică, nu prin experimente. Este un om pur, mai pur decât omul de ştiinţă, pentru că omul de ştiinţă trebuie să apeleze la experimente şi la laborator. Filosoful lucrează fără laborator – doar în minte, cu logica, cu matematica. Tot laboratorul său este în mintea sa. El poate să dovedească şi să infirme doar prin argumente logice. Poate rezolva orice enigmă şi poate crea orice fel de enigmă.

Iar a treia este dimensiunea religioasă. Acest om nu priveşte viaţa ca pe o problemă. Pentru omul religios

viaţa nu este o problemă. Viaţa nu este ceva care trebuie rezolvat, este ceva care trebuie trăit.

Omul religios este omul experienţei, omul de ştiinţă este omul experimentului, iar filosoful este omul gândirii. Omul religios este omul experienţei, el priveşte viaţa ca pe ceva care trebuie trăit. Dacă există vreo soluţie, ea va veni prin experienţă, va veni prin trăire. Nimic nu poate fi decis dinainte prin logică, pentru că viaţa este mai mare decât logica. Logica este doar o bulă în vastul ocean al vieţii, deci ea nu poate să explice tot. Iar experimentele pot fi făcute numai atunci când eşti detaşat, experimentele pot fi făcute numai cu obiecte.

Viaţa nu este un obiect, este însăşi esenţa subiectivităţii. Atunci când experimentezi, eşti diferit de obiectul cu care experimentezi; când trăieşti, eşti una cu el. Aşa că omul religios spune: „Poţi să cunoşti viaţa numai atunci când eşti una cu ea”. Cum poţi să o cunoşti din afară? Nu poţi să o cunoşti nici prin experimente, nici prin gândire, ci numai prin experienţă, prin trăire. Trăieşte simplu, cu încredere.

După ce au fost găsiţi, cei trei oameni au fost chemaţi în capitală pentru hotărârea finală. Împăratul a spus: „Vă las trei zile să vă odihniţi şi să vă pregătiţi. În dimineaţa celei de a patra zile va fi evaluarea finală. Va fi ales unul dintre voi şi el va deveni prim-ministrul meu – cel care se dovedeşte a fi cel mai înţelept”.

Ei au început să lucreze, fiecare în felul lui. Trei zile nu au fost de ajuns!

Omul de ştiinţă a trebuit să se gândească la multe experimente şi să le realizeze – cine ştie ce fel de examinare avea să fie? Aşa că nu a dormit trei zile, nu a avut timp; şi-a zis că, odată ales, avea toată viaţa la dispoziţie să doarmă. Nu a dormit şi nu a mâncat trei zile – nu avea timp destul şi erau multe lucruri de făcut înainte de examinare.

Filosoful s-a pus pe gândit, erau multe probleme de rezolvat. „Cine ştie ce o să mă întrebe?" Numai omul religios a fost în largul lui. A mâncat, şi a mâncat bine, pentru că mâncatul este o ofrandă, este ceva sacru. A dormit bine. S-a rugat, a stat în grădină, s-a plimbat, s-a uitat la copaci şi i-a fost recunoscător lui Dumnezeu. A făcut toate astea pentru că pentru omul religios nu există viitor, nu există examinare finală. Examinarea este în fiecare clipă, deci cum să te pregăteşti pentru ea? Te poţi pregăti pentru ceva dacă este în viitor; dar dacă este acum, aici, cum să te pregăteşti?

Trebuie să îl înfrunţi. Şi viitorul nu există.

Uneori omul de ştiinţă îi spunea: „Ce faci? Mâncând, dormind, rugându-te, pierzi timpul. Poţi să te rogi mai târziu". Însă el râdea şi nu îl contrazicea, pentru că nu era omul care să contrazică.

Filosoful îi spunea: „Nu faci decât să dormi şi să stai în grădină şi să te uiţi la copaci. Asta nu o să te ajute. Examinarea nu este o joacă de copii, trebuie să fii pregătit pentru ea”. Dar omul religios râdea. Credea mai mult în râs decât în logică.

Iar în dimineaţa celei de a patra zile, când au pornit spre palat pentru examinarea finală, omul de ştiinţă nu putea nici măcar să meargă. Era atât de obosit din cauza experimentelor, încât părea că toată viaţa se scursese din el. Era mort de oboseală, de parcă în orice clipă avea să cadă şi să adoarmă. Era aproape nebun – avea ochii somnoroşi şi mintea înceţoşată.

Şi filosoful? El nu era obosit, însă era mai nesigur ca niciodată, pentru că se gândise şi se tot gândise şi găsise argumente şi nici un argument nu putea să devină concluzie. Era zăpăcit, confuz, în capul lui era o harababură. În ziua în care sosise ar fi putut răspunde la multe lucruri, dar acum nu. Chiar şi răspunsurile sale sigure deveniseră nesigure. Cu cât te gândeşti mai mult, cu atât filosofia devine mai inutilă. Numai proştii cred în certitudini. Cu cât te gândeşti mai mult, cu atât devii mai inteligent şi îţi dai seama că toate astea sunt doar cuvinte, fără substanţă. A vrut de multe ori să plece înapoi, gândindu-se că nu avea nici un rost să se ducă la examinare fiindcă nu era în forma potrivită. Dar omul de ştiinţă a spus: „Fii serios! Hai să încercăm.

Ce avem de pierdut? Dacă reuşim să câştigăm, e bine. Dacă nu câştigăm, tot e bine. Dar să încercăm. Nu fi atât de descurajat”.

Numai omul religios mergea fericit, cântând. Auzea păsările în copaci, vedea soarele răsărind şi razele soarelui pe picăturile de rouă. Viaţa era un miracol. El nu era îngrijorat fiindcă pentru el nu exista nici o examinare –

avea să meargă pur şi simplu şi să vadă ce se întâmplă. Nu cerea nimic, nu aştepta nimic, era proaspăt, tânăr, viu – atât. Aşa ar trebui să fie abordat Dumnezeu; nu cu formule de-a gata, nu cu teorii de-a gata, nu cu multe lucrări de cercetare experimentală, nu cu multe doctorate. Nu, astea nu vor fi de ajutor. La templu trebuie să mergi dansând şi cântând. Iar dacă eşti viu poţi să răspunzi la tot ce ţi se întâmplă, pentru că răspunsul este în viaţă, este în inimă, iar atunci când cântă, când dansează, inima este pregătită.

Au ajuns. Împăratul pregătise un dispozitiv cu totul aparte. Au fost duşi într-o încăpere în care el instalase o încuietoare, un puzzle matematic. Pe încuietoare erau multe cifre, dar nu exista cheie. Cifrele trebuiau aranjate într-un anumit fel, acolo era secretul, dar trebuia găsit. Dacă cifrele erau aranjate într-un anumit fel, uşa se deschidea. Împăratul le-a spus: „Acesta este un puzzle matematic, unul dintre cele mai mari cunoscute vreodată.

Acum trebuie să găsiţi cifrul, nu există cheie. Dacă găsiţi cifrul, răspunsul la această problemă matematică, încuietoarea se deschide. Iar acela dintre voi care iese primul din această camera va fi cel ales. Aşa că începeţi”. A ieşit şi a închis uşa.

Omul de ştiinţă s-a apucat imediat să rezolve pe hârtie multe experimente, multe probleme. S-a uitat atent la cifrele de pe încuietoare. Nu era timp de pierdut, era o chestiune de viaţă şi de moarte. Filosoful a închis ochii, a început să se gândească în termeni matematici ce să facă, cum să rezolve acest puzzle. Puzzle-ul era absolut nou.

Asta e problema cu mintea: dacă ceva este vechi, răspunsul poate fi găsit, dar dacă este ceva absolut nou, cum poate fi rezolvat cu mintea? Mintea este foarte eficientă când e vorba de ceea ce este vechi, cunoscut, de rutină. Ea este total ineficientă când se confruntă cu necunoscutul.

Omul religios nici nu s-a dus la încuietoare, pentru că ce putea el să facă?

Nu ştia matematică, nu avea cunoştinţe de ştiinţă experimentală. Ce putea să facă? S-a aşezat într-un colţ, a cântat puţin, s-a rugat la Dumnezeu, a închis ochii. Ceilalţi doi se gândeau că nu era deloc competitiv. „Într-un fel este bine, pentru că treaba trebuie hotărâtă între noi doi." Apoi, şi-au dat seama brusc că el ieşise din cameră, nu mai era acolo. Uşa era deschisă.

Împăratul a intrat şi a spus: „Ce mai faceţi acum? S-a terminat. Cel de al treilea om e afară".

Însă ei au întrebat: „Cum?... Fiindcă nu a făcut nimic". Aşa că s-au dus şi l-au întrebat pe omul religios. El a

spus: „Eu am stat pur şi simplu şi m-am rugat şi apoi am auzit în mine un glas care mi-a spus: «Prostule, du-te să vezi. Uşa nu este încuiată». Iar eu doar m-am dus la uşă; nu era încuiată.

Nu era nici o problemă de rezolvat, aşa că am ieşit”.

Viaţa nu este o problemă. Dacă încerci să o rezolvi, o ratezi. Uşa este deschisă, nu a fost niciodată încuiată. Dacă uşa ar fi încuiată, oamenii de ştiinţă ar găsi soluţia. Dacă uşa ar fi încuiată, filosofii ar putea găsi un sistem să o deschidă. Dar uşa nu este încuiată, aşa că numai credinţa poate să meargă – fără soluţii, fără răspunsuri de-a gata. Împinge uşa şi ieşi.

Viaţa nu este o enigmă care trebuie descifrată, ci este un mister care trebuie trăit. Este un mister adânc, aşa că ai încredere şi intră în el. Nu-l poţi rezolva prin dezbateri – cu altcineva sau cu tine însuţi, în mintea ta.

Dezbaterile sunt inutile şi prosteşti.

Acum ne vom ocupa de această poveste frumoasă: *În unele temple zen japoneze există o veche tradiție conform căreia, dacă un călugăr rătăcitor iese câştigător într-o dispută despre budism cu unii dintre călugării din templu, el poate rămâne peste noapte acolo. Dacă nu, trebuie să plece.*

Argumentele îţi pot aduce doar atât – un adăpost de o noapte.

În nordul Japoniei era un astfel de templu, administrat de doi fraţi. Fratele cel mare era foarte învăţat, iar fratele cel mic era cam prost şi avea un singur ochi.

Administrarea unui templu necesită două tipuri de oameni: unul învăţat şi unul foarte prost. Aşa sunt administrate toate templele: de oameni învăţaţi deveniţi preoţi şi de oameni proşti care îi urmează.

Aşadar aceste povestiri nu sunt simple poveşti, ele sunt menite să indice anumite lucruri. Dacă oamenii stupizi ar dispărea de pe pământ, n-ar mai exista temple. Dacă oamenii învăţaţi ar dispărea din temple, n-ar mai exista temple. E nevoie de o dualitate pentru ca un templu să existe. De aceea nu-l poţi găsi pe Dumnezeu într-un templu – pentru că nu-l poţi găsi într-o dualitate.

Aceste temple sunt inventate de oamenii deşteptţi pentru a-i exploata pe cei proşti. Toate templele sunt inventii – oamenii deşteptţi s-au făcut preoţi şi exploatează... Preoţii sunt cei mai deşteptţi oameni, sunt cei mai mari exploatatori, te exploatează într-un aşa fel încât nici nu poţi să te revolţi împotriva lor. Te exploatează de dragul tău, te exploatează spre binele tău.

Preoţii sunt cei mai deşteptţi, fiindcă născocesc teorii din nimic. Este nevoie de deşteptăciune pentru a crea teorii religioase. Iar ei continuă să creeze aşa edificii mari încât e aproape imposibil ca omul de rând să intre în ele.

Folosesc un aşa jargon, folosesc astfel de termeni tehnici încât nu înţelegi despre ce vorbesc. Iar atunci când nu înţelegi, îi crezi foarte profunzi.

Atunci când nu înţelegi un lucru crezi că este foarte profund – „Mă depăşeşte”.

Nu uita că Buddha vorbeşte într-un limbaj foarte obişnuit, care poate fi înţeles de oricine. Nu este limbajul unui preot. Iisus vorbeşte în pilde care pot fi înţelese de orice om fără şcoală – el nu foloseşte niciodată un jargon religios. Mahavira vorbeşte, îşi prezintă învăţăturile în limbajul celor mai obişnuiţi oameni.

Mahavira şi Buddha n-au folosit niciodată sanscrita, pentru că sanscrita era limba preoţilor, a brahminilor. Sanscrita este o limbă extrem de dificilă.

Preoţii au făcut-o foarte dificilă. Au tot şlefuit-o. Însuşi cuvântul sanscrită înseamnă şlefuire, rafinare. Au rafinat-o într-un aşa grad încât numai dacă eşti foarte, foarte învăţat înţelegi ce spun ei, altfel vorbele lor te depăşesc.

Buddha a folosit limba poporului, pali. Pali era limba oamenilor de rând, a sătenilor. Mahavira vorbea în pracrit. Pracrit este forma nerafinată a sanscritei. Pracrit este forma naturală a sanscritei – fără multă gramatică.

Cărturarul nu a intervenit încă, nu a rafinat cuvintele astfel încât oamenii de rând să nu le înţeleagă. Dar preoţii foloseau sanscrita, o folosesc încă.

Acum nimeni nu înţelege sanscrita, dar ei o folosesc în continuare pentru că profesia lor depinde de crearea unei prăpastii, nu a unei punţi. Numai dacă oamenii obişnuiţi nu înţeleg vor putea preoţii să supravieţuiască. Dacă oamenii de rând ar înţelege ce spun, ei ar fi pierduţi, pentru că nu spun nimic.

Mulla Nasrudin s-a dus odată la un doctor – iar doctorii au învăţat şmecheria de la preoţi. Scriu în latină sau greacă astfel încât nici ei n-ar înţelege dacă ar citi din nou ce au scris. Nimeni nu trebuie să înţeleagă ce scriu ei. Aşa că Mulla Nasrudin s-a dus la un doctor şi i-a spus: „Uite ce este, vorbeşte clar. Spune-mi despre ce este vorba, dar nu în latină sau greacă".

Doctorul a spus: „Dacă insişti, dacă vrei să fiu sincer, franc, nu eşti deloc bolnav. Eşti doar leneş".

Nasrudin a spus: „În regulă, mulţumesc. Acum scrie asta în greacă sau latină, ca să pot arăta familiei mele".

Deştepţii i-au exploatat întotdeauna pe oamenii de rând. De asta Buddha, Iisus şi Mahavira nu au fost respectaţi de brahmini, de cărturari, de cei deştepţi,

fiindcă ei le distrugeau toată afacerea. Dacă oamenii ar înțelege, n-ar mai fi nevoie de preoți. De ce? Pentru că preotul este un intermediar. El înțelege limbajul lui Dumnezeu. El înțelege limbajul tău. Şi traduce limbajul tău în limbajul lui Dumnezeu. De asta ei spun că sanscrita este devbhasha, limba lui Dumnezeu. „Nu ştii sanscrita? O ştiu eu, aşa că am să fiu veriga intermediară, am să fiu interpret. Tu spune-mi ce vrei şi eu am să-i spun în sanscrita lui Dumnezeu, pentru că el ştie numai sanscrita". Şi bineînțeles că trebuie să plăteşti pentru asta.

Un templu are nevoie de aceste două tipuri de oameni.

În nordul Japoniei era un astfel de templu, administrat de doi frați. Fratele cel mare era foarte învățat, iar fratele cel mic era cam prost şi avea un singur ochi.

Ce simbolizează un singur ochi în această poveste? Un prost este întotdeauna unidirecțional: el nu ezită niciodată, întotdeauna e sigur. Un om învățat este

întotdeauna dual: el ezită, se împarte încontinuu în două. Se contrazice mereu în sinea lui, în el se desfăşoară continuu un dialog; el cunoaşte ambele părţi.

Omul învăţat este dualitate – doi ochi. Prostul are un singur ochi, el este întotdeauna sigur, nu se contrazice, nu e divizat. De asta, dacă te uiţi la un prost, el seamănă mai mult cu un sfânt decât seamănă un învăţat. Şi sfântul pare să aibă în el ceva de prost, dacă te uiţi la el. Calitatea diferă, dar ceva este la fel; eticheta diferă. Prostul este doar pe prima treaptă, iar sfântul este pe ultima treaptă, însă amândoi sunt la capetele aceleiaşi scări. Prostul nu cunoaşte, de asta e simplu, un singur ochi. Sfântul cunoaşte, de asta e simplu. Şi el are un singur ochi, pe care îl numeşte cel de-al treilea ochi. Cei doi ochi au dispărut în al treilea. Are un singur ochi. El este o unitate, dar şi prostul este o unitate. Care este, însă, diferenţa?

Ignoranţa are şi ea o inocenţă a ei, la fel cum şi înţelepciunea are o inocenţă a ei. Învăţatul este chiar la mijloc: el este ignorant, dar se crede înţelept. La învăţat, acesta e dezacordul: este ignorant, dar se crede înţelept. Nu este nici la nivelul acesta, nici la celălalt; atârnă între ele. De asta este întotdeauna tensionat. Prostul e relaxat, înţeleptul e relaxat. Omul ignorant nu a pornit în călătorie, este acasă. Înţeleptul a ajuns la ţintă, este acasă. Învăţatul este la mijlocul călătoriei – caută adăpost în vreo mănăstire, chiar şi pentru o noapte e bine –, el este un rătăcitor.

Bhikku-şii budişti au fost rătăcitori, iar Buddha a spus: „Fii rătăcitor până ajungi.

Fii rătăcitor. Nu doar în interior, ci şi în afară. Fii rătăcitor până ajungi. Nu te opri înainte de asta". Numai când ai ajuns, când ai devenit un siddha, un Buddha, ai voie să stai.

Ignoranţa şi înţelepciunea au o calitate similară – inocenţa; nici una nu este şireată. Aşa că s-a întâmplat uneori ca un om al lui Dumnezeu să fie cunoscut drept prost – prost întru Dumnezeu. Sfântul Francisc e cunoscut drept prost întru Dumnezeu. Era! Dar a fi prostul întru Dumnezeu este cea mai mare înţelepciune posibilă, fiindcă egoul a dispărut. Nu spui că cunoşti, aşa că eşti prost fiindcă nu pretinzi că deţii cunoaştere, iar dacă tu nu pretinzi, cine o să accepte că eşti cunoscător? Nici dacă pretinzi nu acceptă nimeni. Trebuie să le bagi oamenilor asta cu forţa în cap. Trebuie să-i reduci la tăcere, convingându-i cu argumente. Când nu vor mai putea să spună nimic, vor accepta cu ciudă în inimă că poate, poate eşti. Dar întotdeauna vor spune „Poate". Nu vor renunţa la posibilitatea ca într-o bună zi să nege că eşti cunoscător.

Pe de altă parte, dacă tu singur spui: „Sunt ignorant, nu cunosc nimic", cine o să creadă că eşti cunoscător? Oamenii vor accepta imediat că eşti ignorant; vor spune: „Ştiam asta dinainte. O acceptăm, suntem întru totul de acord cu tine că nu cunoşti".

Prost întru Dumnezeu! Dacă citeşti unul dintre marile romane ale lui Dostoievski, vei înţelege ce înseamnă prost întru Dumnezeu. În multe dintre romanele lui, Dostoievski are un personaj care este prost întru Dumnezeu.

În Fraţii Karamazov, de exemplu. Personajul respectiv este inocent, poţi să-l exploatezi. Chiar dacă îl exploatezi, el tot va avea încredere în tine. Poţi să-l distrugi, însă nu-i poţi distruge încrederea – asta este frumuseţea.

Dar cu tine cum e? Dacă te trage pe sfoară un om, întreaga omenire este escroacă. Dacă te înşală un om, îţi pierzi încrederea în general. Dacă te înşală două sau trei persoane, hotărăşti că nici un om nu este demn de crezare. Toată încrederea a dispărut.

Se pare că n-ai vrut de la început să ai încredere, iar aceşti doi sau trei oameni ţi-au oferit un pretext. Altfel ai fi spus: „Oamenii ăştia nu sunt de încredere... dar întreaga omenire? Nu ştiu, aşa că trebuie să am încredere până la proba contrară". Iar dacă ai fi cu adevărat un om încrezător, ai spune: „Omul acesta nu este nedemn de încredere doar în clipa asta, ci nici înainte nu a fost demn de încredere... dar cine ştie cum va fi în clipa următoare? Pentru că sfinţii pot deveni păcătoşi, păcătoşii pot deveni sfinţi".

Viaţa este mişcare. Nimic nu e static. În clipa asta omul a fost slab, dar poate că în clipa următoare devine

stăpân pe sine şi nu va mai înşela. Aşa că a doua zi, dacă vine iar la tine, îl vei crede din nou pentru că va fi o altă zi, iar el va fi alt om; a curs multă apă pe Gange, nu mai e acelaşi râu.

Un om a venit la Mulla Nasrudin şi i-a cerut nişte bani. Nasrudin îl cunoştea pe acest om, ştia bine că nu avea să-şi mai vadă banii înapoi, dar suma era atât de mică încât şi-a zis: „Hai să-i dau banii; nu pierd nimic dacă nu mi-i returnează. De ce să refuz să-i dau o sumă atât de mică?" Aşa că i-a dat banii.

După trei zile, omul s-a întors. Nasrudin s-a mirat. Părea un miracol că omul se întorsese.

După două sau trei zile omul a venit iar şi a cerut o sumă mare. Nasrudin a spus: „Ei, şi tu! Ultima dată m-ai păcălit – nu-ţi mai dau".

Omul a zis: „Ce spui? Ultima dată ţi-am dat banii înapoi".

Nasrudin a spus: „Da, mi i-ai dat înapoi, dar m-ai păcălit, fiindcă niciodată n-am crezut că mi-i vei da înapoi. Ultima dată te-ai comportat contrar aşteptărilor mele. Dar gata – acum n-am să-ţi mai dau".

Aşa lucrează mintea şireată.

În acest templu exista un ignorant – un om needucat, cu un singur ochi, sigur pe el. Era şi un învăţat, iar omul învăţat este mereu obosit fiindcă lucrează din greu la nimic. Este ocupat fără treabă, e veşnic obosit.

Într-o seară a venit un călugăr rătăcitor şi a cerut găzduire. Fratele cel mare era foarte obosit deoarece studiase multe ore...

Nu poţi să găseşti un om învăţat care să nu fie obosit. Du-te la pundiţii din Kashi şi vezi. Mereu obosiţi, veşnic obosiţi, lucrează din greu – cu cuvinte.

Nici chiar un salahor nu e atât de obosit, pentru că el lucrează cu viaţa.

Când lucrezi doar cu vorbe, vorbe inutile, doar cu capul, oboseşti. Viaţa este revigorantă! Viaţa întinereşte! Dacă munceşti în grădină, transpiri, dar capeţi mai multă energie, nu pierzi. Mergi la plimbare şi capeţi mai multă energie, pentru că trăieşti în moment. Dacă te închizi în birou şi lucrezi cu cuvinte, şi te gândeşti şi te tot gândeşti – acesta este un proces mort şi vei obosi. Un om învăţat este veşnic obosit. Un prost este întotdeauna proaspăt, şi un sfânt este întotdeauna proaspăt. Prostul şi sfântul au multe calităţi în comun.

... aşa că i-a spus fratelui mai mic să se ducă în locul lui. „Cere ca dialogul să se desfăşoare în tăcere", a spus fratele cel mare.

... Pentru că ştia că fratele lui era prost. Aşa că tăcerea este de aur dacă eşti prost, şi este de aur şi dacă eşti sfânt. Dacă ştii ceva, taci. Dacă nu ştii, e mai bine să taci.

Un om înţelept tace pentru că ştie, iar ce ştie el nu poate fi spus. Un prost trebuie să tacă, pentru că indiferent ce ar spune va fi prins. Un prost poate păcăli dacă tace, dar nu poate păcăli dacă vorbeşte, pentru că orice iese din gura lui îi scoate la suprafaţă prostia. Acest frate învăţat ştia bine că fratele lui mai mic nu era un om al cuvintelor, era un om needucat, inocent, ignorant, aşa că i-a spus: „Cere ca dialogul să se desfăşoare în tăcere".

Puțin mai târziu, călătorul a venit la fratele cel mare şi a spus: „Ce băiat minunat este fratele tău!".

Călugărul rătăcitor era pesemne şi el un om învăţat, iar dacă un prost rămâne tăcut, el poate să învingă un învăţat. Dacă vorbeşti vei fi prins, fiindcă atunci intri pe teritoriul celui învăţat. Cu cuvinte nu poţi să câştigi.

Călătorul era şi el un om învăţat, un om al cuvintelor. I-ar fi fost foarte greu să tacă şi să dezbată. Cum să discuţi dacă nu ai voie să vorbeşti? Dacă te exprimi doar prin gesturi, toată treaba e o tâmpenie, degeaba eşti deştept dacă nu ai voie să vorbeşti. Asta era singura ta pricepere. Aşa că dacă un om învăţat e obligat să tacă, el poate fi înfrânt şi de un prost, pentru că toată priceperea lui e pierdută – ea consta în cuvinte.

Tăcând, e prost – ăsta este înţelesul. De asta învăţaţii nu tac niciodată, ei pălăvrăgesc mereu. Dacă nu e nimeni de faţă, sporovăiesc singuri, dar sporovăiesc. Vorbesc întruna, şi în sinea lor, şi cu voce tare, pentru că, vorbind, priceperea lor de a vorbi creşte din ce în ce mai mult, devin din ce în ce mai competenţi. Dar dacă intră într-un moment de tăcere, toată arta lor dispare brusc. Sunt mai proşti decât un prost. Chiar şi un prost îi poate înfrânge. Sunt în afara lumii lor profesionale, sunt terminaţi.

Acestui călugăr trebuie să-i fi fost foarte greu. A spus:

„Ce băiat minunat este fratele tău. A câştigat cu multă isteţime disputa, aşa că trebuie să-mi văd de drum. Noapte bună."

Dacă întâlneşti un om învăţat, taci. Înfruntă-l cu gesturi. Îl vei învinge fiindcă el nu se pricepe deloc la gesturi, nu ştie să tacă. Îi este foarte greu să renunţe la cuvinte. Călătorul s-a gândit imediat că fusese învins – trebuia să plece mai departe şi să ajungă la altă mănăstire înainte de a se face prea târziu, şi să găsească un călugăr cu care să dezbată prin cuvinte, în mod intelectual.

Gesturile sunt vii; când dai din cap, întreaga ta fiinţă e cea care îl mişcă.

Atunci când priveşti, prin ochii tăi se revarsă întreaga ta fiinţă. Când mergi, mergi ca un om întreg. Picioarele

tale nu pot să meargă singure, dar capul tău poate să-i dea înainte întruna de unul singur. Capul poate deveni autonom. Aşa că dacă vrei să studiezi un om, nu te uita la ce spune el.

Dimpotrivă, uită-te la cum se poartă el, cum intră în cameră, cum stă, cum merge, cum priveşte. Uită-te la gesturile lui, ele vor dezvălui adevărul.

Cuvintele sunt înşelătoare. Noi nu vorbim ca să dezvăluim, ci ca să ascundem. Aşa că taci şi uită-te la om – cum stă în picioare, cum stă jos, cum priveşte, ce gesturi face. Limbajul corpului este mai real decât limbajul capului. Limbajul corpului este foarte, foarte natural; el vine chiar de la sursă, aşa că este foarte greu să înşeli cu el. Poate că tu spui ceva, dar faţa ta spune altceva. Poate că tu spui „am dreptate", dar ochii tăi, atitudinea ta, felul în care stai spun că te înşeli. Cuvintele tale pot arăta că ai încredere în tine, dar tremurul corpului tău arată că nu ai.

Când intră un hoţ, el intră într-un mod anume. Când apare un mincinos, el apare într-un mod anume. Mersul omului sincer este diferit. El nu are nimic de ascuns, nu are motiv să păcălească. Este autentic, mersul lui este inocent.

Fă ceva pe care trebuie să îl ascunzi şi apoi urmăreşte-te atent – tot corpul tău te dă în vileag. Chiar şi când mergi ascunzi ceva. Stomacul îţi este strâns, eşti atent, ochii tăi se uită peste tot să vadă dacă eşti văzut sau nu de

cineva, dacă eşti prins sau nu. Ochii tăi sunt vicleni, nu inocenţi. Urmăreşte-ţi mişcările corpului – ele îţi vor oferi o imagine mai adevărată a ta. Nu asculta cuvintele.

Eu trebuie să fac asta continuu. Oamenii vin la mine cu tot felul de viclenii.

Eu trebuie să mă uit la gesturile lor, nu la ce spun ei. Poate că îmi ating picioarele, dar gestul lor trădează egoul, aşa că atingerea picioarelor este inutilă. Nu mă păcălesc doar pe mine, se păcălesc singuri. Cuvintele lor spun smerenie, dar gestul lor spune „Ego!"

Nu poţi să păcăleşti cu corpul; corpul tău este mai sincer decât mintea ta.

Iar toate religiile care au fost inventate de preoţi îţi spun să te opui corpului şi să fii alături de minte, pentru că preotul trăieşte în minte, exploatează cu mintea. Cu corpul este imposibil de exploatat; corpul este autentic. Nici chiar secole întregi de trai neautentic n-au reuşit să distrugă autenticitatea corpului. Corpul rămâne autentic, el arată clar cine eşti.

„A câştigat cu multă isteţime disputa, aşa că trebuie să-mi văd de drum. Noapte bună."

Fratele cel mare a spus: „Înainte să pleci, relatează-mi dialogul".

Pesemne era nedumerit. Cum putea acest frate al lui prostovan să fie isteț? Ce s-a întâmplat? E un prostovan şi jumătate – cum putea el să discute, să dezbată, cum putea el să câştige? Aşa că a cerut:

„Înainte să pleci, relatează-mi dialogul”.

„Păi”, a spus călătorul, „mai întâi am ridicat un deget ca să-l reprezinte pe Buddha”.

... Pentru că un om cu învățătură, chiar şi atunci când face un gest, el foloseşte gestul drept cuvinte, pentru că el nu cunoaşte decât un singur limbaj. Dacă îşi sărută iubita, în sinea sa spune cuvântul „sărut”. Asta e o prostie; el sărută, nu e nevoie să repete în sinea sa „sărut”, însă repetă. Fii atent la tine: în timp ce faci dragoste, spui în sinea ta „Fac dragoste”. Ce prostie! Nu te întreabă nimeni ce faci. Nu e nimeni acolo căruia să-i spui. De ce repeţi întruna? Ori de câte ori faci ceva, de ce verbalizezi ce faci? Pentru că, fără verbalizare, nu te simţi bine. Tu eşti în largul tău numai cu cuvinte.

Cu Dumnezeu nu poţi să fii în largul tău. Cu cuvântul „dumnezeu” e în regulă – de asta un om învăţat se duce la templu, la moschee, la biserică; şi acolo continuă să sporovăiască. Sporovăieşte cu Dumnezeu – dar cu cuvinte.

Søren Kierkegaard a spus: „Când m-am dus prima dată la biserică, vorbeam. Spuneam lucruri, mă plângeam, mă rugam. Dar, încetul cu încetul, am simţit că e o prostie.

Eu vorbesc cu el şi nu-i dau nici o şansă, nici un prilej să vorbească cu mine. Este mai bine să ascult; când eşti înaintea lui Dumnezeu este mai bine să asculţi". Aşa că nu a mai vorbit.

Încetul cu încetul, a renunţat la rugăciune. Intra în biserică şi stătea în tăcere, dar şi în tăcerea lui erau vorbe. Nu le rostea cu glas tare, dar ele se rosteau în sinea lui.

Aşa că, încetul cu încetul, a trebuit să renunţe şi la vorbele din el – pentru că numai atunci ascultarea a fost posibilă. Pentru că atunci intri într-o cu totul altă dimensiune – a ascultării, a pasivităţii, a receptivităţii. Devii un pântec.

Atunci poţi primi adevărul – atunci nu vorbeşti, nu eşti agresiv. Atunci lucrează numai Dumnezeu şi îl laşi să lucreze.

Atunci Kierkegaard a devenit absolut tăcut; apoi nu s-a mai dus la biserică.

Cineva l-a întrebat: „De ce? De ce nu te-ai mai dus la biserică?"

El a răspuns: „Acum am învăţat ce înseamnă biserica, ea înseamnă doar să taci şi să asculţi. Asta se poate face oriunde şi e mai bine să o faci în altă parte, pentru că la biserică mai vin şi mulţi alţi oameni care sporovăiesc şi

mă deranjează. E mai bine sub un copac. E mai bine sub cerul liber”.

Acolo biserica e mai mare, mai naturală. Dumnezeu este peste tot. Numai că tu nu poţi să taci. Repeţi în sinea ta tot ce faci. Ţi-e foame şi spui „Mi-e foame”. Nu e destul că ţi-e foame? Dar tu nu te simţi în largul tău dacă nu o spui; ai devenit dependent de cuvinte.

Acest călugăr rătăcitor trebuie să fi fost cu adevărat un om învăţat.

„Păi, a spus călătorul, mai întâi am ridicat un deget care să-l reprezinte pe Buddha. Apoi fratele tău a ridicat două degete, care îi reprezentau pe Buddha şi învăţătura lui.”

– dhamma.

Un om care nu poate să facă un gest fără vorbe interpretează cu vorbe şi gesturile celuilalt. El face legătura între gesturi şi cuvinte. Şi voi faceţi aceeaşi legătură atunci când le interpretaţi celorlalţi gesturile în propriile voastre cuvinte.

Călătorul s-a gândit: „Acest deget, un singur deget reprezintă...” Un deget nu reprezintă pe nimeni. Un deget e doar un deget. De ce să faci din el un reprezentant? El nu reprezintă pe nimeni. Iar degetul este foarte frumos, de ce ar trebui să reprezinte ceva? Dar minţii îi plac lucrurile la mâna a doua.

Degetul nu e suficient, el trebuie să reprezinte pe cineva.

Dacă te uiţi la o floare, nu poţi să te uiţi la ea direct; ea trebuie imediat să reprezinte ceva. Aşa că spui: „Seamănă întocmai cu faţa soţiei mele". Chiar şi despre lună spui: „Seamănă cu faţa iubitei mele". Ce prostie! Luna e lună, iar faţa iubitei e faţa iubitei. Fiecare lucru îşi este de ajuns sieşi.

Nimeni nu reprezintă pe nimeni.

Fiecare om se reprezintă numai pe sine. Fiecare om este original, unic.

Nimeni nu este o copie la indigo. Iar atunci când spui că degetul îl reprezintă pe Buddha, Buddha a devenit originalul, iar degetul copia la indigo. Nu! Acest Buddha nu poate permite asta. Eu nu pot să permit asta.

Degetul este foarte frumos fără să reprezinte pe cineva. Dar dacă tu crezi că degetul tău îl reprezintă pe Buddha, atunci cele două degete ale celuilalt îl vor reprezenta pe Buddha şi dhamma lui – învăţătura lui. Pentru că felul în care îl înţelegi pe celălalt nu ţine de faptul că îl asculţi pe el, ci de faptul că îţi asculţi propria minte. Tu îl interpretezi pe celălalt. Când eu spun ceva, nu cred că tu ai auzit acelaşi lucru pe care l-am spus eu. Când eu spun ceva tu auzi altceva, dar asta nu are legătură cu mine, ci cu gândirea ta.

El se gândea: „Acest deget îl reprezintă pe Buddha”. Apoi, când celălalt a ridicat două degete, nu şi-a dat seama ce voia să spună. Nu poţi să-l înţelegi pe celălalt dacă ai vorbe în mintea ta, pentru că atunci totul se leagă de vorbele tale, de gândirea ta, şi atunci este nuanţat. Călătorul s-a gândit că celălalt spunea că sunt două lucruri, nu unul: Buddha şi dhamma lui –

învăţătura lui, legea lui.

„Aşa că eu am ridicat trei degete” – a făcut legătura cu ce gândea el.

Tu nu comunici deloc cu celălalt. Comunici cu tine însuţi. Asta înseamnă nebunie. Nebunie înseamnă să nu fii în legătură cu celălalt, ci să legi în sinea ta noul moment cu trecutul, noua experienţă cu trecutul – să o colorezi, să o interpretezi.

„Aşa că eu am ridicat trei degete” – pentru că dacă el spune „Buddha şi dhamma”, eu am să spun „Buddha, dhamma şi sangha – Buddha, învățătura lui şi adepții lui”.

Există trei – acestea sunt cele trei adăposturi budiste. Atunci când un bhikkhu vrea să fie iniţiat, spune: Buddham sharanam gachchhami: „Mă duc, mă adăpostesc în Buddha. Dhammam sharanam gachchhami. Mă adăpostesc în învăţătură. Sangham sharanam gachchhami. Mă adăpostesc în sangha, în adepţii lui Buddha”. Acestea sunt cele trei adăposturi, cele trei giuvaiere ale budismului.

Dar acest om nu se uita la ce făcea celălalt – nu avea nici o legătură cu el! –, aşa că a ridicat trei degete.

„Aşa că eu am ridicat trei degete, pentru a-i reprezenta pe Buddha, învățătura lui şi adepții lui. Atunci fratele tău isteț mi-a arătat pumnul, pentru a indica faptul că toate trei provin dintr-o singură înțelegere a realității." Cu asta, călătorul a plecat.

Puțin mai târziu a intrat fratele cel mic, arătând foarte amărât.

„Am înțeles că ai câştigat disputa", a spus fratele cel mare.

„N-am câştigat nimic", a spus fratele său, „călătorul acela este un om foarte prost crescut".

„Serios?", a întrebat fratele mai mare. „Spune-mi subiectul disputei."

„Vai, în clipa în care m-a văzut a ridicat un deget, indicând că am un singur ochi şi astfel insultându-mă."

Tu înţelegi în funcţie de tine: citeşti o carte şi înţelegi numai ce ştii deja.

Asculţi, dar interpretezi conform trecutului, trecutul tău intervine. Un om care are un singur ochi este mereu conştient de rană. El poartă o rană.

Caută peste tot insulta. Nimeni nu e preocupat de tine, dar dacă ai sentimentul de inferioritate, atunci eşti în căutarea cuiva care o să te insulte.

Eşti sigur de asta şi atunci interpretezi. Poate că celălalt spune „Buddha", dar tu înţelegi că el arată că ai un singur ochi. Nimeni nu e interesat de ochii tăi, dar tu interpretezi conform înţelegerii tale.

Un om a ajuns la Bayazid, un mistic sufist, şi i-a pus o întrebare. Bayazid i-a spus: „Întoarce-te după un an, fiindcă acum eşti bolnav. În tine este harababură şi nu pot să spun adevărul pentru că n-ai să-l înţelegi – îl vei înţelege greşit. Caută să te însănătoşeşti într-un an, linişteşte-te, meditează şi pe urmă vino înapoi. Dacă atunci voi simţi că poţi să mă asculţi, am să-ţi spun. Altminteri, du-te la altcineva".

Omul l-a ascultat şi a plecat. Timp de un an a făcut toate eforturile să se însănătoşească, să tacă şi să fie liniştit – dar nu s-a mai întors.

Drept urmare, Bayazid a întrebat: „Ce s-a întâmplat cu acel căutător?"

Cineva i-a răspuns: „Noi l-am întrebat de ce nu vine şi el a spus: «Acum nu mai am de ce să vin, fiindcă de aici, de unde sunt, pot să înţeleg ce poate să spună Bayazid»„.

Acesta este paradoxul: când nu eşti pregătit, întrebi, dar nu ţi se poate spune nimic. Când eşti pregătit, nu mai întrebi, dar numai atunci ţi s-ar putea spune ceva.

Dacă ai un singur ochi, cauţi întotdeauna insulte, iar dacă te uiţi după insulte, le vei găsi – asta e problema. Nenorocirea e că, dacă te uiţi după ceva, îl găseşti. Nu căuta astfel de lucruri fiindcă le vei găsi peste tot.

Cineva râde – nu de tine, căci cine eşti tu? De ce te crezi buricul pământului? Asta e o tendinţă egoistă. Mergi pe stradă şi cineva râde şi tu crezi că râde de tine. De ce de tine? Cine eşti tu? De ce consideri că eşti buricul pământului? Cineva râde – înseamnă că râde de tine; cineva insultă – înseamnă că te insultă pe tine; cineva e supărat – e supărat pe tine.

În viaţa mea n-am întâlnit un singur om care să fi fost supărat pe mine.

Mulţi erau supăraţi, dar nimeni nu era supărat pe mine, pentru că eu nu sunt buricul pământului. De ce ar fi supăraţi pe mine? Dacă sunt supăraţi, asta este ceva legat de fiinţa lor, nu de mine. Am dat de oameni care au fost chiar violenţi faţă de mine, dar nu violenţi cu mine. Această violenţă venea din trecutul lor, nu eu o cauzasem. Eu poate eram pretextul, dar nu cauza.

Dacă n-aş fi fost eu acolo, ar fi fost altcineva şi s-ar fi întâmplat acelaşi lucru; altcineva ar fi fost victima. A fost doar o coincidenţă că m-am aflat acolo.

Când soţia ta se înfurie pe tine, faptul că eşti acolo e o întâmplare. Fugi! Şi nu te gândi prea mult că era supărată pe tine. Ea era supărată, tu erai acolo, atâta tot. Dacă n-ai fi fost acolo s-ar fi supărat pe servitoare, pe copil, pe pian, pe orice!

Fiecare trăieşte în trecutul său. Numai buddhaşii trăiesc în prezent. Nimeni altcineva nu trăieşte în prezent.

Omul acesta s-a gândit: „Îmi arată că am un singur ochi. E bădăran. Mă insultă. Dar pentru că e un străin, trebuie să fiu politicos".

Dar în clipa în care te gândeşti că ar trebui să fii politicos, nu eşti politicos.

Cum ai putea să fii? Dacă îl consideri pe celălalt nepoliticos, ai devenit nepoliticos. Însăşi ideea că „celălalt este nepoliticos" se naşte din cauză că propria-ţi impoliteţe şi-a făcut deja apariţia. Prin impoliteţea ta celălalt apare nepoliticos, tu l-ai colorat pe celălalt. Celălalt arată degetul care îl reprezintă pe Buddha, nici nu s-a uitat la ochiul tău. Nu-l interesează, el vrea doar adăpost.

Un Buddha... şi interpretarea că „Îmi arată că am un singur ochi; e nepoliticos”. Atunci când crezi despre cineva că este nepoliticos, este din cauză că tu eşti nepoliticos. De asta interpretezi aşa.

Dar de ce eşti nepoliticos? Pentru că impoliteţea ta este un mod de a-ţi proteja rana. Oamenii care sunt nepoliticoşi suferă întotdeauna de sentimente de inferioritate. Dacă un om nu este nicicum împovărat de un complex de inferioritate, el nu este nepoliticos. Impoliteţea este protecţia lui, prin ea îşi protejează rana. El spune: „N-am să te las să-mi atingi rana. N-am să te las să mă loveşti”.

El protejează, dar protecţia devine proiecţie. El crede că tu eşti nepoliticos, numai atunci poate să fie el nepoliticos. Acesta e un mod de a fi nepoliticos.

Mai întâi trebuie să dovedeşti că celălalt este nepoliticos, şi totuşi egoul tău spune: „Voi încerca să fiu politicos”.

Atunci când eşti politicos, poliţeţea ta nu este decât o faţadă. În interior a intrat impoliteţea şi, mai devreme sau mai târziu, va exploda.

Dar fiindcă era un străin, m-am gândit să fiu politicos, aşa că am ridicat două degete pentru a-l felicita că are doi ochi.

Asta e o afirmaţie falsă. Cum poţi să feliciţi pe cineva dacă te simţi insultat?

Dacă ştii că tu ai un singur ochi, iar celălalt are doi, cum să-l feliciţi? În sinea ta poţi fi invidios, dar cum poţi să-l feliciţi? Cum poate invidia să dea naştere felicitărilor? Dar aşa se întâmplă. Este politeţe, cultură, etichetă.

Chiar şi dacă eşti învins de cineva, îl feliciţi pentru victorie. Ce falsitate!

Dacă ai fi fost cu adevărat o astfel de persoană, nu te-ai fi luptat deloc.

Când v-aţi luptat eraţi duşmani, iar acum eşti învins şi tu te duci să-l feliciţi.

Însă în sinea ta fierbi de invidie, ai vrea să-l omori pe acest om. Vei încerca –

în viitor, vezi tu!

Dar societatea are nevoie de etichetă. De ce are societatea nevoie de etichetă? Pentru că toată lumea este foarte violentă. Dacă n-ar exista eticheta, oamenii s-ar lua la bătaie continuu. Societatea trebuie să creeze bariere. Oamenii nu trebuie lăsaţi să se năpustească întruna unul la celălalt, altfel viaţa ar fi imposibilă.

Însă în realitate oamenii se încaieră continuu. Eticheta, cultura, comportamentul civilizat, bunele maniere nu fac decât să ascundă acest fapt. Sunt un lucru fals – de aceea din zece în zece ani este nevoie de un război mare în care oamenii se leapădă de etichetă şi moralitate şi se încaieră fără a se simţi vinovaţi. Atunci omorul devine o întrecere sportivă.

Cu cât omori mai mulţi oameni, cu atât eşti mai grozav. Cu cât eşti mai primitiv, cu atât eşti mai grozav ca luptător.

În ţara ta vei fi primit ca un erou. Ţi se va acorda Padmabhushan, Mahavirchakra, Crucea Victoriei. Vei primi medalii. Pentru ce se acordă aceste medalii? Pentru a deveni barbar, criminal; şi fiindcă ai fost un mare criminal, ţara ta te medaliază. Iar noi numim aceste ţări ţări civilizate! Şi în ele criminalii sunt apreciaţi... Dar numai criminalii în masă; criminalul individual este pedepsit, băgat la puşcărie. Însă războiul are loc doar uneori, când întreaga societate înnebuneşte; atunci totul e lăsat deoparte şi adevărata natură a omului are voie să se dezlănţuie. De aceea, când e război toată lumea e fericită. Ar trebui să fie invers – nimeni să nu fie fericit când e război. Însă toţi sunt fericiţi pentru că acum au voie să fie animale. Mereu au vrut asta. Cultura, eticheta, manierele nu fac decât să ascundă animalul din spate.

Acest om a spus:

... aşa că am ridicat două degete pentru a-l felicita că are doi ochi. La asta, mizerabilul nepoliticos a ridicat trei degete pentru a arăta că împreună nu avem decât trei ochi...

Indiferent ce faci, rana ta intervine. Celălalt spune: „Cele trei giuvaiere ale lui Buddha", dar pentru tine este doar rana care revine. Ai încercat să fii politicos, ai încercat să nu fii necioplit, ai încercat chiar să-l feliciţi. Dar tu eşti tu, mintea ta lucrează în continuare.

Acum el arată trei degete. Mintea ta intervine din nou şi spune:

„Mizerabilul acesta! Spunea că împreună avem trei ochi". Îţi arată iarăşi că ai un singur ochi. Deja e prea mult!

„... aşa că m-am înfuriat şi l-am amenințat că-i trag un pumn în nas – aşa că a plecat".

Era furios de la început. Era furios înainte să se fi întâlnit cu celălalt, fiindcă furia nu se creează din senin. Poţi să creezi numai lucruri care există deja în stare nemanifestată. Prin actul creaţiei, o stare nemanifestă devine o stare manifestă. Mânia există, nu e nevoie să o creezi. Îţi trebuie doar un pretext ca să iasă la suprafaţă, şi atunci cineva devine pretextul. Nu eşti furios pe el, nu el este cauza. Furia există în interior; nimeni nu te poate înfuria dacă nu eşti deja furios. Dar noi credem mereu că cineva ne înfurie, cineva ne deprimă ş.a.m.d.

Nimeni nu îţi face nimic. Chiar dacă ai fi singur ai fi furios, ai fi supărat.

Chiar dacă întreaga lume ar dispărea, tot ar exista momente în care ai fi trist, tot ar exista momente în care ai fi fericit, momente în care ai fi supărat – deşi nu există nimeni acolo, cu tine.

Este doar povestea ta interioară, care continuă să se desfăşoare. Un om care înţelege ajunge să-şi dea seama de faptul că toată treaba este o desfăşurare a stării mele. Tu doar îmi oferi prilejul să mă desfăşor.

O sămânţă cade pe pământ, încolţeşte şi începe să crească un copac. Solul, aerul, ploaia, soarele oferă doar prilejul, dar copacul era ascuns în sămânţă.

Tu porţi întregul copac al desfăşurării tale; toţi ceilalţi devin prilejul. Ori de câte ori se întâmplă ceva, nu te uita în afară, uită-te înăuntru, pentru că ceea ce se întâmplă este legat de trecutul tău, nu de persoana de aici.

„... m-am înfuriat şi l-am ameninţat că-i trag un pumn în nas – aşa că a plecat."

Fratele cel mare a râs.

Fratele cel mare şi-a dat seama de ambele puncte de vedere. Şi-a dat seama că învăţatul rătăcitor nu i-a vorbit de fapt fratelui său, nici prin grai, nici prin gesturi. Şi-a dat seama şi că acest frate prost nu a înţeles ce i se spunea prin gesturi. Între călugărul rătăcitor şi fratele prost a rămas o prăpastie.

Au dezbătut, au conchis. Unul a fost înfrânt, celălalt a fost victorios, dar ei nu s-au întâlnit nici măcar o clipă. Fratele cel mare a râs.

Acest râs poate deveni iluminarea. Acest râs poate deveni o înţelegere profundă, o transformare, însă numai dacă acest râs nu are legătură cu prostia acestui frate, sau cu prostia acelui călugăr rătăcitor, ci dacă e cauzat de întreaga situaţie: de felul în care funcţionează capul, de faptul că două capete pot să nu se întâlnească niciodată, două trecuturi pot să nu se întâlnească niciodată, de faptul că două minţi rămân mereu separate, că n-au cum să se întâlnească şi să se contopească. Dacă acest frate mai mare râde de cum funcţionează mintea, de cum argumentează mintea, mereu în ea însăşi, neieşind niciodată afară, fiind mereu închisă, doar un vis lăuntric, un coşmar, atunci el poate deveni iluminat.

Dacă înţelege asta, râsul acesta va fi cutremurător. Ciubărul se va dezmembra, apa se va împrăştia şi, dacă apa a dispărut, luna a dispărut.

Destul pentru astăzi.

3. Aşa să fie, oare?

Maestrul zen Hakuin era respectat de vecinii săi fiindcă ducea o viaţă pură.

Într-o zi s-a descoperit că o frumoasă fată care locuia lângă Hakuin era însărcinată.

Părinţii erau foarte supăraţi. La început, fata nu a vrut să spună cine era tatăl, dar după multe insistenţe l-a numit pe Hakuin.

Foarte supăraţi, părinţii s-au dus la Hakuin, dar tot ce a avut el să spună a fost:

„Serios?”

După ce s-a născut copilul, el i-a fost adus lui Hakuin, care îşi pierduse deja reputaţia, însă nu părea prea deranjat de acest lucru.

Hakuin a avut mare grijă de copil. A făcut rost de la vecinii săi de lapte, mâncare şi tot ce îi mai trebuia copilului.

Un an mai târziu, mama copilului n-a mai putut suporta, aşa că le-a mărturisit părinţilor săi adevărul, şi anume că adevăratul tată era un tânăr care lucra la pescărie. Tatăl şi mama fetei s-au dus imediat la Hakuin să-i spună povestea, şi-au cerut mii de scuze, i-au cerut iertare şi au luat copilul înapoi.

Când maestrul le-a înmânat voios copilul, a spus: „Serios?"

Ce este viaţa pură? Ce numeşti tu puritate? Pentru că orice ai numi tu puritate nu este puritatea adevărată. Puritatea ta este un calcul, un calcul moral. Puritatea ta nu e puritatea unui sfânt – puritatea sfântului este inocenţa.

Acest lucru trebuie înţeles mai întâi. Numai dacă îl înţelegi bine poţi să înţelegi ce este un om înţelept, ce este un sfânt, ce este un om care cunoaşte.

Pentru că dacă judeci pornind de la o bază greşită, totul o să iasă pe dos.

Puritatea adevărată este exact ca un copil – inocentă. Ea nu face distincţie între ce este bine şi ce este rău, nu ştie ce este una şi ce este cealaltă.

Puritatea adevărată nu ştie ce este Dumnezeu şi ce este Diavolul. Dar puritatea ta este o alegere – o alegere a lui Dumnezeu în detrimentul Diavolului, o alegere a binelui în detrimentul răului. Ai făcut deja o deosebire, ai

divizat deja existenţa. Iar o existenţă divizată nu poate duce la inocenţă.

Inocenţa înfloreşte numai atunci când existenţa este nedivizată. O accepţi aşa cum e. Nu alegi, nu împarţi, nu faci deosebire. De fapt, nu ştii ce este bine şi ce este rău. Dacă ai şti, ai calcula şi atunci puritatea ar fi fabricată.

Nu ar fi o înflorire.

Am să spun acum o anecdotă, o poveste frumoasă scrisă de Khalil Gibran.

Un preot se ducea la templu. Chiar la marginea drumului a văzut un om care era aproape pe moarte – sângera de parcă ar fi fost atacat cu multă duritate –, avea răni peste tot şi zăcea într-o baltă de sânge.

Preotul se grăbea, trebuia să ajungă la timp la templu, oamenii îl aşteptau.

Însă el era un om cu moralitate – nu vreau să spun un om cu puritate.

A chibzuit ce să facă, a calculat, apoi s-a gândit: „E mai bine să-l ajut pe acest om care este pe moarte. Asta a spus Iisus. E mai bine să uit de templu, de credincioşi; ei pot să aştepte puţin. Dar omul acesta trebuie ajutat imediat, altfel va muri”.

Aşa că s-a apropiat de omul rănit, dar în clipa în care i-a văzut faţa, s-a speriat. Chipul acesta părea cunoscut, avea un aer diavolesc. Apoi şi-a adus brusc aminte că în templul lui era o pictură cu Diavolul – şi era exact omul din faţa lui. Acesta era Diavolul în persoană! Aşa că a luat-o la fugă spre templu.

Diavolul a strigat după el: „Ascultă, preotule! Dacă mor, te vei căi veşnic.

Fiindcă dacă eu mor, dacă răul moare, unde va fi Dumnezeul tău? Dacă răul moare, cum vei şti ce e binele? Tu exişti datorită mie. Gândeşte-te bine la asta!"

Preotul s-a oprit. Diavolul avea dreptate: dacă Diavolul moare, nu va mai exista iad. Şi dacă nu mai există frică, cine o să se închine la Dumnezeu?

Toate rugăciunile se bazează pe frică. Iubirea ta faţă de Dumnezeu se bazează pe frica de Diavol. Dumnezeu are nevoie de Diavol.

Diavolul a spus: „Dumnezeu are nevoie de mine! Fără mine el nu poate fi.

Toate templele s-ar prăbuşi şi nimeni n-ar mai veni să se închine. Dacă eu n-aş exista, n-ai găsi nici măcar un om care să fie religios. Eu ispitesc oamenii; datorită faptului că îi ispitesc ei devin sfinţi. Ai auzit vreodată de vreun sfânt care să nu fi fost ispitit de Diavol? Iisus,

Zoroastru, Buddha – toţi au fost ispitiţi de mine! Eu i-am făcut sfinţi. Aşa că întoarce-te!”

Preotul a ezitat puţin, dar Diavolul avea logică – Diavolul are întotdeauna logică; este logica întruchipată. Nu te poţi pune cu el într-o dispută, nu poţi să câştigi.

Preotul a cedat şi a spus: „Se pare că ai dreptate. Unde am fi noi fără tine?”

Aşa că l-a cărat pe Diavol în spate la spital. A aşteptat acolo până a fost sigur că acum nu mai era nici un pericol şi că Diavolul avea să supravieţuiască şi, odată cu el, aveau să supravieţuiască toate templele, toţi preoţii şi toate religiile.

Acest preot este un om moral, dar nu un om pur. Viaţa lui este un calcul matematic, iar dacă faci calcule, eşti deja învins de Diavol. Nu poţi să calculezi mai bine decât el. Dacă argumentezi, dacă împarţi viaţa, dacă ea devine o problemă logică, atunci n-ai nici o posibilitate să câştigi. Partida este deja pierdută.

Un om cu inocenţă nu ştie cine e Dumnezeu şi cine e Diavolul. El trăieşte din inocenţa lui, nu din calcule. El nu este şmecher, e sincer. Trăieşte clipă de clipă, pentru el nici trecutul, nici viitorul nu au importanţă. Îi ajunge clipa aceasta.

Dar moralitatea ta... moralitatea ta este creată de preot, preotul care l-a ajutat pe Diavol. Moralitatea ta nu este pură. Aşa că atunci când întâlneşti pe cineva care se poartă cum crezi tu că ar trebui să se poarte un om pur, care ştie să se manipuleze, îl respecţi, îl numeşti sfânt. Sfinţii tăi sunt la fel de falşi ca tine, fiindcă tu decizi şi judeci cine e sfânt. Moralitatea ta este doar o frică ascunsă, deghizată atât de bine încât nici nu-ţi dai seama de ea.

Cum poate un calcul să fie inocent? Şi cum îţi poate apărea puritatea fără să fii inocent – inocent precum copacii, inocent ca animalele, inocent ca bebeluşii? Nu e ceva ce poţi să controlezi. A controla înseamnă a reprima, iar contrariul este întotdeauna prezent. Dacă devii celibatar, sexul se află ascuns în inconştient, aşteptând momentul să se răzvrătească. Dacă devii nonviolent, violenţa este prezentă. Opusul nu poate fi înlăturat. Dacă alegi, opusul e întotdeauna reprimat – asta-i tot ce poţi face. Numai într-o minte inocentă opusul dispare, pentru că nu s-a făcut nici o alegere – fără alegere, opusul nu există.

De aceea Krishnamurti a insistat cu tărie să nu alegi, să rămâi într-o stare lipsită de alegere, neutră – asta e baza inocenţei. Însă tu poţi să te înşeli alegând să nu alegi. „Pentru că Krishnamurti spune «Nu alege», nu voi alege". Dacă tu hotărăşti, a intrat voinţa, iar voinţa este şireată. Dacă tu hotărăşti să nu alegi, lipsa alegerii va face parte din moralitate, nu din puritate.

Trebuie să înţelegi pur şi simplu: nu alege – nu alege nici măcar să nu alegi.

Înţelege că orice alegi, orice faci va rezulta din calculele minţii şi nu poate fi realitatea. Mintea ta poate să producă numai vise, nu poate produce adevărul. Adevărul nu poate fi produs, nimeni nu-l poate produce. El există, trebuie să fie văzut. Nu trebuie să se facă nimic, este nevoie doar de o privire – o privire fără prejudecăţi, o privire fără alegere, o privire care nu face deosebiri.

Dacă un om al lui Dumnezeu l-a suprimat, l-a negat pe Diavol, el nu este cu adevărat un om al lui Dumnezeu. Diavolul va fi acolo după colţ. Odată ce divizezi, eşti prins în lupta contrariilor şi vei fi zdrobit. Dacă nu decizi – nu ştii ce e bine, ce e rău – accepţi pur şi simplu orice se întâmplă. Se întâmplă, ce poţi să faci tu? Nu se poate face nimic. Aşa că pluteşti ca un nor alb. Nu ştii unde te duci sau de ce te duci. Vântul bate spre nord, te duci spre nord; apoi vântul deviază spre sud, te duci spre sud. Pluteşti odată cu vântul. Nu spui: „Am să mă duc în sud, nu pot să mă duc în nord”. Nu te împotriveşti, nu te lupţi.

Un om cu puritate nu e un soldat, e un sfânt. Iar un om cu moralitate este un soldat, nu este un sfânt. Bineînţeles că lupta se dă înăuntru, nu în afară.

Bineînţeles că lupta nu e împotriva altcuiva, ci împotriva ta – dar lupta există.

Nu trebuie să fii un luptător. Iar dacă te lupţi, vei pierde bătălia. Cum poţi să te lupţi cu întregul? Tu eşti doar o parte infimă, o parte atomică. Cum să te lupţi cu întregul? Un om cu puritate nici nu se luptă, nici nu se predă –

pentru că şi predarea aparţine soldatului. Soldatul mai întâi se luptă, apoi constată că e cu neputinţă să câştige şi atunci se predă. Şi predarea lui este la mâna a doua, ea vine prin luptă. Omul cu puritate există pur şi simplu. El nu e un luptător, nu are de ce să se predea. El nu s-a luptat niciodată.

Înţelegerea duce la acceptare, iar acceptarea dă puritate. Dar această puritate nu poate fi apreciată şi respectată de oameni, de vecini – ei nu pot să o înţeleagă. Moralitatea aparţine unei ţări, puritatea nu aparţine nici unei ţări. Moralitatea aparţine unei epoci, puritatea este atemporală.

Moralitatea aparţine unei societăţi sau alteia: există atâtea moralităţi câte societăţi sunt. Puritatea e una singură – oriunde te duci e aceeaşi, la fel ca gustul mării: oriunde te duci, e sărată.

Dacă guşti un Iisus, sau un Buddha, sau un Ramakrishna, toţi sunt exact ca marea – au acelaşi gust sărat. Dar un om cu moralitate e diferit. Un om cu moralitate, dacă e mahomedan, este diferit; dacă este hindus, nu poate fi la fel. Dacă este creştin, iarăşi e diferit. Un om cu moralitate trebuie să respecte codul,

legea societăţii. Societăţi sunt multe, moralităţi sunt milioane. Societăţile se schimbă, moralităţile se schimbă. Puritatea este eternă – ea transcende timpul şi spaţiul. Ea transcende clima, ţările, ea transcende triburile. Transcende tot ce e făcut de om, artificial. Puritatea nu este artificială; moralităţile sunt artificiale.

Acum să ne ocupăm de această poveste frumoasă – s-a întâmplat în realitate, este un fapt istoric.

Maestrul zen Hakuin era respectat de vecinii săi fiindcă ducea o viaţă pură.

Ei nu ştiau, nu-şi dădeau seama că puritatea din concepţiile lor nu i se putea aplica acestui om. Nu ştiau. Se gândeau: „Este un om moral", iar el nu era un om moral. Era un om pur, unul inocent, dar nu unul moral. Era un om religios – şi adu-ţi aminte de diferenţă –, el aparţinea inocenţei eterne, era ca un copil. Dar oamenii îl apreciau şi respectau fiindcă nu ştiau încă diferenţa dintre moralitate şi puritatea amorală.

Credeau că este un sfânt, însă el nu era sfântul din concepţiile lor. Era un sfânt, dar nu un sfânt care poate fi evaluat de oameni. Standardele omeneşti nu sunt valabile aici. Pentru ca sfântul, adevăratul sfânt să ţi se dezvăluie trebuie să renunţi la evaluări şi să priveşti; să renunţi la păreri şi să priveşti.

Într-o zi s-a descoperit că o fată care locuia lângă Hakuin era însărcinată.

Părinții erau foarte supărați. La început fata nu a vrut să spună cine era tatăl, dar după multe insistențe l-a numit pe Hakuin.

Foarte supărați, părinții s-au dus la Hakuin, dar tot ce a avut el să spună a fost:

„Serios?”

El nu a negat, nu a acceptat. Nu **ş**i-a asumat nimic, dar nici n-a contestat.

Nu a spus: „Nu sunt eu r**ă**spunz**ă**tor”. Nu a spus nici: „Eu sunt **r**ăspunz**ă**tor”. A spus un lucru neutru, care nu angaja prin nimic; a spus:

„Serios?”, de parc**ă** n-ar fi avut leg**ă**tur**ă** cu el – deta**ş**at, complet neimplicat.

A întrebat pur **ş**i simplu: „A**ş**a s**ă** fie, c**ă** eu sunt tat**ă**l copilului?”

Ce înseamn**ă** asta? Înseamn**ă** o asemenea acceptare total**ă** încât nici m**ă**car nu e nevoie de acceptare. Pentru **că** atunci când spui „Accept”, în sinea ta ai negat. Atunci când spui „da”, este implicat **ş**i „nu”. El nu a vrut **să** spun**ă** nici m**ă**car „da”. Cine era el s**ă** spun**ă** da sau nu? Dac**ă** se întâmplase, dac**ă** lucrul acesta era adev**ă**rat, avea doar s**ă** fie martor la el. Dac**ă** oamenii ajunseser**ă** s**ă**

creadă că el era tatăl, de ce să-i tulbure inutil şi să spună ceva într-un sens sau altul? Nu voia să aleagă. Asta înseamnă lipsa alegerii. El nu a vrut să se apere.

Puritatea nu se apără niciodată. Moralitatea este întotdeauna defensivă, de aceea se simte ofensată, se supără foarte uşor. E destul să te uiţi la un moralist, la un puritan şi el se simte ofensat. Dacă spui ceva, se simte ofensat; neagă imediat şi se apără. Însă una dintre înţelegerile fundamentale ale tuturor căutătorilor este că ori de câte ori aperi ceva, înseamnă că ţi-e frică.

Dacă acest Hakuin ar fi fost un sfânt obişnuit, s-ar fi apărat şi ar fi fost şi sincer în apărarea sa; mai târziu s-a dovedit că nu el era tatăl copilului. Un sfânt obişnuit, un aşa-zis sfânt, un om cu moralitate s-ar fi apărat chiar dacă ar fi fost tatăl. Iar acest Hakuin nu era tatăl, dar nu s-a apărat.

Inocenţa este nesiguranţă, de asta e inocentă. Dacă o aperi şi o faci să fie sigură, nu mai este inocenţă – a intervenit calculul.

Ce s-a întâmplat oare în interiorul lui Hakuin? Nimic! El a ascultat pur şi simplu ce i-au spus oamenii, şi anume că era tatăl, şi a întrebat: „Aşa să fie?" Atât! Nu a reacţionat în nici un fel – nici da, nici nu. Nu a spus da, nu a spus nu. Nu a fost defensiv, a fost deschis şi vulnerabil. Inocenţa este vulnerabilă; ea înseamnă vulnerabilitate absolută, deschidere totală.

Ori de câte ori te aperi, ori de câte ori spui că nu e aşa, ţi-e frică. Numai frica este defensivă. Neînfricarea nu poate fi defensivă. Dacă cineva îţi spune că eşti necinstit, te aperi imediat. De ce? De ce te îngrijorează asta?

De ce reacţionezi? Pentru că ştii că eşti necinstit. De asta te doare. Adevărul doare foarte tare, fiindcă rana e acolo. Tu ştii că eşti necinstit, iar dacă cineva spune că eşti necinstit, nu poţi să râzi, devii serios. Trebuie să te aperi, altfel treaba va fi cunoscută. Trebuie să combaţi, altfel toţi ceilalţi vor începe să gândească în acei termeni.

Iar dacă oamenii vor ajunge să ştie că eşti necinstit, îţi va fi greu să fii necinstit, pentru că numai dacă oamenii cred că eşti cinstit poţi să fii în continuare necinstit. Asta e matematica. Oamenii trebuie să creadă că eşti un om sincer, numai atunci poţi să minţi. Dacă toată lumea ştie că eşti un mincinos, s-a terminat! Cum mai poţi să minţi? Chiar şi minciunile au nevoie să prezinţi un fel de încredere.

Poţi să fii hoţ numai dacă oamenii cred că eşti un sfânt – atunci e foarte uşor să fii hoţ, fiindcă oamenii nu vor încerca să se păzească de tine.

Un om imoral îşi va apăra întotdeauna caracterul. El va încerca să dovedească mereu că e un om de caracter, dar asta arată că e lipsit de caracter. Dacă nu eşti necinstit şi cineva spune că eşti necinstit, vei spune:

„Aşa să fie? Posibil, se poate, cine ştie?” Vei spune: „Am să mă mai uit o dată. Va trebui să mă uit din nou în mine. Poate că ai dreptate”.

Dar asta înseamnă onestitate. Cum poate fi lipsit de onestitate acest om care spune: „Mă voi uita, voi încerca să aflu. Poate că ai dreptate”? Acest om nu poate fi necinstit. Dar dacă eşti necinstit şi cineva ţi-o spune, te simţi ofensat. Te aperi fiindcă te simţi ofensat. Eşti mereu pregătit şi gata să răspunzi. Ai mereu la tine Certificatul de caracter: „Eu sunt un om de caracter”.

Frica creează o armură. Acum psihologia a ajuns să îşi dea seama că toate caracterele sunt o armură. Când se naşte, copilul nu ştie ce este bine, ce este rău. Apoi este învăţat să facă deosebiri. Este pedepsit dacă face în continuare ceva care este socotit rău. Ce se întâmplă în mintea copilului? Ce se întâmplă în conştiinţa lui? În ceea ce priveşte inocenţa lui, el nu vede ce este rău în asta. De ce este asta ceva rău? Dar tatăl şi mama – care sunt puternici – spun: „Lucrul acesta e rău şi, dacă îl faci, vei fi pedepsit. Dacă nu-l faci, vei fi apreciat, recompensat”.

El trebuie să îi asculte pentru că sunt puternici, şi trebuie să se reprime şi să-şi reprime inocenţa. Creează în jurul său o armură. Începe să-i fie frică de anumite lucruri pe care nu trebuie să le facă, fiindcă altfel va fi pedepsit.

Trebuie să facă anumite lucruri, pentru că atunci va fi recompensat.

Ia astfel naştere lăcomia, ia astfel naştere frica. Iar apoi copilul trece prin multe experienţe în care este pedepsit, în care este răsplătit. Încetul cu încetul, el creează în jurul conştiinţei sale un caracter. Caracterul înseamnă crearea unor obiceiuri pe care societatea le consideră bune, şi distrugerea obiceiurilor pe care societatea le consideră rele. Iar caracterul este o armură, pentru că dacă nu îl creezi, societatea te va distruge. Societatea nu te va lăsa să exişti. Ca să exişti, să supravieţuieşti, trebuie să creezi un caracter, altfel vei fi pedepsit, vei fi aruncat în puşcărie.

De ce sunteţi atât de înverşunaţi împotriva infractorilor? De ce îi pedepsiţi atât de tare? Nu fiindcă infracţiunile lor ar fi foarte mari, nici pentru că o cere justiţia, nu. Vă răzbunaţi. Ei nu ascultă de societate, de voi, de structură, de guvern. Sunt rebeli. Voi aţi spus: „Lucrul acesta e rău”, dar ei tot l-au făcut şi atunci societatea se răzbună. Iar judecătorii voştri nu sunt în realitate oameni ai justiţiei, ei sunt călăi. Sunt criminali numiţi de societate, în numele justiţiei, să înfăptuiască răzbunarea. Ei omoară, ucid, dar în numele justiţiei.

Un om fură, el este hoţ. E trimis la închisoare pentru cinci ani, şapte ani, zece ani. O să-l ajute în vreun fel asta? O să-l împiedice asta să fure din nou când va ieşi? Nu, dimpotrivă; va ieşi perfecţionat, pentru că în închisoare va întâlni maeştri. Acolo va învăţa secretele meseriei, acolo va învăţa de ce a fost prins, unde a

greşit. Data viitoare nu va mai fi atât de uşor de prins. Va fi mai eficient, mai atent, mai vigilent.

Pedeapsa nu schimbă niciodată pe nimeni. Dar voi pedepsiţi în continuare şi spuneţi că îl pedepsiţi ca să-l schimbaţi. Un om omoară, apoi societatea îl omoară pe el fiindcă, spune ea, „De ce ai omorât?" Dar asta pare o prostie.

El a omorât, a greşit, iar acum societatea îl omoară pe el – şi societatea are dreptate! Şi cum o să-l schimbe faptul că l-aţi ucis? El nu va mai exista.

Nu! Voi vă răzbunaţi. Şi în sinea voastră ştiţi că nu doar societatea face asta, ci şi voi. Aveţi un copil, îl pedepsiţi. V-aţi gândit vreodată de ce pedepsiţi?

Priviţi adânc în voi şi veţi găsi atitudinea răzbunătoare. Voi spuneţi: „Noi îl învăţăm. Cum o să înveţe dacă nu e pedepsit?" Dar astea sunt doar justificări. În sinea lui tatăl se simte rănit că cel mai mic nu l-a ascultat, a devenit rebel, a făcut ceva ce i s-a spus să nu facă – egoul tatălui se simte rănit.

Dacă te uiţi în vechile scripturi, în Vechiul Testament, în Coran şi în altele, îţi dai seama imediat că Dumnezeu e foarte răzbunător. El te trimite în iad nu pentru că justiţia ar cere asta, ci pentru că n-ai ascultat. În Vechiul Testament se spune: „Supunerea e o virtute, neascultarea este un păcat. Nu contează aici ce anume ţi

se spune să faci – ascultarea e o virtute, iar neascultarea este un păcat”.

Dacă ascultarea este impusă, ia naştere caracterul. Apoi, încetul cu încetul, copilul învaţă, devine calculat – ce să facă, ce să nu facă. Inocenţa e otrăvită.

Inocența nu mai există, acum a intervenit calculul. Şi acum copilul ştie cum să te influențeze, să te manipuleze, ştie să fie cuminte ca să fie răsplătit şi să nu fie obraznic.

Iar acest caracter cu rol de armură lucrează în dublu sens. Copilul se apară de societate, dar în adâncul lui, conştiinţa nu ştie ce este bine, ce este rău.

Aşa că el trebuie să se lupte continuu cu sine. Acest caracter devine o sabie cu două tăişuri: pe dinafară este o protecţie împotriva societăţii, pe dinăuntru e o luptă constantă.

Te îndrăgosteşti de o femeie care nu e soţia ta. Ce să faci? Societatea te-a învăţat că lucrul acesta este imoral. Dar chiar şi conştiinţa ta s-a îndrăgostit, deoarece conştiinţa nu ştie ce este imoral şi ce este moral. Ceva se întâmplă şi nu poţi să faci nimic în privinţa asta. Caracterul tău începe să se lupte şi spune: „Lucrul

acesta e imoral, opreşte-l, controlează-l. Nu o lua pe drumul acesta, e greşit". Atunci începi să te lupţi. Această luptă naşte anxietate, îţi pierzi spontaneitatea. În ochii celorlalţi eşti un om de caracter; nu poţi să-ţi pierzi reputaţia, fiindcă atunci egoul tău va fi pierdut.

În sinea ta şi tu crezi că eşti un om de caracter. Începi să te simţi vinovat, începi să te pedepseşti. Mulţi călugări din multe mănăstiri postesc, nu ca rugăciune religioasă, ci ca autopedepsire. Ei se simt vinovaţi, se simt continuu vinovaţi. Şi e foarte greu să găseşti un călugăr care nu se simte vinovat, foarte greu, fiindcă totul e greşit: e greşit să te uiţi la o femeie frumoasă, e greşit să mănânci mâncare gustoasă, e greşit să te simţi bine –

totul e greşit. Continuu vinovat, aşa că ce să faci acum?

Un singur lucru rămâne... Iar el nu este un infractor, fiindcă nu a făcut nimic, aşa că societatea nu poate să-l pedepsească. Şi toţi îl respectaţi. Aşa că ce poate el să facă? Trebuie să se pedepsească. Se va pune la postit. Va sta de veghe şapte nopţi la rând. Nu va dormi, nu va mânca nimic gustos, nu se va uita la nimic frumos – nu se va bucura de nimic. Aşa se va pedepsi, şi cu cât se va pedepsi mai mult, cu atât mai onorabil va fi în ochii voştri. Iar el e doar un om bolnav, pervertit.

E un caz patologic. Trebuie să fie studiat, nu respectat. Ceva s-a întâmplat cu el. Mintea lui nu e în largul ei – este împărţită, fragmentată, el este continuu împotriva

lui însuşi. Asta înseamnă anxietate: când eşti împotriva ta, eşti anxios. Faptul că te lupţi încontinuu cu tine creează tensiune.

Şi nu poţi să te relaxezi, pentru că te temi că dacă te relaxezi, tot ce ai înăbuşit va ieşi la suprafaţă. Aşa-zişii sfinţi nu se pot relaxa. Nici în somn nu se pot relaxa, fiindcă le este frică de relaxare. Ce se va întâmpla dacă se relaxează? Atunci corpul va spune: „Simte-te bine". Atunci mintea va spune: „Caută mâncare gustoasă". Atunci corpul va dori: „Găseşte o femeie, găseşte un corp frumos să-l îmbrăţişezi. Găseşte pe cineva cu care să te poţi contopi. Dacă te relaxezi, atunci tot ce ai reprimat se va relaxa la rândul său. Aşa că sfinţii voştri nu se pot relaxa, ei se tem de relaxare. Sunt încordaţi, continuu încordaţi, le poţi simţi încordarea. Dacă te apropii de un sfânt, de jur împrejurul lui există un câmp de încordare. Dacă te apropii de un sfânt, ai să fii şi tu încordat.

Dar un sfânt adevărat, un înţelept, care este un om cu puritate, nu cu moralitate, este continuu relaxat... dacă te apropii de el, te vei simţi relaxat.

Dar atunci e posibil să ţi se facă frică, pentru că, dacă eşti relaxat, va începe să iasă la suprafaţă tot ce ai reprimat.

Mulţi vin la mine şi-mi spun: „E periculos să meditäm şi să ne relaxăm, pentru că atunci multe lucruri care nu ne supărau înainte încep să ne neliniştească".

Chiar acum câteva zile a venit la mine un om însurat, cu şase copii, şi mi-a spus: „Niciodată în viaţa mea nu m-am uitat la altă femeie. Niciodată. Dar ce se întâmplă? Meditez şi, pentru prima dată – iar eu am patruzeci şi opt de ani, şase copii, o soţie şi totul e bine –, femeile au devenit dintr-odată foarte atrăgătoare. Ce să fac?” Acum îi este frică. Trebuie că timp de patruzeci şi opt de ani a reprimat continuu acest lucru. Acum, dintr-odată, a învăţat să se relaxeze. Dar atunci când te relaxezi, te relaxezi total, aşa că se relaxează şi tot ce ai reprimat.

Pentru prima dată este iar tânăr. I-am spus: „De fapt, n-ai fost niciodată tânăr. Acum redevii tânăr, aşa că femeile au devenit atrăgătoare. Dar nu te teme, totul o să devină atrăgător acum: copacii vor arăta altfel, florile vor arăta altfel – de ce nu şi o femeie? Totul o să fie altfel. Iar dacă ţi-e frică de asta, existenţa nu poate deveni niciodată frumoasă pentru tine. Şi numai atunci când întreaga existenţă a devenit frumoasă ai ajuns la uşa divinităţii, niciodată înainte. Dacă ţie ţi-e frică de o femeie, ce se va întâmpla când va veni Dumnezeu? El va fi atât de frumos încât vei uita de tot de soţia ta. Ce vei face? Ţie ţi-e frică de o femeie micuţă – ce se va întâmpla cu tine când o frumuseţe nemaipomenită va exploda în toată lumea, peste tot? Aşa că nu te închide...”

Însă el a spus: „S-ar putea să ai dreptate, dar ce se va întâmpla cu familia mea? Am copii”.

Astea sunt temerile. La o minte reprimată, relaxarea este cel mai periculos lucru. Tu vii şi mă întrebi: „Cum

să mă relaxez?" Nu ştii ce întrebi – pentru că societatea te-a instruit să nu te relaxezi, societatea te-a învăţat să te controlezi, iar eu aici te învăţ să te relaxezi. E un lucru absolut antisocial.

Dar Dumnezeu este antisocial. Lumea de dincolo este antisocială. Societatea ta este creată de minţi patologice exact ca a ta. Ele au făcut reguli şi regulamente – iar oamenii patologici sunt întotdeauna foarte eficienţi în a face reguli şi regulamente. Ei înşişi sunt reprimaţi şi nefericiţi şi vor ca şi alţii să fie reprimaţi şi nefericiţi. Ei nu te pot lăsa să fii atât de fericit.

Uită-te la un director de şcoală primară, care, cu un băţ în mână, îi omoară pe copiii mici care încă sunt fericiţi. Societatea nu i-a distrus, sunt încă spontani. Uită-te la acest director: trist, supărat, mereu supărat, mereu omorând ceea ce este natural, omorând tao, spontaneitatea. El va fi fericit numai atunci când toţi aceşti copii vor fi bătrâni şi morţi. Atunci se va simţi bine, va fi împăcat că şi-a făcut treaba.

Psihologii spun că oamenii care sunt atraşi de şcoli, care vor să devină profesori sunt sadici. Iar dacă eşti sadic, nimic nu-i mai bun decât o şcoală, deoarece copiii sunt atât de slabi, atât de neajutoraţi, încât poţi să faci orice cu ei. Tu îi baţi şi ei nu se pot răzvrăti. Tu faci ceva şi ei nu pot replica, trebuie să îndure. Iar tu faci asta spre binele lor, aşa că nu ţi se poate reproşa nimic. Tu îi ajuţi să crească.

Pascal a spus că întreaga societate este nebună şi că copiii cad în mâinile foarte multor nebuni. Ei vin inocenţi, dar noi îi luăm imediat în primire şi îi transformăm în nebuni. Unii dintre ei scapă pe uşa din spate: ei sunt infractorii. Iar unii scapă pe uşa din faţă: ei sunt înţelepţii.

Înţelepţii şi infractorii au o calitate comună şi aceea este răzvrătirea. Dar infractorul a apucat-o pe un drum greşit în răzvrătirea sa. Răzvrătirea lui e distructivă, nu creativă. Şi sfântul a luat-o pe drumul răzvrătirii, dar creativ.

Părinții erau foarte supărați. La început, fata nu a vrut să spună cine era tatăl, dar după multe insistențe l-a numit pe Hakuin.

Foarte supărați, părinții s-au dus la Hakuin, dar tot ce a avut el să spună a fost:

„Serios?”

După ce s-a născut copilul, el i-a fost adus lui Hakuin, care îşi pierduse deja reputația, însă nu părea prea deranjat de acest lucru.

Pentru un înţelept, pentru un om cu puritate nu contează dacă îl respecţi, sau dacă îl batjocoreşti. Ce gândeşti tu despre el este neimportant.

De ce este atât de important pentru tine ce cred alţii? De ce părerile altora sunt atât de importante pentru tine? De ce îţi pasă atât de mult? Pentru că nu ştii cine eşti. Depinzi de părerile lor despre tine. Asta este singura ta cunoaştere de sine. Dacă ei spun că eşti bun, eşti bun. Dacă spun că eşti rău, eşti rău. N-ai nimic în interior care să poată spune: „Părerile lor sunt părerile lor. Dacă sunt bun, sunt bun; ce spun ei nu schimbă cu nimic lucrurile. Dacă sunt rău, sunt rău. Întreaga lume poate să mă respecte ca pe un sfânt, dar dacă sunt rău, ştiu că sunt rău, şi reputaţia asta nu poate deveni un înlocuitor – e inutilă. Iar dacă sunt bun, poate să spună întreaga lume că sunt rău, diabolic, diavolul în persoană, căci nu are nici o importanţă, eu tot bun sunt".

Cel care se cunoaşte pe sine nu este niciodată deranjat de ce crezi tu despre el. Însă cel care nu se cunoaşte pe sine este mereu deranjat, pentru că întreaga lui cunoaştere este alcătuită din părerile tale. Întreaga lui cunoaştere este doar un dosar în care a adunat ce cred oamenii despre el.

Asta nu e cunoaştere, nu e cunoaştere de sine. Asta este necunoaştere de sine. Întreaga ta identitate, întreaga ta imagine sunt construite de alţii.

Faptul că alţii îşi schimbă continuu părerile face să fii constant neliniştit.

Părerile sunt precum vremea – niciodată aceleaşi. Dimineaţa era înnorat, iar acum norii s-au risipit. Acum este soare, iar în clipa următoare plouă.

Părerile sunt exact ca norii, exact ca vremea. Ce poţi să faci în privinţa asta? Uită-te la Richard Nixon: doar cu o clipă înainte era totul, iar o clipă mai târziu, nimic. Părerea s-a schimbat, oamenii care erau cu el sunt împotriva lui – şi sunt aceiaşi oameni!

Asta e frumuseţea: aceiaşi oameni care te împing spre tron te vor trage jos.

Există o dinamică, o lege internă conform căreia oamenii care te respectă te şi desconsideră în adâncul inimii lor. Oamenii care te iubesc te şi urăsc, pentru că sunt scindaţi. Nu sunt un singur tot. Aşa că după ce te ajută să ajungi pe tron, o parte din ei şi-au terminat treaba – partea iubitoare. Ce se întâmplă acum cu partea care urăşte? Ea intră imediat în funcţiune. Aşa că odată ce un om devine respectat, vremea e deja în schimbare. Odată ce un om a ajuns preşedinte sau prim-ministru, alegătorii se schimbă deja. În momentul în care au votat, partea iubitoare din ei şi-au terminat treaba.

Acum intră în funcţiune partea care urăşte. Aceiaşi oameni care te-au suit pe tron te dau jos.

Numai un înţelept rămâne netulburat. De ce? Pentru că el nu e niciodată atent la ce spui tu. Ce spui tu sunt de

fapt nişte prostii. Tu nu ştii nimic despre tine şi spui ceva despre Mahavira, despre Buddha, despre Hristos.

Tu nu ştii nimic despre tine, dar eşti foarte convins în privinţa lui Iisus, că e bun sau că e rău. E o prostie. Iar un om poate să acorde atenţie prostiilor tale numai dacă este ca tine. Un înţelept nu este ca tine şi asta e diferenţa.

După ce s-a născut copilul, el i-a fost dus lui Hakuin, care îşi pierduse deja reputația...

Bineînţeles că aceiaşi oameni care l-au considerat un înţelept au început să-l considere un diavol. Comisese cel mai mare păcat – pentru că, pentru oameni, sexul este cel mai mare păcat.

Sunteţi atât de împotriva vieţii încât sexul a devenit cel mai mare păcat –

pentru că el este originea vieţii. Sunteţi atât de morţi, şi de-asta sexul a devenit cel mai mare păcat. Sexul este cel mai viu fenomen din lume. Nimic nu este atât de viu ca sexul. Totul i se datorează lui – voi, copacii, păsările.

Tot ce prinde viaţă i se datorează lui, el e sursa originală.

Dacă poţi asemui ceva cu Dumnezeu în lumea asta, acel ceva este sexul. De aceea hinduşii au făcut din shivalinga simbolul lor. Nicăieri în lume nu există oameni mai curajoşi decât hinduşii – ei au avut curajul să facă din shivalinga, organul sexual al lui Shiva, simbolul divinităţii.

Sexul este cel mai divin lucru din lume. Dar de ce îl numiţi un păcat? Pentru că chiar de la început aţi fost învăţaţi că e un păcat. Aţi uitat de tot că din el aţi ieşit. Şi aţi mascat complet faptul că atunci când energia sexuală se termină în voi, muriţi. Viaţa este energia sexuală care pulsează în voi.

De asta un tânăr este mai viu şi un bătrân mai puţin viu. Care e diferenţa dintre un tânăr şi un bătrân? La tineri, energia sexuală este în curgere. La bătrâni, alimentarea a dispărut şi acum curgerea dispare. Mai e doar ca un fir de apă care picură. În clipa în care energia sexuală a dispărut, mori.

Sexul e viaţă, iar noi l-am făcut cel mai mare păcat.

În adâncul nostru suntem împotriva vieţii.

Aşa că atunci când afli că un sfânt a avut o relaţie sexuală, toată reputaţia lui dispare imediat. Nici dacă ar fi fost hoţ n-ar fi fost atât de rău, l-aţi fi putut ierta. Dacă ar fi acumulat bani – iar sfinţii voştri chiar acumulează –, l-aţi fi iertat, n-ar fi fost o mare problemă, lăcomia nu-i o mare problemă.

L-aţi fi iertat orice ar fi făcut, dar să-l iertaţi pentru sex? Imposibil!

Am ajuns să fim atât de porniţi împotriva lui încât creştinii spun că Iisus s-a născut în absenţa sexului. Cum poate să se nască Iisus din sex, păcatul originar? Cum putea Iisus să se nască din sex? Toată lumea s-a născut din sex, în afară de Iisus. Doar pentru că sexul este un lucru atât de periculos, ei spun că Iisus s-a născut din Sfântul Duh. Iisus nu a avut un tată, el nu s-a născut dintr-un raport sexual. S-a născut din uter fără întâlnirea cu sexul celălalt.

De ce prostia asta? Dar să-i lăsăm deoparte pe Iisus şi pe creştini. Tu! Dacă te-ai gândit măcar că tatăl tău a făcut dragoste cu mama ta, te-ai simţit vinovat. Cum te-ai născut tu? Nu eşti bastard. Dar să te gândeşti că tatăl tău a făcut dragoste cu mama ta... toată treaba pare urâtă. Toată treaba pare atât de urâtă încât nu poţi să concepi că tatăl tău a făcut asta – poate că alţii o fac, dar tatăl tău? Imposibil! Tu te-ai născut dintr-un tată brahmacharia, dintr-un celibatar; asta spun creştinii despre Hristos.

Iar când ajungi să fii sigur că un sfânt, un mare înţelept precum Hakuin a lăsat o fată însărcinată – evident că nu numai respectul dispare. Trebuie că a fost cât se poate de insultat. Oamenii probabil că au aruncat cu pietre în el, aceiaşi oameni care îi aduceau ghirlande de flori şi se înclinau până la pământ în faţa lui – aceiaşi oameni. Dar Hakuin nu era deranjat.

Hakuin a avut mare grijă de copil. A făcut rost de la vecinii săi de lapte, mâncare şi tot ce îi mai trebuia copilului.

Un an mai târziu mama copilului n-a mai putut suporta, aşa că le-a mărturisit părinților săi adevărul...

Trebuie să fi fost foarte greu pentru ea să vadă că respectul faţă de Hakuin scădea tot mai mult, că acesta era împroşcat cu insulte, că tot oraşul era împotriva lui, că cerşea lapte şi mâncare pentru copil şi uşile i se închideau în nas. Trebuie să fi fost cu adevărat greu.

... aşa că le-a mărturisit părinților săi adevărul, şi anume că adevăratul tată era un tânăr care lucra la pescărie.

Adevăraţii taţi lucrează întotdeauna la pescărie.

Tatăl şi mama fetei s-au dus imediat la Hakuin să-i spună povestea, şi-au cerut mii de scuze, i-au cerut iertare şi au luat copilul înapoi.

Când maestrul le-a înmânat voios copilul, a spus: „Serios?"

La necaz, la bucurie, înţeleptul rămâne acelaşi. Respectat, insultat, înţeleptul rămâne acelaşi. În viaţă, în moarte, înţeleptul rămâne acelaşi. El a spus iarăşi acelaşi cuvânt: „Serios?" A fost din nou neutru, din nou nu s-a angajat la nimic, nu a spus nimic, acceptând pur şi simplu un fapt: „Dacă e aşa, în regulă".

Asta este conştiinţa purităţii. Orice aduce viaţa e bine-venit. Dacă ea aduce suferinţă şi insultă, acceptă-le, primeşte-le cu bucurie. Dacă ea aduce respect, fericire – primeşte-le cu bucurie, acceptă-le. Nu face nici o diferenţă între cele două situaţii. Dacă diferenţiezi, echilibrul tău e pierdut, iar echilibrul este puritatea.

Când eşti echilibrat, eşti un înţelept. Când echilibrul dispare eşti pierdut, ai devenit un păcătos. Păcatul nu e ceva ce faci, păcatul este ceva care se întâmplă în tine când echilibrul se pierde. Nu este o acţiune, este un echilibru interior. Este ceea ce Mahavira a numit samyaktva – echilibru interior; nici asta, nici aia, ceea ce Upanishadele au numit neti, neti – nici asta, nici aia. Este chiar la mijloc – nu te deplasezi nici spre asta, nici spre aia, pentru că dacă te mişti, chiar şi o mişcare uşoară pe care nimeni nu o poate detecta în afară de tine... Ţine minte următorul lucru: nimeni nu-ţi poate detecta echilibrul interior. Numai tu îl poţi detecta, e foarte subtil!

Dar chiar şi o mişcare uşoară e suficientă ca să nu mai fii liniştit, să nu mai fii acasă, să pierzi divinitatea... Pentru că ce înseamnă o uşoară aplecare?

Înseamnă că ai ales. Înseamnă că ai făcut o deosebire. Înseamnă că ai spus că acesta e bun, acela e rău. Înseamnă că au intervenit anumite aşteptări din partea ta. Înseamnă că a încolţit dorinţa. Înseamnă că acum eşti motivat.

Dacă Hakuin ar fi spus: „Perfect! Aşadar aţi ajuns să cunoaşteţi adevărul?”, asta ar fi însemnat că nu era deloc înţelept, pentru că ar fi însemnat că tot anul aşteptase acest moment, nu era în prezent, se gândea la viitor: „Într-o bună zi adevărul va fi cunoscut. Oamenii mă vor respecta din nou. Când vor ajunge să ştie că pruncul nu e al meu, mă vor respecta din nou”. Atunci ar fi avut aşteptări, iar echilibrul s-ar fi pierdut.

Dacă Hakuin n-ar fi fost un înţelept, s-ar fi rugat la Dumnezeu să le dezvăluie oamenilor adevărul. Dar de ce? Dacă viaţa ţi-a adus un copil, ce importanţă are cine este adevăratul tată? N-are nici o importanţă! Hakuin a avut mare grijă de copil, exact ca un tată. Copilul are nevoie de un tată, asta e treaba. Iar Hakuin a îngrijit copilul cu atâta iubire încât nici un tată nu l-ar fi îngrijit aşa. Chiar dacă acel copil ar fi fost al tău, ţi-ar fi fost greu să ai atâta grijă de el cum a avut Hakuin.

Copilul nu avea nici o vină. Hakuin nu a fost împotriva copilului. Dacă ai fi fost în locul lui Hakuin, ai fi omorât copilul din cauză că era pricina nefericirii tale. Ai fi aruncat copilul şi te-ai fi mutat în alt sat unde ai fi fost din nou respectat de oameni, fiindcă nu te cunoşteau. Ai fi făcut ceva ca să-ţi aperi respectul – tot prestigiul tău era spulberat. Iar Hakuin a avut grijă de copil, nu i-a păsat de sat. Era neimportant ce spunea satul. Copilul avea nevoie de un tată; aşa că Hakuin a devenit tatăl. Nu a fost deranjat, nu a reacţionat.

Iar apoi, după un an... atunci când ai grijă cu atâta iubire de un copil, apare ataşamentul. Chiar dacă nu e al

tău, copilul devine al tău. Când trăieşti un an cu un copil şi înduri atâtea pentru el, sacrifici atâtea pentru el, se naşte o legătură profundă. Te ataşezi. Însă când părinţii au venit iar la Hakuin şi i-au spus toată povestea, i-au cerut iertare şi au luat copilul înapoi, nu s-a văzut nici o umbră de ataşament. El a predat pur şi simplu copilul – a spus: „Serios?" –, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Acel an întreg fusese un vis. Visul se destramă şi te trezeşti, atâta tot.

Un înţelept trăieşte în această lume printre voi ca şi cum ar trăi într-un vis.

Voi sunteţi umbre. Trăieşte în mijlocul vostru ca şi cum ar interpreta un rol, el nu este implicat. Este în lume, dar nu implicat în ea – rămâne un spectator. Iar dacă poţi să rămâi un spectator, mai devreme sau mai târziu vei ajunge să-ţi dai seama că dacă apa a dispărut, luna a dispărut şi ea.

Pentru că atunci când te implici se creează apa; atunci trăieşti cu reflecţia, atunci nu poţi intra în ceea ce este real, atunci trăieşti cu ce este ireal.

Ataşamentul creează mirajul. Mirajul nu este în afara ta, maya nu este în afara ta. Este în tine, în atitudinile tale: te ataşezi, alegi, preferi asta şi respingi aia, faci deosebiri. Este în tine. Tu îţi creezi iluzia şi apoi trăieşti în ea, apoi eşti umbrit de ea. În acea stare umbrită vezi numai reflecţia, nu vezi luna adevărată.

Acest Hakuin a rămas echilibrat. Orice s-a întâmplat în afară nu a afectat deloc interiorul. Interiorul a rămas echilibrat – fără valuri, fără vibraţiile exteriorului. Hakuin a rămas tăcut ca şi cum totul ar fi fost un vis. Şi a acceptat orice a venit. Nu s-a implicat, a rămas un martor.

Acest cuvânt, „Serios?”, aparţine sufletului care asistă ca un martor ; nu emite păreri, doar spune: „Serios?” Şi asta era tot ce exista în interiorul lui:

„Serios? Dacă e aşa, bine”.

Un înţelept este de acord cu orice se întâmplă, el nu alege. Iar atunci când nu există alegere, nu există apă. Fără apă, reflecţia dispare, maya dispare –

luna dispare.

Destul pentru astăzi.

4. Răspunsul mortului

Mamiya a devenit mai târziu un învățător cunoscut, însă când studia sub îndrumarea unui maestru i s-a cerut să explice sunetul aplaudatului cu o singură mână.

Cu toate că Mamiya lucra din greu la asta, maestrul i-a spus într-o zi: „Nu te străduieşti destul. Eşti prea ataşat de mâncare, de avere, de lucruri – şi de acel sunet. Mai bine ai muri”.

Data următoare când Mamiya s-a prezentat în fața maestrului şi a fost din nou întrebat ce avea de arătat referitor la sunetul aplaudatului cu o singură mână, Mamiya s-a prăbuşit imediat ca mort.

„Bine, eşti mort, foarte bine”, a spus maestrul, „dar cum e sunetul acela?”

Deschizând ochii, Mamiya a răspuns: „Ah, pe asta n-am rezolvat-o încă!”

„Ce?”, a răcnit maestrul. „Morții nu vorbesc. Ieşi!”

Absurdul e necesar pentru a te scoate din mintea ta, pentru că mintea raţionează. Prin raţionare nu poţi să ieşi din ea. Prin raţionare te vei mişca încontinuu, dar te vei învârti într-un cerc.

Asta faci de multe vieţi. Un lucru duce la altul, dar şi acel „altul” face parte din cerc. Simţi că te mişti fiindcă există schimbare, dar traseul este un cerc.

Te tot mişti, te tot învârteşti, dar nu poţi să ieşi din cerc. Cu cât te gândeşti mai mult cum să ieşi, cu cât creezi mai mult sisteme, tehnici, metode de ieşire, cu atât mai tare te încurci în el. Problema de bază este că gândirea raţională nu te poate aduce afară din cerc fiindcă ea este însuşi fenomenul în care te afli.

Uneori este nevoie de iraţional. Uneori este nevoie să treci dincolo de raţiune. Este nevoie de ceva absurd, de ceva nebunesc – numai asta te poate aduce afară. Toţi marii maeştrii au apelat la şiretlicuri – şiretlicurile lor sunt absurde. Dacă te gândeşti la ele, pierzi esenţialul. Trebuie să te aliniezi la ele fără să judeci raţional. De asta filosofia nu prea e de folos. Numai religia poate fi de ajutor – religia e nebunie totală.

Tertullian a spus: „Eu cred în Dumnezeu fiindcă Dumnezeu e absurd”. Nu există nici un motiv să crezi în el – există vreun motiv să crezi în Dumnezeu?

A dovedit cineva vreodată că Dumnezeu există? Nu există nici un raţionament care să-l susţină – de aici credinţa. Credinţa înseamnă absurdul. Credinţa înseamnă că n-ai nici un motiv să crezi şi totuşi crezi.

Credinţa înseamnă că n-ai argumente, nu ai cu ce dovedi şi totuşi îţi pui toată viaţa în joc. Nimeni nu poate

dovedi că Dumnezeu există, iar tu faci saltul în abis. Orice om responsabil va considera că ai înnebunit – aşa au gândit mereu raţionaliştii. Un Buddha, un Krishna, un Iisus – ei au înnebunit, vorbesc prostii.

În Occident este o întreagă şcoală care dovedeşte că religia e toată o prostie.

Iar eu sunt un om religios şi le dau dreptate – din motive greşite, au dreptate. Ei cred că dacă dovedeşti că religia e o prostie o dezaprobi, o respingi. Nu!

Oamenii religioşi au spus mereu: „Noi suntem absurzi! Noi nu facem parte din lumea simţurilor, ci din ceva care o transcende". Iar acel ceva de dincolo e obligatoriu absurd. Ce înţelegi tu despre religie? Dacă înţelegi ceva despre religie, înseamnă că te îndrepţi într-o direcţie greşită. Eşti în lumea teologiei, a filosofiei, a sistemelor, dar nu poţi atinge acea puritate care întotdeauna transcende raţiunea.

Tertullian are dreptate, rosteşte adevărul. El spune: „Eu cred în Dumnezeu fiindcă Dumnezeu e absurd". Credinţa înseamnă credinţa în absurd. Nu e nevoie să crezi în lumea care te înconjoară – ea există, nimeni nu trebuie să creadă în ea, cum să nu crezi în ea? E foarte prezentă; totul dovedeşte că ea există. Cineva aruncă cu o piatră în tine şi lucrul acesta e dovedit, pentru că sângerezi. Ai fost lovit; piatra există.

Dar Dumnezeu nu te poate lovi ca o piatră. Nu poţi nici măcar să-l atingi. N-ai cum. Cum să-l miroşi? Cum să-l vezi? Şi totuşi crezi în el. Credinţa înseamnă întotdeauna să dai crezare absurdului.

Dar ce se întâmplă atunci când cineva este capabil să creadă în absurd? El iese din gândirea sa rațională. Cercul se opreşte brusc, roata se opreşte fiindcă nu o mai alimentezi. Gândirea se opreşte. Ieşi dintr-odată din ea, ca şi cum te-ai fi trezit din somn. Şi somnul cel mai adânc este este cel ar rațiunii, fiindcă rațiunea creează vise tare frumoase şi atât de reale încât să te **păcă**leasc**ă**.

Odată ce te-ai trezit şi ai ieşit din acest cerc vicios, există doar Dumnezeu, nimic altceva. Atunci nu e nevoie să crezi. Atunci ştii. Dar înainte de această cunoaştere este nevoie de credinţă. Toţi acei filosofi care încearcă de secole să dovedească faptul că Dumnezeu există nu sunt religioşi, nu îl slujesc pe Dumnezeu; ei îi fac un mare deserviciu. Pentru că atunci când aduci dovezi, îl faci şi pe Dumnezeu parte din minte. Iar atunci când cineva crede în Dumnezeu fiindcă e un fapt dovedit, el nu poate să iasă din raţiune.

Aşa că toţi oamenii religioşi, toţi maeştrii au inventat căi de a te scoate din raţiune. Zenul are propria tehnică, iar acea tehnică este cunoscută drept koan. Un koan este un puzzle absurd. Nu îl poţi rezolva. Oricât te-ai străduie, degeaba – nu poţi. „Mai mult, mai mult", va spune mereu maestrul, „nu te străduieşti destul". Şi el te păcăleşte, fiindcă oricât te-ai strădui, tot n-ai putea să rezolvi problema – pentru că problema nu are soluţie! Dacă te străduieşti sau nu, e tot aia. Dar dacă te dedici ei total, îţi vei da seama dintr-odată de absurditatea ei şi vei începe să râzi. Toată treaba a fost o prostie. Iar atunci când raţiunea nu funcţionează, râzi nebuneşte...

Ai văzut vreodată un nebun râzând? Râsul lui e total diferit de râsul tău.

Râsul tău are un motiv. Cineva a spus o glumă, cineva a căzut pe stradă, a alunecat pe o coajă de banană şi tu râzi. Ai un motiv, s-a întâmplat ceva caraghios. De ce râzi când un om cade pe stradă, alunecând pe o coajă de banană? Ce este amuzant în asta? Există ceva: egoul este cel mai caraghios lucru la om, iar atunci când un om cade pe o coajă de banană, atunci chiar şi coaja de banană este mai puternică decât el. Atunci întreaga absurditate a egoului este dovedită – omul nu este nimic, până şi o coajă de banană îl dezechilibrează.

Întreaga civilizaţie a omului este egocentrică. Omul are cultură, naţiuni, are vise de măreţie pentru că este singurul animal care stă vertical pe două picioare, lucru care îl face să creadă că nu e un animal, că e diferit, este unic, că nu face parte din lumea animală. Dar când

aluneci pe o coajă de banană, poziţia ta verticală s-a dus. Cazi deodată în lumea animală, eşti un animal neajutorat, nimic altceva. De asta e caraghios să vezi un om căzând.

Însă dacă un cerşetor cade pe o coajă de banană nu râzi atât de tare ca atunci când cade un prim-ministru. De ce? Pentru că un cerşetor e un cerşetor, el face parte deja din lumea animală, nu-i mare lucru că a căzut.

Dar prim-ministrul, preşedintele, regele, regina – n-ai fi crezut niciodată că regina Angliei ar putea să cadă ca orice alt om. Imposibil! Ei au creat în jurul lor impresia falsă că sunt infailibili. Şi o simplă coajă de banană face ţăndări aura de infailibilitate!

Atunci când cazi, eşti expus, eşti doar o ființă umană neajutorată. Şi nu numai o ființă umană neajutorată, chiar un animal în patru labe, nu în două picioare.

E caraghios. Râzi, dar ai un motiv. Nebunul râde fără motiv. De asta i se spune nebun. Întreabă-l de ce râde. Dacă poate să-ţi spună de ce, nu e nebun. Dacă nu poate, înseamnă că „şi-a ieşit din minţi”, a ieşit din raţiune.

Un koan trebuie înţeles, nu rezolvat, pentru că un koan nu poate fi rezolvat, nu are rezolvare. N-ai cum să-l rezolvi, e o imposibilitate, e un impas pentru minte – nu mai poţi să te mişti. Te-ai împotmolit, iar maestrul îţi tot spune că nu te străduieşti destul. Şi cu cât te străduieşti mai tare, cu atât mai tare te împotmoleşti, nu poţi să mergi nici înainte, nici înapoi. Iar maestrul te bate întruna la cap: „Repede, repede, străduieşte-te mai mult!" Vine o clipă în care eşti implicat cu toată fiinţa şi totuşi eşti blocat.

Atunci când întreaga energie este implicată, îţi dai seama brusc că această problemă este absurdă, nu poate fi rezolvată. Râsul îţi cuprinde toată fiinţa – e un râs de nebun. Şi odată cu acel râs totul se schimbă, se transformă. Acesta e primul lucru.

Al doilea lucru: toţi sunteţi nişte imitatori grozavi. Este mai uşor să imiţi decât să fii autentic, pentru că imitaţia este doar la suprafaţă. Autenticitatea are nevoie de centrul tău, are nevoie de tine în totalitate. Asta e prea mult.

Tu te implici doar la suprafaţă, în adâncul tău rămâi afară.

Cultura şi societatea se bazează pe imitaţie. Toată lumea îţi spune cum să te comporţi, şi tot ce te învaţă nu e decât imitaţie. Şi oamenii religioşi – aşa-zişii oameni religioşi, preoţii, teologii – te învaţă „Fii ca

Iisus", „Fii ca Buddha", „Fii precum Krishna". Nimeni nu-ţi spune: „Fii tu însuţi" –

nimeni. Se pare că toată lumea e împotriva ta. Nimeni nu te lasă să fii tu însuţi, nimeni nu îţi acordă libertate. Tu poţi să fii în lumea asta, dar trebuie să imiţi pe cineva.

Toată treaba e caraghioasă, fiindcă aceleaşi lucruri i s-au spus lui Buddha.

Lui Buddha i se spunea: „Fii ca Rama, fii ca Krishna". El nu i-a ascultat, de asta a devenit un buddha. El nu a fost niciodată victima imitaţiei, de aceea a devenit iluminat. Nimeni nu trebuie să imite. Dacă imiţi, rămâi fals.

Am auzit o anecdotă. Un leu şi un iepure au intrat într-un restaurant. Toţi consumatorii au devenit brusc atenţi; nu le venea să creadă. Apoi, iepurele i-a spus chelnerului: „Mie adu-mi o salată verde – fără dressing".

Chelnerul era speriat, însă a întrebat: „Şi pentru prietenul dumneavoastră?

Lui ce să-i aduc?"

„Nimic", a spus iepurele.

Chelnerul a întrebat: „Lui nu îi este foame?”

Iepurele s-a holbat la chelner şi a spus: „Dacă era leu adevărat, crezi că aş fi stat aici? E un actor”.

Întreaga lume a devenit irealã şi joacă teatru, nimeni nu este real. Este foarte greu să găseşti un om real. Dacă găseşti un om real, nu-l părăsi, stai lângă el, realitatea lui va fi contagioasă. Va fi suficient să stai lângă el ca să te transformi. Nu trebuie să faci nimic. Asta am numit noi satsang – să stai lângă un om adevărat, un om real, un om autentic. Nu e nevoie de nimic altceva. E destul să fii lângă el, să-l urmăreşti şi să simţi cum e.

Dar societatea v-a făcut imitatori, actori. Voi nu sunteţi reali, sunteţi falşi.

N-aţi fost lăsaţi să fiţi voi înşivă, când de fapt doar voi înşivă puteţi să fiţi, nu puteţi fi nimic altceva. Puteţi să încercaţi, să imitaţi, dar imitaţia va rămâne doar la suprafaţă, în adâncul vostru veţi rămâne voi înşivă... şi aşa trebuie să fie. Falsitatea cu care te acoperi nu poate deveni fiinţa ta. Cum ar putea? Ea poate fi cel mult o haină, o postură, un gest superficial.

Întreaga lume vă ajută să fiţi imitatori. Aşa că atunci când veniţi la o mănăstire, lângă un maestru, încercaţi iar vechile metode pe care le foloseaţi în lume. Începeţi să imitaţi şi acolo. Acolo ele nu vă vor fi de nici un ajutor, căci acolo există bariere. În lume le puteţi folosi, fiindcă întreaga lume este alcătuită din imitatori. În

lume, dacă sunteţi reali, aveţi probleme; dacă sunteţi falşi, sunteţi acceptaţi. Aşa-zisa lume vrea să fiţi doar umbre, nu oameni reali, pentru că oamenii reali sunt periculoşi.

Numai umbrele pot fi supuse, pot fi ascultătoare; orice li se spune să facă, ele fac. Un om real nu va spune întotdeauna „da"; uneori va spune şi „nu", şi când va spune „nu", chiar va fi „nu"! El nu poate fi îngenuncheat.

Noi deprindem copiii chiar de la început să fie falşi. Şi asta numim „caracter". Dacă ei chiar devin falşi, neadevăraţi, noi îi apreciem, îi răsplătim cu medalii, spunem că sunt reali. Această falsitate se numeşte realitate, ideal. Iar dacă un copil se răzvrăteşte, vrea să fie el însuşi, este un „copil problemă". Trebuie să fie dus la psihiatru, sau trimis într-un aşezământ special unde să fie „îndreptat" – e ceva în neregulă cu el. Dar el n-are nimic, vrea doar să se afirme. El spune: „Lăsaţi-mă să fiu eu însumi".

Un copil mic, Tommy, participa pentru prima dată la o ceremonie de nuntă.

Cineva l-a întrebat: „Tommy, tu cu cine ai vrea să te însori şi când?"

Tommy a răspuns: „Niciodată. Eu nu vreau să mă însor".

„De ce?”, l-a întrebat mirat cel care pusese întrebarea.

Băieţelul a spus: „Am trăit prea mult cu oameni căsătoriţi şi sunt foarte falşi”.

Părinţii lui erau de faţă, dar copilul a continuat: „Nu vreau să mă însor fiindcă vreau să fiu eu însumi”.

Soţia nu-l lasă pe soţ să fie el însuşi. Soţul nu o lasă pe soţie să fie ea însăşi.

Nimeni nu lasă pe nimeni să fie el însuşi sau ea însăşi, pentru că se consideră că lucrul acesta este periculos.

Oamenii falşi nu pot fi fericiţi. Ei pot să fie cel mult trişti, deprimaţi. Freud a spus că nu există nici o posibilitate, nici o speranţă ca omenirea să fie fericită. Şi are dreptate; după cum s-a mişcat omenirea, numai tristeţea, deprimarea, starea de deznădejde sunt posibile. Nu poate decât să se târască, ca o povară – fără dans, fără energie, fără vitalitate, fără cântec, fără nimic, fără flori.

Oamenii falşi numai aşa pot să fie. Dar când aceşti oameni falşi ajung să fie prea plictisiţi, sătui de aşa-zisa societate, se duc la un maestru în căutarea adevărului.

Şi acolo încearcă să recurgă la vechile lor tehnici, însă acolo nu ţine. Este în regulă să fii fals cu oamenii falşi, deoarece cu ei e greu să fii adevărat. Însă atunci când eşti în căutarea adevărului, şi vii la un maestru mânat de dorinţa de a şti ce este realitatea, nu eşti lăsat să imiţi. Dacă imiţi, îţi continui vechiul mod de existenţă şi acel mod de existenţă devine bariera.

Religia nu permite imitarea. Dar uită-te la oamenii religioşi; cei mai mari imitatori se găsesc în temple, biserici şi moschei. Asta înseamnă că nu a mai rămas religie – bisericile, templele, moscheile sunt acum nişte morminte moarte. Cu Iisus trebuia să fii adevărat, dar cu papa de la Vatican trebuie să fii imitator. Acum, creştinismul Vaticanului face parte din societate.

Iisus n-a făcut niciodată parte din societate. El a rămas un străin. Toţi oamenii religioşi adevăraţi au rămas străini, în afara societăţii. Atunci când mor, pe trupurile lor moarte se ridică o biserică; acea biserică face parte din societate, este administrată de societate, controlată de societate.

Societatea are multe mecanisme ingenioase. Dacă scapi de lumea pieţei vei fi prins în biserică, fiindcă biserica este doar prelungirea acesteia. Piaţa hrăneşte biserica, piaţa controlează biserica, piaţa este de fapt stăpâna bisericii. Iar preotul nu reprezintă divinitatea, el reprezintă piaţa.

Preotul reprezintă economia societăţii. Marx are dreptate când spune că religia face jocul capitaliştilor, sau al feudaliştilor, sau al celor care exploatează şi sunt puternici. Religia acţionează exact ca un instrument de exploatare. Marx are dreptate în ceea ce priveşte religia de la Vatican, sau religia lui Puri Shankaracharya, sau religia Meccăi şi Medinei. Dar nu are dreptate în privinţa lui Mahomed, nici a lui Shankaracharya, nici a lui Iisus.

Aici Marx se înşală, fiindcă ei n-au făcut parte din societate, au existat în sălbăticie, au existat ca străini, au existat împotriva societăţii şi a imitaţiei.

Ei au existat ca mesageri divini. Asta înseamnă avatar, asta înseamnă fiul lui Dumnezeu, asta înseamnă profet, paigamber: mesageri divini. Ei au existat ca mesageri ai lumii de dincolo.

Reţine aceste două lucruri înainte de a pătrunde în această poveste.

Mamiya a devenit mai târziu un învățător cunoscut...

Ţine minte, numai cel care a fost un discipol adevărat poate deveni învăţător. Cine n-a fost niciodată discipol, cine n-a fost niciodată învăţăcel nu poate fi învăţător. Înainte să-i poţi învăţa pe alţii, trebuie să înveţi tu.

Dar toţi vor să fie învăţători. Egoul tău vrea să fie maestrul, nu discipolul, şi atunci devii un maestru fals.

Şi atunci nu numai tu eşti în pericol, îi pui în pericol şi pe mulţi alţii. Un orb îi va conduce pe alţi orbi, care sigur vor cădea într-o groapă.

Egoul vrea să-i înveţe pe alţii. Îi place tare mult să dea sfaturi, să dea lecţii.

Din când în când, caută să pui mâna pe acest ego din tine, pentru că şi tu faci asta. Nu pierzi nici un prilej de a da lecţii. Ai pierdut mii de prilejuri de a învăţa, dar pe acesta nu poţi să-l pierzi... Cineva vorbeşte şi îţi bagi şi tu nasul. Cineva pune o întrebare – nu ştii la ce se referă întrebarea, nu cunoşti răspunsul însă îl dai, pentru că egoul se simte foarte bine când te arăţi cunoscător. Tu ştii, iar celălalt este ignorant; de asta e foarte atrăgător să fii învăţător. Cel ce dă lecţii este cunoscătorul, iar celălalt este ignorantul.

Acesta este vechiul şiretlic: tu ai bogăţii, iar celălalt e sărac, tu ai o poziţie, iar celălalt e un nimeni; tu eşti cunoscător, iar celălalt e ignorant. Atunci când simţi că celălalt e la pământ, eşti în culmea fericirii. Asta este exploatare: de asta în lume sunt atât de mulţi învăţători, dar foarte puţini maeştri adevăraţi. Dar întotdeauna a fost aşa şi va fi aşa.

Când s-a născut Mahavira... el a fost un maestru adevărat, iar jainiştii din India aşteptau de foarte mulţi ani un tinthankara. Urma să vină cel de al douăzeci şi patrulea, era aşteptat. Jainiştii spun că la fiecare kalpa – o eră –

se nasc douăzeci şi patru de mari maeştri. Se născuseră deja douăzeci şi trei şi era aşteptat al douăzeci şi patrulea. Dar de unde aveau să ştie cine era al douăzeci şi patrulea? Mahavira era al douăzeci şi patrulea, însă mai erau opt care pretindeau că ei sunt cel adevărat – şi acei opt i-au dus pe mulţi pe căi greşite.

Ei erau mari învăţători, dar nu maeştri. Ştiau să vorbească, ştiau să predice, să argumenteze, şi au influenţat mulţi oameni – fiindcă oamenii sunt influenţaţi de argumente. Tu nu eşti influenţat de fiinţă, deoarece pentru a vedea fiinţa trebuie să-ţi înalţi tot mai mult conştiinţa. Numai atunci poţi să vezi piscurile. Cum să vezi piscul, dacă tu exişti în vale? Trebuie să te înalţi mai sus.

Mahavira era greu de văzut; dar exista Goshalak, exista Prabuddha Katyayan, exista Poorn Kashyap şi existau alţii. Ei erau obişnuiţi ca nivel spiritual, dar aveau minţi extraordinare. Obişnuiţi în sensul că nu aveau o conştiinţă evoluată, nu erau iluminaţi. Dar erau mari cărturari, mai mari decât Mahivra, erau neîntrecuţi în dezbateri – puteau reduce la tăcere prin argumente pe oricine –, aveau o logică de fier. Iar când au pretins că ei erau adevăratul tirthankara, mulţi i-au auzit, iar Mahavira n-a scos un cuvânt timp de doisprezece ani.

Cine să meargă cu el? Era alungat din fiecare sat. Oriunde se ducea, oamenii îl izgoneau, pentru că tăcea – iar un om tăcut îţi stârneşte întotdeauna bănuieli, ar putea să fie de la Departamentul de Investigaţii Criminale, FBI. Aşa că fiecare sat se temea de Mahavira,

fiindcă el nu voia să vorbească, nu voia să se uite la nimeni. Şi mai umbla şi gol! Oamenii îl întrebau: „De ce eşti gol?”, iar el tăcea. Aşa că fie era un criminal care se ascundea, fie era un nebun, fiindcă numai nebunii umblă goi. De ce să umble gol? Trebuie că era un om imoral, pentru că să umbli gol în societate este cel mai imoral lucru.

Şi apoi, nu răspundea! „Fie este prost, nu ştie ce să răspundă, fie este suspect – poate e un agent dintr-o ţară străină.” Îl alungau din sat; timp de doisprezece ani a fost alungat. Şi noi spunem că oamenii îl aşteptau.

Dar nu e destul doar să aştepţi. Îţi trebuie ochi să vezi. Evreii l-au aşteptat mii de ani pe Iisus. Încă îl mai aşteaptă, iar el a fost deja. Ce să faci cu mintea umană? Evreii încă mai aşteaptă ca mesia să vină, iar el a venit deja.

Au trecut douăzeci de secole. El a venit la ei, le-a bătut la uşă, iar ei au refuzat să îl creadă fiindcă nu vorbea cum se aşteptau ei să vorbească. Dar cum să vorbească mesagerul divin aşa cum vă aşteptaţi voi? El nu face parte dintre voi, vine din cealaltă lume, nu vorbeşte limba voastră. Orice va spune el va fi distrugător pentru voi, el vă va distruge. Aşa cum sunteţi, trebuie să fiţi distruşi, numai atunci se naşte noul. Dar evreii au refuzat să creadă şi încă mai aşteaptă.

Şi să ştiţi: dacă el şi-ar face iarăşi curaj... Eu cred că Iisus nu o să-şi facă iar curaj din cauza felului în care v-

aţi purtat cu el – ajunge! Dacă şi-ar face iarăşi curaj, dacă ar uita ce s-a întâmplat acum douăzeci de secole, că l-aţi răstignit, că l-aţi insultat, cât de urât v-aţi purtat... dacă ar uita şi ar veni iar şi ar bate la uşa evreilor, ei l-ar refuza iar.

Ei pot să accepte oameni obişnuiţi cu minţi extraordinare, dar nu pot să accepte oameni cu stări ale fiinţei extraordinare. Deoarece, ca să vezi acea fiinţă, trebuie să te transformi. Aşa cum eşti nu poţi să vezi, aşa cum eşti nu poţi să-l înţelegi pe Iisus.

Ţine minte bine că egoului i-ar plăcea să devină un mesia, egoului i-ar plăcea să devină tirthankara, i-ar plăcea să pretindă ceva ce nu există.

Egoul pretinde întruna; el nu are nimic, dar tot pretinde. Există mulţi învăţători – fii atent să nu le cazi victimă.

Ţine minte: nu da nimănui nici un sfat dacă nu ai învăţat, dacă nu ai trecut prin etapa de discipol. Iar această etapă este grea, pentru că trebuie să te predai. Trebuie să te lepezi de egoul tău, să rămâi fără sine. Şi acesta este paradoxul: dacă nu devii un non-sine, nu vei deveni niciodată un sine. Ce este fals trebuie abandonat, numai atunci apare ceea ce este adevărat.

Moneda falsă trebuie aruncată, numai atunci începe căutarea a ceea ce este adevărat şi autentic.

Mamiya a devenit mai târziu un învățător cunoscut, însă când studia sub îndrumarea unui maestru i s-a cerut să explice sunetul aplaudatului cu o singură mână.

El a devenit mai târziu un mare învățător, dar a trebuit să-și facă ucenicia la un maestru. Și i s-a dat să explice o problemă.

Unul dintre cele mai renumite koan-uri (paradoxuri) zen este: „Află care este sunetul aplaudatului cu o singură mână”. Mintea va spune imediat:

„Inutil! Căutarea este zadarnică, inutilă, întrucât cum poți să aplauzi cu o singură mână? Sunetul se creează prin ciocnirea a două lucruri. Toate sunetele se creează prin ciocnirea a două lucruri, deci cum să creezi un sunet cu o singură mână?” Așa că, dacă ești un logician bun, vei pleca imediat de la acest maestru, fiindcă vorbește prostii. Nu este posibil și, orice ai face, nu vei reuși niciodată – ține de logica simplă! Dar tu nu sesizezi esența. Asta-i problema!

În viețile tale trecute ai plecat de multe ori de la un maestru din cauză că cerea ceva imposibil. Dar un maestru va cere mereu imposibilul; numai atunci vei putea să te schimbi. Cu posibilul, vei rămâne același. Orice crede mintea ta că e posibil, este între granițele ei. Orice crede mintea ta că e imposibil, e dincolo de ea. Religia este efortul de a atinge imposibilul.

Religia este efortul de a face să se întâmple ceea ce nu se poate întâmpla.

... i s-a cerut să explice sunetul aplaudatului cu o singură mână.

Dacă ar fi fost un om logic, ar fi plecat imediat. Dar Mamiya a rămas cu maestrul, deşi ştia bine că îi cerea un lucru imposibil. „Trebuie să fie ceva în asta, dacă spune maestrul. O fi imposibil, mi s-o părea mie absurd, dar dacă o cere maestrul, trebuie să existe ceva pe care eu nu îl văd acum." Asta înseamnă credinţă. Asta înseamnă încredere.

Dacă spui: „Eu nu văd. Dacă nu-mi explici tu mai întâi, n-am să fac nici un efort..." Maestrul nu poate să îţi explice, fiindcă nu e nimic de explicat, explicaţia nu există. Numai schimbarea de conştiinţă îţi va da ochii care îţi vor permite să vezi şi să râzi cu maestrul; şi nici atunci nu va exista nici o explicaţie.

Maestrul cere imposibilul pentru că cere încredere. Dacă ar cere ce este posibil, n-ar fi nevoie de încredere. Dacă poţi să deduci, dacă îţi dai seama, atunci ai încredere în mintea ta. Însă când mintea ta e incapabilă să facă ceva în privinţa asta, când refuză să facă ceva şi totuşi rămâi cu maestrul, asta înseamnă încredere. Mamiya a rămas – a avut încredere în maestru.

Cu toate că Mamiya lucra din greu la asta...

... şi a început să lucreze.

Sunt doar două posibilităţi: fie îl refuzi pe maestru, fie îţi refuzi mintea.

Lupta nu este între tine şi maestru, ci între mintea ta şi maestru. Când mintea e înfrântă, nu mai există nici o barieră între tine şi maestru –

deveniţi unul. Discipolul devine maestrul, maestrul devine discipolul, toate barierele sunt dărâmate. Bariera este mintea, iar mintea va spune ba una, ba alta şi va încerca... „Maestrul acesta e nebun, cere ceva imposibil.

Nimeni nu poate să facă asta. Nu pierde timpul. Găseşte un maestru rezonabil."

Dar Mamiya a încercat, a lucrat din greu. El a refuzat mintea – refuzul minţii înseamnă încredere. Iar mintea este raţională, deci încrederea este iraţională.

„... maestrul i-a spus într-o zi: „Nu te străduieşti destul".

Iar el chiar se străduia. Însă maeştrii sunt imposibili, niciodată nu poţi să-i mulţumeşti. Te bat întruna la cap să te străduieşti şi mai mult – fiindcă tu nu ştii cât poţi să faci. Tu nu ştii nimic despre tine.

Atunci când spui „Mă străduiesc”, maestrul ştie că doar o parte din tine funcţionează. Psihologii spun că nici chiar un om foarte talentat, un geniu, nu-şi foloseşte mai mult de cincisprezece la sută din energie; nici chiar un Einstein nu-şi foloseşte mai mult de cincisprezece la sută din energie. Dar oamenii obişnuiţi? Ei folosesc în jur de trei, patru la sută, cel mult. Nouăzeci şi cinci la sută din energia ta vitală este pur şi simplu irosită. Aşa că atunci când spui „Muncesc din greu”, nu ştii ce spui. O fi muncind din greu singurul tău fragment pe care îl foloseşti, însă acesta e doar o zecime, celelalte nouă zecimi sunt adormite. Maestrul ar vrea să te implici total, pentru că atunci când eşti total... numai atunci se produce transformarea.

„Nu te străduieşti destul. Eşti prea ataşat de mâncare, de avere, de lucruri – şi de acel sunet. Mai bine ai muri.”

Ce a vrut să spună maestrul? Acestea sunt ataşamentele obişnuite ale lumii.

Dragostea pentru mâncare este un ataşament şi el se intensifică atunci când cineva renunţă la sex.

Într-o mănăstire, într-o mănăstire budistă, renunţi la sex, duci o viaţă de celibatar. Atunci când renunţi la sex, întreaga ta energie se ataşează din ce în ce mai mult de mâncare. Problema asta trebuie înţeleasă, pentru că sexul şi mâncarea sunt cele mai profunde două lucruri din tine.

Dacă eşti prea interesat de sex, nu te prea interesează mâncarea. Dar dacă nu umbli după sex, întreaga ta energie începe să curgă înspre mâncare. De aceea toţi sadhuşii – cei care au renunţat la sex – umblă mereu după mâncare. Uită-te la sadhuşii hinduşi, sannyasinii hinduşi cu burţi mari. Ce s-a întâmplat? De ce sannyasinii hinduşi au burţile mari? Pentru că ei mănâncă întruna – dar acesta e un fenomen natural; trebuie înţeles de ce se întâmplă asta. Ei au renunţat la sex, aşa că încotro se poate îndrepta acum energia care se îndrepta spre sex?

Iar mâncarea şi sexul sunt necesităţi de bază, dar mâncarea este mai importantă decât sexul, pentru că fără sex poţi să trăieşti, dar fără mâncare nu. Să trăieşti fără sex nu e deloc o problemă. Şi, de fapt, cei care au trăit făcând sex descoperă că le este mai uşor să trăiască fără sex, pentru că atunci când faci sex e implicat şi celălalt şi creează şi el probleme. E destul că tu eşti pentru tine o problemă, mai creează şi celălalt altele. Iar atunci când două persoane sunt implicate într-o relaţie sexuală, problemele nu se dublează – se multiplică. Nu e vorba de o simplă adunare, e vorba de o înmulţire.

Aşa că cei care au trăit făcând sex ştiu bine că sexul creează probleme mai multe decât rezolvă. Dar când ajungi să ştii asta, eşti atât de implicat încât nu poţi să ieşi. Asta e problema: experienţa vine prin experienţă, dar atunci nu-ţi mai este de nici un folos, pentru că eşti deja implicat până peste cap.

Iar dacă spui asta cuiva care încă nu ştie, nu o să te asculte, îţi va spune că este foarte greu să fii singur, ai nevoie de cineva cu care să împărtăşeşti tot.

El nu ştie ce o să se întâmple când o să înceapă să împartă. Atunci va începe să împartă problemele – altceva nu e de împărţit.

Mâncarea e mai importantă decât sexul. Din clipa în care se naşte, copilul are nevoie de mâncare, nu de sex. Copilul poate trăi paisprezece ani fără sex. Dar din prima zi, din prima clipă el ţipă după mâncare, pentru că mâncarea este baza existenţei lui biologice. Sexul nu este baza existenţei tale biologice, sexul este baza existenţei biologice a societăţii, nu a ta. Fără sex societatea va dispărea; tu poţi să trăieşti, dar fără sex nu poţi să te reproduci, nu se vor naşte copii, societatea va dispărea.

Dacă toţi ar deveni abstinenţi, celibatari – ceea ce este imposibil –, în lume ar fi pace, pace adevărată, pentru că n-ar mai rămâne nimeni. Ar fi o sinucidere mondială. Dar tu poţi să exişti fără sex, nu e o mare problemă.

Aşa că ori de câte ori energia care curge spre sex este oprită, aceeaşi energie începe să se îndrepte spre mâncare. Acestea sunt necesităţile de bază.

Sannyasinii hinduşi, sau alţi sannyasini, mănâncă prea mult. De aceea toate scripturile – jainiste, budiste, hinduse – conţin reguli care le interzic sannyasinilor să

mănânce prea mult. De ce? Pentru că se ştie bine că, renunţând la sex, acum ei vor mânca prea mult. Regulile au rolul de a-l proteja pe sannyasin, altfel va ajunge dependent de mâncare, va înnebuni tot mâncând.

Mâncatul îţi poate oferi plăcere sexuală pentru că centrul sexului şi gura sunt legate între ele. De asta un sărut este un lucru foarte sexual. Altfel, de ce...? Iar dacă săruţi pătimaş pe cineva, simţi imediat energia sexuală urcând. De ce? Doar gura şi sexul sunt îndepărtate! Însă nu sunt îndepărtate în realitate, ci sunt legate; sunt cei doi poli ai unei singure energii.

Aşa că atunci când înfometezi polul sexului, întreaga energie se duce la gură şi simţi nevoia să mănânci mai mult, să mesteci gumă, pâine sau ceva. Sau, dacă nu e nimic de mâncat, simţi nevoia să vorbeşti întruna, pentru că atunci când vorbeşti gura se mişcă. De asta oamenii vorbesc toată ziua. Nici ziua nu le ajunge, vorbesc şi noaptea.

Mulla Nasrudin s-a dus la doctor şi i-a spus: „Fă ceva! Mă calcă pe nervi!

Soţia mea vorbeşte prea mult noaptea”.

Doctorul a spus: „Unde este soţia ta? Adu-o aici, am să fac ceva”.

Mulla Nasrudin a spus: „N-ai înţeles. Ei n-ai ce să-i faci. Fă-mi mie, ca să pot rămâne treaz, e foarte interesant ce spune. Eu adorm, iar ea vorbeşte şi e foarte interesant. Spune lucruri tare frumoase şi dezvăluie lucruri tare frumoase. Niciodată nu vorbeşte aşa când e trează. Când e trează, vorbeşte prostii. Aşa că dă-mi ceva să rămân treaz şi să ascult".

Dacă îi urmăreşti pe oameni, ei vorbesc toată noaptea, întruna. Gura li se mişcă, scot sunete şi fac tot felul de lucruri. Dacă un pol al energiei este oprit, începe celălalt, fiindcă energia trebuie eliberată cumva. Nu poţi să o stăvileşti. Este ca şi cum ai mânca şi ai opri defecarea – ce s-ar întâmpla atunci? Ar trebui să vomiţi, pentru că lucrurile pe care le-ai mâncat trebuie date afară din corp. Dacă mănânci, se creează energie sexuală şi atunci ea trebuie eliminată din corp. Dacă nu foloseşti sexul ca supapă de evacuare, trebuie să găseşti altă supapă.

Acest Mamiya trebuie să fi devenit prea dependent de mâncare. Maestrul i-a spus: „Eşti prea ataşat de mâncare, de avere, de lucruri – şi de sunetul acela".

Când un om este condiţionat în vederea ataşamentului, poate că el părăseşte lumea asta, dar nu se va schimba nimic în felul acesta. Poate că părăseşte toate lucrurile, dar ataşamentul rămâne, el începe să lucreze într-o nouă direcţie. Dacă părăseşti palatul, rămâi doar cu trei straie, dar te ataşezi de acele straie. Întreaga energie care a fost ataşată de palat este ataşată acum de cele

trei straie. Nu e nici o diferenţă. Poţi să tot renunţi la lucruri, dar ataşamentul rămâne acelaşi.

Acest Mamiya venise la mănăstire, îşi lăsase viaţa, era călugăr budist; acum nu mai existau lucruri. Un călugăr budist nu are voie să deţină multe lucruri, ci doar un bol pentru mâncare, apă, trei rase de călugăr, o rogojină pe care să doarmă şi atât. El poate să-şi ia bocceaua în spate şi să plece, pentru că un călugăr budist trebuie să fie un rătăcitor şi trebuie să-şi care singur toate lucrurile. Nimeni nu poate să-i care lucrurile. Asta a fost o regulă impusă de Buddha, ca să nu tot aduni lucruri. Dacă altcineva ar avea voie să ţi le care, ai putea să aduni întruna lucruri.

Foarte puţine lucruri – dar ataşamentul! Maestrul a spus: „Eşti încă ataşat de mâncare, de avere...” Mamiya nu mai era acum înstărit, dar ataşamentul poate să rămână şi fără bogăţie. Pentru că nu e o chestiune de lucruri obiective, e o chestiune de sentimente subiective... iar acel sunet – şi acela devine o problemă. Dacă eşti prea ataşat de meditaţie, meditaţia devine lumea ta. Dacă eşti prea ataşat de rugăciune, rugăciunea devine bariera.

În literatura hasidică există o anecdotă frumoasă. Hasidicii sunt unii dintre cei mai frumoşi oameni din lume – sunt rebeli evrei. Ei au o tradiţie, o tradiţie valoroasă, şi acea tradiţie este să nu-i dai minţii ce cere – să aştepţi.

Dacă vrei să-i dai, dă-i numai atunci când dorinţa a dispărut. Dacă mintea spune „Mi-e foame”, nu-i da de mâncare, aşteaptă. După ce solicitarea a dispărut, dă-i mâncare; dar nu i-o da când o cere mintea, nu asculta mintea, rămâi stăpânul.

Un discipol al lui Baal Shem era bolnav, chiar pe moarte. Iar când cineva este pe moarte, trebuie să spună ultima rugăciune înainte de a părăsi corpul, ultima rugăciune de mulţumire. Discipolul era pe patul de moarte, dar se tot foia într-o parte şi într-alta şi era foarte neliniştit. Baal Shem, care venise să-şi ia rămas-bun de la el, l-a întrebat: „E vreo problemă?”

Discipolul a răspuns: „Da, pentru că mintea spune «roagă-te», iar eu nu pot să mă rog până când nu dispare nevoia aceasta imperioasă. Abia atunci voi putea să mă rog, însă nu ştiu dacă voi mai fi viu sau voi fi mort. Aşa că, pentru a rămâne în viaţă până când nevoia imperioasă dispare, îmi tot schimb poziţia de pe o parte pe alta”.

Baal Shem le-a spus celorlalţi discipoli care erau adunaţi acolo: „Priviţi!

Omul acesta ştie ce este rugăciunea”.

Dacă ataşamentul e prezent acolo şi te rogi, rugăciunea devine parte din lumea asta, fiindcă ataşamentul schimbă totul în material. Chiar şi rugăciunea este un păcat atunci când o faci ca un ataşament. Rugăciunea

are succes numai atunci când nu te rogi ca un ataşament, când nu te rogi la îndemnul minţii.

Aşa că maestrul spune: „Şi sunetul acela a devenit un ataşament. Te gândeşti întruna cum să rezolvi problema. Nu fi ataşat, rezolvă problema, dar nu fi ataşat. Nu înnebuni. Străduieşte-te, dar nu înnebuni. Ar fi mai bine dacă ai muri”.

Dar Mamiya a înţeles greşit, cum fac în mod obişnuit toţi discipolii.

Maestrul a spus: „Mai bine ai muri”. Cui i-a spus maestrul „Mai bine ai muri”? Minţii, nu lui Mamiya, pentru că Mamiya nu poate să moară, Mamiya este nemuritor. Minţii, egoului, care încearcă să rezolve problema asta ce nu poate fi rezolvată de către minte.

Problema va fi rezolvată numai atunci când mintea va fi moartă, când, după ce va fi făcut tot ce poate ea sa facă, se declară neajutorată şi spune:

„Gata, mă retrag”. Când mintea se retrage şi, pentru prima dată, rămâi singur – conştiența există, starea de observare există, dar nu există gândire – problema e rezolvată, auzi sunetul aplaudatului cu o singură mână.

Există un sunet, hinduşii l-au numit omkar, aum – acesta este sunetul. Dacă eşti complet liniştit, tăcut, îl vei auzi. Şi el nu este creat de ciocnirea a două lucruri. Nu este creat de două mâini care aplaudă, nu este creat prin conflict. Este muzica universală, însuşi sunetul existenței. El nu este creat – există.

Hinduşii spun că datorită acestui sunet este creat universul. Acest univers este doar o transformare a acelui sunet, acel fără de început, fără de sfârşit... baza a tot. Iar experienţa budiştilor, a jainiştilor, a sufiştilor, a hasidicilor este aceeaşi – că există un sunet, o melodie continuă. Dacă taci şi mintea nu există, îl vei auzi pentru prima dată. Este pretutindeni. Este însăşi esenţa existenţei. Iar această întreagă existenţă este doar o transformare a acelui sunet.

Aceşti mistici au spus că până şi materia nu e decât omkar condensat, o piatră nu e decât aum condensat. Aşa cum oamenii de ştiinţă de azi spun că materia nu e decât electricitate condensată, doar vibraţii electrice, misticii au spus că materia nu este decât sunet condensat, doar vibraţii ale sunetului.

Acum există posibilitatea să se facă o punte de legătură între ştiinţă şi aceşti mistici. Dacă întrebi oamenii de ştiinţă, ei spun că sunetul nu e decât vibraţiile electricităţii. Dacă îi întrebi pe mistici, ei spun că electricitatea nu e decât vibraţiile sunetului. De asta hinduşii au poveşti care spun că prin muzică poţi să creezi foc, cu o anumită undă sonoră se poate crea foc – şi acum este şi un adevăr ştiinţific.

Crearea continuă a unui anumit sunet poate produce multă căldură – poţi să încerci singur asta. Într-o noapte rece, când eşti afară, repetă simplu omkar. Fă să vibreze aum în tine cât mai mult, aşa încât din vârful picioarelor până în vârful capului, sunetul aum să vibreze în tine. Vei simţi dintr-odată că frigul a dispărut, că trupul e fierbinte. Continuând, curând vei începe să transpiri, deşi afară e foarte frig, ger. Aşa a trăit Mahavira gol puşcă. Aşa trăiesc goi călugării budişti din Tibet, unde temperatura scade sub zero grade, unde ninge, iar ei transpiră. Ei creează încontinuu un anumit sunet.

Dar acel sunet nu este nici omkar-ul pe care îl creezi tu, pentru că acesta este creat; acesta este tot un aplaudat cu două mâini. Există un sunet necreat – sau creaţia însăşi rezultă din acel sunet. De asta aum a devenit simbolul universal al realităţii ultime. Aum nu este un cuvânt, este un simbol sonor. Totul este condensat în el, sau totul este manifestat prin el.

Maestrul lui Mamiya a spus: „Decât să fii ataşat de mâncare, de avere, de lucruri... şi de acel sunet, mai bine ai muri”. Mamiya a înţeles greşit.

A crezut că asta trebuie să fie o tehnică. S-a gândit: „Pot să manipulez moartea, aşa că voi muri”. Dar cum poţi să manipulezi moartea? Dacă mintea este manipulatorul, eşti viu. Poţi să imiţi, dar tot viu eşti.

Nici chiar suicidul nu este suicid; fiindcă l-ai manipulat, vei fi undeva. Dar nu poţi să te sinucizi, suicidul este imposibil. Te duci şi te spânzuri – tu faci asta, mintea există. Această minte te va duce într-o nouă viaţă, într-un uter nou. Nu poţi să te sinucizi – există un singur suicid cunoscut şi acela este samadhi, dar atunci mintea nu este manipulatorul. De asta moare Buddha şi moare pur şi simplu, nu se mai naşte niciodată. De asta spunem că atunci când un om a atins samadhi, iluminarea finală, el nu se mai naşte. Cine să-l ducă într-o nouă dorinţă, într-o nouă motivaţie, cine să-l ducă în noul corp, dacă mintea a dispărut? Mintea a plecat.

Există o singură moarte şi aceea este moartea minţii. Dar mintea nu poate să fie autoarea morţii, mintea rămâne activă şi supravieţuieşte.

Data următoare când Mamiya s-a prezentat în faţa maestrului şi a fost din nou întrebat ce avea de arătat...

Pentru că aceste întrebări nu sunt ceva la care poţi să răspunzi; trebuie să arăţi răspunsul cu ochii, cu faţa, cu toată fiinţa ta. Răspunsul trebuie arătat prin tine; trebuie să devii răspunsul. Nu poţi să dai răspunsul, pentru că, dacă îl dai, mintea îl dă – poţi doar să fii răspunsul.

Aşa că...

... a fost din nou întrebat ce avea de arătat referitor la sunetul aplaudatului cu o singură mână. Mamiya s-a prăbuşit imediat ca mort.

El a imitat. S-a gândit: „Maestrul a spus: «Mori! Mai bine mori»„, aşa că s-a prăbuşit. Dar mintea lucrează, mintea e cea care a hotărât să facă asta.

„Bine, eşti mort, foarte bine, a spus maestrul, dar cum e sunetul acela?"

Deschizând ochii, Mamiya a răspuns: „Ah, pe asta n-am rezolvat-o încă".

E foarte frumos, fiindcă maestrul spune: „Dacă eşti mort, problema e rezolvată. Cum e sunetul acela? Trebuie să-l fi auzit". Pentru că atunci când mintea nu e, sunetul sigur se aude. Dacă mintea nu e prezentă, nu există nici o posibilitate să nu-l auzi. Tu nu-l auzi din cauza minţii, din cauza harababurii din minte. El este prezent întotdeauna, ritmul este întotdeauna prezent. Dacă mintea se retrage chiar şi numai o clipă, îl auzi, n-ai cum să-l ratezi.

Aşa că maestrul spune:

„Bine, eşti mort, foarte bine, dar cum e sunetul acela?"

Deschizând ochii, Mamiya a răspuns: „Ah, pe asta n-am rezolvat-o încă”.

„Ce?”, a răcnit maestrul. „Morții nu vorbesc. Ieşi!”

Numai mintea vorbeşte. Dacă Mamiya tăcea... Dar cum putea el să tacă?...

Întrucât el doar imita, nu era cu adevărat tăcut. Nici dacă mori nu poţi să păcăleşti un maestru. Imitaţia nu poate să păcălească.

Maestrul a spus: „Morţii nu vorbesc”.

Când mintea dispare şi maestrul întreabă: „Cum e sunetul ăla?”, nu vine nici un răspuns. Răspunsul e întreaga fiinţă. Discipolul tace, el se arată pe sine. Acum nu mai este nevoie de răspuns şi maestrul înţelege. Dacă răspunzi, toate răspunsurile sunt greşite.

S-a întâmplat de multe ori cu acelaşi koan – sunetul aplaudatului cu o singură mână. I s-a întâmplat şi lui Rinzai; lui i s-a dat să lucreze cu acelaşi koan. Şi el a lucrat şi a lucrat şi s-a străduit din răsputeri şi maestrul îl presa continuu şi într-o zi s-a întâmplat – mintea a dispărut, sunetul s-a auzit.

Rinzai a venit la maestru, care l-a întrebat: „Cum e sunetul acela?” Rinzai l-a lovit pe maestru. Iar maestrul

a spus: „Perfect, aşadar ai auzit” – pentru că întrebarea e prostească! Iar maestrul a spus: „Aşteptam clipa în care mă vei elibera de necesitatea de a te lovi. Acum poţi să mă loveşti tu pe mine.

Acum nu mai e nici o problemă, acum nu mai trebuie să te lovesc – s-a terminat! Acum du-te să-i înveţi pe alţii sunetul aplaudatului cu o singură mână”.

Nu e nevoie de nici un răspuns. Trebuie să arăţi cu toată fiinţa ta. Dar asta se poate întâmpla numai atunci când mintea a dispărut – dacă apa a dispărut, luna a dispărut şi ea.

Destul pentru astăzi.

5. Degetul lui Gutei

Maestrul Gutei îşi făcuse un obicei din a ridica degetul ori de câte ori explica o chestiune despre zen.

Un discipol foarte tânăr a început să îl imite şi, ori de câte ori cineva îl întreba despre ce vorbise maestrul, el ridica un deget.

Gutei a auzit despre asta şi, într-o zi când a dat de băiat în timp ce făcea asta, a pus mâna pe el, a scos un cuțit, i-a tăiat degetul şi l-a aruncat.

Când băiatul a luat-o la fugă urlând, Gutei a strigat: „Opreşte-te!”

Băiatul s-a oprit, s-a întors şi s-a uitat printre lacrimi la maestru. Gutei ținea degetul sus.

Băiatul a dat să ridice şi el degetul şi când şi-a dat seama că degetul nu mai era, s-a înclinat.

În acea clipă s-a iluminat.

Povestea asta este foarte ciudată şi e foarte posibil să o înţelegi greşit, pentru că lucrul cel mai greu de înţeles în viaţă este comportamentul unui om iluminat.

Dacă ai propriile valori, priveşti întotdeauna prin acele valori. Omul luminat este într-o cu totul altă dimensiune, în care trăieşte fără valori, în care trăieşte fără ego, fiindcă toate valorile aparţin egoului. Omul iluminat trăieşte pur şi simplu. El nu îşi manipulează viaţa, el este un nor alb care pluteşte. Nu are unde să se ducă, nu are nimic de realizat. Pentru el nimic nu este bun şi nimic nu este rău. El nu cunoaşte nici un Dumnezeu, nu cunoaşte nici un Diavol. El cunoaşte doar viaţa, şi viaţa este frumoasă în totalitatea ei.

Dumnezeu este urât fiindcă este o parte, nu întregul. Şi Diavolul e urât pentru că şi el este o parte, şi nu întregul. Dumnezeu nu este viu, nici Diavolul nu este viu, pentru că viaţa este un ritm între cele două – între bine şi rău, între Dumnezeu şi Diavol. Viaţa există între aceşti doi poli. Nici unul singur nu poate exista. Aceştia sunt cele două maluri între care curge râul vieţii.

Un om iluminat a ajuns să ştie asta. El nu este nici pentru, nici împotriva a ceva. El răspunde clipă de clipă, fără să judece. De asta este foarte greu să-l înţelegi. Un om iluminat pare întotdeauna mai mult sau mai puţin nebun.

Aşa că primul lucru pe care trebuie să-l înţelegi este să nu evaluezi un om iluminat după valorile tale – lucru foarte greu, căci ce altceva poţi face tu?

Am auzit că, odată, un pictor foarte mare a rugat un prieten doctor să vină să vadă un tablou pe care tocmai îl terminase. Pictorul considera că acest tablou era cea mai grozavă creaţie a lui, apogeul artei lui.

Doctorul l-a studiat minuţios, dintr-o parte şi din alta. Au trecut zece minute. Pictorul a devenit cam neliniştit, apoi l-a întrebat pe doctor: „Ce s-a întâmplat? Ce părere ai despre tabloul ăsta?”

Doctorul a răspuns: „Mie mi se pare dublă pneumonie!”

Un doctor are felul lui de a privi lucrurile. El s-a uitat la tablou şi a pus diagnosticul. Nu a nimerit, căci tabloul nu are nevoie de diagnostic.

A transformat un lucru frumos în pneumonie.

Aşa funcţionează mintea. Când te uiţi la un lucru, mintea ta îl colorează. Să nu faci asta cu o persoană iluminată, căci pentru persoana iluminată asta nu o să aibă nici o importanţă, dar tu vei rata prilejul de a vedea frumuseţea iluminării.

Al doilea lucru pe care trebuie să-l înţelegi este că o persoană iluminată funcţionează dintr-un centru, nu de la periferie. Tu funcţionezi întotdeauna de la periferie, trăieşti la periferie, pe circumferinţă. Pentru tine, circumferinţa este lucrul cel mai important. Ţi-ai ucis sufletul şi ţi-ai salvat corpul. Omul iluminat poate să îşi sacrifice corpul, dar nu lasă ca sufletul lui să fie pierdut. El este gata să moară – este gata să moară în orice clipă, asta nu-i o problemă – însă nu este gata să-şi piardă centrul, însăşi esenţa fiinţei lui.

Pentru omul iluminat corpul este doar un mijloc, un ajutor. Aşa că la nevoie, chiar şi un om iluminat îţi va spune: „Părăseşte corpul, dar nu îţi părăsi fiinţa interioară”. Aşa se naşte tapascharya, austeritatea. Chiar de capul tău trebuie să fie tăiat – dacă asta o să te ajute, dacă odată cu capul tău cade şi egoul tău – un om iluminat îţi va spune să renunţi la cap, să îl tai.

„Nu purta acest cap dacă el ajută egoul, pentru că pierzi tot pentru nimic.”

Trebuie să ţii minte că, atunci când trăieşti din centru, perspectiva e total diferită. Atunci nimeni nu moare, nimeni nu poate să moară – moartea e imposibilă. Dacă trăieşti de la periferie, toată lumea moare, moartea este sfârşitul tuturor, viaţa veşnică nu există nicăieri.

Krishna care vorbea cu Arjuna în Gita reprezintă de fapt centrul care vorbeşte cu periferia. Arjuna trăieşte la periferie: el se gândeşte la corp, nu ştie nimic despre suflet. Iar Krishna vorbeşte din centru şi spune: „Nu-ţi bate capul cu corpurile astea. Ele au murit de multe ori şi vor muri de multe ori. Moartea nu e decât o transformare, este ca atunci când cineva îşi părăseşte hainele, îşi părăseşte vechea casă şi intră într-o casă nouă. Corpul acesta nu e nimic, Arjuna, nu-ţi bate capul cu el. Uită-te în interior”. Dar cum poate Arjuna să se uite în alţii, dacă el nu se uită în sine?

Ţine minte acest lucru: acest maestru zen Gutei este Krishna. El trăieşte din centru şi se poartă în consecinţă. Iar acest incident i se întâmplă unui discipol care trăieşte la periferie. Dar Gutei nu ar fi tăiat degetul tău, ţine minte. Discipolul a meritat asta, a câştigat-o, altfel maestrul n-ar fi mers atât de departe. Nici chiar Arjuna nu era ca acest discipol al lui Gutei, deoarece Krishna a vorbit cu el – Gutei a făcut ceva.

Ţine minte diferenţa: un maestru ajunge să-ţi facă anumite lucruri numai atunci când ai meritat-o; altfel el vorbeşte cu tine. Îţi face numai atunci când eşti pregătit, când momentul este atât de aproape încât nu poate fi ratat; nu se poate spune nimic, doar se poate face ceva. Pentru că dacă vorbeşti, e nevoie de timp; dacă vorbeşti, celălalt trebuie să înţeleagă.

Trebuie făcut ceva imediat, pe loc. Un maestru va face ceva numai atunci când va vedea că eşti chiar în prag: acum nu e de nici un ajutor vorbitul, acum trebuie să te împingă. Acum eşti chiar la uşă; e suficient să treacă o singură clipă ca tu să ratezi uşa, şi poate că nu vei mai ajunge din nou la uşă multe vieţi de-acum înainte.

Viaţa e foarte complexă. Rar eşti aproape de uşă. Iar dacă maestrul spune:

„Uite, uşa e aici" şi începe să îţi explice, când ai ajuns să înţelegi uşa deja nu mai este acolo. Viaţa este mişcare constantă. Maestrul trebuie să facă ceva.

Dacă el crede că va fi de ajutor să te omoare, te va omorî. De asta este nevoie de predare.

Nu e uşor să te predai, pentru că să te predai înseamnă să-i spui unui maestru: „De acum înainte, viaţa şi moartea mea sunt în mâinile tale". Să te predai înseamnă să spui: „Sunt pregătit. Dacă tu îmi spui «Mori!», voi muri. Nu te voi întreba de ce". Dacă întrebi de ce, nu există predare, nu există încredere. Iar pe

vremuri, mulţi oameni deveneau iluminaţi fiindcă ştiau să se predea. Încrederea plutea în aer, credinţa era peste tot, încrederea înflorea pretutindeni. Nu trecea o zi fără să dai de un om cu încredere. Iar în clipa în care vedeai un astfel de om erai invidios – era o persoană tare frumoasă.

Dar în ziua de azi este aproape imposibil să dai de un om cu încredere. Acea frumuseţe a dispărut. Dai de oameni bănuitori, sceptici, negativişti; sunt urâţi, dar sunt peste tot. Şi, încetul cu încetul, te hrăneşti şi tu cu îndoiala.

Din prima zi în care mama ta te alăptează, te hrăneşti cu îndoială. Orice proiect ştiinţific se bazează pe îndoială. Ştiinţa lucrează numai atunci când eşti sceptic, când te îndoieşti.

Religia lucrează total invers. Trebuie să fii încrezător, să fii profund optimist, atunci predarea este posibilă. Acest discipol al lui Gutei s-a predat, de aceea acest incident i-a adus iluminarea.

Fiecare cuvânt al acestei poveşti este important.

Maestrul zen Gutei îşi făcuse un obicei din a ridica degetul ori de câte ori explica o chestiune despre zen.

Maeştrii nu fac niciodată ceva fără rost, nici chiar ridicarea unui deget.

Inutilul a dispărut, a rămas numai ce este esenţial. El nu face nici o mişcare, nici un gest, dacă nu este esenţial. Ce este neesenţial există atunci când eşti ignorant; atunci, orice faci este neînsemnat, neesenţial – nu ai pierde nimic dacă ai înceta să mai faci acele lucruri.

Uită-te la viaţa ta – de dimineaţa până seara faci numai lucruri neînsemnate, cu care nu câştigi nimic, dar nici nu pierzi nimic dacă nu le mai faci. Iar când oboseşti, te duci la culcare şi dimineaţa eşti iarăşi gata să faci aceleaşi lucruri neesenţiale. Este un cerc vicios, în care lucrurile neesenţiale sunt înlănţuite.

Dar ţie ţi-e atât de frică să te uiţi la această banalitate a vieţii încât stai mereu cu spatele la ea, căci banalitatea vieţii te deprimă. Iar dacă vezi că tot ce faci este inutil, egoul tău este pierdut, pentru că egoul se simte important numai atunci când faci ceva important. Aşa că dai importanţă lucrurilor banale şi ai impresia că faci mari servicii naţiunii, familiei, umanităţii – de parcă, fără tine, existenţa ar dispărea. Nimic din tot ce faci nu este important, dar tu trebuie să-i dai importanţă ca să-ţi hrăneşti, să-ţi întăreşti egoul.

Când există ignoranţă, totul este neesenţial. Orice faci, chiar şi meditaţia, rugăciunea, mersul la templu – este neimportant. Nici chiar rugăciunea nu e mai profundă decât cititul unui ziar. Pentru că nu e vorba de rugăciune, e vorba de tine. Dacă tu ai adâncime, atunci orice faci are adâncime. Dacă nu ai adâncime, mersul la templu nu are nici o importanţă; intri în templu la fel

cum intri într-un hotel. Eşti acelaşi, templul şi hotelul sunt totuna.

Dacă îi dai unui copil o jucărie foarte scumpă făcută din diamante, el face cu ea ce face şi cu jucările obişnuite, pentru că e copil. Se joacă cu ea câteva minute, apoi o aruncă într-un colţ şi pleacă.

Profunzimea ta dă profunzime acţiunilor tale. De aceea, chiar şi degetul ridicat al unui maestru iluminat este foarte important. De ce acest Gutei ridica degetul... ori de câte ori explica o chestiune despre zen? Nu întotdeauna, ci ori de câte ori explica o chestiune despre zen ridica un deget.

De ce? Pentru că el explica şi arăta totodată, fiindcă la orice întrebare despre religie, un deget ridicat este răspunsul.

Toate problemele tale apar din cauză că nu eşti un tot. Eşti fragmentat, eşti un haos, nu o armonie. Iar zen, yoga şi meditaţia nu sunt decât ajungerea la o unitate. Chiar cuvântul „yoga" înseamnă unitate, să fii unul, total, întreg.

Gutei explica despre zen: acea explicaţie era mai puţin importantă, degetul ridicat era important. El spunea ceva şi totodată arăta. Aşa trăieşte un om iluminat: spune şi arată. Fiinţa lui, gesturile lui, mişcările lui arată ce este religia.

Dacă nu vezi, dacă eşti orb, sau dacă ai pierdut acea dimensiune a înţelegerii, a privirii, auzi numai cuvintele. Dar dacă ştii să priveşti, nu e nevoie de cuvinte. Cuvintele sunt inutile, se poate renunţa la ele, ele sunt mai puţin importante. Dar degetul ridicat este important, este singurul răspuns. Peste tot în lume, toţi cei care au cunoscut au ridicat un deget. Ei vorbesc despre unitate, iar tu trăieşti împărţit în multe părţi, te mişti în multe direcţii în acelaşi timp şi astfel apar probleme. O dorinţă duce la sud, altă dorinţă duce la nord. O parte a minţii iubeşte, iar altă parte a minţii urăşte. O parte a minţii vrea să acumuleze averi, iar alta spune: „E inutil.

Renunţă!" Una dintre minţi vrea să mediteze, să se cufunde în tăcere, iar altă minte spune: „De ce pierzi timpul?"

Am auzit o poveste. Un om a renunţat la lume când era foarte tânăr şi a plecat în Himalaya. Acolo a meditat aproape douăzeci de ani. Acum avea patruzeci de ani. Toată ziua stătea şi medita, nu făcea nimic altceva. Încetul cu încetul, păsările şi animalele sălbatice au ajuns să nu se mai teamă de el.

Era un om iubitor de pace, care stătea aşezat şi atât. Animalele veneau şi se aşezau lângă el, iar când trebuiau să plece să vâneze îşi lăsau puii lângă el, să fie în siguranţă. Părul îi crescuse foarte lung, iar păsările îşi făceau cuibul în el şi îşi depuneau ouăle acolo, iar el avea grijă de ele.

După douăzeci de ani, s-a săturat până în gât de toată povestea asta. Şi-a zis: „Dacă tot am grijă de copiii altora – animale, păsări –, de ce să nu mă duc să mă însor cu o femeie şi să am grijă de propriii copii? Ce fac eu aici e absurd, şi n-am să ajung nicăieri. Aceşti douăzeci de ani sunt pierduţi.

Acum nu mai e timp de pierdut, fiindcă am patruzeci de ani, şi în curând viaţa o să intre în declin”.

Care era problema? El chiar medita. Care era problema? Douăzeci de ani înseamnă mult, dar mintea era continuu fragmentată. O parte medita, alta spunea întruna: „Degeaba! De ce pierzi timpul? Alţii se distrează. Întoarce-te la şes. Acolo oamenii sunt fericiţi – dansează, beau, mănâncă, fac dragoste. Lumea e în extaz, iar tu stai ca prostul aici”. Auzind douăzeci de ani încontinuu acest fragment al minţii lui, treptat primul fragment a devenit slab.

La suprafaţă, omul repeta mantre: Ram, Ram, Ram. Dar în adâncul fiinţei lui mantra era alta – cealaltă parte a minţii lui spunea întruna: „Degeaba!

Stai aici ca prostul şi toată lumea se bucură de viaţă, iar viaţa se apropie de sfârşit. Curând n-ai să mai poţi să te bucuri de nimic. Îmbătrâneşti”. Asta era adevărata mantră. La suprafaţă Ram, Ram, Ram, dar în adâncul fiinţei asta era mantra adevărată.

Când mintea e împărţită nu poţi să te rogi, nu poţi să meditezi, pentru că o parte se împotriveşte şi, mai devreme sau mai târziu, va învinge. Ţine minte că partea care este angajată pierde energie în fiecare clipă. Iar partea care nu e angajată, dar care este partea critică nu pierde deloc energie. Mai devreme sau mai târziu va deveni mai puternică.

Iubeşti o femeie, iar o altă parte o urăşte. Poate că tu ascunzi asta – toată lumea ascunde cealaltă parte –, dar până când nu devii iluminat, cealaltă parte există. Această parte iubitoare va deveni slabă mai devreme sau mai târziu pentru că este folosită, energia este folosită. Cealaltă parte ascunsă, partea care urăşte, va deveni mai puternică. De aceea toate căsătoriile duc la divorţ. Că îl oficializează sau nu, asta e altceva – dar toate căsătoriile sfârşesc în divorţ, excepţie făcând doar cazurile în care eşti căsătorit cu o persoană iluminată, ceea ce este foarte greu.

Într-o zi omul acesta s-a săturat şi a coborât din Himalaya. Pe drum s-a gândit: „De unde să încep?" – uitase de tot obiceiurile lumii, lipsise multă vreme din ea. „De unde să încep? Dacă vrei să începi în lume, ai nevoie de un ghid, exact ca atunci când vrei să porneşti în lumea cealaltă. Cine poate să fie ghidul potrivit pentru această lume? Apoi şi-a adus aminte că, pe vremuri, regii îşi trimiteau fiii la prostituate, doar ca să înveţe cum să intre în această lume.

Pentru lumea asta, nu există ghid mai bun decât o prostituată. Ea este lumea întruchipată. Chiar şi iubirea

a devenit pentru ea o afacere – acesta este ultimul lucru din lume – chiar şi iubirea a devenit pentru ea o profesie, o marfă; ea vinde iubire. Banii au devenit mai importanţi decât iubirea.

Acesta este ultimul lucru din lume şi poate să devină uşa.

Aşa că omul s-a dus direct la o prostituată. Era seară şi prostituata se pregătea să se ducă la un rege. Ea a spus: „Eşti bine-venit, dar am fost invitată de un rege. Este un zgârcit, nu prea sper să obţin prea mult, dar...

cine ştie? Uneori chiar şi zgârciţii dau. Vino şi tu”. Călugărul s-a dus.

Toată noaptea, prostituata a dansat, a cântat. Regele a stat tăcut, nu i-a dat nimic. Spre revărsatul zorilor femeia era foarte obosită. I-a spus într-un cântec soţului ei, care cânta la tabla: „Acum, am făcut tot ce se putea face”.

I-a spus asta cântând, ca să nu înţeleagă nimeni. I-a spus codificat: „Am făcut tot ce se putea face. Se pare că nu mai e nici o speranţă. Ar fi bine să plecăm”.

Călugărul s-a gândit: „Asta e situaţia în care am fost eu: tot ce se putea face s-a făcut. Nu se mai poate face nimic şi ar trebui să plec”. Aşa că a ascultat foarte atent.

Soţul a spus: „Tot ce am putut să facem am făcut, dar a mai rămas puţin din noapte. Cine ştie? Trebuie să vedem toată treaba până la capăt, mai e puţin, ai răbdare”.

Auzind asta, călugărul s-a gândit: „Ce să fac acum? Poate că eram chiar în prag când am plecat din Himalaya – încă puţină răbdare”.

Avea doar o pătură, pe dedesubt era gol. Gândul l-a încântat atât de tare încât a aruncat pătura la picioarele prostituatei şi a luat-o la fugă să iasă din palat. Regele a strigat: „Stai! Asta e împotriva convenţiei!” Convenţia era ca atunci când un om bogat era prezent, el trebuia să contribuie primul, altfel era insultător ca un rege să fie prezent şi acest om să fi contribuit.

Călugărul a spus: „Poţi să mă omori, dacă asta încalcă convenţia, dar femeia asta mi-a salvat viaţa. Iar pentru mine a fost un moment atât de încântător, încât a trebuit să dau ceva. Nu aveam decât acea pătură şi nu pot să aştept să contribui tu, trebuie să plec în Himalaya. Această femeie şi acest bărbat care cântă la tabla mi-au dezvăluit un secret: încă puţină răbdare”. Şi se spune că omul s-a iluminat pe loc. Nu s-a mai dus în Himalaya. S-a iluminat coborând treptele palatului.

Ce s-a întâmplat? Pentru prima dată cele două părţi au devenit una. Acesta este înţelesul răbdării. Răbdarea înseamnă să nu laşi cealaltă parte să lupte; răbdarea înseamnă că eşti gata să aştepţi la infinit. Dacă eşti gata

să aştepţi la infinit, nu există nici o posibilitate ca cealaltă parte să spună: „Nu s-a întâmplat încă”. Nu are sens să spună „De ce îţi iroseşti viaţa?” Dacă eşti gata să aştepţi la infinit, atunci nimic nu se iroseşte. Şi dacă aşteptarea ta este veşnică, infinită, cealaltă parte nu poate să-şi spună cuvântul.

Este nevoie de unitate – acea stare când celălalt nu este într-o luptă constantă. De asta ori de câte ori explica zen, Gutei folosea un deget, unul singur. El spunea: „Fii un singur tot – şi toate problemele tale se vor rezolva”.

Există multe religii, multe căi, multe metode, dar lucrul esenţial este acelaşi: să devii unul. Indiferent ce alegi, fii unul. Iar dacă poţi să te predai total, vei deveni unul. Dacă te cufunzi total în tăcere, vei deveni unul. Dacă nu mai există gânduri şi eşti în meditaţie, vei deveni unul. Dacă o persoană se roagă la Dumnezeu atât de intens încât se dizolvă în rugăciune, ea devine una cu rugăciunea.

Când sapi în grădină atât de absorbit încât săpătorul nu mai rămâne, ai devenit săpatul, autorul a devenit acţiunea, observatorul a devenit observarea, meditatorul a devenit meditaţia – dintr-odată toate valurile maya dispar, toate iluziile dispar. Te ridici la un alt nivel, la un alt plan al existenţei. Ai ajuns la unicul.

Când eşti unul, ajungi la unicul. Când eşti mulţi, eşti în lume. Lumea e mulţi, iar Dumnezeu este unul. Dar ca să cunoşti acel unul, trebuie mai întâi să devii unul, altfel

n-ai cum să-l cunoşti. Numai atunci când vei deveni asemenea lui, vei putea să îl cunoşti.

Maestrul zen Gutei îşi făcuse un obicei din a ridica degetul ori de câte ori explica o chestiune despre zen.

Zen provine dintr-un termen sanscrit, dhyan. Este forma japoneză a lui dhyan. Când Bodhidharma a dus învăţătura lui Buddha în China, dhyan a devenit în chineză ch'an. Când ch'an a fost dus în Japonia, a devenit zen.

Dar termenul original este dhyan. Ori de câte ori Gutei vorbea despre dhyan, despre meditaţie, el ridica un deget. Dhyan este unitatea, tot ce trebuie realizat – ea reprezintă scopul.

Un discipol foarte tânăr a început să îl imite...

Sigur că trebuie să fi fost foarte tânăr, pentru că numai copiii imită. Cu cât eşti mai matur, cu atât imiţi mai puţin; cu cât eşti mai imatur, cu atât imiţi mai mult. Dacă încă imiţi, eşti adolescent, n-ai ajuns la maturitate, n-ai devenit încă adult. Ce înseamnă să fii adult? Dacă mă întrebi pe mine, adult înseamnă să-ţi dai seama că trebuie să fii tu însuţi, nu un imitator. Asta înseamnă maturitate.

Dacă te uiţi în tine, nu vei găsi această maturitate. Imiţi pe alţii. Cineva şi-a cumpărat o maşină nouă – tu începi

imediat să-l imiţi, ai nevoie de o maşină nouă. Cineva şi-a cumpărat o casă mai mare, îţi trebuie şi ţie o casă mai mare. Vecinii te calcă întruna pe nervi. Ei îşi tot cumpără diverse lucruri şi tu trebuie să îi imiţi. Iar atunci când imiţi eşti exact ca maimuţa. Nu imita.

Fii matur. Imitaţia nu duce nicăieri. De ce? Ce este imitaţie şi ce este adevărat şi autentic?

Imitaţia înseamnă că idealul vine din afară, nu este dorinţa ta. Nu e ceva care se întâmplă în tine, în el nu curge natura ta. Altcineva are idealul, iar tu îl imiţi şi vrei şi tu acel ideal. Dacă îl vei dobândi, nu vei fi fericit, fiindcă nu a fost idealul tău. Nu l-ai vrut niciodată în fiinţa ta interioară.

Oamenii îi imită pe alţii – de asta există atâta nefericire în lume. Dacă eşuează, sunt nefericiţi fiindcă se gândesc că nu au obţinut realizări. Dacă reuşesc, sunt nefericiţi. Ţine minte că nimic nu eşuează ca succesul. Poate că îţi atingi ţinta după o călătorie lungă şi anevoioasă, în care ai irosit timp şi energie, şi apoi constaţi brusc: „Eu n-am vrut niciodată asta – altcineva a vrut. Eu am împrumutat idealul". Nu împrumuta idealul, acesta e un lucru copilăresc.

Un discipol foarte tânăr a început să îl imite...

Trebuie să fi fost foarte tânăr, juvenil, copilăresc. A început să-l imite pe maestru.

... şi ori de câte ori cineva îl întreba despre ce vorbise maestrul, el ridica un deget.

Acelaşi gest pe care îl făcea maestrul. Celorlalţi probabil că le plăcea, probabil că ei râdeau. Băiatul era un imitator perfect; avea aceeaşi mimică, ridica acelaşi deget. Juca bine rolul.

Oricât de bine ajungi să imiţi, rămâi imatur. Fii tu însuţi, chiar dacă nu eşti atât de eficient. Fii tu însuţi, pentru că numai adevărul tău te poate conduce la adevărul ultim. Adevărul nimănui altcuiva nu poate să fie adevărul tău.

Ai în tine o sămânţă. Numai dacă sămânţa aceea încolţeşte şi devine un copac vei avea o înflorire; atunci vei avea extaz, fericire. Dar dacă îi imiţi pe alţii, sămânţa aceea rămâne moartă. Şi poţi să aduni toate idealurile din lume şi să ai succes, dar te vei simţi gol pe dinăuntru – fiindcă singurul lucru care poate să te umple este sămânţa ta; când ea va deveni un copac, te va umple. Te vei simţi împlinit numai atunci când adevărul tău va ajunge să înflorească, niciodată înainte.

Şi poate că oamenii te apreciază pentru cât de bine imiţi – ei apreciază întotdeauna asta. Acest băiat trebuie să fi fost apreciat în mănăstire pentru că îl imita perfect pe maestru. Trebuie să fi ajuns faimos. Imitatorii ajung faimoşi, însă ei nu ştiu că se sinucid. Dacă oamenii te apreciază, poţi să te sinucizi.

Am auzit despre un actor care a murit. La înmormântarea lui au venit foarte mulţi oameni, mii de oameni. Soţia lui era sfâşiată de durere. Iar când a văzut miile de oameni care veniseră a spus: „Dacă el ar fi ştiut că vor veni atâţia oameni, ar fi murit mai devreme".

Poţi să te sinucizi dacă eşti apreciat. Voi toţi v-aţi sinucis, fiindcă imitatorii sunt întotdeauna apreciaţi. Oamenii autentici nu sunt niciodată apreciaţi, pentru că un om autentic este un rebel. El nu vrea să imite pe nimeni. El spune: „Nu am de gând să fiu un Buddha, nu am de gând să fiu un Krishna, nu am de gând să fiu un Iisus. Unul este de ajuns! Un singur Iisus este de ajuns, de ce să imit?" Iar al doilea Iisus, oricât ar fi de frumos, ar fi doar o copie la indigo, fără valoare. De ce să-l imiţi pe Iisus? Iar Dumnezeu nu o să te întrebe la sfârşit de ce n-ai devenit Iisus. El te va întreba de ce n-ai devenit tu însuţi.

Am auzit odată de un mistic hasidic pe nume Magid, care era foarte sărac.

Nimeni nu ştia mare lucru despre el, dar era un om adevărat, autentic. Era pe moarte şi cineva i-a spus: „Magid, te-ai rugat la Dumnezeu să te facă precum Moise?"

Magid a deschis ochii şi a spus: „Termină! Nu spune altfel de lucruri când sunt pe moarte. Dumnezeu nu o să mă întrebe: «De ce n-ai devenit un Moise?» El mă va întreba: «Magid, de ce n-ai devenit un Magid adevărat?»„

Ceilalţi n-au înţeles, n-au putut să înţeleagă – vorbele lui păreau o insultă la adresa lui Moise. Nu erau. Moise a devenit Moise, asta e frumuseţea lui.

Magid trebuia să devină Magid, asta e frumuseţea lui. Şi numai frumuseţea poate fi oferită, numai o fiinţă înflorită poate fi oferită lui Dumnezeu. Cum ar putea Dumnezeu să întrebe un trandafir: „De ce n-ai devenit o floare de lotus?" Cum ar putea fi Dumnezeu atât de nesăbuit încât să întrebe un trandafir „De ce n-ai devenit o floare de lotus?" Nu! Dumnezeu nu e atât de nesăbuit cum crezi tu. El va întreba trandafirul: „De ce n-ai înflorit de tot?

De ce ai ajuns un boboc şi nu o floare?"

Esenţială este înflorirea. Nu are importanţă dacă eşti un lotus, sau un trandafir, sau o floare necunoscută. Nu cine eşti este important, ci dacă ai venit la uşa divinităţii ca o floare înflorită, deschisă, sau ai venit tot închis...

Un discipol foarte tânăr a început să îl imite...

Iar când te duci la un maestru, prima posibilitate este să începi să îl imiţi.

Asta nu te va ajuta, ţine minte, este un lucru periculos. Te sinucizi. Înţelege-l pe maestru, bea-i prezenţa,

mănâncă-i prezenţa cât poţi de mult, dar nu-l imita. Nu deveni un imitator, nu fi fals.

Gutei a auzit despre asta şi, într-o zi când a dat de băiat în timp ce făcea asta, a pus mâna pe el, a scos un cuțit, i-a tăiat degetul şi l-a aruncat.

Gutei pare un maestru foarte dur, foarte crud. Maeştrii sunt cruzi, altfel nu ţi-ar fi de nici un ajutor. Ei sunt cruzi pentru că au o compasiune profundă.

De ce a tăiat maestrul degetul? Dacă ar fi fost mai puţin dur nu i-ar fi fost de ajutor acestui băiat. Este nevoie de ceva foarte sever, ceva care ajunge până în inimă. Lucrul acesta trebuie înţeles.

Tu mă asculţi. Dacă ai venit doar din curiozitate, vorbele mele nu pătrund prea adânc, nu vei înţelege deloc ce spun. Dacă viaţa ţi-a dat multă suferinţă şi eşti aici din cauza acelei suferinţe, ca să înţelegi cum să treci de ea, atunci ceea ce spun eu va pătrunde adânc. Suferinţa îţi dă adâncime. Suferinţa te duce către centru.

Dacă eşti îndrăgostit de mine, nu într-o relaţie intelectuală – care nu e deloc o relaţie –, ci într-o relaţie de iubire, eşti emoţional în legătură cu mine, atunci vorbele mele vor pătrunde şi mai adânc. Pentru că atunci când iubeşti un om îl auzi din inimă, nu din cap. Iar capul este cel mai prăpădit lucru, doar un coş de hârtii – nimic mai mult. Toate gunoaiele se adună în

cap. Gunoaiele nu intră niciodată în inimă, ele se adună în cap. Numai ce este esenţial ajunge în inimă.

Aşa că dacă eşti aici doar din curiozitate, mă auzi, însă doar la suprafaţă.

Asta nu o să te ajute. Dacă eşti aici pentru că ai suferit – dacă nu ai venit ca om curios, ci ca om care a cunoscut viaţa, suferinţa ei şi ai ajuns la maturitate şi vrei cu adevărat să te transformi, atunci mă vei auzi de la o adâncime mai mare.

Dar adâncimea se poate mări şi mai mult. Dacă eşti îndrăgostit de mine, dacă ai încredere, vei fi mai deschis – pentru că numai încrederea poate fi deschisă; altfel ţi-e frică mereu şi eşti mereu închis. Când eşti total deschis –

ai suferit, viaţa ţi-a dat adâncime şi atunci ai încredere, eşti total deschis –, esenţialul merge imediat la inimă. Odată ce îl auzi, nu mai eşti acelaşi.

Gutei a auzit despre asta... Un maestru ajunge întotdeauna să ştie cine sunt imitatorii. Nici nu e nevoie să i se spună... ei sunt foarte vizibili, sar în ochi. Eu ştiu foarte bine cine sunt aici imitatorii. Un imitator nu îl poate păcăli pe cel pe care îl imită. El poate păcăli pe oricine altcineva, dar nu îl poate păcăli pe cel pe care îl imită. Falsitatea lui este foarte evidentă.

Oamenii vin la mine şi repetă cuvintele mele, gesturile mele şi cred că pot să mă păcălească. Pe alţii îi pot păcăli, dar nu pe mine, pentru că vorbele lor sunt superficiale. Poţi să repeţi aceleaşi cuvinte, nu e nici o problemă: nu cuvântul este problema – câtă adâncime dai cuvântului, asta vine din fiinţa ta. Cuvântul poate fi folosit de oricine.

Poţi să reciţi toată Gita, dar vorbele acelea nu vor fi la fel ca acelea care au ieşit din Krishna. Poţi să repeţi toată Biblia, dar când vorbele acelea au fost folosite de Iisus aveau o energie extraordinară, o forţă transformatoare –

pentru că în acele cuvinte era Iisus. Cu fiecare cuvânt fiinţa lui se îndrepta spre tine. Poţi folosi aceleaşi cuvinte... Din toate amvoanele creştine milioane de preoţi repetă aceleaşi cuvinte – Predica de pe munte –, iar cuvintele sunt foarte superficiale şi au făcut un mare deserviciu. Ar fi fost mai bine să nu le repete, pentru că atunci când repeţi întruna anumite cuvinte, ele îşi pierd magia. Devin foarte obişnuite, oamenii se obişnuiesc să le tot audă şi ele devin aproape inutile, nişte clişee.

Gutei a aflat că acest băiat îl imita şi... într-o zi când a dat de băiat în timp ce făcea asta, a pus mâna pe el, a scos un cuţit, i-a tăiat degetul şi l-a aruncat.

Prea sever! Dar omul Gutei trebuie să fi fost plin de compasiune. Numai din compasiune poţi să fii atât de dur. Este greu de înţeles pentru că noi credem că

duritatea, cruzimea există întotdeauna acolo unde nu e compasiune. Nu –

atunci nu vei înţelege un om iluminat. Un om iluminat nu va fi dur cu tine dacă nu are compasiune – de ce să-şi bată capul? Dar el va fi dur cu tine pentru că îi pasă, îşi face griji pentru tine, vrea să te ajute.

Ce s-a întâmplat? Ce s-a întâmplat când a luat degetul băiatului, l-a tăiat şi l-a aruncat? Ce s-a întâmplat când băiatul l-a văzut pe maestru scoţând cuţitul? Ce se întâmplă atunci când cineva vine deodată la tine cu un cuţit?

Gândirea se opreşte. Nu mai poţi să gândeşti, e ceva foarte nou, neaşteptat.

Mintea veche se opreşte, nu îşi dă seama ce se întâmplă. Şi nimeni nu s-ar fi gândit vreodată că Gutei va aduce un cuţit.

Ai putea să te gândeşti că eu am să vin într-o zi cu un cuţit? Era imposibil de conceput. Iar Gutei a scos cuţitul – băiatul trebuie să fi fost şocat, nu a mai gândit –, şi nu doar a scos cuţitul, ci i-a şi tăiat degetul.

Ce s-a întâmplat în interiorul băiatului când Gutei i-a retezat degetul?

Pentru prima dată în viaţa lui a fost atent fără să gândească. Nu putea să fie apatic într-un astfel de moment. Cine poate să fie apatic când cineva îi taie degetul? Nu poţi să fii apatic. Durerea a fost atât de intensă, suferinţa a fost atât de mare, încât băiatul s-a transformat într-o clipă. N-a mai fost un copil, s-a maturizat.

Asta se poate întâmpla într-o clipă; şi poate să nu se întâmple în multe vieţi.

Imitaţia trebuie tăiată cu severitate. Degetul este doar simbolic. Băiatul trebuia lovit cu severitate, iar suferinţa trebuia să ajungă la rădăcina fiinţei lui şi trebuia să fie atât de necunoscută încât el să nu poată face din ea o teorie. A fost pur şi simplu şocat. Mintea nu a putut să se ducă nicăieri.

Pentru prima dată, trebuie să fi privit cu ochi senini, fără gânduri care să plutească în ei. Iar durerea a fost atât de mare şi neaşteptată încât trebuie să-i fi ajuns la inimă.

Ţine minte, plăcerea nu merge niciodată atât de adânc ca durerea. De aceea oamenii care trăiesc în plăcere rămân întotdeauna superficiali. La un om bogat nu poţi să găseşti adâncime – e greu. La un cerşetor o poţi găsi; poate nu te uiţi la un cerşetor, fiindcă te gândeşti că este un cerşetor – dar nu mai avea idei fixe. Când trece pe lângă tine un cerşetor – uită-te la el! A suferit mult, a cunoscut multă durere, iar durerea dă adâncime. Un om

bogat este întotdeauna superficial – el a trăit în plăcere. Plăcerea nu poate pătrunde foarte adânc.

În această suferinţă durerea a fost severă şi atât de bruscă încât mintea nu şi-a mai continuat mersul, iar inima a fost lovită.

Când băiatul a luat-o la fugă urlând, Gutei a strigat: „Opreşte-te!”

Asta vă tot spun eu. Dar mai întâi trebuie să fii adânc în suferinţă şi să urli, numai atunci „opreşte-te” poate avea înţeles. Băiatul a fugit urlând de suferinţă şi durere, iar Gutei a strigat: „Opreşte-te”. Dacă „Opreşte-te” este strigat la momentul potrivit, el lucrează adânc.

Băiatul s-a oprit brusc! Ce s-a întâmplat atunci? N-a mai existat durere.

Dacă te opreşti brusc, toată atenţia se îndreaptă spre sunetul „Opreşte-te”.

Corpul rămâne în urmă, tu devii atent. Iar atunci când eşti foarte atent, corpul nu te poate tulbura, corpul nu îţi poate abate atenţia. Degetul nu mai era, sângele curgea, durerea exista, dar acest „Opreşte-te” i-a îndreptat întreaga atenţie către maestru.

Când nu există atenţie îndreptată asupra ei, nu există nici durerea. Durerea există nu în corp, ci în atenţie. Dacă eşti bolnav şi zaci în pat, ce faci? Eşti continuu atent la boala ta. O hrăneşti. Şi în privinţa asta trebuie făcut ceva, pentru că a devenit o mare problemă în toată lumea.

Doctorii recomandă ca atunci când eşti bolnav să te întinzi şi să te odihneşti.

Dar ce faci când te odihneşti? Acorzi atenţie durerii şi astfel o hrăneşti.

Atenţia o hrăneşte. Atunci te gândeşti întruna la ea; devine o mantră, repeţi în sinea ta „Sunt bolnav, sunt bolnav. Asta şi aia sunt în neregulă”.

Tânguieli – şi cauţi iar şi iar în tot corpul şi încerci să găseşti ce este în neregulă. Şi aşa ajungi să ai gânduri negre, un lucru patologic care poate permanentiza boala. Ajungi să fii hipnotizat de boală.

Dacă acorzi prea multă atenţie bolii, devii o victimă hipnotizată. Dacă te plângi continuu de ceva, lucrul ăsta devine un cerc vicios. Dacă te plângi, inviţi boala, pentru că iar şi iar îi acorzi atenţie. Devine un lucru repetitiv.

Am auzit – şi asta s-a întâmplat de multe ori – că un om era bolnav, paralizat; de cincisprezece ani nu mergea.

Apoi, într-o noapte, casa a luat foc. Era incendiu, casa ardea şi toată lumea a fugit afară. Omul a uitat că era paralizat, aşa că a fugit şi el din casă. Abia afară, când familia l-a văzut alergând şi a spus: „Imposibil! Tu eşti paralizat!”, omul s-a prăbuşit.

Ce s-a întâmplat? În acest moment de mare panică – casa ardea – omul a uitat o clipă că era paralizat. Dacă poţi să uiţi de boală, boala va dispărea mai repede decât ajutată de orice medicament. Dacă nu poţi să uiţi de ea, dacă te gândeşti întruna la ea, te joci cu rana. Cu cât te joci mai mult cu rana, cu atât ea se adânceşte.

Ce s-a întâmplat când Gutei a strigat „Opreşte-te!”? Băiatul s-a uitat la Gutei, urlatul s-a oprit, durerea a dispărut, ca şi cum degetul n-ar fi fost tăiat.

Băiatul s-a oprit, s-a întors şi s-a uitat printre lacrimi la maestru.

Băiatul avea ochii plini de lacrimi şi urla şi se văicărea. S-a oprit! Durerea a dispărut, dar lacrimile nu pot să dispară atât de repede – ele erau acolo.

Gutei ținea degetul sus.

Băiatul a dat să ridice şi el degetul şi, când şi-a dat seama că degetul nu mai era, s-a înclinat.

În acea clipă s-a iluminat.

Gutei ținea degetul sus – un moment de conştientizare foarte intens, un truc foarte ingenios, o situație creată de maestru. Mintea nu mai era, durerea a dispărut, fiindcă atenția fusese atrasă în altă parte... ca şi cum băiatul nu putea să respire în situația asta. „Opreşte-te!" – şi respirația s-a oprit, gândirea s-a oprit şi băiatul a uitat că acum nu mai avea deget. Din obişnuință, când maestrul a ridicat degetul, a dat să ridice şi el degetul – care nu mai era. Asta arată că el uitase complet ce s-a întâmplat.

În acea clipă el nu a fost corpul, altfel cum putea să uite? Durerea, degetul tăiat, sângerarea, ochii plini de lacrimi. Acest „Opreşte-te!" a produs o minune.

Băiatul s-a oprit, s-a întors şi s-a uitat printre lacrimi la maestru.

Gutei ținea degetul sus.

Băiatul ridica mereu degetul când maestrul le vorbea discipolilor săi despre zen. Stătea lângă scaunul maestrului, sau în spatele scaunului, şi când maestrul ridica degetul, făcea şi el la fel. Devenise un gest automat. Corpul este un robot, este un mecanism, este mecanic.

Băiatul a dat să ridice şi el degetul şi, când şi-a dat seama că degetul nu era, s-a înclinat.

Ce s-a întâmplat? De ce a devenit recunoscător şi s-a înclinat? Fiindcă, pentru prima dată, şi-a dat seama că el nu e corpul. El este atenţia, nu corpul; este conştienţa, nu corpul; conştiinţa, nu corpul. Degetul nu există, durerea a dispărut, a dispărut şi urlatul. Gândirea nu se mişcă în jurul rănii; el nu se gândeşte deloc la rană. El nu mai este un corp, nu este întrupat. Este pur şi simplu în afara corpului său. Pentru prima dată şi-a dat seama că este un suflet, o conştiinţă – corpul este doar casa.

Tu nu eşti corpul; eşti în el, dar nu eşti corpul. Dacă atenţia ta poate atinge o astfel de intensitate, îţi vei da seama că nu eşti corpul. Şi odată ce îţi dai seama că nu eşti corpul, ştii că eşti nemuritor. Cine poate să-ţi taie degetul?

Cum poate cineva să fie violent cu tine? Nimeni nu te poate distruge. De asta băiatul s-a înclinat în faţa maestrului, profund recunoscător: „Mi-ai oferit acest prilej de a cunoaşte cel mai adânc nivel al fiinţei mele, care este nemuritor!”

În acea clipă s-a iluminat.

Ce este iluminarea? Să ajungi să înţelegi; să ajungi să-ţi dai seama că nu eşti corpul. Eşti lumina din el; nu lampa, ci flacăra. Nu eşti nici corp, nici minte.

Mintea aparţine corpului; mintea nu e mai presus de corp, ea face parte din corp – este o parte mai subtilă,

mai rafinată, dar e o parte a corpului. Şi mintea este atomică, aşa cum corpul este atomic. Tu nu eşti nici corpul, nici mintea. Când ajungi să ştii cine eşti, te iluminezi.

Când Gutei i-a tăiat discipolului degetul, ciubărul, ciubărul cel vechi s-a dezmembrat, apa s-a împrăştiat – când nu mai e apă, nu mai e lună!

Discipolul s-a iluminat.

Dar Gutei trebuie să fi aşteptat momentul potrivit. Tânărul făcea de mulţi, mulţi ani asta. El a aşteptat, a aşteptat. Nu poţi să forţezi momentul potrivit, el vine când vine. Atunci când vine, când e acolo, orice poate deveni un pretext, orice. Chiar şi un strigăt, „Opreşte-te", şi vechiul hârdău se sparge.

Reflecţiile dispar brusc pentru că nu mai e apă. Te uiţi la luna adevărată, eşti iluminat.

Iluminarea înseamnă că ţi-ai dat seama cine eşti.

Destul pentru astăzi.

6. De ce nu te retragi?

Tokusan studia zen cu Ryutan. Într-o noapte, Tokusan a venit la Ryutan şi i-a pus multe întrebări.

Învățătorul a spus: „Se face noapte târzie – de ce nu te retragi?”

Aşa că Tokusan s-a înclinat şi, când a deschis uşa de plasă să iasă, a spus:

„Afară e foarte întuneric”.

Ryutan i-a oferit lui Tokusan o lumânare aprinsă ca să se orienteze, dar chiar în clipa în care Tokusan a primit-o, Ryutan a stins-o.

În acea clipă mintea lui Tokusan s-a deschis.

Tokusan studia zen cu Ryutan. Într-o noapte, Tokusan a venit la Ryutan şi i-a pus multe întrebări.

Primul lucru care trebuie înţeles este că nu poţi să studiezi zen. Este imposibil. Poţi să fii în el, dar nu poţi să-l studiezi, pentru că zen, sau dhyan, nu este un obiect de studiu, el este un mod de viaţă. El depinde de

cum trăieşti. Nu poţi să-l obţii din scripturi, nu poţi să-l obţii de la nimeni.

Nimeni nu poate să te înveţe zen, el nu se învaţă. Nu este o cunoaştere care poate să fie înmânată de la unul la altul. Este un mod de viaţă. Poţi să-ţi îngădui să intri în el, poţi să curgi în el, poţi să fii vulnerabil faţă de el, deschis faţă de el – iar asta este ce trebuie să faci cu un maestru.

Nu poţi să-l studiezi, poţi doar să îţi îngădui să te molipseşti. Este ca o contaminare; dacă eşti vulnerabil, te molipseşti. Este destul să trăieşti lângă un maestru: să fii deschis, să nu te lupţi, să fii cu maestrul şi atât, să laşi să existe momente în care eşti tăcut... atunci poţi să deprinzi zenul.

Povestea asta spune că Tokusan studia zen... Aici el greşea. Nici o universitate nu-ţi poate oferi un curs de religie. Ele oferă, dar ce predau ele nu e deloc religie. Poate să fie o istorie a religiei, dar nu religie. Pot să fie filosofii ale religiei, dar nu religie. Ele te pot ajuta să înveţi Coranul, Biblia, Gita, dar asta nu e religie. Ele pot vorbi despre Iisus, despre Buddha, despre Krishna şi vei afla multe lucruri, dar vei rata chiar esenţa.

Aşa că primul lucru care trebuie înţeles este că nimeni nu poate să-ţi explice ce este zen, ce este dhyan. Poţi să înveţi, dar nimeni nu te poate învăţa. Eu spun mereu că există discipoli şi nu maeştri, pentru că un maestru nu

poate să facă nimic categoric, direct. El nu poate să-ţi dea zen, nu ţi-l poate preda.

Ce poate el să facă? Dacă l-ar putea preda, atunci un singur buddha ar fi de ajuns pentru a ilumina întreaga lume. Dar au existat mulţi buddhaşi şi lumea a rămas aşa cum e. Nu se poate face nimic direct. Treaba e atât de subtilă, atât de delicată încât, dacă o transferi, moare.

Am auzit o anecdotă. Un preot creştin trimitea în dar unui prieten o Biblie –

făcuse un colet frumos. A ajuns la oficiul poştal şi funcţionarul de la ghişeu l-a întrebat: „E ceva fragil înăuntru?"

Râzând, preotul a spus: „Da, Zece Porunci".

Religia este foarte delicată, foarte fragilă, nici un colet nu o poate proteja.

În clipa în care o transferi e deja moartă. Ea trăieşte cu o viaţă lăuntrică. Ea trăieşte într-un buddha, într-un maestru. El nu ţi-o poate da, dar te poţi deschide tu în faţa ei.

Este ca soarele care răsare dimineaţa: soarele nu poate da viaţă unei flori –

nu! Dar floarea se deschise către el, propria-i deschidere o îmbogăţeşte.

Dacă floarea rămâne închisă, soarele nu poate face nimic. Soarele nu poate să bată la uşă, nu poate să livreze lumină, nu poate să livreze vitalitate şi viaţă – nu! Soarele va trece neobservat. Vine un buddha – eu sunt aici cu tine, poţi să te deschizi. Dar dacă rămâi închis, nu se poate face nimic. Aşa că este la latitudinea ta, depinde numai de tine dacă înveţi sau nu.

Studiul este un lucru mort, intelectual. Învăţatul e viu, căci nu este din cap, este din inimă. Atunci când studiezi, ajungi un mare cărturar. Uită-te la marii cărturari, universităţile sunt pline de ei şi nu găseşti oameni mai morţi decât ei. Ei sunt aproape în mormânt – au intrat deja! N-au trăit niciodată; sunt atât de obsedaţi de cuvinte încât au ocolit viaţa.

Or fi vorbind ei despre iubire, dar n-au iubit niciodată. Nu îşi permit să iubească – e prea riscant; şi sunt atât de învăţaţi încât nu pot să facă acel pas periculos. Ei au vorbit despre meditaţie, au citit despre ea, dar n-au meditat niciodată. Este periculos. Nimic nu poate fi mai periculos ca asta.

Iar un cărturar caută întotdeauna siguranţa; siguranţă în cuvinte, siguranţă în doctrine, siguranţă peste tot. El nu este un cartofor, el nu poate să-şi pună în joc viaţa. Iar dacă nu mizezi pe viaţa ta, nu poţi să înveţi.

Învăţatul este al inimii, exact ca iubirea. De asta Iisus repetă întruna că Dumnezeu este iubire. Asta nu înseamnă, cum au înţeles greşit creştinii, că Dumnezeu este iubitor. Nu! Nu înseamnă că Dumnezeu este iubitor.

Înseamnă doar că, dacă vrei să ajungi la Dumnezeu, foloseşti aceeaşi metodă ca atunci când intri în iubire. „Dumnezeu este iubire" înseamnă că drumul care duce la templul iubirii este acelaşi drum care duce la templul lui Dumnezeu. Doar indică drumul – el trece prin inimă, nu prin cap.

Tokusan studia zen cu Ryutan – aici a dat greş. Primul pas a fost greşit, iar când primul pas este greşit, toți ceilalți vor fi greşiți. Ține minte întotdeauna să faci primul pas aşa cum trebuie. Dacă primul pas este făcut aşa cum trebuie, jumătate din călătorie este deja făcută, călătoria este aproape terminată. Dacă primul pas este corect, tot ce va urma va urma automat; vei ajunge la țintă. Aşa că nu te duce la un maestru să studiezi – du-te să înveți. Dacă te duci să studiezi, maestrul te va învăța, dar cel mai important lucru nu poate fi predat. Du-te să înveți.

Şi care e diferenţa dintre atitudini? Sunt multe diferenţe: când te duci să studiezi, vrei mai multe cunoştinţe; când te duci să înveţi, vrei mai multă fiinţă – nu cunoştinţe. Când înveţi, fiinţa ta se dezvoltă. Când studiezi, memoria se dezvoltă. Când studiezi ştii din ce în ce mai multe; când înveţi, devii mai mult şi mai mult şi mai mult – iar lucrurile astea sunt total diferite.

Dacă eşti pe moarte, ce va pleca odată cu tine, cunoştinţele sau fiinţa? Cine îţi va fi de ajutor? Care va fi puntea? Ce poţi să duci cu tine dincolo de moarte? Cunoştinţele? Creierul rămâne în urmă, deoarece creierul face parte din corp. Numai fiinţa o iei împreună cu tine. Iar tu nu te-ai uitat niciodată la ea, a rămas săracă, lihnită de foame – n-ai hrănit-o niciodată.

Învăţarea este a fiinţei, cunoaşterea este numai a memoriei, a minţii.

Universităţile îţi pot da cunoaştere, profesorii îţi pot da cunoaştere, dar numai un om iluminat poate să te ajute să obţii mai multă fiinţă, iar acel ajutor este indirect.

Dacă te duci să studiezi, ai ratat primul pas. Iar primul pas este foarte important, pentru că în cele din urmă, primul devine ultimul. Sămânţa este foarte importantă; sămânţa este primul pas şi ea va deveni copacul. Poate că o să-i ia mulţi ani ca să înflorească, dar dacă ai plantat sămânţa nepotrivită, ea nu va înflori nici într-un milion de vieţi. Studiind, Tokusan a greşit chiar de la început.

Studiind, el era mai preocupat de scriptură decât de maestru. Ce prostie!

Când maestrul este viu, tu eşti obsedat de scriptură! Când peste tot sunt diamante, tu te agăţi de pietre roşii, de pietre colorate! Când maestrul este viu, pe tine te preocupă nişte cuvinte moarte!

Într-o noapte Tokusan a venit la Ryutan şi i-a pus multe întrebări.

Un om care este cu un maestru ca să studieze este mereu plin de întrebări, pentru că aşa se studiază. Ca să primeşti răspunsuri, trebuie să pui întrebări şi tot adunând răspunsuri devii mai cunoscător.

Omul care nu urmăreşte studiul, ci învăţătura are o singură întrebare. Şi, ia aminte, la multe nu se poate răspunde, numai la o întrebare se poate răspunde. La multe nu se poate răspunde, fiindcă, dacă eşti genul de om care pune multe întrebări, orice răspuns pe care îl primeşti naşte multe alte întrebări. Fiecare soluţie îţi creează mult mai multe probleme.

Tu vii şi mă întrebi: „Cine a creat această lume?" Iar dacă eu spun:

„Dumnezeu", tu începi să pui întrebări despre Dumnezeu: „Cine e acest Dumnezeu? Şi de ce a creat el lumea?" Iar dacă eu spun: „Pentru că...", tu continui să pui întrebări. Fiecare răspuns naşte alte şi alte întrebări.

Dar dacă ai o singură întrebare... asta e foarte greu. Numai un om foarte înţelept pune unica întrebare. Când ai ajuns la unica întrebare ai devenit deja matur – pentru că multe întrebări arată că eşti curios, o singură întrebare arată că fiinţa ta a ajuns la o concluzie. Acum miza este aceasta: dacă această întrebare e rezolvată,

totul e rezolvat. Este o chestiune de viaţă şi de moarte.

Să pui o singură întrebare înseamnă că acum eşti deja o unitate. Iar atunci când eşti o unitate, ţi se poate răspunde; altfel, nu eşti pregătit. Şi nici un maestru nu o să-şi piardă timpul şi energia cu tine, dacă pui multe întrebări.

Pune o singură întrebare!

Mai întâi descoperă care este singura întrebare care este importantă. Nu te mişca la periferie, vino în centru! La periferie se pot pune multe întrebări, dar în centru există una singură. Iar atunci când te mişti la periferie te învârţi întruna în cerc; o întrebare duce la alta şi tot aşa, la infinit.

Dar în centru există o singură întrebare. Iar la acea întrebare se poate răspunde chiar şi fără a răspunde; dacă ai ajuns la o unică întrebare, maestrul se poate uita la tine şi întrebarea primeşte răspuns. Maestrul te poate atinge şi întrebarea primeşte răspuns. Pentru că atunci când eşti concentrat asupra unui singur lucru, mintea ta este foarte senină – fără milioane de nori, cu un singur soare – eşti atât de senin, totul e atât de clar încât poate fi de ajuns o privire, o atingere. Dacă eşti plin de întrebări, nu o să se întâmple nimic nici chiar dacă maestrul o să te bombardeze cu răspunsuri.

Într-o noapte Tokusan a venit la Ryutan şi i-a pus multe întrebări.

Aceste poveşti zen sunt foarte frumoase, fiecare cuvânt al lor este plin de înţeles. Într-o noapte – nu dimineaţa, ci pe întuneric. Dimineaţa vii să pui o singură întrebare, noaptea vii să pui multe întrebări. Dimineaţa eşti senin, proaspăt, tânăr. Noaptea eşti bătrân, prăpădit. Noaptea înseamnă că eşti în beznă, bâjbâi. Nici dacă vii la uşă nu vezi. Chiar dacă primeşti răspunsul, nu îl înţelegi.

Mintea este întunericul sufletului, este noaptea sufletului. Însă tu crezi foarte mult în această minte – şi ea nu ţi-a dat nimic în afară de promisiuni.

Ea îţi promite continuu, se pricepe de minune la asta.

Am auzit o anecdotă: Odată, Mulla Nasrudin s-a întors acasă noaptea, foarte, foarte târziu. A bătut la uşă şi soţia l-a întrebat: „Cât e ceasul, Nasrudin?" Degajat, Nasrudin a răspuns: „E foarte devreme, abia unsprezece şi un sfert".

„Nu mă minţi", a spus soţia. „Tocmai m-am uitat la deşteptător. Nu e unsprezece şi un sfert, este trei şi un sfert. A trecut noaptea."

Nastrudin a răspuns: „Ia stai puţin! Crezi un prăpădit de deşteptător de douăzeci de rupii în loc să-l crezi pe soţul tău iubitor? Ce căsnicie e asta? Ce femeie eşti tu?"

Întotdeauna crezi într-o prăpădită de minte de douăzeci de rupii pe care ai cumpărat-o de la un magazin de minţi vechi şi folosite – nu e nici măcar a ta! A trecut prin multe mâini. Ce este nou în mintea ta? Totul e vechi, uzat.

Ce este proaspăt în mintea ta? Ce este original în ea? Totul este împrumutat. Iar atunci când un om cumpără o maşină veche, folosită, se gândeşte de milioane de ori dacă să o cumpere sau nu.

Tu nu te gândeşti niciodată la minte, nu te gândeşti că a fost folosită de mulţi. Fiecare gând al tău este împrumutat, vechi, un gunoi; l-au aruncat mulţi. Dar tu continui să crezi în el, fiindcă mintea asta a învăţat un truc –

să promită. Ea promite întruna: „Am să-ţi dau totul. Ai nevoie de Dumnezeu? Am să ţi-l dau pe Dumnezeu, aşteaptă puţin. Fă asta şi aia. Fă efort, speră, roagă-te şi îl vei primi". Ea amână mereu. Spune: „Se va întâmpla mâine", dar mâine nu vine niciodată. Mâine nu are cum să vină, căci tot ce vine este întotdeauna ziua de azi, iar mintea nu face decât să lase totul pe mâine. Ea îţi promite – în viitor. Fie că e vorba de rai, fie că e vorba de Dumnezeu, sau moksha, sau nirvana, ea îţi promite întotdeauna: „În viitor".

Zen, meditaţia nu-ţi promit niciodată nimic. Îţi dau pur şi simplu pe loc.

Mintea înseamnă amânare, ea spune: „Se va întâmpla treptat. Ia-o încetul cu încetul, nu te grăbi, acum nu se poate face nimic”. Mintea spune: „Este nevoie de timp. Drumul e lung. Sunt multe de făcut şi, dacă nu faci, cum să ajungi?” Mintea împarte întotdeauna scopurile şi mijloacele.

În realitate, nu există diviziune. Fiecare pas e ţinta şi fiecare clipă este nirvana. Prezentul e tot ce există. Viitorul este cel mai iluzoriu lucru, este o creaţie a minţii. Însă tu crezi în minte şi ea îşi face treaba minunat, nici măcar nu te descurajezi!

Am auzit o anecdotă: Un om a cumpărat o maşină veche. După două săptămâni s-a întors la acelaşi magazin şi l-a întrebat pe vânzător: „Tu mi-ai vândut maşina asta?”

„Da”, a răspuns omul puțin speriat şi nelinişţit, fiindcă ştia ce fel de maşină vânduse.

Clientul a spus: „Atunci spune-mi din nou lucrurile pe care mi le-ai spus înainte să-mi vinzi maşina asta – sunt tare descurajat. Dă-mi puţin curaj; şi am să vin mereu, doar ca să fiu încurajat”.

Pe tine mintea nu te descurajează. Continui să o asculţi. Iar mintea este întunericul, partea întunecată a fiinţei tale în care nu intră lumina. Ea este noaptea.

Aşa că e corect: Într-o noapte Tokusan a venit la Ryutan **şi** i-a pus multe întrebări. Învăţătorul a spus...

El nu a răspuns. Nu a răspuns nici măcar la o întrebare. Doar a ascultat întrebările.

Învățătorul a spus: „Se face noapte târzie – de ce nu te retragi?”

Uite! S-au pus atâtea întrebări şi învăţătorul a spus doar: „Se face tot mai târziu, întunericul se adânceşte. Intri într-o zonă a minţii din ce în ce mai întunecată. Se face noapte târzie – de ce nu te retragi?”

Acesta este singurul răspuns la atâtea întrebări: „De ce nu te retragi?”

Tu eşti întrebarea şi creatorul întrebării. Tu – egoul, mintea – tu eşti boala.

De ce nu te retragi? S-au pus multe întrebări, s-a dat un singur răspuns şi nici acela nu a fost înţeles, pentru că cel care pune multe întrebări nu poate să înţeleagă un singur răspuns. Mintea lui nu înţelege nimic din ce aparţine unităţii. El înţelege doar mulţimea. „Mulţi” este întotdeauna afară, „unu”

este întotdeauna înăuntru – pentru că centrul este în tine, iar periferia este afară.

Maestrul a spus unul dintre cele mai frumoase lucruri: „Se face noapte târzie – de ce nu te retragi? Este vremea să te retragi”. Pare irelevant.

Trebuia să fi răspuns la întrebări... El a răspuns, pentru că spune: „Te rog să te retragi”.

Dacă eşti acolo, întrebările vor continua să vină. Întrebările apar în minte cum apar frunzele în copaci. Iar tu continui să uzi copacul şi atunci întrebările continuă să apară. Bineînţeles că frunzele vechi vor cădea şi vor apărea unele noi. Aşa că maestrul poate răspunde la o întrebare: cea veche va pleca, dar va veni una nouă şi ea va fi iarăşi înlocuită. Iar întrebarea nouă este mai rea, fiindcă de vechea întrebare te-ai săturat deja. Poţi să o arunci. Ai trăit destul cu ea.

O întrebare nouă este la fel ca o soţie nouă – eşti iar îndrăgostit, povestea de dragoste reîncepe, există iarăşi poezie şi iarăşi prosteală. Un gând nou este mai periculos decât cel vechi, pentru că de cel vechi te-ai săturat, te-ai plictisit deja şi vrei să îl arunci. De asta Buddha, sau Ryutan, sau alţii ca ei nu răspund niciodată la întrebări. Ei nu vor să-ţi dea noi adăposturi pentru minte. Ei nu vor să-ţi dea noi înlocuitori pentru ce e vechi.

Buddha spunea: „Dacă vrei să ţi se răspundă, nu întreba. Când nu întrebi, îţi răspund. Dacă întrebi, uşa e închisă”. Buddha le spunea nou-veniţilor:

„Rămâneţi un an cu mine fără să puneţi întrebări. Dacă puneţi întrebări, va trebui să plecaţi. Timp de un an trebuie să tăceţi". Şi nu este vorba de a întreba vizibil – Buddha ştie... dacă întrebi în sinea ta, el ştie.

Într-o zi, Mahakashyapa şi alţi câţiva discipoli stăteau ca Buddha.

Mahakashayapa era un mare discipol al lui Buddha, dar venise doar de câteva luni şi Buddha îi spusese să tacă un an, să nu întrebe nimic. Deodată, Buddha a întrebat: „Mahakashyapa, ai întrebat?"

„N-am vorbit deloc", a răspuns Mahakashyapa.

Şi ceilalţi au spus: „El nu a vorbit deloc".

Buddha a spus: „Uită-te în tine. Ai întrebat. Ţi-ai încălcat promisiunea".

Iar Mahakashayapa s-a uitat şi s-a înclinat şi a spus: „Scuze!"

Întrebase. Nu întrebase astfel încât să fie auzit, dar în adâncul fiinţei lui existase întrebarea. Chiar dacă tu nu întrebi şi întreabă mintea, ai întrebat, fiindcă gândul este o acţiune subtilă. Mai devreme sau mai târziu el devine vizibil, iese la suprafaţă. Poţi să-l ascunzi, dar nu poţi să păcăleşti un Buddha.

Când ai voie să întrebi? Atunci când nu există întrebări. Pare paradoxal: dacă nu există întrebări, ce să întrebi? Numai când nu există întrebări pui singura întrebare şi atunci nu este nevoie să o verbalizezi. Întreaga ta fiinţă devine o întrebare, o căutare, o cercetare. Iar când te afli în faţa unui buddha, întreaga ta fiinţă se transformă într-o explorare, într-o foame şi o sete de a cunoaşte, atât de intense încât tu nu mai exişti, există doar foamea şi setea – atunci Buddha te poate hrăni, poate să-ţi dea răspunsul. Altfel, orice spune el pare irelevant – iar aceste poveşti zen sunt foarte irelevante.

Există milioane de poveşti zen care sunt absolut irelevante. Tu întrebi despre A, iar maestrul vorbeşte despre Z – nici o legătură! Nici nu ştim ce întrebări a pus acest Tokusan. Ştim un singur lucru, şi anume că învăţătorul, maestrul, nu i-a răspuns la nici o întrebare. El a spus doar:

„Tokusan se face noapte târzie – de ce nu te retragi?” Iar la asta se rezumă zenul. Asta înseamnă zen – să te retragi!

Nu te-ai săturat destul de minte? Atunci, retrage-te! Nu a făcut mintea destule? Nu a creat mintea destul haos în tine? De ce te agăţi de ea? Ce speranţă, ce promisiune te fac să te agăţi de ea? Ea te-a păcălit mereu, ţi-a spus: „Uite – acolo e ţinta, acea casă, acea maşină, acea femeie, acele bogăţii”. Iar tu te-ai dus, iar când ai ajuns la ţintă, în mâini n-ai rămas decât cu frustrarea. Toate aşteptările te-au condus la frustrare. Toate dorinţele au

devenit în cele din urmă o dezamăgire, s-au soldat cu tristeţe.

Iar mintea asta ţi-a tot promis şi nici o promisiune nu s-a îndeplinit, însă tu nu-i spui niciodată minţii: „Mincinoaso, taci!" Ţi-e frică să spui asta.

Mulla Nasrudin a ieşit din taverna din sat şi preotul cel nou l-a văzut şi i-a spus: „Tu eşti un om religios, Nasrudin. Şi ce văd? Ieşi dintr-un astfel de loc? Băutura este a Diavolului, fiule. Când Diavolul te mai invită, refuză. De ce nu refuzi?"

Nasrudin a răspuns: „Aş vrea să refuz, părinte, dar mi-e că Diavolul se supără şi nu mă mai invită".

Asta e problema. Ai vrea să refuzi această minte care niciodată nu a îndeplinit ceva, dar ţi-e frică, te temi că s-ar putea ca mintea să se supere şi să nu-ţi mai promită. Tu nu poţi să trăieşti fără promisiuni, nu poţi să trăieşti fără speranţă – acesta este mecanismul.

Dacă nu eşti pregătit să trăieşti fără speranţă, nu poţi să devii religios.

Chiar şi aşa-zisele religii nu sunt decât speranţe create de minte. Eşti pregătit să trăieşti fără speranţă? Eşti pregătit să trăieşti fără viitor? Dacă da, nu e nevoie să te duci la culcare – se duce mintea la culcare. Atunci nu te mai agăţi de minte. Dar tu te temi că mintea s-ar

putea supăra. Iar mintea e Diavolul şi ar putea să nu-ţi mai facă oferte şi atunci ce-ai să faci?

Oamenii vin la mine crezând că ei au pornit într-o căutare religioasă, însă căutarea lor este încă mentală. Ei încă umblă în văile întunecate ale minţii, încă ascultă mintea, încă speră. Ei şi-au pus speranţele în bani, şi speranţele nu li s-au îndeplinit; şi-au pus speranţele în sex, şi speranţele nu li s-au îndeplinit. Acum îşi pun speranţele în meditaţie, acum îşi pun speranţele într-un maestru – dar speranţa există. Şi ţine minte: dacă îţi pui speranţele în mine, mă vei pierde. Eu nu pot să-ţi îndeplinesc speranţele.

De ce nu renunţi să speri? De ce speri? Care e baza speranţei?

Nemulţumirea se deghizează în speranţă. Eşti atât de nemulţumit, atât de nefericit încât ai nevoie de o speranţă în viitor. Acea speranţă te ajută să te mişti. Poţi cumva să tolerezi prezentul; sperând, poţi să tolerezi prezentul...

speranţa este anestezicul. Prezentul e nefericit, dureros; speranţa e ca alcoolul, e un drog, ea te face destul de inconştient ca să poţi tolera prezentul.

Speranţa înseamnă că aici şi acum există nemulţumire. Dar te-ai uitat vreodată la tot fenomenul? De ce eşti nemulţumit aici şi acum? De ce? –

pentru că în trecut ai sperat, de asta eşti acum nemulţumit. Ziua de azi a fost un mâine pentru ziua de ieri. Ieri ţi-ai pus speranţele în ziua de azi, fiindcă atunci era mâine. Acum acele speranţe nu s-au îndeplinit, aşa că eşti nefericit, frustrat. Iar ca să ascunzi această nefericire, să duci cumva la capăt ziua de azi, îţi pui iarăşi speranţele în ziua de mâine.

Eşti pe acelaşi făgaş, un făgaş din care îţi va fi foarte greu să ieşi. Mâine se va întâmpla acelaşi lucru: vei fi frustrat, pentru că mintea promite, dar nu îndeplineşte niciodată promisiunile. Altfel n-ar fi nevoie de meditaţie; atunci Buddha a fost un prost că a meditat.

Dacă mintea ar putea îndeplini promisiunile, toţi cei care meditează ar fi proşti, toţi oamenii iluminaţi ar fi proşti.

Dar mintea nu poate îndeplini promisiunile. Mecanismul este acesta: ieri mintea ţi-a promis că mâine vei primi ceva. Acum ziua de mâine a venit, este astăzi, şi mintea nu ţi-a dat – eşti nefericit, eşti frustrat în aşteptările tale. Acum mintea spune: „Am să-ţi dau mâine”. Mintea promite din nou. Şi ce prostie e asta, să dai din nou ascultare minţii? Iar mâine se va repeta acelaşi mecanism – e un cerc vicios.

Tu dai ascultare minţii şi devii nefericit – altfel ziua de azi ar fi un paradis!

Şi nu există alt paradis – această zi de azi este nirvana. Dacă n-ai da ascultare minţii, n-ai fi nefericit; nefericirea există numai când există aşteptări şi speranţe. Trăieşte fără speranţă – atunci eşti un om virtuos, atunci te retragi.

Cuvintele sunt frumoase. Maestrul a spus: „Se face noapte târzie – de ce nu te retragi?" Nu te-ai săturat de această noapte? N-ai dat deja prea multă ascultare acestei minţi? Ieşi din ea. Nu-i mai da ascultare. Retrage-te!"

Dar Tokusan l-a înţeles greşit, pentru că un om care este plin de întrebări nu poate să înţeleagă răspunsul. Ryutan a dat din compasiune răspunsul, dar discipolul a înţeles greşit – cărturarii întotdeauna înţeleg greşit.

Ce a crezut el? A crezut că maestrul se referea la noaptea de afară. Maeştrii nu vorbesc niciodată despre exterior, ei vorbesc mereu despre interior.

Maestrul vorbea despre noaptea neagră din interior şi discipolul s-a gândit:

„Da, se face târziu". S-a uitat afară – s-a uitat la periferie. Maestrul vorbea despre centru. Maestrul vorbea în limbajul interiorului, iar discipolul a înţeles în limbajul exteriorului. Iar limbajul interiorului nu poate fi tradus în limbajul exteriorului. Nu, n-ai cum să îl traduci. Fie îl înţelegi, fie nu îl înţelegi – nu are cum să-ţi fie tradus.

Hindi poate fi tradusă în engleză, engleza poate fi tradusă în chineză, dar religia nu poate fi tradusă în nici o limbă. Interiorul nu poate fi tradus în exterior. De ce poate fi chineza tradusă în engleză? Pentru că ambele sunt ale exteriorului, ambele există la periferie.

„De ce nu te retragi?”

a spus maestrul.

Aşa că Tokusan s-a înclinat şi, când a deschis uşa de plasă să iasă, a spus:

„Afară e foarte întuneric”.

El a crezut că înţelesese. S-a înclinat: „Da, e foarte târziu şi se întunecă din ce în ce mai mult şi e timpul să mă duc la culcare”.

Ce spunea de fapt maestrul era: „E timpul să te trezeşti”.

Pentru omul care cunoaşte interiorul, „retrage-te” înseamnă că este timpul să ieşi din somn, din minte, pentru că mintea este somnul.

Ai auzit despre boala somnului? – mintea este acea boală, este somn adânc.

Nici chiar atunci când eşti treaz nu te lasă să fii treaz; te mişti ca hipnotizat, ca un somnambul. Faci lucrurile exact ca un robot. Eşti ca un robot; mănânci, vorbeşti, faci lucruri, eşti eficient, dar să nu crezi că eşti treaz. Nu eşti treaz.

Ai multe feluri de a dormi: uneori dormi cu ochii închişi, alteori dormi cu ochii deschişi. Uneori dormi în pat, alteori dormi în templu, iar alteori pe stradă. Uneori dormi în magazin. Uneori dormi făcând lucruri, alteori dormi fără să faci lucruri. Uneori dormi cu vise, uneori dormi cu gânduri – dar dormi întruna.

Dimineaţa nu te trezeşti. Dimineaţa începe un altfel de somn, cu ochii deschişi – visele plutesc şi gândurile continuă şi execuţi ritualul. Trezirea nu este necesară pentru ritualul zilnic. Nimănui nu îi place ca în fiecare zi să se întâmple lucruri noi, pentru că, dacă se întâmplă lucruri noi, trebuie să te trezească. Cu lucrurile vechi, cu o rutină poţi să te mişti adormit. Într-o viaţă de şaptezeci de ani, dacă ai fost treaz chiar şi numai şapte momente, e prea mult. De asta atunci când Gautama Siddhartha s-a deşteptat, noi l-am numit Buddha, cel trezit.

Maestrul voia să spună: „Retrage-te din minte ca să te poţi trezi”. Iar discipolul a înţeles: „Afară e foarte întuneric, trebuie să mă duc să mă culc... Trebuie să mă retrag”. Aşa se întâmplă mereu: ori de câte ori un maestru oferă adevărul, mintea discipolului îl distorsionează.

Aşa că Tokusan s-a înclinat...

doar pentru a-i mulţumi maestrului că remarcase în mod corect că noaptea era pe sfârşite.

şi, când a deschis uşa de plasă să iasă, a spus: „Afară e foarte întuneric”.

Ryutan i-a oferit lui Tokusan o lumânare aprinsă...

Maestrul i-a oferit discipolului o lumânare aprinsă.

... ca să se orienteze, dar chiar în clipa în care Tokusan a primit-o...

şi când el dădea să iasă...

... Ryutan a stins-o.

În acea clipă mintea lui Tokusan s-a deschis.

Ce s-a întâmplat? Ryutan i-a oferit lui Tokusan o lumânare aprinsă. A spus:

„Da, afară e foarte întuneric, aşa că ia lumânarea asta aprinsă ca să vezi drumul”.

Lumânările se oferă pentru afară, nu pentru înăuntru – căci cum poți să duci o lumânare înăuntru? Nici o lumânare nu poate fi oferită din afară pentru înăuntru.

De fapt, înăuntru lumina arde mereu. Ea e acolo, dar tu te tot uiţi afară.

Odată ce te-ai uitat înăuntru, vezi lumina. A fost întotdeauna acolo. N-ai pierdut-o nici o clipă. N-ai cum s-o pierzi. Este tao al tău, natura ta, însuşi sinele tău – nu e nevoie să oferi nici o lumânare pentru înăuntru şi nici o lumânare nu poate intra acolo. Dar pentru afară se pot oferi lumânări.

Aşa că ţine minte: toţi cei care îţi oferă ceva pentru drum, toate acele lumânări pot fi numai pentru afară. Ele îţi pot lumina calea în lume, dar niciodată întru Dumnezeu.

Văzând că discipolul nu înţelesese, maestrul a încercat iar. A creat o situaţie, o situaţie foarte rară: i-a oferit lui Tokusan o lumânare aprinsă.

Tokusan punea multe întrebări şi el nu i-a oferit nici o lumânare pentru înăuntru, nu i-a oferit nici măcar un răspuns. A spus doar: „Retrage-te!”

Dar dacă afară e întuneric, se poate face ceva, poți să fii ajutat. Dacă trupul tău e bolnav, poți să găseşti un doctor; dar dacă sufletul tău e bolnav, nici un doctor nu poate să te ajute – atunci trebuie ca tu să faci ceva. Atunci maestrul poate doar să te aducă în punctul în care trebuie să faci tu ceva, pentru că numai tu poți pătrunde înăuntru, căci acel înăuntru este templul ființei tale. Acolo nu este spațiu – acolo exişti numai tu în deplină singurătate.

De asta Mahavira a spus că acolo nu poate să intre nici măcar iubirea. Eşti absolut singur. Mahavira a folosit un cuvânt pentru această eliberare ultimă, pentru această izbăvire ultimă, iar acel cuvânt este kaivalya.

Kaivalya înseamnă singurătate absolută. În adâncul fiinţei tale eşti absolut singur – acolo nu poate să intre nimeni. Nici chiar un maestru nu poate intra acolo. În centrul unui cerc există doar un punct, nu două. Dacă sunt două, nu este centrul, este tot o mică periferie, o mică circumferinţă.

În adâncul fiinţei tale eşti singur. Maestrul te poate ajuta să îţi dai seama de acest fapt şi odată ce îl cunoşti, boala dinăuntru dispare. Odată ce îţi accepţi singurătatea deplină, eşti eliberat; atunci nu există nici un ataşament –

iubirea poate să curgă. În realitate, numai acum iubirea poate să curgă, pentru că acum iubirea nu este o dependenţă, nu eşti dependent de celălalt.

Dacă eşti dependent de celălalt, eşti şi împotriva lui, pentru că oricine te face să fii dependent este duşmanul, nu poate să fie prietenul. De aceea îndrăgostiţii se luptă continuu – fiecare dintre ei este duşmanul celuilalt.

Dacă ai devenit dependent, nu poţi trăi fără celălalt, libertatea ta e distrusă, iar iubirea care distruge libertatea devine mai devreme sau mai târziu ură.

Numai acea iubire care îţi oferă mai multă libertate nu se va transforma niciodată în ură, va fi veşnică. Aşa că numai un Iisus, numai un Buddha poate să iubească veşnic. Ambianţa nu se schimbă, domneşte aceeaşi armonie. De ce? Pentru că un Buddha, sau un Iisus, a

atins singurătatea deplină şi a acceptat acest fapt. Şi e foarte frumos să fii absolut singur, ca un Everest.

În vârf, eşti singur. În adâncul fiinţei tale, eşti singur. Când ai acceptat asta, iubirea poate să curgă precum Gangele, acum nu mai e nici o problemă, acum poţi să iubeşti necondiţionat. Acum poţi să iubeşti fără să devii dependent, sau fără să faci pe altul să depindă de tine. Acum iubirea poate să fie libertate.

Maestrul te ajută să devii conştient de singurătatea ta absolută, ultimă.

Acest cuvânt „singurătate” nu este bun, pentru că are o conotaţie de tristeţe – din cauza ta, nu a cuvântului. Din cauza vechilor asocieri, întotdeauna eşti trist când eşti singur.

Un maestru zen japonez era un grădinar grozav, era îndrăgostit de grădinărit. Chiar şi împăratul ajunsese să-i invidieze grădina. Într-o zi, cineva a venit la împărat şi i-a spus: „Acum trebuie să te duci să vezi”.

Japonezilor le place foarte mult rochiţa-rândunicii, iar omul care vorbea cu împăratul a spus: „N-am văzut niciodată astfel de flori, sunt milioane, toată grădina maestrului zen este plină de flori. Şi ce parfum minunat! Trebuie să te duci”.

Pentru împărat era prea mult să se ducă să vadă grădina acestui sărac. El avea o grădină mare, de sute de acri, în care lucrau sute de grădinari – şi să se ducă el să vadă?!

Dar omul i-a spus: „S-ar putea să nu mai ai altă ocazie”.

Aşa că împăratul i-a spus: „Du-te să-i dai de ştire că mâine-dimineaţă vin la el”.

Maestrul a fost informat. În dimineaţa următoare, împăratul a venit însoţit de curtea sa. În jurul mănăstirii s-au adunat mii de oameni. Împăratul a venit, s-a uitat în jur şi a spus: „Cum? Am fost informat că aici sunt milioane de flori şi eu nu văd în grădină decât o singură rochiţă-a-rândunicii!”

Maestrul zen a spus: „Da, au fost milioane, dar noaptea le-am înlăturat pe toate, pentru că noi credem în unicul. Iar floarea asta este cea mai frumoasă dintre toate – ai fi ratat-o în mulţime. Aşa că le-am înlăturat pe toate, salvând-o pentru tine doar pe cea mai bună, cea mai frumoasă”.

Împăratul s-a întristat puţin. A spus: „Pare atât de izolată!”

Iar maestrul zen a râs şi a spus: „Nu este izolată. Este singură”.

Ţine minte acest lucru: când ajungi în cel mai tainic centru al tău nu eşti izolat, eşti singur. Iar această singurătate nu este un spaţiu gol – este împlinirea. Această singurătate nu este seacă, ea debordează. Această singurătate nu este un vid, ea este întregul.

Maestrul poate doar să te facă să fii conştient de acest fapt, care există deja.

El nu poate să-ţi împărtăşească nimic nou. El îţi dă numai ce ai deja, ce eşti deja, ce porţi deja în tine, dar faţă de care n-ai fost niciodată atent. El doar te face conştient de adevăr: comoara care este ascunsă în fiinţa ta, iar tu nici nu te uiţi la ea.

Tu eşti deja un dumnezeu; maestrul doar te face conştient de acest lucru. Nu este o realizare.

Ryutan i-a oferit lui Tokusan o lumânare aprinsă. A spus: „Bine. Dacă nu poți să te uiți înăuntru, ci la întunericul în care trăieşti, întunericul minții... Eu vorbesc despre interior, iar tu te uiți afară – dacă într-acolo îți îndrepți atenția, am să-ți dau o lumânare”.

I-a dat... o lumânare aprinsă ca să se orienteze, dar chiar în clipa în care Tokusan a primit-o... şi dădea să iasă din templul maestrului... Ryutan a stins-o.

Brusc s-a făcut întuneric! Cu lumânarea aprinsă, era lumină. Nici nu i-a dat-o bine şi a şi stins-o şi brusc s-a făcut întuneric.

În acea clipă... ce s-a întâmplat?... mintea lui Tokusan s-a deschis – el s-a iluminat.

Ce s-a întâmplat în acea clipă? S-au întâmplat concomitent multe lucruri, într-o fracţiune de secundă. Lumânarea a fost stinsă şi, imediat, el s-a iluminat.

Ce s-a întâmplat? Tokusan şi-a dat seama brusc că maestrul nu vorbea despre noaptea neagră de afară. De asta stinsese lumânarea – ca să indice că lumânarea asta nu era de ajutor. El vorbea despre interior, despre noaptea neagră din interior. El nu îi spunea să se retragă şi să se culce. Voia să-l facă să fie atent şi conştient. Iar când lumina s-a stins brusc, mintea lui Tokusan s-a oprit brusc. Nici prin cap nu îi trecuse... a fost ceva total imprevizibil.

Maestrul i-a dat lumânarea şi apoi a stins-o. Ceva tare absurd! De ce i-a mai dat-o?

Gestul era atât de contradictoriu încât, o clipă, mintea n-a mai putut să gândească – pentru că mintea nu poate să gândească atunci când există o contradicţie. Eu îţi dau de multe ori lumânarea şi o sting imediat. Spun o propoziţie şi o contrazic imediat, doar ca mintea ta să nu poată gândi ceva despre ea, să nu o poată prelucra. Dacă mintea apucă s-o prelucreze, prilejul este ratat.

Gestul a fost contradictoriu: noaptea era neagră, iar maestrul i-a oferit o lumânare, iar când el era pe cale să plece, maestrul a stins-o. Ce a vrut să spună maestrul? Câtă inconsecvenţă!

Oamenii iluminaţi sunt întotdeauna inconsecvenţi. Consecvenţa este întotdeauna a minţii. Un gânditor consecvent poţi să găseşti, dar nu poţi găsi un Buddha consecvent. El se comportă diferit de la o clipă la alta, pentru că el trăieşte în clipa prezentă şi reacţionează la ea.

Discipolul a înţeles un lucru, că maestrul nu vorbea despre afară. El nu vorbea despre noaptea de afară, ci despre noaptea din interior. A oferit lumânarea şi apoi a stins-o. Spunea astfel că înăuntru nu te poate ajuta nimeni. Trebuie să intri tu însuţi în întunericul din tine, lumânările astea nu sunt de nici un ajutor. Nimeni nu poate fi călăuză acolo, doar indicaţii poţi primi.

Se zice că Buddha a spus că buddhaşii doar arată calea – tu trebuie să mergi, ei nu pot să meargă cu tine. Dacă ar merge cu tine, ai ajunge să fii dependent de ei, iar ei ar deveni lumea ta. Ei nu pot să meargă cu tine. Este absolut imposibil ca altcineva să te ducă în centrul tău. Un buddha îţi poate arăta drumul – buddhaşii doar arată calea; tu trebuie să mergi pe ea.

Brusc s-a făcut întuneric – mintea s-a oprit. Mintea nu poate să conceapă, mintea nu poate să se împace cu acest comportament contradictoriu. În minte a apărut o

discontinuitate, o pauză – iar acea pauză a devenit meditaţie. Mintea lui s-a deschis brusc. Când mintea nu poate să funcţioneze, când mintea găseşte că ceva este imposibil de reconciliat, se întrerupe.

Dacă pentru minte ceva este logic, ea continuă. Din cauza minţii discipolului, maestru trebuie să fie ilogic; numai atunci pauzele sunt posibile. Acum el se poartă într-un fel şi în clipa următoare se contrazice.

Acum spune ceva şi în clipa următoare spune ceva total invers. Nu poți să faci un sistem din asta.

Când Buddha a murit au apărut multe sisteme, pentru că fiecare filosof a început să creeze un sistem propriu, iar acum budiştii au multe filosofii. În acele filosofii, contradicţiile au fost omise şi s-a creat un tot consecvent.

Dar când omiţi contradicţiile, îl omiţi pe Buddha însuşi – pentru că el era în contradicţiile lui. Era în pauze. Şoca mintea discipolilor. Acesta a fost un şoc – în acea clipă, Tokusan a devenit brusc atent. Nu prezisese asta. Dacă mintea poate să prezică ceva, nu există şoc. Dacă, după ce ţi-am spus povestea asta, îţi dau o lumânare şi apoi o sting, nu se va întâmpla nimic, pentru că tu ştii povestea şi te aştepţi să fac asta.

O metodă nu poate fi folosită şi a doua oară. De asta este nevoie mereu de noi buddhaşi; mintea discipolilor cunoaşte bine metodele vechilor discipoli, iar un buddha nou ar putea face exact invers. Ar putea să-ţi dea o lumânare şi să nu o stingă apoi, iar tu vei pleca în noapte cu acea lumânare gândindu-te: „Ce s-a întâmplat? Povestea pare neterminată!" Un buddha nou trebuie să inventeze metode noi, tehnici noi, ca să păcălească mintea discipolului.

În acea clipă mintea lui Tokusan s-a deschis. Iar atunci când mintea este deschisă, eşti iluminat. Mintea este o uşă închisă. Fiinţa este o uşă deschisă –

asta e singura diferenţă. Când mintea e deschisă, eşti o fiinţă; când mintea e închisă, eşti doar un trecut, o amintire, nu eşti o forţă vie. Când mintea este închisă, poţi să te uiţi doar afară, căci cum ai putea să te uiţi înăuntru?

Mintea este închisă, uşa este închisă. Când mintea se deschide, poți să priveşti înăuntru.

Privind înăuntru, te transformi total. Este suficient să arunci o privire în interior ca să nu mai fii niciodată acelaşi. Atunci poţi să te mişti, poţi să te uiţi afară, poţi să umbli în lume. Poţi să fii negustor, poţi să fii funcţionar, poţi să fii profesor – poţi să fii ce ai fost înainte, dar calitatea s-a schimbat.

În zen se spune că înainte ca un om să devină iluminat, râurile sunt râuri şi munţii sunt munţi. Apoi, când devine un căutător, râurile nu mai sunt râuri, munţii nu mai sunt munţi – totul e confuz, un haos. Iar când omul devine iluminat, râurile sunt iar râuri, munţii sunt iar munţi.

Adepţii zen spun că un om iluminat trăieşte la fel ca un om obişnuit – pe dinafară nu e nici o diferenţă. Mănâncă atunci când îi este foame, doarme când este obosit – nu e nici o diferenţă pe dinafară. Doar natura fiinţei, calitatea fiinţei s-a schimbat. Acum mintea lui e deschisă. El poate să se uite afară, dar rămâne înăuntru. Poate să se mişte în lume, dar lumea nu se mişcă în el. El rămâne în lume, dar lumea nu mai face parte din fiinţa lui.

Poate să facă orice este nevoie, dar nu se ataşează. Nu că ar fi detaşat – nu, nu e nici ataşat, nici detaşat. Lumea a devenit un vis, lumea a devenit un joc. Nu mai este reală, nu mai este substanţială. Dacă este măcelar, va rămâne măcelar; îşi va duce la capăt meseria.

Zen spune că mintea obişnuită este mintea iluminată – cu o singură diferenţă; mintea e deschisă, uşa e deschisă, omul e atent, treaz. Somnul a dispărut. Nu mai eşti hipnotizat, nu mai eşti drogat. Eşti ager.

Dacă te străduieşti prea mult să schimbi exteriorul, asta arată că încă eşti ataşat. Dacă un om încearcă să fie detaşat, asta arată ataşament. De ce să-ţi baţi capul cu

detaşarea, dacă nu eşti ataşat? Dacă un bărbat fuge de femei, asta arată că este încă obsedat de sex. Altfel de ce ar fugi de femei?

Dacă un om evită viaţa în lume şi se duce în Himalaya, el rămâne totuşi cumva în ea, sau ea rămâne în el. El încă se teme, iar teama arată întotdeauna că nu te-ai schimbat. Altfel, un om iluminat este la fel de obişnuit ca toţi ceilalţi. Mai obişnuit decât toţi ceilalţi! Extraordinar de obişnuit! De ce? Pentru că nu este un exhibiţionist. Ar putea fi vecinul de alături şi să nu-l cunoşti, pentru că tu umbli după oameni ieşiţi din comun.

Dacă un om stă în picioare de mulţi ani, vei face multe, multe mile ca să îl vezi. Va fi un pelerinaj, pentru că mulţi se vor duce să vadă un om care stă în picioare de zece ani. O fi asta o mare ispravă, dar nu arată nimic. Arată doar un punct de vedere egotist, un exhibiţionism. Poate că te duci şi te înclini în faţa unui om care posteşte, fiindcă tu nu poţi să posteşti. Acest om şi-a atins ţinta şi tu nu poţi s-o atingi. Te simţi inferior în faţa acestui om. Te înclini pentru că în sinea ta vrei să fii şi tu aşa: extraordinar.

Un om este brahmacharia, celibatar; tu îl admiri, eşti foarte impresionat, pentru că tu nu poţi să trăieşti fără femei, iar omul acesta a putut. El şi-a realizat dorinţa pe care o ai şi tu în adâncul fiinţei tale, dorinţa de a trăi fără o femeie, pentru că femeia înseamnă sclavie. Femeia creează în jurul tău un hotar, pune stăpânire pe

tine. Nu poţi să treci dincolo de acel hotar, ţi-e frică de femei.

Cineva l-a întrebat pe Mulla Nasrudin, în timp ce acesta părăsea taverna:

„De ce pleci azi atât de devreme, Nasrudin?”

Nasrudin a răspuns: „În fiecare zi e o problemă. Soţia!”

Omul a spus: „Ţi-e frică de soţie? Eşti bărbat sau şoarece?”

„Sunt bărbat”, a spus Nasrudin.

Omul a întrebat: „Dacă eşti bărbat, de ce pleci aşa de devreme? Eşti sigur că eşti bărbat?”

„Sunt sigur, absolut sigur, fiindcă soţiei mele îi este frică de şoareci. Sunt sigur bărbat. Mie mi-e frică de ea, iar ei îi este frică de şoareci. De-aş fi şoarece...!”

Soţia, soţul, familia, munca, responsabilităţile, lumea – toate devin o povară, un hotar în jurul tău. Te simţi închis într-o cuşcă, te simţi întemniţat. Şi atunci e firesc să te înclini în faţa unui bărbat care a lăsat totul, care nu este împovărat nici de soţie, nici de copii, nici

de griji, nici de frică – te înclini în faţa lui pentru că îţi zici: „Asta este ţinta. Aş vrea şi eu să realizez asta”.

Dar acest om este exact polul tău opus. O fi devenit el şoarecele şi tu oi fi tot bărbatul, i-o fi soţiei frică de el, dar nimic nu s-a schimbat. El este exact opusul. Şi el ascunde aceleaşi frici. Şi el ascunde aceleaşi dorinţe, însă el a inversat întregul proces. El pluteşte în susul râului, atâta tot – dar râul este acelaşi, lupta continuă. Poate e un luptător mai bun decât tine, sau poate e un luptător mai prost decât tine – pentru că oamenii proşti sunt întotdeauna curajoşi şi ei pot pluti în susul râului mai uşor decât ceilalţi. Idioţii pot să facă lucruri pe care, în mod obişnuit, oamenii inteligenţi nu le pot face.

Proştii pot să intre acolo unde chiar şi îngerilor le este frică să intre. Uită-te la călugării din mănăstiri, la sannyasini, la aşa-zişii sadhuşi. În ochii lor n-ai să vezi niciodată inteligenţă, n-ai să vezi seninătate, n-ai să vezi flacăra. Vei vedea doar oameni proşti, idioţi, nătângi! Ei pot să facă mai uşor astfel de lucruri. Pot să stea în cap, shirshasana, şi pot să facă asta ani întregi, dar ei nu s-au schimbat, transformarea nu a avut loc.

Zen spune că mintea obişnuită este mintea iluminată. Nu pleci nicăieri.

Lumea obişnuită este paradisul. Aici şi acum, totul e prezent. Nu trebuie să pleci nicăieri.

La un om a cărui minte este deschisă, soţia dispare. Nu că ar pleca, ar fugi de soţie – doar că soţia dispare şi apare o fiinţă frumoasă. Atunci când soţia nu există, există o fiinţă frumoasă. Atunci când dintr-o fiinţă faci o soţie, un soţ, intră urâţenia. Mintea ta închisă creează problemele, nu soţia.

Pentru prima dată devii conştient de frumuseţea lumii... totul e tânăr şi proaspăt şi viu şi Dumnezeu este aici! Dacă tu crezi că Dumnezeu este altundeva, încă dai ascultare minţii, pentru că acesta e limbajul minţii:

„Altundeva, altundeva. Niciodată aici”, iar el este întotdeauna aici.

Meditaţia îţi dezvăluie ceea ce este aici şi acum. Şi atunci mintea obişnuită devine extraordinară, iar viaţa obişnuită devine viaţa supremă. Singura diferenţă constă într-o minte închisă sau deschisă.

Atunci când există gânduri, mintea este închisă. Când nu există gânduri, nu există nori şi mintea este deschisă. Iar atunci când mintea este deschisă, vechiul ciubăr se sparge, apa se împrăştie, reflecţia dispare – nu mai e apă, nu mai e lună.

Destul pentru astăzi.

7. Buddha cu nasul negru

O călugăriță care era în căutarea iluminării a confecționat o statuie din lemn a lui Buddha şi a acoperit-o cu o foiță de aur. Statuia era foarte frumoasă şi călugărița o lua cu ea oriunde se ducea.

Anii au trecut şi, continuând să-l care peste tot pe Buddha al ei, călugărița s-a stabilit într-un mic templu de țară, unde erau multe statui ale lui Buddha, fiecare având propriul altar.

Călugărița aprindea în fiecare zi tămâie în fața lui Buddha al ei de aur, dar neplăcându-i ideea că mireasma tămâii ei ajungea la celelalte statui, a inventat o pâlnie prin care fumul urca numai la statuia ei.

Lucrul acesta a înnegrit nasul statuii de aur, făcând-o deosebit de urâtă.

Una dintre cele mai mari probleme cu care se confruntă toți cei care străbat calea este stabilirea unei distincții clare între iubire şi ataşament. Cele două par a fi acelaşi lucru, dar nu sunt. Seamănă, dar nu sunt la fel.

Dimpotrivă, chiar şi ura seamănă mai mult cu iubirea decât ataşamentul. Ataşamentul este exact opusul; el ascunde realitatea urii şi îi conferă aparența de iubire, el ucide iubirea. Nimic nu poate fi atât de otrăvitor ca ataşamentul, ca posesivitatea. Încearcă să înțelegi asta, ca apoi să ne ocupăm de această poveste frumoasă.

Li s-a întâmplat multora, ţi se întâmplă şi ţie – pentru că mintea este foarte confuză când este vorba de iubire şi ataşament. Iar cei care privesc lucrurile din afară, devin întotdeauna victime. Ataşamentul este luat drept iubire, iar odată ce consideri ataşamentul, posesivitatea drept iubire, nu îţi mai dai seama de adevăr. Ai ales o monedă falsă. Acum nu cauţi moneda adevărată pentru că tu crezi că aceasta este cea adevărată. Ai fost indus în eroare.

Posesivitatea, ataşamentul, este iubirea falsă. Ura este mai bună, pentru că măcar ea este adevărată. Iar ura poate deveni în orice zi iubire, pe când posesivitatea nu poate deveni iubire niciodată. Ca să devină iubire, trebuie să te lepezi de posesivitate. De ce ataşamentul pare iubire? Şi care este diferența? Mecanismul este subtil.

Iubirea înseamnă că eşti gata să te pierzi în celălalt. Este o moarte, cea mai adâncă moarte posibilă, cel mai adânc abis cu putinţă în care cazi şi tot cazi.

Este un abis fără fund, este o cădere veşnică în celălalt. Nu se sfârşeşte niciodată. Să iubeşti înseamnă că celălalt a devenit atât de important încât tu te pierzi. Iubirea înseamnă să te predai necondiţionat, căci dacă există chiar şi o singură condiţie, atunci tu eşti cel important, nu celălalt; atunci tu eşti centrul, nu celălalt. Dacă tu eşti centrul, celălalt este doar un mijloc. Te foloseşti de celălalt, îl exploatezi pe celălalt – dar tu eşti ţinta. Iar iubirea spune să-l faci pe celălalt ţinta, iar tu să te dizolvi, să te pierzi. Este un fenomen de pieire, un proces al morţii. De asta oamenilor le este frică de iubire. Oi fi vorbind tu despre ea, oi fi cântând-o tu, dar în adâncul fiinţei tale ţi-e frică de iubire. Nu intri niciodată în ea.

Toate poeziile, toate cântecele despre iubire sunt doar nişte surogate menite să te facă să simţi că eşti iubitor fără să iubeşti. Iubirea este o necesitate atât de mare încât nu poţi să trăieşti fără ea; ai nevoie fie de iubire adevărată, fie de un înlocuitor. O fi înlocuitorul fals, dar măcar pentru o vreme îţi dă sentimentul că iubeşti. Te bucuri chiar şi de lucrul fals. Mai devreme sau mai târziu îţi vei da seama că e fals; atunci nu ai să preschimbi iubirea falsă în iubire adevărată – atunci vei schimba persoana iubită.

Acestea sunt cele două posibilităţi: când ajungi să ştii că iubirea asta e falsă poţi să te schimbi, poţi să renunţi la

această iubire falsă şi să devii un îndrăgostit adevărat. Cealaltă posibilitate este să schimbi partenerul. Aşa funcţionează mintea: când îţi spui „Iubirea asta nu mi-a adus fericirea promisă, ba dimpotrivă, sunt şi mai nefericit”, crezi că celălalt te trage pe sfoară, nu că tu păcăleşti.

Nimeni nu te poate păcăli în afară de tine... Tu consideri că celălalt te păcăleşte, celălalt este răspunzător, aşa că schimbi soţia, schimbi soţul, schimbi maestrul, schimbi divinitatea, te muţi din templul lui Buddha în templul lui Mahavira, îţi schimbi religia, îţi schimbi rugăciunea, nu te mai duci la moschee, te duci la biserică – îl schimbi pe celălalt. Apoi iarăşi pentru o vreme ai sentimentul că eşti îndrăgostit. Dar mai devreme sau mai târziu îţi dai seama că este ceva fals – pentru că nu satisface. Atunci iarăşi trebuie să-l schimbi pe celălalt.

Dacă ajungi să-ţi dai seama că nu celălalt este problema, că iubirea ta e falsă... doar ai vorbit despre ea, dar nu ai făcut nimic să intri în ea – ţi se face frică, te sperii. Iubirea e ca moartea. Dacă ţi-e frică de moarte, îţi va fi frică şi de iubire. În moarte doar corpul tău moare. Esenţialul, egoul, care ţie ţi se pare esenţial, rămâne în siguranţă. Mintea, care ţi se pare importantă, este dusă mai departe în altă viaţă. Identitatea ta lăuntrică rămâne aceeaşi; se schimbă doar veşmântul exterior, hainele.

Aşa că moartea nu e niciodată foarte adâncă, e superficială. Iar dacă ți-e frică

de moarte, cum să fii gata să intri în iubire? Pentru că în iubire nu moare doar veşmântul, nu moare doar casa, ci tu mori – moare mintea, moare egoul. Această frică de moarte devine frică de iubire, iar frica de iubire devine frică de rugăciune, de meditație. Moartea, iubirea şi meditația sunt asemănătoare. Iar drumul e acelaşi, trebuie să te deplasezi pe el. Iar dacă n-ai iubit şi n-ai meditat niciodată, pierzi complet experiența frumoasă a morţii.

Dacă ai iubit, moartea este o experienţă atât de frumoasă şi de intensă, încât nu o poţi compara cu nimic din viaţă. Viaţa nu poate fi atât de adâncă precum moartea, pentru că viaţa se întinde pe şaptezeci, optzeci de ani.

Moartea durează o singură clipă – e foarte intensă; viaţa nu poate fi atât de intensă. Iar moartea este punctul culminant, nu sfârşitul. Ea este punctul culminant, piscul; toată viaţa te străduieşti să ajungi la el. Şi ce prostie –

când ajungi în vârf, ţi-e atât de frică, eşti atât de ameţit, atât de speriat încât închizi ochii şi devii inconştient. Oamenii mor într-o stare de inconştienţă.

Ei ratează experienţa.

Aşa că iubirea poate fi de folos pentru că ea te va pregăti pentru moarte şi te va pregăti şi pentru meditaţie. În meditaţie, celălalt nu există, trebuie să te pierzi pe tine însuţi. Iubirea e mai adâncă decât moartea; meditaţia este mai adâncă decât iubirea, pentru că în iubire celălalt mai există – ai de ce să te agăţi. Iar atunci când te agăţi, ceva din tine supravieţuieşte.

Însă în meditaţie nu există celălalt. De aceea Buddha, Mahavira şi Lao Tzu neagă existenţa lui Dumnezeu. Ei ştiu foarte bine că Dumnezeu există, însă îi neagă existenţa ca să nu îţi rămână nici un suport pentru meditaţie. Dacă celălalt există, meditaţia ta poate deveni cel mult iubire, devotament, dar moartea totală tot nu este cunoscută. Moartea totală este posibilă numai atunci când nu există celălalt şi tu te dizolvi pur şi simplu, te evapori pur şi simplu; nu există nimeni de care să te agăţi – atunci are loc cel mai mare extaz.

Cuvântul extaz este foarte semnificativ, foarte frumos. Extaz înseamnă ieşirea din sine, să fii în afară de sine. Extaz înseamnă că eşti mort complet şi stai în afara ta şi te uiţi la această moarte, ca şi cum întreaga ta existenţă ar fi devenit un cadavru. Eşti în afara lui şi te uiţi la propria moarte; atunci se întâmplă fericirea

supremă. Dacă ţi-aş spune că eşti în căutarea morţii supreme, te-ai speria – dar chiar eşti în căutarea ei. Religia este arta de a învăţa să mori.

Iubirea înseamnă moarte, dar ataşamentul nu este moarte. Iubirea înseamnă că celălalt a devenit atât de important încât poți să te dizolvi; încrederea ta în celălalt este atât de mare încât nu mai ai nevoie de minte – poţi să o laşi deoparte.

De asta oamenii spun că iubirea e nebunie şi că iubirea e oarbă. Este. Nu că ai orbi, dar atunci când laşi egoul deoparte, când laşi mintea deoparte, ceilalţi te consideră orb şi nebun. Asta este starea de nebunie. Nu mai gândeşti singur. Ai atâta încredere în celălalt încât acum nu mai este nevoie să gândeşti, deoarece gândirea este necesară numai dacă există îndoială.

Îndoiala creează gândirea, îndoiala este baza gândirii. Dacă nu te îndoieşti, gândirea se opreşte. Dacă nu gândeşti, unde este egoul, cum rezistă egoul?

De asta egoul se îndoieşte mereu, nu are niciodată încredere.

Dacă ai încredere, egoul dispare. De asta toate religiile susţin cu tărie că numai prin credinţă şi încredere şi iubire vei intra în templul divinităţii –

altă uşă nu există. Prin îndoială nu poţi să intri, pentru că atunci când te îndoieşti, rămâi. Când ai încredere, dispari.

Iubirea înseamnă încredere, înseamnă dizolvarea egoului. Centrul se mută în celălalt. Celălalt devine foarte important – însăşi viaţa ta, însăşi fiinţa ta.

N-ai nici cea mai mică urmă de îndoială. Încrederea e totală, perfectă. În acea încredere perfectă este frumuseţe, binecuvântare.

Dar egoul face o şmecherie. În loc de iubire el îţi dă ataşament, posesivitate.

Iubirea spune să te laşi posedat de celălalt, egoul spune să îl posezi pe celălalt. Iubirea spune să te dizolvi în celălalt, egoul spune să-l faci pe celălalt să cedeze în faţa ta, să-l sileşti pe celălalt să fie al tău, să nu-l laşi pe celălalt să fie liber. Să-i confişti celuilalt libertatea, să-l faci să devină periferia ta, umbra ta.

Iubirea îi dă viaţă celuilalt; posesivitatea, ataşamentul îl omoară pe celălalt, îi iau viaţa celuilalt. De asta îndrăgostiţii, aşa-zişii îndrăgostiţi, se omoară unul pe celălalt – sunt veninoşi. Uită-te la un soţ şi o soţie:

cândva au fost îndrăgostiţi – credeau că sunt îndrăgostiţi, apoi au început să se omoare unul pe celălalt. Acum sunt două persoane moarte, fiecare a devenit o închisoare pentru celălalt. Le este pur şi simplu frică, sunt speriaţi de celălalt.

Odată, la un circ, era o îmblânzitoare de lei. Cei mai fioroşi lei se supuneau ordinelor ei. Şi, cel mai grozav lucru, la care li se tăia respiraţia tuturor spectatorilor, era atunci când dresoarea, care avea pe limbă un cub de zahăr, îi poruncea celui mai fioros leu să vină să ia zahărul din gura ei şi el îl lua. Toată lumea aplauda frenetic.

Într-o zi s-a dus şi Mulla Nasrudin la cric. Toată lumea a aplaudat numărul, numai Nasrudin nu a schiţat nici un gest.

„Un fleac, a spus el, oricine poate să facă asta."

Dresoarea s-a uitat dispreţuitoare la el şi l-a întrebat: „Tu poţi s-o faci?"

Nasrudin a răspuns: „Da, oricine poate s-o facă – dacă leul poate s-o facă".

Bărbatului îi este tare frică de femeie – şi asta în urma experienţei iubirii.

Iubirea, aşa-zisa iubire, îl ucide pe celălalt. Altfel de ce ar fi atât de urâtă lumea asta?

Când sunt atâţia oameni care se iubesc – soţul o iubeşte pe soţie, soţia îl iubeşte pe soţ, părinţii îşi iubesc copiii, copiii îşi iubesc părinţii, fiecare îşi iubeşte prietenii, rudele –, când e atâta iubire, de ce există atâta urâţenie, atâta suferinţă?

Se pare că, undeva, ceva a luat-o pe un drum foarte greşit. Asta nu este iubire. Atunci când iubeşti, frica dispare. Cu cât iubeşti mai mult, cu atât ţi-e mai puţin frică. Când iubirea ajunge să fie totală, nu mai există frică. Dar la posesivitate, frica devine din ce în ce mai mare, pentru că atunci când posezi o persoană ţi-e frică mereu că ar putea să te părăsească, să plece – şi există mereu îndoiala. Soţul se teme că soţia lui ar putea iubi pe altcineva.

Încep să se spioneze reciproc, fiecare îl privează pe celălalt de libertate, pentru a înlătura posibilitatea înşelării.

Dar atunci când confişti libertatea, când înlături posibilitatea necunoscutului, viaţa îşi pierde prospeţimea, devine monotonă. Totul devine plat, fără sens, plictisitor şi monoton. Şi cu cât se întâmplă asta mai mult, cu atât devii mai posesiv. Când iubirea este pe ducă, când ceva îţi scapă din mâini, devii mai posesiv, te agăţi mai tare; eşti mai protector, ridici mai multe ziduri şi închisori. Acesta este cercul vicios.

Cu cât sunt mai multe închisori, cu atât va fi mai puţină viaţă. Te temi şi mai mult că ceva se întâmplă şi iubirea dispare, aşa că faci o închisoare mai mare şi tot aşa. Iar metodele de a face asta sunt multe şi subtile: gelozie, gelozie continuă şi posesivitate într-o asemenea măsură încât celălalt nu mai e o persoană. Celălalt devine doar un lucru, un obiect de uz curent, pentru că un lucru poate fi mai uşor posedat decât o persoană, pentru că un lucru nu se poate răzvrăti, nu poate pleca fără permisiunea ta, nu se poate îndrăgosti de altcineva.

Când iubirea devine o frustrare – şi va deveni o frustrare, fiindcă nu este iubire –, încetul cu încetul începi să iubeşti lucruri. Uită-te la oameni când îşi lustruiesc maşinile, la felul în care se uită la maşinile lor – cât sunt de vrăjiţi! Faţa li se luminează, sunt îndrăgostiţi de maşinile lor.

În Occident, mai ales, unde iubirea a fost omorâtă de tot, oamenii sunt îndrăgostiţi de lucruri, sau de animale: câini, pisici, maşini, case. E mai uşor să iubeşti un lucru sau un animal; un câine e mai credincios decât poate fi vreodată o soţie. Nu găseşti un animal mai credincios decât câinele – el rămâne credincios, nu e nici un pericol. O soţie este periculoasă. Un soţ este periculos; în orice clipă poate să plece şi tu nu poţi să faci nimic. Iar când pleacă, tot egoul tău e făcut praf, te simţi rănit. Ca acea rană să nu se mai întâmple vreodată, începi să-l omori pe celălalt ca să devină exact ca maşina şi casa – lucruri moarte.

Nefericirea este că atunci când posezi o persoană ea devine un lucru – dar tu voiai să iubeşti o persoană, nu un lucru. Pentru că un lucru poate fi posedat, dar nu e simţitor, nu poate răspunde iubirii tale. Îţi poţi îmbrăţişa maşina, dar ea nu te poate îmbrăţişa. Îşi poţi săruta maşina, dar sărutul nu îţi poate fi întors.

Am auzit o anecdotă cu Picasso. O admiratoare a lui Picasso a venit odată la el şi i-a spus: „V-am văzut autoportretul într-o galerie de artă. Este foarte frumos şi a pus stăpânire pe mine în aşa măsură încât am uitat de toate şi l-am sărutat".

Picasso s-a uitat la femeie şi a întrebat: „Portretul a întors sărutul?"

„Ce întrebare e asta?", a spus femeia. Cum să întoarcă un portret sărutul?"

La care Picasso a zis: „Atunci nu e portretul meu!"

Cum poate o soţie moartă să întoarcă sărutul? Cum poate un soţ mort să întoarcă sărutul?

Asta este nefericirea: dacă vrei să posezi, ucizi. Iar în clipa în care ai reuşit, toată splendoarea dispare, căci acum celălalt nu poate răspunde. Celălalt poate să răspundă numai atunci când are libertate, însă tu nu vrei să-l laşi liber pentru că nu iubeşti. Iubirea nu e niciodată posesivă. Prin însăşi natura ei nu poate fi.

Şi asta nu se întâmplă doar când este vorba de un bărbat sau o femeie. Dacă începi să iubeşti un Buddha, toată treaba se repetă. Faci acelaşi lucru, devii şi aici posesiv. Multe temple asta au creat – posesivitatea. Creştinii cred că Hristos le aparţine lor. Hristos nu poate aparţine nimănui, dar ei cred că este al lor; ei sunt posesorii. Mohamedanii cred că Mohamed le aparţine lor.

Nu poţi să desenezi un tablou al lui Mohamed – vei fi târât în tribunal. Nu poţi să faci o statuie a lui Mohamed, pentru că mahomedanii nu permit asta. Dar cine sunt aceşti mahomedani? Cum au ajuns ei posesorii? L-au transformat pe Mohamed într-un lucru mort.

Nimeni nu-l poate poseda pe Mahomed, nimeni nu-l poate poseda pe Hristos – ei sunt foarte mari, iar mâinile oamenilor sunt foarte mici. Ei nu pot fi posedaţi. Iubirea nu poate fi niciodată posedată; ea este o forţă vitală uriaşă, este o forţă infinită, iar tu eşti atât de micuţ, atât de mărunt încât nu poţi să o posezi. Dar creştinii îl au pe Hristos al lor, mahomedanii îl au pe Mahomed al lor, hinduşii pe Krishna al lor, budiştii pe Buddha al lor.

În rândul jainiştilor există două comunităţi – jainiştii l-au divizat pe Mahavira. În India există câteva temple care aparţin ambelor comunităţi, aşa că acolo e mereu ceartă şi se ajunge la tribunal. Motivul de ceartă îl constituie statuia lui Mahavira; swetamberii, cei care se roagă dimineaţa, îi pun statuii lui Mahavira ochi falşi, deschişi, iar digamberii, cei care se roagă seara, nu se pot ruga la o statuie a lui Mahavira cu ochii închişi,

trebuie mai întâi să îi închidă ochii sau să înlăture ochii falşi, numai atunci se simt în largul lor; atunci Mahavira este al lor. Dar cum poate fi el al tău sau al meu? Este Mahavira un lucru, o casă, un obiect de uz curent? Dar îndrăgostiţii sunt falşi îndrăgostiţi – în realitate ei sunt posesori, nu îndrăgostiţi.

Acest lucru s-a întâmplat atât de profund în religii încât, în loc să devină o binecuvântare pentru lume, religia s-a dovedit periculoasă. Din cauza acestei posesivităţi religia devine sectă – ajungi să te închini la un lucru mort şi atunci în viaţa ta nu se întâmplă nimic; şi atunci crezi că ceva e în neregulă cu religia. Nu e nimic în neregulă cu religia. Mahavira te-ar fi putut transforma. Krishna ţi-ar fi putut da lumina pe care o avea, dar nu l-ai lăsat. Cu siguranţă Hristos ar fi putut să fie mântuirea, dar nu l-ai lăsat.

Evreii l-au răstignit, iar cei de după ei l-au mumificat în biserici. Acum el e un lucru mort – bun de venerat, bun de posedat, dar cum poate să te transforme un Hristos mort?

Iar preoţii ştiu foarte bine asta. De asta n-am întâlnit niciodată un preot care să fie credincios. În adâncul fiinţei lor preoţii sunt necredincioşi, pentru că ei ştiu toată treaba, ştiu că acest Hristos e mort. Închinăciunea lor este doar un gest făcut de ochii lumii.

Este un fapt istoric că în anul 999, pe 31 decembrie, în toată lumea, mai ales în comunităţile creştine, s-a

răspândit zvonul că 1 ianuarie 1000 era ziua Judecăţii de Apoi şi lumea avea să fie dizolvată şi toţi oamenii aveau să stea în faţa divinităţii.

Aşa că pe 31 decembrie 999, creştinii din toată lumea şi-au închis prăvăliile – ba chiar şi-au împărţit şi lucrurile – pentru că în dimineaţa zilei de 1 ianuarie nu avea să mai existe lumea. Oamenii s-au îmbrăţişat şi s-au sărutat, ba chiar s-au dus la duşmanii lor pentru a le cere iertare, iar în acea seară lumea arăta cu totul altfel. Dacă viitorul se termina mâine, de ce să duşmăneşti? De ce să nu iubeşti? De ce să nu te bucuri? Oamenii sărbătoreau – venea ultima zi.

Creştinii din întreaga lume au închis tot. Numai birourile Vaticanului de la Roma erau deschise – pentru că papa şi preoţii ştiau bine că asta nu avea să se întâmple, că era doar o superstiţie. Şi apoi, ei au născocit toată treaba!

Papa nu a împărţit absolut nimic din bunurile lui.

Preoţii ştiu că Hristos e mort – şi că tu eşti prost, te rogi la un lucru mort.

Dar ei nu pot să-ţi spună asta, pentru că este un secret al meseriei, iar exploatarea este posibilă numai prin el. Şi este în favoarea lor, pentru că dacă Hristos ar fi viu, ei n-ar mai putea fi intermediarii. Un Hristos viu va veni direct la tine; el nu va permite un mediator, un broker. Hristos nu va permite ca între el şi adoratori să stea un

preot. Aşa că, pentru preoţi, un Hristos viu este periculos, numai un Hristos mort este bun.

Preoţilor nu le place un Mahavira când este viu, nu le place un Buddha când este viu – ei sunt mereu împotriva lui când e viu. Când e mort, vin imediat şi se organizează în jurul lui, ridică un templu şi încep să te exploateze. Preoţii sunt împotriva unui Mahavira, a unui Buddha, a unui Krishna, însă ei ştiu că atunci când sunt morţi numele lor pot fi exploatate.

Însă trebuie să ţii minte că dacă în iubire, în rugăciune, în închinăciune devii posesiv, ucizi. Iar dacă îl ucizi pe Krishna, cum te poate el transforma?

Cum te poate el aduce la conştiinţa lui Krishna? Imposibil!

Acum să ne ocupăm de această poveste. Este frumoasă.

O călugăriță care era în căutarea iluminării a confecționat o statuie din lemn a lui Buddha şi a acoperit-o cu o foiță de aur. Statuia era foarte frumoasă şi călugărița o lua cu ea oriunde se ducea.

Povestea asta trebuie înţeleasă cuvânt cu cuvânt. O călugăriţă... pentru că asta este inima femeii – să posede. De asta nu e călugăr, ci o călugăriţă. Şi să nu crezi că numai femeile posedă; posedă şi bărbaţii, dar

atunci ei au inimă de femeie, nu de bărbat. De ce este femeia mai posesivă decât bărbatul? –

pentru că posedarea izvorăşte din frică. Bărbatul se teme mai puţin decât femeia şi de aceea este mai puţin posesiv. Mintea femeiască se teme mai mult, pentru ea teama este ceva natural, există mereu un tremur. Din cauza fricii, femeia este mai posesivă. Ea nu este fericită decât dacă este complet satisfăcută că posedă. Dar nici când posedă total nu este fericită, pentru că bărbatul e mort. Viaţa există numai în libertate.

De aceea în această poveste a fost aleasă o călugăriţă. Dar ţine minte că nu e nici o diferenţă dacă eşti bărbat – mintea ta poate fi femeiască. Poţi să fii femeie şi totuşi să ai o minte neînfricată de bărbat. Deosebirea nu o face sexul, ci atitudinea.

Dacă eşti bărbat şi totuşi eşti posesiv, ai o minte femeiască. Dacă eşti femeie şi nu eşti posesivă, ai o minte bărbătească. Se spune că Mahavira a susţinut cu tărie că nici o femeie nu poate ajunge la iluminare decât dacă devine bărbat. Oamenii au luat-o ad literam şi au ratat esenţa. Ei s-au gândit că nici o femeie nu poate ajunge la iluminare, aşa că fiecare femeie care aspiră la iluminare va trebui ca în viaţa următoare să se nască bărbat. Asta e o prostie, dar e drept că nici o minte femeiască nu poate ajunge la iluminare, pentru că mintea femeiască înseamnă frică şi posesivitate. Iar acolo unde există frică şi posesivitate, iubirea şi meditaţia nu sunt posibile.

O femeie a ajuns la iluminare. Jainiştii – adepţii lui Mahavira şi adepţii tirthankaraşilor* – au fost foarte tulburaţi. Ce să facă? Au schimbat numele femeii cu un nume de bărbat şi au uitat pur şi simplu toată treaba. Numele femeii, Mallibai, a fost înlocuit cu Mallinath. Au schimbat şi statuia – n-ai să găseşti niciodată statuia unei femei. Însă această Mallibai – sau Mallinath –

era o femeie atât de deosebită, încât au trebuit să îi recunoască statutul de tirthankara. Aşa că dintre cei douăzeci şi patru de tirthankaraşi unul este femeie, dar nu o vei găsi niciodată, din cauză că numele care i s-a dat a fost Mallinath.

Aşa că se consideră că nici o femeie nu poate ajunge la iluminare. Dar întrun sens mai adânc, este adevărat; nici o minte femeiască nu poate ajunge la iluminare, din cauza fricii şi a posesivităţii.

O călugăriță care era în căutarea iluminării a confecționat o statuie din lemn a lui Buddha...

Şi e foarte greu pentru o minte care este femeiască – a unui bărbat sau a unei femei. Dar mintea, dacă este feminină, va crea o statuie; tu îl vei crea pe celălalt. Nu poţi să fii singur.

O statuie înseamnă că celălalt a fost creat. Nu există nimeni, dar nu te poţi mulţumi cu nimic; trebuie să existe ceva de care să te agăţi. De aceea sunt atâtea temple şi atâtea statui – ele sunt create de mintea

feminină. De asta în temple nu vei găsi mulţi bărbaţi, în schimb vei găsi multe femei. Iar dacă se duc şi câţiva bărbaţi, aceia sunt nişte soţi ţinuţi sub papuc; ei au venit cu soţiile lor, nu au venit direct; au fost nevoiţi să vină din cauza soţiilor.

Când predica Mahavira, veneau patruzeci de mii de oameni la predicile lui – treizeci de mii erau femei, numai zece mii erau bărbaţi. Asta este proporţia – asta e proporţia şi la mine. Dacă vin patru persoane, trei sunt femei şi un singur bărbat. Bărbatul vine greu şi pleacă foarte uşor, în timp ce femeia vine foarte uşor şi îi este foarte greu să plece. Ea se agaţă; îi este foarte greu să plece.

Dar o minte feminină poate crea dificultăţi, bariere. Dacă începi să devii posesiv, pierzi. Trebuie să ţii minte că trebuie să te lepezi de frică, pentru că numai atunci apare iubirea. Frica este a egoului. Iar dacă ea există, egoul persistă; atunci poţi să confecţionezi o statuie şi să te agăţi de ea. Această statuie nu o să te ducă la ţelul final, pentru că este creaţia ta. O poţi acoperi cu foiţă de aur, poţi s-o faci să arate frumos, dar este un lucru mort.

O statuie aurită nu îţi va fi de ajutor – e un lucru mort.

Statuia era foarte frumoasă şi călugăriţa o lua cu ea oriunde se ducea.

A devenit o povară, trebuia să fie cărată, protejată. Călugăriţa nu avea somn de teamă că cineva putea să i-o

fure. Nu putea să plece nicăieri fără ea ca nu cumva cineva să vrea să pună stăpânire pe ea, să vrea să i-o ia. Mintea îi era numai la statuie. Frica, posesivitatea, venerarea se învârteau în jurul statuii. Dar asta nu e iubire.

Anii au trecut şi, continuând să-l care peste tot pe Buddha al ei, călugărița s-a stabilit într-un mic templu de țară, unde erau multe statui ale lui Buddha, fiecare având propriul altar.

Anii au trecut, nimic nu s-a întâmplat. Cărând un Buddha, nu se poate întâmpla nimic, căci cum poţi să cari un Buddha? Poţi să cari doar o statuie. Buddha trebuie să fie trăit, nu cărat. Buddha trebuie să fie iubit, nu stăpânit. Trebuie să te dizolvi în Buddha, nu să îl cari ca pe o proprietate.

Dacă te dizolvi în el, Buddha e viu. Însă atunci Buddha este periculos, fiindcă nu te mai întorci niciodată. Este un punct de unde nimeni nu se poate întoarce. Odată ce ai căzut în el, nu mai există întoarcere. Există şi frică şi tremurat, te temi că ai putea să te pierzi. Iar frica ta este justificată – ai să te pierzi.

Dar când e vorba de o statuie nu există frică, poţi să o cari. Statuia poate fi pierdută într-o zi, dar tu nu vei fi pierdut. Poţi să faci altă statuie, chiar mai frumoasă, nu este greu – este creaţia ta. Ce a făcut omul în temple? A făcut statui. Acum se închină la ele, plânge şi strigă şi toată treaba e falsă, pentru că baza e falsă. Cui îi sunt adresate lacrimile şi rugăciunile tale? În faţa cui plângi şi strigi? În faţa creaţiilor tale, a jucăriilor tale. Nu contează că sunt frumoase şi scumpe. Tu eşti creatorul acestor zeităţi înaintea cărora plângi şi strigi şi crezi că o să se întâmple ceva. Te porţi pur şi simplu prosteşte.

Templele sunt pline de oameni proşti. Ei nu ştiu ce fac atunci când se închină în faţa propriilor creaţii. Cum îi poate ajuta lucrul acesta?

Au trecut mulţi ani, au trecut multe vieţi şi, tot cărându-l pe Buddha al ei, nu ajungea nicăieri. Rătăcind dintr-un loc în altul, dintr-o viaţă în alta, nu ajungea nicăieri! Apoi s-a săturat să tot umble; ţelul părea de neatins.

Aşa că...

... s-a stabilit într-un mic templu de țară, unde erau multe statui, fiecare având propriul altar.

Dar existau multe statui ale lui Buddha. În China, în Japonia s-au ridicat temple foarte mari pentru Buddha. În China există un templu cu zece mii de buddhaşi, zece mii de altare într-un singur templu! Zece mii de statui!

Dar nici chiar zece mii de statui nu sunt de ajutor. Un singur Buddha e de ajuns, zece mii de statui nu ajung.

De ce mintea face întruna prostii? O statuie nu e suficientă, face două. Dar nici două nu sunt de ajuns, aşa că face trei... face zece mii de statui! Un singur om rătăceşte printre zece mii de statui şi nu se întâmplă nimic. Şi nici nu o să se întâmple nimic, pentru că viaţa nu se iveşte niciodată dintr-un lucru mort, o statuie moartă nu poate transforma niciodată un om.

Caută un Buddha viu. Iar dacă nu găseşti un Buddha viu, închide ochii şi caută acolo. Dacă nu îl găseşti în afară, îl vei găsi înăuntru, pentru că Buddhaşii nu mor niciodată. Ei sunt acolo, sunt întotdeauna acolo, aşteptând să fie căutaţi. S-ar putea să fie chiar după colţul casei, dar tu nu te-ai uitat niciodată. Sau eşti atât de familiarizat cu vecinul, cu colţul, încât consideri că ştii. Nimeni nu ştie – ai putea să întâlneşti un Buddha într-un cerşetor.

Trebuie doar să rămâi cu ochii deschişi. Atunci când cari o statuie, ai ochii închişi. Este posibil ca această femeie să fi ratat mulţi buddhaşi din cauza acestei statui – pentru că ea credea că îl are deja pe Buddha, de ce să-l mai caute în altă parte? Apoi s-a stabilit într-un templu – oamenii care trăiesc cu statui se stabilesc întotdeauna într-un templu; ei nu pot să ajungă la ţintă, de aceea se stabilesc undeva pe drum, la marginea drumului – un altar, un templu.

Mulţi oameni s-au stabilit în temple. Au rătăcit şi au căutat şi apoi au constatat că nu se poate găsi nimic, e imposibil. Nu din cauză că ţinta ar fi foarte îndepărtată – ţinta e foarte aproape, mai aproape decât îşi imaginează ei –, ci din cauza statuilor pe care le cară. Acele statui i-au orbit, le-au împovărat inima. Statuile şi cuvintele şi scripturile – lucruri moarte.

Am auzit că odată, pe vremuri, un rege foarte învăţat voia să se însoare cu o fată, dar nu cu o fată obişnuită. Voia o femeie perfectă, absolut perfectă.

Aşa că a consultat mulţi astrologi. Era foarte greu... anii au trecut, tinereţea lui era pe sfârşite. Nu mai era tânăr – astrologii ăştia sunt oameni dificili, iar matematica ia timp. Se găsea câte o femeie, dar tot îi lipsea o calitate, nu era chiar perfectă.

De fapt, nu poţi găsi un om perfect. Este imposibil, fiindcă perfecţiunea înseamnă întotdeauna moarte. Dacă un om e viu, înseamnă că e imperfect, de aceea spunem că atunci când cineva e perfect, nu se mai naşte. Cum poţi să te naşti, dacă eşti perfect? Atunci ai trecut prin lumea asta, ai câştigat, te-ai dezvoltat, nu mai ai voie să te întorci.

Apoi regele le-a spus sfetnicilor săi: „Gata! Dacă nu e perfectă, să fie aproximativ perfectă. Tinereţea mi se duce, am aproape treizeci şi opt de ani. Găsiţi-mi o femeie!”

A fost găsită o femeie, nu chiar sută la sută perfectă, ci nouăzeci şi nouă la sută. Apoi s-a început căutarea momentului potrivit în care regele să facă dragoste cu această femeie, fiindcă el voia un copil fără pereche, extraordinar. A fost foarte, foarte greu, s-au consultat multe scripturi, au fost chemaţi mulţi înţelepţi din ţări îndepărtate şi ei s-au întrunit şi au discutat şi s-au sfătuit – iar regele avea aproape patruzeci şi patru de ani.

Apoi, într-o zi, regele s-a săturat şi i-a izgonit. A dat foc tuturor scripturilor şi i-a spus soţiei sale: „Până aici! Acum trebuie să facem dragoste!" – nu făcuseră dragoste până atunci. Dar femeia era bătrână şi el era bătrân şi cu dragostea e o problemă. Dacă începi să faci dragoste de timpuriu, poţi să faci dragoste până la sfârşitul vieţii. Dacă nu începi de timpuriu, mai târziu nu mai poţi să faci dragoste, pentru că actul sexual este un lucru mecanic.

Mecanismul necesită eficienţă.

Aşa că dacă un bărbat îşi începe viaţa sexuală la paisprezece de ani, poate să facă dragoste până la optzeci de ani. Să nu crezi că dacă faci dragoste prea mult la tinereţe, la bătrâneţe n-ai să mai poţi. Nu e deloc aşa. Numai dacă faci dragoste prea mult la tinereţe vei putea să faci şi mai târziu. Şi, ţine minte, tu nu poţi face dragoste prea mult, căci nu te lasă corpul. Prea mult e imposibil; există în corp un termostat – prea mult nu se poate. Dar regele devenise deja impotent – el nu putea face dragoste, iar soţia era frigidă.

Rataseră momentul potrivit. N-au mai putut să facă un copil, aşa că au trebuit să adopte unul.

Asta se întâmplă: trebuie să adopţi un Buddha, trebuie să adopţi o divinitate. Nu ţi s-a născut ţie – iar Dumnezeu trebuie să ţi se nască ţie, altfel e divinitate falsă. Dar tu pierzi momentul fiindcă eşti foarte ocupat cu scripturile, cu înţelepţii, cu astrologia şi tot felul de prostii. Eşti atât de obsedat de cuvinte, de statui, de temple, de ritualuri, de formalităţi, încât la momentul în care formalităţile sunt îndeplinite viaţa deja s-a dus.

Această femeie s-a stabilit în cele din urmă într-un templu, iar eu îţi spun un lucru: nu te stabili niciodată într-un templu, pentru că un templu poate fi doar un adăpost de o noapte, nu poate fi un domiciliu permanent. Să nu te stabileşti niciodată într-un templu, într-o sectă, la Vatican sau Puri Shankaracharya, sau într-o minte sectantă.

Poţi să te odihneşti, e în regulă. Stai acolo o noapte, iar dimineaţa, înainte să pună mâna pe tine, pleacă! Nu te opri decât atunci când ajungi la destinaţia finală; numai acolo e templul. Dar acolo nu vei găsi statui. Acolo îl vei găsi pe cel adevărat – nu statuia, nu portretul, ci pe cel adevărat. Nu te opri la un portret, nu te opri la copia la indigo. Caută originalul, sursa însăşi.

Femeia s-a stabilit – trebuia să se stabilească. Cum să atingi iluminarea atunci când cari un Buddha din lemn? N-ar fi nici o problemă dacă buddhaşii din lemn ţi-ar

putea da iluminare. Dar un Buddha din lemn e un Buddha din lemn. Poţi să-l cari, poţi să te joci cu el.

Călugărița aprindea în fiecare zi tămâie în fața lui Buddha al ei de aur...

Buddha era din lemn, doar acoperit cu aur, dar ea îi spunea lui Buddha al ei „Buddha din aur”. Aurul era doar o pojghiţă, sub care era doar un Buddha din lemn, nimic altceva. Dar tu poţi să ascunzi lucruri, iar cu aur poţi să ascunzi orice. Când nu există iubire, în jurul soţiei este mult aur. Un Buddha din lemn sub foiţa de aur, iar tu crezi că totul e în regulă. Şi soţia crede că totul e în regulă, pentru că de fiecare dată când vine acasă soţul îi aduce podoabe de aur. Când iubirea e moartă, podoabele devin foarte vii.

Călugărița aprindea în fiecare zi tămâie în fața lui Buddha al ei din aur, dar neplăcându-i ideea că mireasma tămâii ajunge la celelalte statui, a inventat o pâlnie prin care fumul urca numai la statuia ei.

Asta e mintea omului posesiv: nici chiar mireasma, tămâia, fumul nu au voie să ajungă la alţi buddhaşi – iar alţii sunt tot buddhaşi. „Dar Buddha al meu e altceva. Buddha al tău e nimic.” Toate celelalte statui din templu erau buddhaşi. Nu că cineva ar fi fost un Krishna, sau cineva un Rama – ar fi fost prea mult. Ea nu ar fi rămas în acel templu. Dar era un templu budist, aşa că a putut să rămână. Însă asta era statuia ei, pe când celelalte nu erau ale ei.

Atunci când există dragoste adevărată nu contează la cine ajunge. Când există iubire, iubeşti persoana iubită, dar nu faci o pâlnie ca iubirea ta să ajungă numai la ea. Iubirea este un astfel de fenomen încât, atunci când se întâmplă, ea trece dincolo de persoana pe care o iubeşti, se răspândeşte la toată lumea. E ca o încreţitură pe un lac.

Dacă arunci o piatră în lac, apare o încreţitură în formă de cerc, care se tot propagă. Dacă iubeşti o persoană, iubirea nu e liniară, este circulară, se creează o undă. Atunci când iubeşti o persoană, arunci o piatră în lacul iubirii. Acum toată lumea beneficiază de ea, nu doar persoana pe care o iubeşti. Dacă vrei să faci să beneficieze numai persoana pe care o iubeşti, faci acelaşi lucru pe care l-a făcut această călugăriţă. Nu se poate. Când cineva iubeşte, iubirea lui se răspândeşte de jur împrejur. Nu o poţi canaliza, nu se poate aşa ceva – râurile pot fi canalizate –, iubirea e oceanică, nu poate fi canalizată. Ataşamentul poate fi canalizat, iubirea nu.

Când arunci o piatră într-un lac, ea cade într-un anumit loc, dar apoi iubirea se propagă. Când te îndrăgosteşti, te îndrăgosteşti de o anumită persoană, dar acesta e numai începutul, nu sfârşitul. Apoi iubirea se tot răspândeşte, apoi toată lumea beneficiază de ea. Există un centru unde piatra a căzut, din care apar undele care se tot propagă până la capăt. Cel iubit este centrul. Dar iubirea nu poate fi reţinută acolo. Ea este ceva care creşte, nimeni nu o poate înfrâna. Aşa că cel iubit este doar uşa, deschizătura, iar apoi întregul univers beneficiază de iubire.

Dar această sărmană călugăriţă era exact ca tine. Era doar o minte omenească ce se ocupa de prostii omeneşti. Nu îi plăcea ideea că mireasma tămâii ei ajungea şi la celelalte statui – care şi ele erau ale lui Buddha.

Când iubesc o persoană, găsesc în ea divinitatea. Iubirea dezvăluie divinitatea dintr-o persoană. Odată dezvăluită, toate statuile tuturor buddhaşilor... Atunci toată lumea este divină; copacul e divin, norul e divin, cerşetorul de pe stradă e divin, toată lumea e divină. Dacă te-ai îndrăgostit şi te-ai uitat la faţa originală a persoanei – care este dezvăluită numai atunci când iubeşti – atunci buddhaşii de pretutindeni sunt buddhaşi, toate statuile sunt buddhaşi; atunci întreaga lume devine un templu.

Dar atunci nu eşti îngrijorat. Nu-ţi faci griji că parfumul tău ajunge la altcineva. Nu îţi faci griji că parfumul persoanei iubite ajunge la altcineva.

Eşti fericit că prin tine toată lumea beneficiază de el, că toată lumea primeşte binecuvântarea. Dacă ţi-e frică şi încerci să-l reţii, asta este posesivitate şi ea ucide. Nu căuta să-l reţii, nu căuta să pui stăpânire pe el.

Lasă-l să crească, ajută-l să crească, ajută-l să ajungă la toată lumea. Numai atunci îl vei primi, căci poţi să primeşti numai atunci când toată lumea primeşte.

Dar problema e că atunci când iubeşti o persoană, vrei să o privezi de libertate, să o ţii închisă. Dacă ţii într-un

ghiveci un copac, nu doar rădăcina, ci întregul copac, îl omori. Copacul trebuie să se înalţe la cer, să se întindă până la cer. Florile lui îşi vor dărui parfumul multor oameni, ramurile lui vor oferi umbră multor oameni, de fructele lui vor beneficia mulţi oameni. Bineînţeles că rădăcinile sunt în tine, dar copacul continuă să crească. Iar iubirea este cel mai mare copac cu putinţă; ea poate să se întindă până la cer, nu poate fi închisă, nu poate fi reţinută. Nu o poţi limita – însăşi natura iubirii este infinită.

... dar neplăcându-i ideea că mireasma tămâii ei ajungea la celelalte statui, a inventat o pâlnie prin care fumul urca numai la statuia ei.

Şi atunci ce s-a întâmplat? Era inevitabil:

Lucrul acesta a înnegrit nasul statuii de aur, făcând-o deosebit de urâtă.

Asta li se întâmplă tuturor iubiţilor, fiindcă atunci parfumul nu e parfum, el devine fum, parfumul are nevoie să se răspândească. Atunci nasul se înnegreşte, iar acum toţi buddhaşii au nasuri negre.

Uitaţi-vă la Krishna, la Mahavira, la Buddha, toţi au nasuri înnegrite – din cauza voastră, a posesivităţii voastre. Rugăciunea voastră e posesivitate, nu e adevărată. Jainiştii nu lasă pe nimeni care nu e jainist să intre în templele lor. Hinduşii nu lasă nici un paria să intre în templele lor, fiindcă nu fac parte dintr-o castă

superioară. Toate templele sunt înnegrite din cauză că sunt stăpânite: „Templul meu”. În clipa în care spui „al meu”, nu mai e un templu, căci cum poate fi un templu al meu sau al tău? Un templu este un templu şi atât!

Am fost odată dat în judecată pentru că am inaugurat o biserică. Biserica era închisă de cel puţin douăzeci de ani. Credincioşii care frecventau acea biserică se mutaseră, nu erau din India – biserica era proprietatea unei secte engleze creştine – şi nu era nimeni în oraş care să aibă grijă de ea. Era o biserică frumoasă, dar dărăpănată. Apoi au venit la mine câţiva creştini şi mi-au spus: „Noi nu facem parte din acea sectă, dar nu avem biserică. Poţi să ne ajuţi? Vrei să inaugurezi biserica asta ca să avem unde să ne închinăm?”

Am fost de acord. Ei au spart lacătul, au făcut curăţenie în biserică – au curăţat nasul înnegrit al lui Hristos. Iar eu am deschis-o pentru toţi. Am spus: „Nu se pune problema a cui e biserica. Biserica este a celor care se închină”.

Dar în două, trei luni, vestea a ajuns la proprietari. Ei au angajat un avocat care m-a dat în judecată că am deschis biserica.

Judecătorul m-a întrebat: „De ce ai deschis biserica asta? Nu aparţine acestor oameni. Nu este proprietatea lor”.

Eu am răspuns: „O biserică nu e proprietatea nimănui. Este a credincioşilor. O biserică nu e o proprietate, nu e deloc o chestiune legală”.

Judecătorul a spus: „Să nu batem câmpii. Aici nu facem filosofie. Este o chestiune legală”.

O biserică este o chestiune legală? Da, a devenit o chestiune legală. Un templu e o chestiune legală? Dacă un templu este o chestiune legală, atunci el aparţine acestei lumi, nu celeilalte. Aşa că am zis: „Bine, dacă este o chestiune legală, puteţi s-o închideţi, dar ţineţi minte, aşa ucideţi religia, o omorâţi. Biserica nu e deloc o proprietate”.

Dar toate bisericile, toate templele au devenit proprietăţi. Ele sunt ale mele sau ale tale – atunci nasul lui Buddha se înnegreşte şi devine deosebit de urât.

Toate templele, toate bisericile au devenit urâte. De fapt, ele ar trebui să fie distruse şi pământul curăţat. Numai când aceste temple vor dispărea vor putea exista adevăratele temple. Acum ele au ajuns să facă parte din sistemul juridic. Nu mai sunt simboluri ale lumii de dincolo.

Mintea transformă totul într-o posesiune, pentru că egoul există numai dacă posedă. Egoul este bariera. Egoul este apa care prinde numai reflecţiile, ce este real nu poate fi niciodată cunoscut. Aruncă acest ciubăr

vechi şi lasă apa să se împrăştie – nu mai e apă, nu mai e lună.

Destul pentru astăzi.

Tirthankara – unul dintre cei douăzeci şi patru de fondatori ai jainismului, care a dobândit nemurirea prin iluminare. (n. trad.)

8. Donatorul trebuie să fie recunoscător

Maestrul Seistsu a cerut un spațiu mai mare deoarece clădirea în care îşi împărtăşea învățăturile era supraaglomerată.

Un negustor, Umezu, s-a hotărât să doneze cinci sute de monede de aur pentru construirea unei clădiri noi.

Umezu i-a dus învățătorului banii şi Seistsu a spus: „Bine, am să-i iau”.

Umezu i-a dat lui Seistsu sacul cu banii de aur, dar a fost foarte nemulțumit de atitudinea învățătorului, întrucât suma pe care o dăruise era foarte mare – cu trei monede de aur se

putea trăi un an întreg, iar învățătorul nici măcar nu-i mulțumise.

„În acel sac sunt cinci sute de monede de aur”, bătu apropoul Umezu.

„Mi-ai mai spus asta”, a zis Seistsu.

„Chiar dacă sunt un negustor înstărit, cinci sute de monede de aur sunt bani mulți”, a spus Umezu.

„Vrei să-ți mulțumesc pentru ei?”, a întrebat Seistsu.

„S-ar cuveni s-o faci”, a spus Umezu.

„De ce? Donatorul ar trebui să fie recunoscător.”

Există doar două căi de a-ţi trăi viaţa, numai două căi de a fi: una este calea cea dreaptă, cealaltă este calea greşită. Calea cea dreaptă este să dăruieşti, să împarţi, să iubeşti. Calea greşită este să înhaţi, să exploatezi, să acumulezi. Iubirea şi banii sunt simbolurile acestor două căi. Iubirea este calea cea dreaptă, iar banii sunt calea greşită. Toată lumea merge pe calea greşită.

De ce se întâmplă asta? Care este dinamica? De ce toată lumea o apucă pe calea greşită? Unde sunt regulile? Ca să înţelegem această poveste frumoasă trebuie să

pătrundem adânc în ea. Iar dacă nu înţelegi această poveste, nu îi înţelegi nici pe Buddha, nici pe Iisus şi nici pe Mahavira. Nu, e imposibil, pentru că ei au mers pe drumul iubirii, iar tu mergi pe drumul banilor, iar aceste două drumuri nu se întâlnesc niciodată.

Uneori, chiar dacă încerci să-i înţelegi pe Buddha, Iisus şi Mahavira, încerci să-i înţelegi prin prisma banilor. Jainiştii tot relatează la câte a renunţat Mahavira – „câte" este elementul important. Dacă Mahavira ar fi fost fiu de cerşetor, nici un jainist nu l-ar fi venerat. El a fost fiul unui rege mare. Avea un regat mare, bani mulţi, aur, diamante – şi a renunţat la ele. Brusc, el devine important. Importanţa lui constă în banii la care a renunţat, nu în el.

Chiar dacă te apropii de Mahavira, te apropii prin bani. Ce absurditate! Iar jainiştii tot insistă asupra faptului, exagerându-l, exagerându-l, pentru că în realitate regatul nu era atât de mare. Era un principat mic – pentru că la acea vreme în India erau două mii de principate – exact ca un district mic.

Nici tatăl lui Mahavira nu era foarte bogat, dar, firește, bogat era. Jainiştii s-au uitat prima dată la Mahavira fiindcă renunţase la bani şi astfel el a devenit foarte important pentru ei. Pe urmă au început să exagereze cantitatea de bani la care renunţase. Iar acum au ajuns la sume fantastice, absurde; orice spun ei e pur şi simplu neadevărat. Ce este de fapt important pentru tine?

Cum se face că nici măcar unul dintre cei douăzeci şi patru de tirthankaraşi ai jainiştilor nu provine dintr-o familie obişnuită? Toţi douăzeci şi patru sunt fii de regi. Cum se face că nici un sărac nu a putut să devină un avatar hindus? De ce numai Rama şi Krishna – regii? Cum se face că nici un sărac nu a putut să devină un Buddha, ci numai Gautama Siddhartha, prinţul?

Cum s-a întâmplat asta?

Toate cele trei religii s-au născut în India şi ele sunt cele mai mari! Nu că un tirthankara nu s-ar naşte într-o familie săracă, dar pe unul de acest fel nu-l vei recunoaşte. Nu că un buddha nu s-ar naşte într-o casă de cerşetor, dar dacă se naşte, nu îl vei recunoaşte. Tu îl recunoşti numai în funcţie de banii la care renunţă. Buddha nu are nici o valoare – banii la care renunţă el contează. Asta te atrage, te hipnotizează.

Omul care merge pe calea banilor nu poate să-l înţeleagă pe cel care merge pe calea iubirii – este imposibil, ei nu se întâlnesc niciodată. Poţi să venerezi, dar vei venera din motive greşite, pentru că nu înţelegi. Vei venera pornind de la ceva greşit. Care e mecanismul?

Mai întâi caută să înţelegi de ce iubirea este imposibilă, pentru că acesta este fondul problemei. Dacă poţi să iubeşti, banii nu vor fi niciodată un ataşament, n-au cum să fie. De ce nu poţi să iubeşti? Încă de la început ceva se defectează în mintea copilului şi nu poate iubi.

Iubirea e un fenomen spontan, nu-l poţi manipula. Iar dacă începi să-l manipulezi, îl vei pierde.

Acesta e necazul la lucrurile spontane. Lucrurile spontane sunt frumoase, cele mai frumoase, dar nu poţi să le manipulezi. Dacă le manipulezi devin artificiale, ceva se strică.

Când se naşte un copil, începi să-i manipulezi iubirea, spui: „Eu sunt tatăl tău, iubeşte-mă", ca şi cum iubirea ar fi un silogism. „Eu sunt tatăl tău, prin urmare iubeşte-mă." „Eu sunt mama ta, prin urmare iubeşte-mă." „El e fratele tău, prin urmare iubeşte-l." Iar iubirea nu cunoaşte nici un „prin urmare", ea nu e un silogism. Noi nu aşteptăm ca iubirea să i se întâmple în mod firesc copilului. Începem să-l manipulăm, să-l controlăm, de parcă ne-am teme că dacă l-am lăsa să fie spontan s-ar putea să nu îşi iubească mama sau tatăl. Copilul poate îi va iubi sau poate nu – nu e o necesitate.

Aşa că înainte ca spontaneitatea să se întâmple, noi începem să forţăm copilul. Iar copilul trebuie să cedeze, pentru că e neajutorat. Începe să-şi vândă iubirea. Se naşte politica, el devine politician, zâmbeşte, iar în adâncul lui este furios; el îşi arată iubirea, dar în adâncul lui nu există iubire – el îşi urăşte tatăl. Toţi fiii îşi urăsc taţii, de aceea societatea îl forţează pe copil să îşi respecte tatăl, să îşi iubească tatăl. Fiecare cultură este conştientă că fiul îşi va urî tatăl, de aceea „Creează contrariul înainte ca ura să explodeze". Fiecare fiică, fiecare fată îşi urăşte mama, aşa că „Iubeşte-o pe mama,

e mama ta. Respect-o". Ne este atât de frică încât creăm contrariul doar ca protecţie.

De ce îşi urăşte un fiu tatăl? Nu că ar fi obligatoriu să urască – există un cerc vicios. Mai întâi, conflictul este necesar, este o parte naturală a creşterii. Un copil trebuie să se lupte cu părinţii lui, altfel nu va creşte niciodată. Iar lupta începe în clipa în care se naşte copilul, lupta începe la naştere. Copilul vrea să se nască, iar mama vrea să-l ţină, de asta e atâta durere la naştere.

Fiziologii spun că durerea există din cauza conflictului. Copilul vrea să iasă, iar mama vrea să-l ţină înăuntru – acesta e conflictul. La animale nu există multă durere; în societăţile primitive nu există durere. De ce cu cât femeia este mai civilizată, naşterea e mai dureroasă? Deoarece cu cât eşti mai civilizat, egoul e mai puternic.

Mama vrea să ţină copilul înăuntru dintr-o teamă inconştientă că copilul o părăseşte. Şi teama asta o va urmări toată viaţa. Iar copilul trebuie să plece, altfel va muri în uter. El trebuie să lase uterul în urmă, să iasă – e ceva natural. Şi odată ce mama înţelege asta, durerea dispare; atunci mama îl ajută pe copil să plece.

Iar dacă ajuţi copilul să plece, el nu te va urî niciodată. Dacă nu laşi copilul să plece, dacă ridici bariere, el te va urî din cauza acestor bariere. Iar ţie ţi-e frică de ură, aşa că creezi contrariul. Îl forţezi pe copil să te iubească, iar el e neajutorat, trebuie să cedeze şi nu o face de

bunăvoie. Cedează, iar ura rămâne ascunsă, iar iubirea e doar o mască, o faţadă. După ce se naşte, copilul se îndepărtează zilnic de mamă. Trebuie s-o facă, altfel nu va fi niciodată independent, nu va fi niciodată el însuşi. Dar mama nu e de acord:

„Nu depăşi această graniţă. Nu ieşi din casă. Nu ieşi pe stradă. Nu te juca cu băiatul ăla. Nu mişca".

Mama va crea din ce în ce mai multe graniţe. Şi cu cât se creează mai multe limite, cu atât mai mult libertatea este ucisă; copilul suferă – se naşte ura.

Ce e de făcut cu această ură? – mama creează contrariul. Însă atunci când creezi contrariul, ai luat-o în direcţia greşită.

Această ură trebuie înţeleasă, acceptată. Trebuie să ştii că asta face parte din creştere. Copilul trebuie să plece, iar tu trebuie să-i dai din ce în ce mai multă libertate. Bineînţeles că trebuie să fii foarte atentă, deoarece copilul se poate răni.

De aceea libertatea nu trebuie să devină un haos – iar lucrul acesta e foarte delicat. Dar dacă îl lipseşti total de libertate din cauză că s-ar putea răni, creezi o minte răuvoitoare. Iar dacă un copil începe să-şi urască mama, el nu va putea iubi niciodată o femeie, pentru că prima femeie a ajuns să fie asociată cu ura. Îţi urăşti soţia fiindcă la început ţi-ai urât mama şi niciodată nu te vei simţi bine cu o femeie. Femeia va crea întotdeauna o

nelinişte în tine; ea te va atrage şi te va şi respinge. Ea va deveni centrul iubirii tale, dar iubirea va fi superficială, pentru că dacă n-ai putut să-ţi iubeşti profund mama, cum poţi să iubeşti o altă femeie? Este imposibil!

Iar în spatele iubirii va fi continuu un curent de ură. Iubirea e scindată, contrariul este ascuns acolo şi totul devine nociv. Copilul se va îndepărta tot mai mult şi, într-o bună zi, se va îndrăgosti de altă femeie. În acea zi ruptura faţă de mamă s-a definitivat. Ea continuă douăzeci, douăzeci şi cinci de ani; în fiecare zi există durere şi conflict. Apoi, ca ultim pas, copilul se îndrăgosteşte de altă femeie – acesta e punctul de rupere. Acum şi-a părăsit complet mama. Acum în viaţa lui a intrat altă femeie. De asta mamele nu sunt niciodată liniştite cu nurorile lor. De asta sunt atâtea anecdote despre răutatea soacrelor. Ele consideră că femeia asta sau bărbatul acesta care le-a luat copilul de tot este duşmanul.

Există o istorisire despre Iisus – una dintre cele mai misterioase şi imposibil de reconciliat cu mintea lui Iisus, foarte periculoasă. Iisus le spune discipolilor săi: „Până când nu vă veţi urî tatăl şi mama, nu puteţi veni la mine". Un om ca Iisus, care spune că iubirea e calea, care spune că Dumnezeu este iubire, care înalţă iubirea pe cele mai înalte culmi şi o face egală cu meditaţia, spune: „Dacă nu vă urâţi tatăl şi mama, nu puteţi veni la mine". Are dreptate, pentru că dacă Iisus nu devine tatăl şi mama ta... Nu poţi să te duci la un maestru decât dacă îţi părăseşti complet tatăl şi mama –

adică tot trecutul tău, legăturile, relaţiile trecute. Cum poţi să vii la un Iisus, cum poţi veni la un maestru?

Dacă eşti încă legat de trecut, prezentul tău e împovărat, viitorul tău e întunecat. Trebuie să te dezlegi de trecut, s-o rupi complet cu trecutul.

Numai atunci prezentul tău este lumină, iar viitorul nu este o înaintare mecanică a trecutului.

Iisus are dreptate: dacă nu îţi urăşti tatăl şi mama, nu poţi să vii la un maestru. De asta atunci când te duci la un maestru, tatăl şi mama ta sunt foarte tulburaţi – trebuie să fie aşa. Poţi să te duci la o prostituată – ei nu vor fi atât de tulburaţi; poţi să devii alcoolic – ei nu vor fi atât de tulburaţi.

Dar dacă te duci la un Buddha sau la un Iisus... sau la un maestru, ei sunt absolut tulburaţi. Ceva în subconştientul lor le spune: „Asta e ruptura finală”. Dacă băiatul ăsta sau fata asta, se duce la un maestru, relaţiile cu mama şi cu tata s-au isprăvit. Dacă fiul se mută cu o femeie, mama mai poate avea totuşi o relaţie cu el. Dar dacă fiul se mută la un Iisus, relaţia s-a încheiat; Iisus cere predare totală. Nici o femeie nu poate să ceară asta, nici un bărbat nu poate s-o ceară; numai un maestru poate să ceară predare totală, fără reţineri.

Copilul trebuie să plece şi, când ajunge la iluminare, ruptura de trecut, de mamă, de tată este completă.

Mai există o povestire foarte misterioasă despre Iisus. Într-o zi, el vorbea unei mulţimi şi cineva a spus: „Mama ta te aşteaptă afară, mulţimea e foarte mare, iar ea nu poate să intre şi vrea să te vadă”.

Iisus a spus: „Nimeni nu e mama mea. Spune-i acelei femei că nimeni nu este mama mea” – pare foarte brutal, foarte dur din partea lui Iisus. Dar Iisus nu poate fi brutal şi nu poate fi dur. Însă uneori adevărul este brutal, adevărul este dur. Şi Iisus nu poate să mintă, are dreptate: „Nimeni nu este mama mea”.

Se povesteşte că atunci când era mic, Iisus a fost dus de părinţii săi la un mare templu al evreilor la festivalul anual. Iisus s-a pierdut în mulţime şi a tot fost căutat de părinţii săi, însă abia seara, când erau foarte îngrijoraţi, au reuşit să-l găsească. Era cu nişte cărturari şi discuta cu ei despre necunoscut. Tatăl său l-a întrebat: „Ce faci aici, Iisus? Toată ziua am fost îngrijoraţi din pricina ta”.

Iisus a spus: „Nu fiţi îngrijoraţi pentru mine. Mă îngrijeam de treburile tatălui meu”.

Tatăl lui Iisus a spus: „Eu sunt tatăl tău – de ce fel de treburi te îngrijeşti tu aici? Eu sunt tâmplar”.

Iar Iisus a spus: „Tatăl meu e acolo sus în cer. Tu nu eşti tatăl meu”.

Aşa cum un copil trebuie să părăsească trupul mamei, căci altfel ar muri în uter, la fel se întâmplă şi mental. Într-o zi trebuie să iasă din uterul tatălui şi al mamei. Nu numai fizic, ci şi mental; nu numai mental, ci şi spiritual. Iar când se naşte copilul spiritual, el este complet rupt de trecut şi abia atunci, pentru prima dată, devine o individualitate, o realitate independentă care stă pe picioarele ei. Înainte de asta era doar o parte din mamă sau din tată sau din familie, nu era el însuşi.

Chiar de la început, mama şi tatăl caută să nu-i dea copilului libertate. Iar iubirea se naşte numai în libertate, pentru că este un fenomen spontan, nu poţi să faci nimic în privinţa ei. Dacă faci, distrugi posibilitatea ca ea să se întâmple. Părinţii încearcă, îi spun „Iubeşte-ne", iar copilul trebuie să cedeze, el este neajutorat. Ca să existe, copilul încheie un târg. Când copilul spune: „Da, te iubesc, mamă. Nu iubesc pe nimeni ca pe tine", acesta e un târg. Când spune: „Te iubesc, tată, nu e nimeni ca tine. Tu eşti unic, eşti cel mai bun, cel mai grozav tată din lume", el încheie un târg, face politică.

La început el nu ştie că iubirea este un fenomen spontan. Ca ea să vină, trebuie să fii liber, evlavios, în aşteptare. Nu poţi să faci nimic în privinţa ei, este un fenomen imprevizibil. Acum acest eveniment nu se va produce niciodată în toată viaţa lui. Va manipula mereu, va încerca mereu s-o controleze, va fi mereu artificial.

Ai observat că atunci când eşti îndrăgostit devii doi, una dintre părţi fiind manipulatoare? Şi, în adâncul inimii

tale, ştii mereu că manipulezi; bărbatul caută să exploateze femeia, femeia caută să manipuleze bărbatul.

Şi, odată căsătoriţi, odată ce iubirea lor devine o obligaţie, încetul cu încetul falsitatea dispare. Atunci se naşte persoana adevărată, autentică şi se produce un conflict. Atunci toată iubirea dispare, pentru că încă de la început acea iubire nu a existat. Altfel, cum ar putea să dispară iubirea?

Iubirea este veşnică. Pământul poate dispărea, stelele pot dispărea, lumea întreagă poate dispărea, dar iubirea nu. Iubirea este un fenomen etern, cel mai divin. Cum să dispară atât de repede? Luna de miere nici nu s-a terminat şi iubirea a şi dispărut; ea nici nu a existat. Cauţi doar să-l păcăleşti pe celălalt, dar şi pe tine.

Cât timp te poţi păcăli? Iar dacă tu continui prea mult să te păcăleşti, lucrul acesta devine o povară atât de mare, devine atât de greu încât ţi-e imposibil să mai trăieşti. Nu poţi să fii actor douăzeci şi patru de ore pe zi. Câteva minute, merge – pe plajă, la munte, e foarte bine; poţi să fii romantic în mod artificial.

Câteva minute, merge. Este bine, este un joc – dar douăzeci şi patru de ore?

Dacă trebuie să fii artificial douăzeci şi patru de ore pe zi, lucrul acesta îţi va crea o stare foarte tensionată, îţi va produce multă anxietate, căci te vei simţi întemniţat. Iar atunci când te simţi ca într-o închisoare, îl socoteşti

pe celălalt răspunzător de asta. Atunci te răzbuni, reacţionezi; atunci orice spune soţia ta te supără, orice spune soţul o supără pe soţie. Atunci tăcerea e de aur, cu cât taci mai mult, cu atât e mai bine. Dar asta se întâmplă din cauză că încă de la început iubirea nu a existat.

Mulla Nasrudin era îndrăgostit de o femeie. Femeia era foarte înaltă şi locuia departe, la aproape o milă de capătul liniei de tramvai, aşa că Nasrudin o ducea acasă la ea pe jos, în fiecare seară.

Într-o zi, după doar câteva minute de mers, Nasrudin a spus: „Dă-mi o sărutare". Dar femeia era atât de înaltă încât lui Nasrudin îi trebuia un taburet sau ceva pe care să se suie. S-au uitat în jur şi au văzut o fierărie abandonată. Înăuntru au găsit o nicovală, aşa că el s-a suit pe nicovală, a sărutat femeia şi au pornit din nou spre casă. După o jumătate de milă, Nasrudin a spus: „Încă una, iubito".

Femeia a spus: „Nu! Ţi-am dat o sărutare, ajunge pentru seara asta".

La care Nasrudin a zis: „Atunci ce rost are să mai car afurisita asta de nicovală?"

Dacă tu cari o povară, mai devreme sau mai târziu... ce rost are? Dacă iubirea este doar un mijloc de a ajunge la altceva, nu la ţintă, atunci ea poate să fie un joc.

Nasrudin i-a dăruit acestei femei un inel de cununie, cu diamant. Ea s-a uitat la inel şi a spus: „E frumos, dar diamantul are un defect”.

Nasrudin a spus: „Iubito, n-ai auzit că dragostea e oarbă?”

„Ba da, am auzit”, a răspuns femeia, „şi ştiu că dragostea e oarbă, dar nu cu desăvârşire oarbă”.

Ce viclenie! Ce minte manipulatoare!

Iubirea poate să fie numai spontană. Altfel nu se poate. Indiferent ce spune Dale Carnegie, iubirea poate să fie numai spontană şi n-ai cum să te antrenezi pentru ea. Trebuie doar să aştepţi, să aştepţi cu smerenie.

Copilului trebuie să i se dea libertate pentru ca într-o bună zi iubirea să apară. Dar pentru asta este nevoie de o mamă şi un tată foarte curajoşi.

De asta eu spun mereu că unul dintre cele mai grele lucruri din lume este să fii mamă. Oricine poate să dea naştere unui copil, dar foarte puţini sunt calificaţi pentru statutul de mamă sau de tată, pentru că a fi mamă înseamnă să-i acorzi copilului multă libertate şi să-i oferi multă iubire, pentru ca în el să apară iubirea spontană.

Copilul trebuie să se îndrăgostească de mamă, nu trebuie să fie forţat s-o iubească. Asta se poate întâmpla sau nu. De asta este un act de curaj din partea mamei. Există posibilitatea să nu se întâmple. Nimeni nu ştie. Nimeni nu poate să prezică ce va fi, nu e ceva mecanic. Dacă se întâmplă, va fi frumos pentru mamă, altfel mama poate să se roage ca asta să se întâmple cu altă femeie, dar ea nu-l va forţa.

Când iubirea devine artificială, banii devin importanţi. Acest lucru trebuie înţeles. De ce devin banii importanţi când iubirea e artificială? Pentru că iubirea îţi conferă siguranţă interioară. Când eşti îndrăgostit eşti în siguranţă – nu ai nevoie şi de altă siguranţă. Îţi ajunge iubirea, nu-ţi mai trebuie nimic. Poţi să fii cerşetor, dar dacă eşti îndrăgostit nici un împărat nu este mai în siguranţă ca tine; chiar şi Solomon e un sărac în faţa ta.

Dacă eşti îndrăgostit, eşti cel mai bogat om. Nimic nu se compară cu bogăţiile iubirii. Poate că n-ai nimic, dar ai tot. O singură clipă de iubire şi viaţa ţi s-a împlinit. Când eşti îndrăgostit nu ţi-e frică de moarte, pentru că ai cunoscut o moarte – moartea din iubire – şi a fost atât de frumoasă, atât de melodioasă, a fost o aşa fericire încât acum accepţi chiar şi moartea adevărată, moartea corpului. Acum poţi s-o accepţi. Acum nu îţi mai este frică, pentru că dacă a fost aşa de frumos să te contopeşti cu o femeie, sau cu un bărbat, mult mai frumos va fi să te contopeşti cu întreaga existenţă.

Omul care se teme de moarte încetul cu încetul ajunge să se teamă şi de viaţă. El nu poate zbura cu avionul, nu

poate călători cu trenul, fiindcă există accidente. Nu se poate împrieteni cu un străin, pentru că cine ştie...?

Nu se poate îndrăgosti de o femeie, fiindcă cine ştie dacă ea o să-l înşele sau nu? El nu poate avea încredere. E mereu nesigur, sceptic. Şi cum poate să crească o relaţie atunci când ai îndoieli?

Iar dacă iubirea nu s-a întâmplat, nu poţi să ajungi niciodată la un maestru.

Chiar dacă în oraşul tău vine un Buddha, îl vei rata. Nu te vei duce acolo, fiindcă oamenii ăştia sunt periculoşi. Te pot hipnotiza şi te pot duce pe un drum greşit. S-ar putea să îţi tulbure lumea de zi cu zi în care câştigi, acumulezi şi în care cu fiecare zi ce trece ai tot mai mult succes: fabrica se tot măreşte, contul din bancă creşte şi totul merge foarte bine. De ce să te tulbure un element nou, străin? Aşa că nu laşi să intre nici un element din afară. Trăieşti în închisoarea ta, la adăpost, în siguranţă.

Dacă ai cunoscut iubirea, nu ţi-e frică de moarte. Şi abia când nu ţi-e frică de moarte eşti capabil să trăieşti. Cum poţi să trăieşti când ţi-e frică de moarte? Chiar şi să respiri ţi-e frică, fiindcă în aer sunt microbi.

Cunosc un poet. Este un poet mare, însă mereu m-am întrebat cum poate să fie un poet mare când nici măcar om nu poate să fie. Probabil că îi sunt cunoscute trucurile limbajului, trebuie să fie un gramatician.

Probabil că jonglează cu cuvintele, dar nu poate să fie un poet mare fiindcă marea poezie se naşte din viaţă, iar lui îi este tare frică de ea. L-am luat odată într-o călătorie. Soţia lui mi-a spus: „Nu îl lua cu tine fiindcă o să creeze probleme”. Şi aşa a fost, fiindcă la hotel nu a vrut să ia ceaiul. A spus: „Cine ştie? Poate l-a otrăvit cineva”. Eu am zis: „Cine are ceva cu un poet? Cine să te otrăvească? Nimănui nu îi pasă de tine”. Dar nu a vrut să-l bea.

A spus: „Am să aduc un reşou să prepar ceaiul”. Nu a vrut să mănânce mâncarea de la hotel, pentru că cine ştie...? Îi era frică de toate. Cum poate să trăiască acest om? De parcă singurul lucru important ar fi să nu moară.

Dar viaţa aduce moartea, moartea e punctul culminant. Dacă nu vrei să mori, nu trăi – asta e singura cale. Nu există altă cale, pentru că dacă trăieşti te îndreptăi spre moarte. Viaţa aduce moartea. Deci calea logică este să nu trăieşti. Cu cât trăieşti mai puţin, cu atât posibilitatea morţii este mai mică. Dacă nu trăieşti complet, dacă te sinucizi, nu vei mai avea cum să mori încă o dată, ai terminat. Nu există viaţă, acum nu poţi să mori. Deci un astfel de om este deja un om mort. Aceste cadavre umblă prin pieţe, prin universităţi, lucrează, fac lucruri – dar sunt cadavre.

Viaţa are nevoie de expansiune. Frica nu permite asta, şi atunci singurul lucru care te interesează este cum să fii în siguranţă. Cum să nu mori devine arta vieţii. Iar eu îţi spun că arta vieţii este să mori cu voioşie, să mori

fericit, să îngădui moartea – pentru că dacă eşti gata să mori, eşti gata să trăieşti. Dacă eşti gata să mori, eşti gata să iubeşti. Dacă eşti gata să mori, eşti gata să te întâlneşti cu divinitatea. Altă cale nu există, moartea e uşa.

Ce vreau să spun când spun că moartea e uşa? Că nu trebuie să mai fii, trebuie să te dizolvi, trebuie să te pierzi. Ce înseamnă siguranţa? Înseamnă că indiferent ce se întâmplă, tu trebuie să fii, trebuie ca egoul tău să dăinuie.

De aceea banii sunt atât de importanţi – ei te ajută să nu trăieşti. Săracul trebuie să trăiască, bogatul, nu.

Am auzit o istorioară despre un om foarte bogat care mergea numai cu maşina, deloc pe jos – chiar şi din verandă în cameră era cărat cu o targă.

Acest om a ajuns într-un oraş nou şi a tras la un hotel. În timp ce era cărat cu targa, managerul hotelului s-a gândit că avea o problemă, aşa că a întrebat-o pe soţia lui: „Care e problema? Soţul dumneavoastră părea în regulă. E paralizat sau are ceva la picioare?”

Soţia a răspuns: „Nu, n-are nimic la picioare. Dar nu este nevoie să meargă.

E bogat”.

Bogatul nu e nevoit să trăiască, el își poate permite să nu trăiască. Săracul trebuie să trăiască, el nu își permite să nu trăiască. De asta încetul cu încetul bogatul se închide în bogăția lui, se izolează. Atunci el trăiește singur, nu își lasă nici măcar soția să intre în cameră. Poate găsește și o explicație: „Nu suntem săraci, de ce eu și soția mea să trăim într-o singură cameră? Suntem bogați. Ne permitem două camere separate" – dar adevărul este altul.

Hitler nu a lăsat niciodată pe nimeni să stea în camera lui fiindcă se temea.

Cine știe? – soția poate fi spion. S-a însurat abia înainte de a se sinucide – cu trei ore înainte, pentru că atunci nu i-a mai fost frică. Când moartea a fost o certitudine, s-a căsătorit, nu înainte – pentru că o soție este un lucru periculos. Cine știe? – ar putea fi în legătură cu o putere străină, sau ar putea fi o comunistă; ar putea să-l omoare noaptea.

A iubit multe femei, dar niciodată nu a lăsat o femeie să stea noaptea în camera lui. În noaptea în care s-a sinucis, cu trei ore înainte, când a înțeles că nu exista cale de scăpare, când dușmanul bombarda Berlinul și moartea era sigură, a chemat un preot. Preotul a fost trezit din somn și dus imediat în buncărul de sub pământ unde se afla Hitler, iar Hitler i-a spus: „Acum oficiază ceremonia de căsătorie". Iar când ceremonia s-a încheiat, el și soția lui s-au dus în cameră și s-au otrăvit.

Ce om e acesta? Dar genul acesta de om îl găseşti peste tot. Atunci când ţi-e frică, nimeni nu poate să-ţi fie prieten. Atunci toţi oamenii îţi sunt duşmani şi trebuie să te protejezi. Un om bogat se poate proteja mai mult; de asta se pune atât de mult accent pe bani. Nici nu înţelegi ce se întâmplă. De ce atâta nebunie din pricina banilor?

Mulla Nasrudin era pe moarte. A deschis ochii şi s-a uitat la soţia sa. Soţia a spus: „Suntem aici, Mulla. Pleacă liniştit la divinitate, în pace şi rugăciune.

Suntem toţi aici".

Mulla s-a uitat la chipurile din jur – ochii lui stinşi abia mai vedeau.

A întrebat: „Unde e Rehman?" (fiul cel mare).

Soţia i-a spus: „E în dreapta ta".

Atunci el a întrebat: „Rahim unde e?" (alt fiu).

Iar soţia a spus: „E acolo, la picioarele tale".

„Şi unde e Abdul, şi unde e Farid?", a întrebat el. Erau toţi acolo, aşa că soţia a spus: „Fii liniştit, sunt toţi aici".

Nasrudin s-a îngrijorat imediat şi a spus: „Dacă toţi sunt aici, cine se ocupă de prăvălie?" Şi era pe patul de moarte; după doar o clipă a murit. Nu, nici viaţa nu era importantă, nici moartea, ci prăvălia. Chiar şi în ultima clipă, mintea îi era doar la prăvălie, la bani.

De ce sunt banii atât de importanţi? Fiindcă te protejează de iubire, de viaţă, de moarte, de Dumnezeu. De aceea Mahavira şi Buddha au renunţat la ei. Să renunţi înseamnă să ajungi să înţelegi că tot acest aranjament este împotriva vieţii, împotriva iubirii, împotriva lui Dumnezeu. Ei au renunţat pur şi simplu! Nu au renunţat din cauza banilor, ci pentru că au ajuns să înţeleagă că prin această protecţie se sinucideau, că era o otravă. Aşa că au fugit pur şi simplu din palate.

Când înţelegi că banii sunt nevroză, începi o nouă viaţă. Securitatea, dorinţa de a fi în siguranţă arată că eşti deja mort, că viaţa te-a părăsit.

Efortul continuu de a fi în siguranţă înseamnă că încă nu eşti capabil să iubeşti; altfel ţi-ar ajunge iubirea, n-ai mai avea nevoie de altă protecţie.

O clipă de iubire înseamnă veşnicia – nu ţi-e frică de moarte, poţi să mori uşor, iubind. Ai cunoscut viaţa, eşti recunoscător. Chiar şi numai o clipă, iubirea s-a întâmplat. Ai cunoscut splendoarea ei, fericirea, ai fost binecuvântat. Îi poţi mulţumi lui Dumnezeu pentru acest moment pe care ţi l-a dăruit... şi nu-l meritai.

Cine merită? Nimeni nu merită. Te-ai gândit vreodată că eşti viu? Meriţi să fii viu? Cum ai câştigat acest lucru? Ai cunoscut florile şi copacii şi păsările în zbor şi soarele răsărind şi multe dimineţi şi multe seri şi stelele. Cum ai câştigat faptul că eşti viu? Nu meriţi, nu l-ai câştigat nicicum. Eşti viu doar prin bunăvoinţa lui Dumnezeu.

Însă atunci când cineva ajunge să cunoască o singură clipă de iubire, viaţa asta, cu tot ce reprezintă ea, îşi pierde importanţa. Atunci toate păsările pe care le-ai văzut şi toate cântecele pe care le-ai auzit şi toţi muzicienii din lume sunt nimic. Atunci toată această verdeaţă a copacilor este nimic. Dacă ai cunoscut o singură clipă de iubire, atunci toată această lume este doar o umbră; este doar o reflexie, nu este realitatea.

Dacă ai cunoscut o singură clipă de iubire vei fi veşnic recunoscător şi îi vei înălţa divinităţii cântece de mulţumire. Atunci nu va mai exista moarte –

iubirea nu cunoaşte moarte, iubirea cunoaşte doar viaţa. Tu cunoşti doar moartea. Ai ocolit iubirea, iar acum banii au devenit importanţi. Banii sunt simbolul omului mort, banii sunt iubirea omului mort.

Uită-te la un avar când ia în mână nişte bancnote. E atâta iubire când se uită la ele! Nici un îndrăgostit nu s-a uitat vreodată aşa la iubita lui. E atâta strălucire în ochii lui! E un cu totul alt om. Nici Majnu nu era atât de fericit când se uita la Laila. Nici Shiri nu era aşa de fericită când se uita la Farhad.

Eu am văzut un astfel de avar. Omul acesta era rudă cu mine, aşa că am avut multe ocazii să-l văd şi să-l înţeleg. Era întruchiparea perfectă a omului banilor. Nu s-a căsătorit niciodată; mereu spunea: „E foarte costisitor şi nu-mi permit. Am să mă însor într-o bună zi". Acum e mort. Nu s-a însurat niciodată, a rămas burlac. Însă el găsea justificări pentru asta.

„Asta este brahmacharya", spunea el. „Acesta este calibatul. În scripturi, în Vede, viaţa de celibatar este viaţa superioară." Însă el era doar un om zgârcit, zgârcit chiar şi cu sperma lui. Nu era un brahmachari.

Nouăzeci şi nouă la sută dintre celibatari sunt doar zgârciţi cu sperma lor.

Le este frică să o elibereze din corp ca nu cumva soldul lor bancar să aibă de suferit... Brahmacharya lor e un fel de constipaţie. Ei put! Niciodată nu emană parfum. Sunt zgârciţi, dar au explicaţii logice. Ei trăiesc mereu cu raţiunea, nu cu inima, fiindcă inima este un lucru periculos.

Raţiunea înşfacă întotdeauna, iar inima vrea întotdeauna să dăruiască.

Inima nu e niciodată zgârcită, de aceea avarul nu crede niciodată inima.

Încetul cu încetul el ucide inima şi devine doar cap. El nu are sentimente –

sentimentele sunt periculoase, aşa că devine insensibil. Nu îşi permite să fie sensibil, pentru că dacă vine un cerşetor şi îi cere... Dacă ai sentimente, îţi va fi greu să-l refuzi. Dar dacă ai numai cap, găseşti explicaţii logice şi spui:

„Eu sunt împotriva cerşetoriei – nu face bine economiei şi culturii –, iar tu arăţi perfect sănătos, aşa că du-te la muncă". Ştii că aceste explicaţii sunt doar de suprafaţă – în adâncul fiinţei tale nu vrei să dai – acesta este adevărul. Dar tu nu poţi să-l accepţi.

Trăieşti în cuvinte, în explicaţii şi continui să ascunzi faptul că îţi ucizi simţirea. Dacă eşti pe calea banilor – şi, mai mult sau mai puţin, toată lumea este – înţelege întregul fenomen care se întâmplă în tine; te sinucizi. Iar viaţa nu poate fi împiedicată să meargă înainte, viaţa va ajunge la moarte.

Nu poţi să o reţii, nu tu o controlezi. Ea trebuie să plece – aşa cum a venit, trebuie să şi plece. Înainte să te părăsească, nu poţi decât să creezi anxietate, atâta tot.

Dacă accepţi fluxul şi refluxul vieţii, naşterea şi moartea vieţii, nu ai de ce să fii neliniştit. Poţi să iubeşti. Lasă iubirea să se întâmple. Nu căuta siguranţă şi nu te teme de moarte. Moartea va veni. Dă-i vieţii o şansă să înflorească.

Dacă viaţa înfloreşte cu adevărat, moartea va fi punctul culminant, nu sfârşitul. Va fi apogeul. Va fi cel mai înalt pisc, Everestul, nu sfârşitul.

Pentru omul care a trăit corect, cu iubire – şi acesta este singurul mod corect de a trăi – moartea vine precum cel mai frumos extaz. El moare cu un cântec în inimă. Moare cu tot corpul cuprins de extaz. El merge să se întâlnească cu divinitatea iubită. A învăţat să iubească şi să dăruiască. Aşa că poate dărui şi în clipa morţii. Îi restituie naturii întreaga lui fiinţă; corpul, aerul merge la aer, focul merge la foc, pământul merge la pământ, cerul merge la cer. El dă, iar fiinţa merge la sursă, la Brahma; el nu se agaţă.

Dar dacă toată viaţa te-ai agăţat, nu poţi să faci asta. Dacă în clipa morţii te agăţi, totul devine urât. Dacă toată viaţa te-ai agăţat şi mereu ţi-a fost frică şi, de frică, n-ai acceptat iubirea, în clipa morţii vei rata cel mai înalt pisc.

Acestea sunt cele două căi; una e bună, cealaltă e greşită.

Acum ne vom ocupa de această poveste. Vei putea să înţelegi, dar înţelege cu inima.

Maestrul Seistsu a cerut un spațiu mai mare deoarece clădirea în care îşi împărtăşea învățăturile era supraaglomerată.

Trebuie să fi fost în aceeaşi situaţie ca mine.

Un negustor, Umezu...

... el încă nu a venit la mine...

Un negustor, Umezu, s-a hotărât să doneze cinci sute de monede de aur pentru construirea unei clădiri noi.

Cinci sute de monede de aur sunt bani, nu glumă.

Umezu i-a dus învăţătorului banii şi Seistsu a spus: „Bine, am să-i iau”.

... dar nu aşa merge cu un avar.

Omul trebuie să fi fost un avar, căci altfel cum ai putea să strângi cinci sute de monede de aur? Şi asta nu era tot; trebuie să fi fost doar o mică parte, o sutime din cât strânsese el. Dar, dacă este avar, de ce a ajuns să-i doneze aceşti bani maestrului? Pare o contradicţie, dacă este un avar şi un om al banilor, nu trebuia să se ducă. Dar eu ştiu motivul: s-a dus de frică, s-a dus să se pună la adăpost pe lumea cealaltă.

Probabil se apropia de moarte, probabil era bătrân. Iar oamenii cu bani sunt mereu bătrâni, nu sunt niciodată tineri – pentru că moartea e mereu aproape şi ei tremură

de frică. Trebuie să fi simţit că moartea putea să vină în orice zi şi trebuia să facă aranjamente şi pentru lumea cealaltă. Trebuie să fi avut milioane de monede de aur. Doar cinci sute de monede de aur... o face doar pentru a fi în siguranţă. „Dă-i banii acestui maestru; lumea spune că este iluminat. Dă-i aceste cinci sute de monede de aur acestui om şi el se va îngriji de lumea cealaltă, e posibil să-ţi dea un certificat. Oamenii spun că e în relaţii bune cu Dumnezeu, numele lui e pe lista cea bună; te va ajuta cumva."

Asta înseamnă să bâjbâi pe întuneric. Omul care a ratat viaţa se gândeşte la o altă viaţă. Ţine minte că numai oamenii care au ratat viaţa se gândesc la alta. Iar dacă o ratezi pe aceasta o vei rata şi pe aceea, pentru că vei rămâne acelaşi. Chiar dacă intri forţat în rai, vei face un iad din el, fiindcă îţi vei lua cu tine obiceiurile, mecanismul minţii, întregul trecut. Vei face un talmeş-

balmeş.

Cum poţi să fii în rai? Eu nu văd nici o cale; nu poţi să fii. Oriunde te-ai duce, vei duce cu tine şi iadul tău. Face parte din tine. De aceea cei care cunosc spun că raiul şi iadul nu sunt în afară – sunt în tine, sunt însuşirile fiinţei tale. Pe acest pământ oamenii au trăit în rai; pe acest pământ tu eşti în iad. Ţine minte bine că oriunde te vei duce îţi vei asigura acolo iadul. De îndată ce vei ajunge acolo, vei crea de jur împrejur iadul tău. Nu poţi să faci nimic nou. Mintea e veche, ea lucrează după model, se învârte în cerc.

Acest Umezu trebuie să fi fost un avar. Dar acum moartea se apropie şi trebuie să se gândească şi la lumea cealaltă. A pierdut lumea asta, nu poate s-o piardă şi pe cealaltă. Trebuie să facă ceva, dar şi asta tot cu bani. Vezi cum e mintea? A crezut că viaţa poate fi cumpărată cu bani, iar acum crede că şi Dumnezeu poate fi cumpărat cu bani. Acum crede că şi raiul poate fi cumpărat cu bani. Mintea lui rămâne concentrată pe nevroza banilor. El tot nebun după bani este, tot banii rămân mijlocul de a-şi atinge scopul.

De asta maestrul s-a comportat în felul acesta şi a spus: „Bine, îi voi lua", de parcă cinci sute de monede de aur ar fi fost nimic.

Maestrul a spus: „Bine, îi voi lua", de parcă ar fi fost o povară şi i-ar fi făcut un serviciu acestui Umezu. Ţine minte că dacă te vei duce la un maestru cu bani, aşa vei fi tratat. În poveste e foarte uşor de înţeles lucrul acesta. Dar când tratamentul ţi se aplică ţie, e foarte greu.

Chiar acum câteva zile a sunat cineva; obişnuia să dea nişte bani pentru ashram. De data asta a spus: „N-am să mai dau bani, fiindcă se pare că nu există recunoştinţă pentru gestul meu. Nu mi se permite nici măcar o întrevedere specială cu Osho, aşa că n-am să mai dau". El este aici, ar trebui să caute să înţeleagă bine povestea asta, pentru că este mai uşor de înţeles o poveste atunci când nu faci parte din ea. E foarte uşor. Dar atunci când faci parte din ea, e foarte greu.

Umezu i-a dat lui Seistsu sacul cu banii de aur, dar a fost foarte nemulțumit de atitudinea învățătorului, întrucât suma pe care o dăruise era foarte mare – cu trei monede de aur se putea trăi un an întreg, iar învățătorul nici măcar nu îi mulțumise.

Uită-te cât de nevrozată e mintea din cauza banilor. Ce spune el? El spune:

„Acest sac cu bani de aur pe care l-am dat – cu trei monede de aur un om poate trăi un an". El crede că viaţa se trăieşte cu bani. Or fi banii necesari, dar nimeni nu poate trăi cu bani. Or fi banii necesari, dar nu sunt de ajuns.

Iar dacă există doar bani şi nimic altceva, e mai bine să mori, cu cât mai repede, cu atât mai bine. Pentru că trăieşti inutil, nu faci decât să-ţi omori zilele – asta nu e viaţă.

Se zice că Iisus a spus: „Omul nu poate trăi numai cu pâine". El ştia că este nevoie şi de pâine – nimeni nu poate să trăiască fără pâine, asta-i drept. Dar viaţa are şi o dimensiune superioară în care nimeni nu poate trăi numai cu pâine. Dacă există numai pâine, sinucide-te! – pentru că e inutil să mănânci iar şi iar aceeaşi pâine.

Dar omul care trăieşte cu bani crede că un om poate să trăiască un an întreg cu trei monede de aur, iar aici sunt cinci sute de monede – un om poate trăi o veşnicie! Cinci sute de monede de aur fac posibilă viaţa veşnică.

Şi ce gen de om e acesta? – nici nu mi-a mulţumit. Negustorul a fost foarte nemulţumit.

Atunci când dai cu o condiţie, vei fi întotdeauna nemulţumit, deoarece condiţia nu poate fi îndeplinită. Atunci când dai necondiţionat, vei fi profund mulţumit, pentru că nu există nici un motiv să fii nemulţumit.

Atunci acest om ar fi trebuit să danseze că maestrul a acceptat banii. Ar fi trebuit să-i mulţumească maestrului că „Eram îngrijorat dacă ai să-i accepţi sau nu. Pentru că te cunosc bine: banii ăştia n-au nici o valoare pentru tine şi i-ai acceptat. Eşti atât de bun, compasiunea ta e profundă”.

Ar fi trebuit să danseze şi să-i mulţumească. Ar fi trebuit să fie fericit. Dar nu, nu a fost cu putinţă fiindcă acesta nu a fost scopul, a fost un mijloc. El voia ca maestrul să-i fie îndatorat.

Dacă acest om ajunge la Dumnezeu, el îi va da un sac cu bani şi va aştepta să i se mulţumească. Ce poţi să-i dai tu lui Dumnezeu care ţi-a dat totul? Iar un maestru nu e decât un reprezentant al divinităţii, are aceeaşi calitate. De asta îl numim pe Mahavira „Bhagwan”, de asta îi spunem lui Buddha „Bhagwan” – au aceeaşi calitate. Ce poţi să-i dai tu? Toate vin la tine prin el. Cel mult, returnezi – cel mult. Ar trebui să fii recunoscător că ai fost acceptat.

Dar omul nebun după bani nu înţelege asta. El vrea ca maestrul să-i fie îndatorat că a donat banii ăştia, care înseamnă foarte mult. Pentru el sunt foarte mulţi, o sumă mare – cinci sute de monede de aur, iar un om poate să trăiască un an cu trei monede. Mintea gândeşte în termeni de relativitate.

Ea nu ştie nimic despre absolut. Aşa gândeşte mintea lui!

Mulla Nasrudin a murit şi s-a dus imediat, sau a fost trimis, în iad. Acolo a dat de Satan, care îl aştepta de mult – acolo era un om mult aşteptat. Satan l-a primit cu braţele deschise şi Nasrudin i-a spus diavolului: „Ce fericit sunt, bătrâne, că sunt aici în rai”.

Diavolul a spus: „Te înşeli, Nasrudin. Acesta nu e raiul”.

Nasrudin a răspuns: „Asta o fi atitudinea ta. Eu vin din India – pentru mine seamănă cu raiul”.

Mintea e relativă. Cinci sute de monede de aur! El îşi dădea însăşi viaţa lui; în acel sac cu bani de aur era însăşi inima lui. Acele cinci sute de monede nu erau din aur, erau din inima lui. Şi-a vândut viaţa şi s-a târguit pentru acest aur. Murise pentru acest sac cu aur şi nu primea nici măcar un mulţumesc.

Era prea mult. Maestrul nu se purta corect. Era nemulţumit.

Dacă te gândeşti la un maestru, vei ajunge mereu la concluzia că el nu se poartă corect. Repet, dacă te gândeşti. Dacă te uiţi, nu te gândeşti, vei şti că el se poartă întotdeauna corect.

El s-a gândit, a calculat. Pentru el situaţia era clară; cinci sute de monede de aur – în acel sac era toată viaţa lui. Iar omul acesta spune doar: „Bine, îi voi lua”.

„În acel sac sunt cinci sute de monede de aur”, bătu apropoul Umezu.

El s-a gândit: „Poate că nu a înțeles. Poate e cufundat în meditație sau preocupat de altceva, căci cum se poate să primească cinci sute de monede de aur şi să spună doar «Bine, îi voi primi»? Nu e în toate mințile”. Aşa că a bătut apropoul.

„În acel sac sunt cinci sute de monede de aur.”

„Mi-ai mai spus asta”, a zis Seistsu.

El a spus: „Nu e nevoie să repeţi, am auzit”.

Asta a fost şi mai rău. Nu numai că omul nu i-a mulţumit, ba s-a mai şi supărat puţin fiindcă a spus: „Mi-ai mai spus asta. Nu e nevoie să repeţi...”

„Chiar dacă sunt un negustor înstărit, cinci sute de monede de aur sunt bani mulți”, a spus Umezu.

Asta e problema minţii. El spune: „Chiar dacă sunt un negustor înstărit...

Am destui bani la mine, dar chiar şi aşa... cinci sute de monede de aur sunt bani mulţi. Pentru tine, care eşti doar un cerşetor, banii ăştia sunt lumea întreagă. Pentru mine sunt bani mulţi, iar tu îi tratezi ca pe un nimic. Mă insulţi”.

Omul care este concentrat asupra banilor nu poate să îl înţeleagă pe omul care trăieşte cu iubire. Îl va privi mereu ca pe un cerşetor, ca pe un nebun care nu e din lumea asta. Se poartă nebuneşte.

Fie că îl venerezi pe Buddha sau pe Mahavira, dacă îi întâlneşti cumva, undeva, vei crede că sunt nebuni. Chiar dacă nu o vei spune, fiindcă ar fi foarte nepoliticos... înţelegi bine că omul acesta şi-a irosit viaţa stând sub un copac. Ar fi putut să câştige o grămadă de bani – asta i s-a spus de multe ori lui Buddha.

Buddha şi-a părăsit casa şi a plecat în alt regat doar ca să scape de familie şi de rude fiindcă acolo îl tot băteau la cap căutând să-l convingă să se întoarcă acasă. Aşa că a părăsit regatul şi s-a dus în altul, apoi şi-a dat seama că acei oameni sunt peste tot – n-ai cum să scapi.

A existat un zvon că un prinţ îşi părăsise regatul şi venise în regatul vecin.

Auzind zvonul, regele acestui regat a venit la el şi i-a spus: „Fiule, eşti tânăr şi nu cunoşti căile lumii. Tu eşti necopt, eu am experienţă. Îţi spun din experienţă, întoarce-te acasă. Ce faci tu e o prostie. La vârsta asta astfel de idei prosteşti pun stăpânire pe minte. Trebuie să te opui. La vârsta asta tinzi să fii idealist. Dar mai târziu experienţa îţi va dovedi că te-ai înşelat. Nu fi idealist, du-te înapoi!"

Buddha a ascultat şi a spus: „S-ar putea să ai dreptate în ceea ce priveşte experienţa ta, dar eu am trăit multe vieţi în acea lume şi n-am realizat nimic. Am plecat în urma experienţei, nu dintr-un idealism romantic al unui tânăr".

Bătrânul rege a spus: „Dacă nu vrei să te duci înapoi, înţeleg – poate că există nişte probleme. Poate nu te înţelegi bine cu tatăl tău, sau cu familia ta, sau s-a întâmplat ceva. Atunci nu te întoarce, vino la mine. Am o fată frumoasă: căsătoreşte-te cu ea şi regatul ăsta este al tău".

Buddha a spus: „Sunt însurat şi am părăsit o femeie foarte frumoasă. Este imposibil să găsesc alta ca ea. Dar chiar şi de-aş găsi, nici chiar acea femeie nu îmi va da realitatea absolută, iar eu sunt în căutarea realităţii absolute”.

Bătrânul rege a plecat spunând: „Eşti nebun, eşti incurabil de nebun!”

Asta se întâmplă oriunde se duce Buddha. Şi era atât de tânăr şi frumos...

nu umblase niciodată pe străzi. Oriunde se ducea, lumea îşi dădea seama că era un prinţ, nu un cerşetor, şi toţi îl sfătuiau să se întoarcă acasă.

Mintea trăieşte din propriile idei, gândeşte prin propriile ei idei. Nu poţi să dai mintea la o parte şi apoi să te uiţi. Acest bătrân care a venit la Buddha a ratat un prilej. S-ar putea ca milioane de vieţi să nu se mai întâmple. Dar el a încercat să îl înveţe ceva pe cel mai mare învăţător; a vrut ca Buddha să înveţe ceva de la el. Iar el, unul, nu a câştigat nimic, nu a ajuns nicăieri.

Acest om spune: „În acel sac sunt cinci sute de monede de aur. Chiar dacă sunt un negustor înstărit, cinci sute de monede de aur sunt bani mulţi” – iar tu eşti doar un cerşetor; nu a spus asta, a sugerat-o. „Ar trebui să-ţi dai seama de înţelesul gestului meu. O donaţie atât de mare, iar tu spui doar «Bine, îi voi lua».”

„Vrei să-ți mulțumesc pentru ei?”, a spus maestrul – pentru că maeştrii nu răspund niciodată la ce întrebi tu. Ei răspund la ce ai vrea să întrebi. Ei nu răspund niciodată la întrebarea ta, fiindcă asta este irelevant. Ei răspund întotdeauna la ce se ascunde în spatele întrebării – de ce faci aluzie la aceste lucruri.

Pe tine nu te interesează să dovedeşti că aurul este important, nu te interesează să dovedeşti că cinci sute de monede de aur sunt o sumă mare –

astea sunt doar explicaţii logice. Ele indică altceva. Maestrul l-a prins imediat şi a spus: „Vrei să-ţi mulţumesc pentru ei?” – l-a nimerit în plin, l-a lovit drept în inimă. „S-ar cuveni s-o faci”, a spus Umezu. Nu „Mă aştept şi vreau”, ci „S-ar cuveni s-o faci”.

Omul acesta nu este darnic, nu a fost niciodată darnic. Chiar şi atunci când dăruieşte, nu dăruieşte. Chiar şi gestul său de a dona este un târg. El spune:

„S-ar cuveni s-o faci. Eu am făcut un lucru atât de mare, acum e datoria ta să-mi mulţumeşti, nu e dorinţa sau cererea mea”.

„De ce? Donatorul ar trebui să fie recunoscător.”

Pentru minte, lucrul ăsta este imposibil de înţeles, pentru mintea orientată spre bani; donatorul trebuie să fie cel recunoscător. Dar asta este culmea iubirii.

Cei care iubesc ştiu că este foarte frumos şi beatific să dăruieşti; ei ştiu că cu cât dăruieşti mai mult, cu atât ai mai multă iubire în tine; cu cât împarţi mai mult, cu atât mai mult ceea ce împarţi creşte. Şi odată ce ajungi să ştii că cu cât dăruieşti mai mult cu atât ai mai mult, ai învăţat aritmetica de bază a spiritualităţii. Atunci nu mai opreşti niciodată pentru tine, atunci eşti mereu în căutarea cuiva care să primească. Atunci eşti mereu în căutarea cuiva care să poată să împărtăşească din ce ai tu de oferit, pentru că în felul acesta te reîmprospătezi.

Eşti ca fântâna care a devenit stătută din cauză că niciodată n-ai dat nimănui ceva. N-ai împărţit niciodată din apa ta; apa e stătută. Dăruieşte-o!

Lasă oamenii să vină să bea din tine şi atunci surse proaspete vor fi mereu disponibile. În clipa în care apa veche este înlăturată, intră cea proaspătă.

În profunzime, fântâna ta se uneşte cu oceanul infinit. Fântâna ta e doar o uşă înspre ocean. Ori de câte ori cineva ia ceva de la tine, în tine ia fiinţă ceva nou. Fiinţa ta se înnoieşte astfel. Cu cât dăruieşti mai mult, cu atât întinereşti mai mult. Omul darnic rămâne mereu tânăr. Cel care nu dă este mereu bătrân, mort, putred.

Maestrul spune: „Donatorul ar trebui să fie recunoscător. Tu ar trebui să îmi mulţumeşti mie că accept – şi că accept un lucru precum banii. Tu ar trebui să fii recunoscător, pentru că pentru mine banii nu înseamnă nimic”.

Or fi ei necesari în lume, fiindcă şi un maestru trebuie să trăiască în lume; or fi ei un mijloc de schimb în lumea asta nebună, pentru că şi un maestru trebuie să trăiască în lumea asta nebună, însă ei sunt nimic. Sunt doar un mijloc inventat, aprobat de toată lumea pentru a putea schimba lucruri.

Societatea poate să trăiască fără bani; societatea a trăit mii de ani fără bani.

Şi, mai devreme sau mai târziu, va veni o zi când societatea va trăi iar fără bani, pentru că traiul cu bani este foarte apăsător şi inutil. Dar pentru că până acum lumea a fost săracă, banii au trebuit să fie folosiţi; însă cu cât afluenţa e mai mare...

America va fi prima care va renunța la bani. Atunci când sunt destui bani, nu e nevoie să-i cari – de ce să-i cari? E o prostie, e apăsător. Curând pământul nu va mai avea nevoie de bani. Dar maeştrii au ştiut mereu lucrul acesta, că e doar un mecanism de piață, însă şi un maestru trebuie să trăiască alături de tine.

Dacă te duci la o casă de nebuni, e bine să te prefaci şi tu nebun, altfel vei fi într-o situaţie dificilă. Dacă vei încerca să dovedeşti că eşti întreg la minte, nebunii te vor omorî. Au făcut asta cu Iisus, au făcut asta cu Socrate, au făcut asta cu Mansur. Aceştia erau oameni foarte inocenţi. Au încercat să trăiască aşa cum erau – sănătoşi la cap – într-o casă de nebuni. Ei nu ştiau că regula unei case de nebuni este să te prefaci nebun, chiar dacă nu eşti, pentru că acolo moneda prevalentă, etalonul monetar este nebunia. Într-o casă de nebuni, nu fi un străin, altfel nebunii se vor aduna şi te vor ucide.

Dacă încerci să le spui că nu eşti nebun, asta înseamnă că vrei să le spui „Sunteţi nebuni!" – şi asta nu se poate tolera.

Şi omul iluminat trebuie să trăiască în lumea asta alături de tine. Trebuie să se folosească de tehnicile tale, de trucurile tale.

Am auzit o poveste. În Japonia, un om iluminat era mereu prins furând ceva sau făcând o infracţiune, lucruri mărunte. Fura o sumă mică, apoi era trimis la închisoare – şi era un om iluminat! A fost închis de douăzeci şi şase de ori, dar cei care îi erau discipoli îl cunoşteau. Când a ieşit ultima dată din închisoare avea şaptezeci şi opt de ani. Discipolii i-au spus: „Acum să nu mai faci aşa ceva... şi de ce tot faci astfel de lucruri?"

El a răspuns: „Atunci cine va mai intra în închisoare ca să-i convingă pe acei puşcăriaşi să mediteze? Cine se va

duce acolo? Trebuie să fur, asta e singura cale de a ajunge la acei oameni. Iar pentru mine e un nimic. Eu îi ajut. E nevoie de mine acolo. Dar asta e singura cale de a intra, altfel nu mă vor lăsa înăuntru. Ăsta e singurul mijloc de plată care se cere". Un om iluminat trebuie să trăiască alături de puşcăriaşi!

Dar dacă eşti gata să înţelegi nevroza banilor şi extazul iubirii, vei înţelege şi că cel care dă trebuie să fie recunoscător. Dăruieşte şi fii recunoscător –

pentru că celălalt ar fi putut să refuze. Pentru acest avar, acea posibilitate nu există. El nu poate concepe că cineva ar refuza cinci sute de monede de aur. El nu ştie că putea să fie refuzat. Maestrul putea să arunce sacul din templu şi să spună: „Să nu aduci aici gunoiul ăsta!"

Se spune că un om a venit odată la Ramakrishna tot cu cinci sute de monede de aur. Avarii ăştia au şi ei matematica lor, cinci sute pare să fie limita superioară, ei nu pot să o depăşească. Ramakrishna a fost şi mai periculos.

El nu a spus doar „Bine, îi voi lua", el s-a purtat şi mai urât. A spus: „Bine, du-te şi aruncă toţi banii în Gange".

Omul s-a speriat. Nu-i venea să se ducă să arunce în Gange cinci sute de monede de aur. A ezitat. Ramakrishna l-a întrebat: „De ce şovăi? Nu mi-ai dat banii mie? Atunci sunt banii mei. Du-te şi aruncă-i în

Gange, fiindcă eu n-am nevoie de ei acum, iar Gangele are”.

Aşa că omul a plecat şi nu s-a mai întors. A trecut o oră, au trecut două ore şi Ramakrishna a trimis câţiva discipoli să vadă ce se întâmplase cu acest om. Se înecase şi salvase banii? Aşa fac avarii. Discipolii s-au dus să vadă ce făcea. El adunase o mulţime mare şi transformase toată treaba într-un spectacol. Scotea câte o monedă de aur şi o arunca pe o piatră – zbang! Şi număra: „O sută una, o sută două, o sută trei...” şi apoi le arunca în Gange.

Discipolii i-au raportat lui Ramakrishna: „Omul ăla e un exhibiţionist.

A adunat o mulţime mare şi aruncă monedele pe rând, numărând, şi face foarte încet toată treaba”.

Ramakrishna s-a dus la acel om, l-a pălmuit şi a spus: „Atunci când aduni, e nevoie să numeri, dar când renunţi... Ce faci? Când trebuie să arunci monedele, le arunci cu sac, cu tot!”

Dar oamenii renunţă şi tot numără – ei n-au renunţat.

Cei care dau trebuie să fie recunoscători; dă şi fii recunoscător. Dacă urmezi această regulă, ciubărul cel vechi se va sparge şi apa se va împrăştia.

Întreaga maya, iluzie, dispare. Când nu mai e apă, nu mai e lună. Atunci poţi să te uiţi la cer, la luna adevărată. Ea este mereu acolo, dar tu eşti absorbit de reflecţie.

Iubirea este luna adevărată; banii sunt reflecţia.

Destul pentru astăzi.

9. Un filosof îl întreabă pe Buddha

Într-o zi, un filosof a venit la Buddha şi l-a întrebat: „Vrei să-mi spui adevărul, nici prin cuvinte, nici tacit?”

Buddha a păstrat tăcerea.

Filosoful s-a înclinat şi i-a mulţumit lui Buddha, spunând: „Cu bunătatea ta plină de iubire mi-am risipit amăgirile şi am intrat pe calea cea dreaptă”.

După plecarea filosofului, Ananda l-a întrebat pe Buddha ce obținuse filosoful.

Buddha a răspuns: „Un cal bun aleargă chiar şi la vederea umbrei biciului”.

Într-o zi, un filosof a venit la Buddha şi l-a întrebat: „Vrei să-mi spui adevărul, nici prin cuvinte, nici tacit?”

Se întâmplă foarte rar ca un filosof să vină la un buddha. E aproape imposibil. Însă atunci când se întâmplă, este o revoluţie, produce o transformare în filosof. De ce e imposibil ca un filosof să vină la Buddha?

Pentru că religia şi filosofia sunt antagonice; abordarea lor este total opusă, diametral opusă.

Filosofia se bazează pe gândire, iar religia se bazează pe încredere.

Gânditorul se îndoieşte uşor, dar nu are încredere aşa de uşor. Ca să fii filosof, ai nevoie de o minte neîncrezătoare, o minte foarte sceptică. Ca să fii religios, este nevoie de o încredere profundă – să nu fii deloc sceptic, să nu te îndoieşti deloc. Filosoful trăieşte prin logică, omul religios trăieşte prin iubire, iar logica şi iubirea nu se întâlnesc. N-au cum; drumurile lor nu se încrucişează niciodată. Ele merg paralel – exact ca şinele de cale ferată. Pot fi foarte apropiate, dar nu se întâlnesc. Este o iluzie să crezi că ele se întâlnesc undeva.

Dacă stai pe o linie de cale ferată şi te uiţi la şinele care merg paralel crezi că undeva, în zare, ele se vor întâlni. Nu se întâlnesc, e o iluzie. Du-te până acolo şi vei vedea că tot paralele sunt. Două linii paralele nu se întâlnesc niciodată. Inima şi capul sunt paralele, ele nu se întâlnesc niciodată. Poţi să sari de pe o linie pe alta – asta este posibil. Poţi să sari din cap în inimă, dar acesta e un salt, nu o continuitate.

Dacă tu crezi prea mult în cap, asta înseamnă că crezi în îndoială, iar saltul devine imposibil. Au existat filosofi mari, care au tot gândit şi cugetat şi meditat şi au creat sisteme mari, dar ei nu s-au apropiat de adevăr mai mult decât orice om ignorant. Dimpotrivă, ignorantul poate fi mai aproape, fiindcă măcar el este umil în ignoranţa lui, măcar el nu este egoist, măcar el îl ascultă pe celălalt. Dacă un buddha vine în oraş, omul ignorant se duce la el pentru că el ştie că nu ştie – modestia lui e mare. Filosoful nu se duce pentru că el deja ştie. Problema e că fără să ştie ceva, el crede că ştie.

Asta se întâmplă zilnic cu mine. Dacă vine un filosof, un psihiatru – un om care a studiat filosofia, psihologia şi religia la o universitate –, e greu, aproape imposibil să am o comuniune cu el. Putem discuta, dar nu ne putem întâlni – rămânem două linii paralele.

De ce îi este aşa de greu logicii să iubească? Iubirea are nevoie de un act de mare curaj, iar acel act este intrarea în necunoscut. Logica este întotdeauna laşă, nu intră niciodată în necunoscut. Logica spune: „Mai întâi

trebuie să ştiu. Când voi cunoaşte bine teritoriul, voi intra”.

Logica nu are spirit aventuros. Iubirea e absolut aventuroasă; uneori, pare chiar nătângă. Mintea logică priveşte întotdeauna asta ca pe o prostie: „Ce faci? Te aventurezi în necunoscut fără să ştii unde te duci? Laşi un teritoriu sigur, cunoscut şi rămâi inutil fără adăpost? Nu pierde ceea ce ai, mai întâi fii sigur de ceea ce ai să câştigi”. Asta e problema. Logica spune: „Mai întâi cunoaşte bine treapta următoare şi abia apoi părăseşte treapta pe care stai”.

Atunci n-ai să mai părăseşti această treaptă, pentru că n-ai cum să cunoşti treapta următoare decât când ajungi la ea.

Mulla Nasrudin voia să înveţe să înoate. S-a dus la un învăţător şi învăţătorul i-a spus: „Vino cu mine la râu. Nu e greu, ai să înveţi. E simplu, până şi copiii învaţă”.

Însă, când s-a apropiat de mal, Nasrudin a alunecat în noroi şi a căzut şi i s-a făcut foarte frică. A fugit spre cel mai îndepărtat punct al malului, sub un copac. Învăţătorul s-a dus după el şi l-a întrebat: „De ce fugi? Unde te duci?”

Nasrudin a răspuns: „Uite ce e, mai întâi învaţă-mă să înot şi abia după aceea am să mă apropii. Treaba asta e periculoasă! Dacă se întâmplă ceva, cine va răspunde?

Mă voi apropia de râu numai după ce voi fi învăţat să înot”.

Dar cum să înveţi să înoţi fără să te duci la râu? Aşa că Mulla Nasrudin nu a învăţat să înoate.

E prea periculos, pasul e prea nesăbuit. Un om învăţat, un om cu logică nu poate face acel pas. Logica devine un mormânt. Te închizi din ce în ce mai mult fiindcă viaţa este periculoasă. N-ai cum s-o eviţi, ea intră mereu în necunoscut. Râul curge mereu spre mare. Aşa înaintează viaţa: ea părăseşte mereu cunoscutul şi se deplasează în necunoscut. Aşa e viaţa. Nu se poate face nimic în privinţa asta. Dacă încerci să faci ceva – atunci Gangele ar trebui să curgă înspre sursă, Gangotri, pentru că aceasta e lucrul cunoscut, nu înspre Ganga Sagar, nu înspre ocean.

În mitologia africană există o pasăre care se numeşte woofle-woofle. Acea pasăre are o singură particularitate: nu o interesează unde se duce, ci doar de unde vine – aşa că ea zboară invers, înapoi. Nu ajunge niciodată nicăieri pentru că o interesează numai de unde vine. O interesează trecutul. Asta este ca şi cum ai fi bătrân şi te-ai duce spre uter. Lucrul ăsta e imposibil, însă aşa funcţionează mintea omului.

Cu logica, te deplasezi spre sursă; cu iubirea, te deplasezi spre înflorirea ultimă – dimensiunile sunt diferite. Logica întreabă: „Cine a creat lumea?”

Pe ea o interesează creatorul, trecutul, sursa originală – Gangotri, de unde curge Gangele. Iubirea nu întreabă niciodată cine a creat lumea. Ea există deja, de ce să-ţi mai baţi capul? N-are nici o importanţă dacă a creat-o o zeitate hindusă sau o treime creştină.

Iubirea este interesată să ştie care o să fie înflorirea ultimă. Iubirea este interesată de starea de iluminare. Iubirea este interesată de ce o să se întâmple cu mine, cu sămânţa mea, cum va înflori ea. Reţine diferenţa: logica e mereu interesată de ceea ce este cunoscut, de trecut, de drumul pe care deja l-ai străbătut; iubirea e mereu interesată de necunoscut, de înflorirea ultimă, de drumul pe care n-ai mers – nu doar că n-ai mers, ci nici măcar nu ţi l-ai imaginat.

De asta un filosof vine rar la un buddha. Cei doi se deplasează în direcţii diametral opuse; filosoful merge spre trecut, un buddha se deplasează spre viitor. Punctul de pornire poate fi acelaşi, dar nu există un punct de întâlnire. Rar se întâmplă ca un filosof să vină la un buddha, însă atunci când vine transformarea este imediată.

De ce? Pentru că dacă un filosof vine la un buddha, asta înseamnă că în adâncul fiinţei lui a înţeles neajunsurile filosofiei. Altfel de ce ar fi venit? În adâncul fiinţei lui a înţeles eşecul logicii. A făcut toate eforturile să cunoască prin intermediul ei adevărul. A adus argumente pro şi contra, iar acum a ajuns în punctul în care îşi dă seama că eforturile lui sunt zadarnice; nimic nu poate fi cunoscut prin intermediul ei. Eşecul acesta îi

aduce cea mai mare smerenie posibilă pe lumea asta. Nici măcar un neştiutor nu e atât de smerit, fiindcă el n-a eşuat atât de rău. Nu a ajuns să cunoască suferinţa eşecului. Nu s-a prăbuşit din vârf tocmai în vale.

Filosoful acesta credea că el se află în vârf. Deodată şi-a dat seama că stătuse în vale şi visase despre piscuri. Nu existase niciodată vreun pisc: nu se clintise nici un centimetru din vale. Adevărul rămăsese la fel de neştiut ca întotdeauna. Întreaga lui viaţă fusese irosită. Când cineva ajunge să simtă asta, egoul dispare deodată, iar omul acela devine smerit. Iar până când nu eşti smerit, nu poţi să vii la un buddha. Numai smerenia, umilinţa profundă te poate aduce la un buddha – acum eşti gata să înveţi, fiindcă nu ştii nimic.

Aşadar există două tipuri de ignoranţă: ignoranţa obişnuită este atunci când un om e ignorant, dar nu îşi dă seama că e ignorant. Când un filosof devine conştient de faptul că e ignorant – acesta este al doilea tip de ignoranţă, unul foarte profund: el a ajuns să-şi dea seama de faptul că e ignorant, e deplin conştient de faptul că e ignorant – când ignoranţa e conştientă de sine, acesta este primul pas către înţelepciune.

Aşadar primul lucru care trebuie înţeles:

Într-o zi, un filosof a venit la Buddha şi l-a întrebat...

Au existat mulţi filosofi pe vremea lui Buddha. Realmente n-a mai existat niciodată o asemenea

înflorire a intelectului ca în acele vremuri – nu numai în India, ci pretutindeni în lume. Era Buddha; era Mahavira; era Prabuddha Katyayan, un mare logician; Ajit Keshakambal, un mare filosof; Makkhali Goshal, de un intelect cum rar se poate întâlni; Sanjay Vilethiputta şi mulţi alţii care trăiau în Bihar. Acum numele lor nu mai sunt atât de cunoscute din cauză că n-au dat naştere nici unui sistem. Exact în acelaşi timp, în Grecia trăiau Socrate, Platon, Aristotel – cei trei care au creat mintea occidentală. Şi tot atunci, în China trăiau Confucius, Lao Tzu, Chuang Tzu, Mencius. Se pare că în acele timpuri, pretutindeni în lume, mintea atinsese Everestul său.

Există doar trei culturi: chineză, indiană şi grecească. Doar trei culturi există, toate celelalte sunt doar subproduse ale acestora. Întregul Occident îşi are originea în mintea grecească a Atenei. Întreaga civilizaţie chineză, un tip cu totul diferit de civilizaţie, a apărut ca urmare a confruntării dintre Confucius şi Lao Tzu, iar tot ce e frumos în India a venit de la Buddha şi de la Mahavira. Şi toţi aceşti oameni au existat într-un singur moment din istorie.

Istoricii spun că istoria se mişcă precum o roată: există momente când inteligenţa atinge o culme şi există momente când inteligenţa coboară la niveluri inferioare. Acestea au fost vremuri în care inteligenţa a atins culmea. Mulţi filosofi au trăit atunci, în special în India; toată ţara era filosofică. Oamenii umblau de colo-colo în căutarea adevărului – milioane de căutători!

Numai atunci când există milioane de căutători, câţiva pot să ajungă la iluminare, pentru că este ceva piramidal. Piramida este foarte largă la bază şi se îngustează spre vârf. Un buddha există numai când la bază milioane de oameni caută adevărul; altfel nu poate exista.

Iar pe vremea când se creau peste tot sisteme, sisteme atât de complicate încât n-a mai existat niciodată ceva care să se compare cu ele... Istoricii filosofiei şi religiei spun că în vremea aceea India cunoştea tot ce se cunoaşte în filosofie – fiecare umbră şi nuanţă a gândului, fiecare abordare. India a studiat toate căile şi posibilităţile şi fiecare posibilitate a fost epuizată. De atunci, n-a mai fost nimic nou în filosofie; iar dacă tu crezi că există ceva nou, asta înseamnă că nu cunoşti bine India. De la Buddha n-a mai fost nimic nou, pentru că pe atunci totul era cercetat, aproape fiecare posibilitate epuizată.

Mulţi oameni din Occident ajung să îşi dea seama de ceva şi cred că oferă ceva nou. Pare nou fiindcă nu sunt familiarizaţi cu ideea aceea, nu o cunosc.

Iar acum toată această comoară este ascunsă în pali, în prakrită sau în sanscrită, limbi care nu sunt vorbite, nu sunt folosite. Dar fiecare nuanţă a gândului...

De exemplu, când Sigmund Freud a spus pentru prima dată: „Bănuiesc că mintea conştientă nu este întreaga minte. În adâncime, dedesubtul conştientului, există un

strat subconştient. Iar dincolo de el, bănuiesc existenţa unui strat inconştient", s-a crezut că era o descoperire revoluţionară. Dar pe vremea lui Buddha se ştia asta; nu numai asta –

Buddha vorbeşte şi de alte straturi. El vorbeşte despre şapte straturi ale minţii. Acestea trei există, cum a spus Freud, dar mai sunt patru... Iar dacă până la al treilea are dreptate, există toate posibilităţile să aibă dreptate şi dincolo de ele, pentru că e pe drumul cel bun.

Apoi Jung a sugerat că se pare că dincolo de inconştient există un inconştient colectiv – acesta este cel de al patrulea strat al lui Buddha. Acum psihologia a ajuns la acest al patrulea strat. Toate patru sunt sugerate de Buddha, dar mai există trei şi, mai devreme sau mai târziu, le vom descoperi.

De atunci n-a mai fost atâta apreciere pentru gândire, pentru logică. Şi despicatul firului în patru a mers la extrem. Buddha vorbeşte despre şapte straturi ale minţii, iar Prabuddha Katayan vorbeşte despre şapte sute de straturi ale minţii. Incomprehensibil, dar foarte logic... şi e foarte posibil ca mintea să poată fi împărţită în şapte sute de straturi. Nimic nu e imposibil.

În acea vreme un filosof a venit la Buddha. Mai întâi caută să înţelegi situaţia lui Buddha; situaţia lui Buddha este cât se poate de antimetafizică, el nu e un filosof. De fapt, nu poţi găsi un om mai antifilosofic decât Buddha,

pentru că el spune că toate întrebările filosofice sunt nişte prostii.

Acesta este acum punctul de vedere din Occident – Bertrand Russell, Ludwig Wittgenstein. Ultima descoperire din Occident este Wittgenstein, iar punctul lui de vedere este că toate întrebările şi răspunsurile filosofice sunt nonsensuri. Totuşi, dacă pui o întrebare filosofică, Bertrand Russell răspunde la ea cu da sau nu. Buddha nu a răspuns niciodată pentru că, dacă e o prostie, de ce să răspundă? Buddha păstra tăcerea.

Era o rutină ca atunci când Buddha intra într-un oraş, bhikkhu-şii lui să meargă înainte şi să informeze oamenii: „Vă rugăm să nu puneţi aceste unsprezece întrebări". Aveau o listă cu unsprezece întrebări; în acele unsprezece întrebări toată metafizica este epuizată, nu poţi să mai întrebi nimic dincolo de ele. Ele cuprind toată cercetarea filosofică.

Aşa că înainte ca Buddha să ajungă într-un oraş, bhikkhu-şii mergeau înainte şi răspândeau vestea: „Vă rugăm să nu puneţi aceste unsprezece întrebări, pentru că nu o să răspundă. Dacă aveţi alte întrebări în afara acestora unsprezece, sunteţi invitaţi să veniţi". Dar dincolo de acele unsprezece întrebări nu mai era nimic de întrebat.

Acest om nu era filosof, nu era sceptic, nu credea în îndoială. Iar lipsa lui de credinţă în îndoială era atât de mare încât nu vorbea niciodată despre încredere. Lucrul

acesta trebuie înţeles, pentru că încrederea este necesară numai dacă ai îndoieli. Dacă nu te îndoieşti, de ce să vorbeşti despre încredere? Toată discuţia despre încredere arată că există îndoială. El nu a spus niciodată „Credeţi!" pentru că, spunea el, nu este o chestiune de a crede sau a nu crede; este o chestiune de a fi. Nu este o chestiune intelectuală, pentru că atât credinţa cât şi îndoiala sunt intelectuale. Unde te îndoieşti? În minte. Unde crezi? În minte.

Credinţa ta va avea aceeaşi rădăcină. Va fi otrăvită. Cine va crede? Cine se va îndoi? Tu vei rămâne acelaşi. Aşa că Buddha loveşte la rădăcină; el spune: „Nu e nevoie să ai încredere, nu e nevoie să te îndoieşti. Vino pur şi simplu la mine şi fii. Nu te duce în extrema asta, nu te duce în extrema cealaltă. Nu adopta nici un punct de vedere, fii la mijloc". De asta calea lui este cunoscută drept calea de mijloc – Majjhima Nikaya: nu te duce niciodată în extreme. Asta este una dintre cele mai originale descoperiri cu privire la mintea umană şi funcţionează, fiindcă minţii îi plac întotdeauna extremele.

Iubeşti o persoană. Datorită iubirii, vezi în acea persoană o zeitate. Apoi iubirea dispare şi imediat începi s-o urăşti. Ai trecut de la o extremă la cealaltă – nimeni nu se opreşte la mijloc. Ura ta o micşorează pe acea persoană, face din ea un diavol. Există vreo cale de a rămâne între Dumnezeu şi Diavol şi de a nu trece de la unul la altul? Minţii îi este foarte uşor să treacă de la un lucru la opusul lui.

Buddha spune să te oprești la mijloc, pentru că la mijloc nu există minte; mintea există numai la extreme. Iubești? Mintea există. Urăști? Mintea există. Ești pro? Mintea există. Ești contra? Mintea există. La mijloc mintea nu poate să existe. Pentru că la mijloc nu alegi între iubire și ură, între încredere și îndoială, între prietenie și dușmănie. Și știi bine că în fiecare prieten se ascunde un dușman și în fiecare dușman se poate ascunde un prieten.

Machiavelli, una dintre cele mai șirete minți din lume, a scris în cartea sa Principele: „Să nu-i spui nici chiar unui prieten ce n-ai vrea să-i spui unui dușman, pentru că în orice zi un prieten se poate transforma într-un dușman. Și să nu spui împotriva unui dușman ce n-ai vrea să spui împotriva unui prieten, fiindcă în orice zi ai putea să fii în încurcătură. Dacă dușmanul îți devine prieten, vei fi stânjenit”.

Și asta este o sugestie de la un politician pentru principi și alți politicieni.

Așa că politicienii rămân vigilenți; cu cât sunt mai experimentați, cu atât mai puțin îți dai seama din vorbele și declarațiile lor pe cine apreciază și pe cine nu. Vorbele lor devin tot mai evazive, astfel că dacă prietenul se transformă în dușman, ei nu vor fi în încurcătură. Dacă dușmanul se transformă în prieten... Iar politica se schimbă zilnic; este ca vremea, nu știi niciodată...

Am auzit o anecdotă. Doi politicieni vorbeau despre un al treilea. Unul a spus: „N-am cunoscut în viaţa mea un om mai necinstit şi mai viclean decât el. Este cel mai necinstit om de aici. Am impresia că nu îl cunoşti aşa bine ca mine”.

Celălalt a spus: „Te înşeli. Şi eu îl cunosc foarte bine”. Primul a spus: „Cum poţi tu să-l cunoşti foarte bine? Eu sunt cel mai bun prieten al lui!”

Numai prietenii se cunosc foarte bine. Prietenia şi duşmănia sunt două feţe ale unei singure minţi. Opreşte-te la mijloc! Şi Buddha s-a oprit la mijloc...

şi a ajutat mulţi oameni să se oprească la mijloc. E ca atunci când mergi pe sârmă. Ai văzut ce face un acrobat care merge pe sârmă? Atunci când simte că o să cadă în stânga, îşi schimbă imediat poziţia spre dreapta şi invers.

Este o chestiune de echilibru, care implică aplecarea în partea opusă.

Când iubeşti prea mult o persoană dimineaţa, seara trebuie să o urăşti, altfel ai să cazi de pe sârmă – e ca mersul pe sârmă. Dacă iubeşti prea mult o persoană, te-ai aplecat prea mult în stânga şi ai să cazi. Ca să te echilibrezi, trebuie să te apleci în dreapta. Îndrăgostiţii se ceartă mereu; asta e doar un fel de echilibrare, nu e nimic serios. E ceva firesc – în afară de cazul în care te dai jos de pe sârmă, asta-i altă treabă.

Buddha spune: „Nu te apleca în dreapta, nu te apleca în stânga”. Ce se va întâmpla dacă te apleci? Ai să cazi de pe sârmă. Iar acea sârmă este mintea, acea sârmă este egoul; trebuie să-l echilibrezi mereu.

Atunci când îţi urăşti iubita, soţia, prietenul, de fapt, tu cauţi să te echilibrezi ca să poţi iubi iar. Altfel, ai să cazi din minte. Iar fără minte nu există ură, nu există iubire – cel puţin, acea iubire pe care o cunoşti tu, acea ură pe care o cunoşti tu. Apare un gen nou de compasiune care transcende dualitatea, însă asta apare numai când nu mai eşti pe sârmă, când nu mai faci eforturi să te echilibrezi pe sârmă. Egoul tău este un echilibru subtil –

când cazi de pe sârmă, îţi pierzi şi egoul.

Într-o zi, un filosof a venit la Buddha şi l-a întrebat: „Vrei să-mi spui adevărul, nici prin cuvinte, nici tacit?”

Filosoful cere ceva imposibil; dar în preajma unui buddha imposibilul devine posibil – şi numai în preajma unui buddha imposibilul devine posibil.

Ce cere el? El cere: „Vrei să-mi spui adevărul, nici prin cuvinte, nici tacit?”

Asta s-a întâmplat de multe ori. I s-a mai întâmplat odată, înainte, şi lui Buddha: a venit alt om, însă acel om trebuie să fi avut o calitate total diferită, deoarece Buddha s-a purtat altfel.

Un Buddha nu are răspunsuri fixe. El nu are obsesii pentru că el nu are o minte. Când o persoană vine la el, el e ca o oglindă – reflectă persoana. Acel om a pus aceeaşi întrebare: „Poţi să-mi spui ceva despre adevăr fără să foloseşti cuvinte?" Buddha a spus: „Atunci şi tu trebuie să întrebi fără să foloseşti cuvinte. Întreabă şi îţi voi spune. Dacă nu poţi să întrebi fără să foloseşti cuvinte, cum te aştepţi...? Du-te şi antrenează-te şi vino înapoi când vei fi pregătit să întrebi fără să foloseşti cuvinte!"

Dar acestui filosof Buddha nu i-a răspuns în acel fel şi, de fapt, omul acesta pune o întrebare diferită, pentru că el era diferit. Întrebarea transmite înţelesul pe care i-l dă o persoană. Înţelesul nu stă în cuvinte. Poţi să pui aceeaşi întrebare, dar să nu însemne acelaşi lucru. Cuvântul în sine nu are înţeles. Înţelesul i-l dă persoana care îl foloseşte. Înţelesul din dicţionare al cuvintelor nu este un înţeles adevărat, viu, este mort. Când o persoană foloseşte un cuvânt, ea îi dă un înţeles viu, adevărat. Semnificaţia e dată de persoană.

Omul acesta a pus o întrebare foarte subtilă: „Vrei să-mi spui adevărul, nici prin cuvinte, nici tacit?"

E uşor să n-o faci prin cuvinte – poţi să taci. Dar să n-o faci nici tacit este imposibil, pentru că, dacă nu foloseşti cuvinte, o faci tacit. Iar omul a cerut:

„Nu folosi cuvinte, nu folosi tăcerea şi spune-mi adevărul". Tăcerea nu va fi de folos, cuvintele nu vor fi

de folos. Nici limbajul şi nici tăcerea nu vor fi de mare folos. Atunci, ce să facă Buddha?

Buddha a păstrat tăcerea – dar această tăcere e diferită.

Există două tipuri de tăcere. Atunci când păstrezi tăcerea, este o linişte forţată. În tine există cuvinte, există zgomot; tăcerea e doar la suprafaţă.

Pari tăcut, dar nu eşti. Acesta este unicul gen de tăcere pe care îl cunoşti.

Mai există un tip de tăcere – când eşti tăcut la suprafaţă şi poţi să fii forţat să fii tăcut şi în interior. Dacă eşti în pericol – cineva te ameninţă că te omoară –, devii tăcut şi în interior, dar această tăcere va fi fără cuvinte.

Prima tăcere era cu cuvinte – în interior erau cuvinte şi sporovăială. A doua tăcere va fi fără cuvinte, fără zgomot în interior – pentru că într-o situaţie periculoasă, într-o situaţie de şoc, zgomotul a încetat.

Dar tot nu e tăcerea unui buddha. Tăcerea unui buddha este un al treilea tip de tăcere, pe care tu n-ai cunoscut-o. Nu e nici cu zgomot, nici fără zgomot.

Buddha tace; nu că le-ar fi impus vorbelor sale să tacă – nu este o linişte cu efort – el tace pentru că pur şi simplu nu are altceva de făcut. Această tăcere e

pozitivă, nu e opusul cuvintelor. Această tăcere este la mijloc, nu la vreo extremă. La o extremă sunt cuvintele, la cealaltă extremă este tăcerea, muţenia. Această tăcere e chiar la mijloc: nu există cuvinte, nu există muţenie. El e doar liniştit – nu e împotriva zgomotului.

Dacă eşti împotriva zgomotului, liniştea ta poate fi tulburată foarte uşor.

Dacă te rogi sau meditezi şi un copil începe să râdă şi să chicotească, te deranjează, îți tulbură liniştea. Dacă eşti pe stradă şi cineva claxonează de zor, liniştea îți este tulburată. O linişte care este forțată poate fi tulburată foarte uşor. Numai o linişte care este forțată poate fi tulburată. Dar dacă eşti cu adevărat liniştit în sensul unui buddha, deşi există zgomot – un copil care începe să chicotească, o pasăre care începe să cânte, cineva care claxonează –, nu te deranjează, nu-ți tulbură liniştea. Zgomotul vine şi pleacă, la fel ca într-o cameră goală:

zgomotul intră pe o uşă şi iese pe altă **uşă**.

Dar dacă ai o tăcere forţată, atunci tu exişti, egoul există – el călăreşte mintea, forţând-o să tacă. Asta e o tăcere constrânsă, impusă, care poate fi tulburată foarte uşor, chiar şi de un copil. Atunci ce fel de iluminare e asta?

Nu e iluminare, e doar o monedă falsă.

Ţine minte că asta va fi problema ta cea mai mare când vei medita. În mod obişnuit tu sporovăieşti. Poţi să te muţi uşor în capătul opus; poţi să forţezi sporovăiala să nu existe. Este la fel ca atunci când un copil se joacă, aleargă de colo-colo, face multe lucruri fără rost, iar tu îl ameninţi că îl pedepseşti şi îi spui: „Stai în colţul ăla!" Iar tu eşti puternic şi copilul este neajutorat, aşa că se aşază în colţ, semănând mult cu un buddha, dar în sinea lui fierbe şi aşteaptă prima ocazie să alerge iar.

Uită-te la un copil pe care l-ai forţat să fie liniştit; liniştea lui e al doilea tip de linişte. El nu se mişcă; dacă îl forţezi prea mult nu îşi va mişca nici corpul, va închide ochii. Se forţează, se luptă cu sine, depune constant efort.

Îi este frică şi să respire, fiindcă dacă respiri, te mişti.

De asta în realitate nu respiră nimeni. Din copilărie când ai fost forţat, ai pierdut dimensiunea respiraţiei. Toată lumea respiră din partea de sus a plămânilor. Respiraţia nu poate fi adâncă pentru că ţi-e frică. Chiar din copilărie ai fost forţat...

Uită-te la un copil care doarme. Pieptul lui rămâne nemişcat, numai burta i se mişcă. Respirația lui e foarte adâncă, este completă. Burta i se mişcă, pieptul e nemişcat. Acest copil nu face încă parte din societate, nu este un cetățean, e încă sălbatic. Va trebui să-l instruieşti şi atunci va trebui să foloseşti forţa.

Şi ori de câte ori îi spui unui copil „Nu face asta!”, cum se poate el manipula pe sine? Primul lucru e să nu respire. Atunci când reprimi ceva, începi să respiri superficial. Reprimarea şi respiraţia superficială sunt sinonime.

Când renunţi la reprimare, exprimi; respiraţia devine profundă. Numai în timp ce dormi dus respiraţia e profundă, pentru că în somn nu reprimi, egoul este inconştient. Aşa că în somn respiri din burtă; asta este respiraţia corectă. Şi în timp ce faci dragoste respiraţia e adâncă, pentru că toate reprimările se învârt în jurul sexului, iar atunci când faci dragoste îngădui sexul şi

atunci reprimările dispar. Atunci respiraţia e adâncă, e din burtă; respiri iar ca un copil, redevii sălbatic, redevii natural, redevii spontan.

Uită-te la un copil după ce l-ai ameninţat şi uită-te şi la călugării din mănăstiri. Şi pe ei i-ai ameninţat. Ei stau acolo, se stăpânesc de frica iadului şi de lăcomia după rai. Liniştea lor e la celălalt pol, la cealaltă extremă. Ei sunt fără cuvinte, muţi, au forţat cuvântul să dispară, dar nu sunt dincolo de cei doi poli.

Buddha a rămas tăcut. Buddha este din dimensiunea a treia. El nu a spus nimic – cuvintele nu sunt permise. El nu a reprimat cuvântul, pentru că nici calea tacită nu e permisă. El a stat pur şi simplu acolo, fără să vorbească, fără să mediteze, la fel ca un copac.

Timp de cinci sute de ani după moartea lui Buddha, nu i s-a făcut nici o statuie. Timp de cinci sute de ani nu a existat nici o pictură cu Buddha. Şi ori de câte ori Buddha trebuia să fie reprezentat, oamenii desenau copacul bodhi. Asta era frumos, fiindcă el era exact ca un copac. Cum poţi să spui că acest copac e tăcut? Cum poţi să spui că acest copac meditează? Nu poţi să spui asta, fiindcă acest copac nu este niciodată zgomotos, deci cum ar putea fi tăcut? Poţi să spui că acest copac meditează? Cum poate el să mediteze?

El nu a gândit niciodată, gândirea nu a existat, deci cum să mediteze? Apoi, unde este acest copac? Acest copac este în cea de a treia dimensiune, unde sporovăiala nu a

existat şi nu există nici nesporovăiala. Acest copac este la mijloc, exact la mijloc.

Tu poţi să nu fii un buddha, dar acest copac este un copac bodhi. Dacă poţi să stai sub un copac exact cum stă copacul, vei deveni un buddha. Şi orice copac ar putea deveni un copac bodhi, doar că e nevoie de un buddha pentru a descoperi care copac este un copac bodhi. Aşază-te sub un copac şi, dacă eşti la mijloc, copacul devine copacul bodhi. Toţi copacii sunt, doar că e nevoie de cineva care să dezvăluie acest lucru.

Filosoful s-a înclinat şi i-a mulţumit lui Buddha, spunând: „Cu bunătatea ta plină de iubire mi-am risipit amăgirile şi am intrat pe calea cea dreaptă".

Pare ceva miraculos, sau absurd, deoarece Buddha nu a spus nimic şi el totuşi a înţeles – iar eu spun lucruri şi voi nu le înţelegeţi. Şi erau mulţi la Buddha cu care el vorbea şi vorbea şi ei nu înţelegeau – iar omul acesta a înţeles fără să i se adreseze cuvinte şi fără să i se adreseze tăcere. Ce s-a întâmplat? Ce fel de comunicare s-a petrecut în clipa în care Buddha a păstrat tăcerea?

Evident că nu s-au transmis cunoştinţe, căci fără cuvinte nu poţi să transmiţi informaţii, pe cale tacită nu poţi să transmiţi cunoştinţe. Există două feluri de cunoaştere: una, cunoaşterea ce se poate transmite prin cuvinte şi mai există un tip de cunoaştere, ocultă, care se poate transmite pe cale tacită – ocultă, telepatică. Însă nici una nu era permisă.

Acel filosof a spus: „Nu folosi cuvinte şi nu folosi tăcerea. M-am săturat de amândouă. M-am săturat de polarităţi, de extreme. Am intrat prea mult în logică – de la asta la aia. Am trăit toate posibilităţile logicii... şi mi-e de ajuns! Spune-mi pur şi simplu adevărul fără cuvinte şi fără să recurgi la metoda tacită”.

Şi ce comunicare s-a petrecut în acel moment? Ce comuniune a avut loc? S-a petrecut într-o clipă. Iar filosoful s-a înclinat şi i-a mulţumit lui Buddha, spunându-i: „Cu bunătatea ta plină de iubire mi-am risipit amăgirile şi am intrat pe calea cea dreaptă”.

Când un Buddha tace – şi poţi să taci şi tu – se transferă fiinţa, nu cunoaşterea; nu ce cunoaşte Buddha, ci ce este Buddha. Fiinţa e transferată.

El intră brusc în tine, dacă eşti liniştit, tăcut. Iar omul acesta care întreba sincer despre calea cea dreaptă, care cerea să i se răspundă fără folosirea cuvintelor şi fără folosirea căii tacite, care nega dualitatea, era pregătit.

Buddha a păstrat tăcerea. Filosoful s-a uitat la Buddha, s-a uitat atent, i-a acordat întreaga atenție. Ce s-a întâmplat? El nu se gândea – terminase cu asta, se gândise destul. De asta spun eu că atunci când vine un filosof este o

transformare. El era sătul de asta. Tu nu eşti încă sătul de asta. Tu încă te agăți de asta, pentru că nu te-ai gândit până la sfârşit. Încă mai speri că, gândindu-te, într-o bună zi vei ajunge la o concluzie. Dacă mergi până la sfârşit, vei şti că gândirea nu oferă niciodată o concluzie. Ea îți dă doar sentimentul că în curând uşa se va deschide. Uşa se deschide, desigur, însă **dă** în altă cameră.

Acolo mai este o uşă. Şi ea se deschide, dar spre altă cameră. Nu reuşeşti să ieşi. Casa pare infinită, cu milioane de camere. Dintr-o cameră intri în alta, din alta în alta şi tot aşa şi tu continui să speri: „Uşa asta mă va conduce afară". Însă ea duce doar în altă cameră.

Dacă te-ai dus până la capăt, cum s-a dus acest om, atunci vei putea să asculți în tăcere. El nu aştepta nici un răspuns, pentru că ştia că răspunsurile nu pot fi date fără cuvinte, răspunsurile nu pot fi date nici fără calea tacită, răspunsurile pot fi date ori aşa, ori aşa.

Buddha a păstrat tăcerea. Acel om s-a uitat la Buddha. În acea privire cele două personalități s-au dizolvat. În acea clipă n-au mai fost două, au fost una; două corpuri,

două inimi care pulsau, dar o singură fiinţă, toate graniţele au fost depăşite. Buddha a trecut în el, el a intrat în Buddha.

A fost un transfer de fiinţă. Omul a simţit gustul a ceea ce este Buddha, nu a ceea ce cunoaşte el. Buddha nu ştie prea multe – pe el poţi să-l înfrângi foarte uşor. Tu poţi să cunoşti uşor mai multe, acum ai la dispoziţie mai multe informaţii, dar Buddha are mai multă fiinţă.

Prima întrebare pe care le-o punea Gurdjieff căutătorilor care veneau la el era dacă erau în căutare de cunoaştere sau de fiinţă. Întrebarea lui era:

„Vrei să cunoşti mai mult, sau vrei să fii mai mult?" Acestea sunt dimensiuni fundamental diferite. Iar dacă cineva răspundea: „Vreau să cunosc mai multe", Gurdjieff spunea: „Uşa asta este închisă. Eu nu sunt aici să-ţi împărtăşesc cunoaştere. Există multe universităţi, colegii care transmit cunoştinţe, du-te acolo. După ce te saturi de cunoaştere, vino şi bate la uşă.

Dacă sunt viu, uşa asta este deschisă, dar uşa asta este deschisă numai pentru cei care sunt în căutarea fiinţei".

Tu ce faci?... Chiar dacă ajungi la cunoaştere, cum o să te ajute asta? Un om poate să ştie totul despre apă, dar cum o să-i stingă asta setea? Poţi să ştii că H2O este formula apei, s-o scrii pe hârtie şi să i-o dai unui om care moare de sete în deşert, spunându-i că acesta este

secretul apei. El o să spună: „Bine, acesta e secretul. Dar cum rămâne cu setea mea?”

Un om moare că nu are iubire, iar tu îi tot serveşti cunoştinţe despre iubire.

Cum o să-l ajute asta? Există milioane de cărți despre iubire, dar nici măcar un îndrăgostit nu poate fi satisfăcut de ele. Cum o să-i fie de folos? Un om e pe moarte; el moare, iar tu îi vorbeşti despre nemurire. Asta nu o să-l facă **să** fie nemuritor.

Este nevoie să se comunice nu cunoştinţe, ci fiinţă. Cunoştinţele sunt mereu despre; fiinţa este în centru, cunoaşterea e la periferie. Ai venit la mine ca să aduni mai multe cunoştinţe? Atunci n-ai venit la persoana potrivită; atunci îţi pierzi timpul. Dar dacă eşti în căutarea fiinţei, se poate face ceva.

În clipa aceea s-a petrecut această minune, misterul lui Buddha s-a deschis.

El se deschide întotdeauna în tăcere, aşa cum o floare se deschide la miezul nopţii. Ea se deschide în tăcere, fără ca cineva să ştie. Dacă este cineva acolo care ştie să

aştepte cu răbdare, floarea poate să-şi împărtăşească fiinţa. În acea clipă, Buddha a intrat.

Ananda, care era discipolul-şef al lui Buddha, nu a înţeles ce se petrecea, pentru că el umbla după cunoaştere. Era nevoie de el într-un fel, dar nu era căutătorul potrivit, şi lui Ananda i se datorează faptul că ştim tot ce a spus Buddha. El aduna – era ca o bandă de magnetofon care înregistra. Dar acum se găsesc magnetofoane, aşa că eu n-am nevoie de un Ananda. Şi asta nu a fost bine – un lucru care poate fi făcut de un dispozitiv mecanic nu trebuie făcut de un om, deoarece, făcându-l, omul devine mecanic.

Dacă înregistrezi ce spun eu, pierzi ceva. Nu fi o memorie, nu înregistra –

înţelege! Pentru că atunci când eşti ocupat cu înregistrarea înţelegi greşit. Şi sunt mulţi care se gândesc: „Mai întâi înregistrăm şi pe urmă căutăm să înţelegem”.

Am văzut mulţi oameni care îşi iau notiţe. Eu vorbesc aici, iar ei îşi iau notiţe. Aici mă ratează pe mine, iar acasă se vor uita la notiţe şi apoi vor încerca să le înţeleagă. Sunt oameni care se duc în Himalaya şi după ce ajung, ce fac acolo? Vânează peisaje frumoase şi fac fotografii. Himalaya nu există, doar aparatul de fotografiat. Pe urmă se întorc acasă şi se uită la albumul cu poze şi se bucură de ele. Puteau să cumpere poze, nu era nevoie să se ducă în Himalaya. Există fotografi

profesionişti care fac asta, nu e nevoie să te duci tu – şi tu nu poţi să faci poze mai frumoase decât fac profesioniştii, fotografiile tale vor fi fotografii de amator. Dar tu ai ratat Himalaya şi te-ai întors cu nişte fotografii de mâna a doua.

Încearcă să înţelegi ce spun eu. Încearcă să fii! Nu înregistra, nu e nevoie.

Uită ce am spus. Dacă ai înţeles cu adevărat, vorbele mele te vor urma ca un parfum. Nu e nevoie să le porţi în memorie, ele vor face parte din fiinţa ta.

În acea clipă, filosoful a înţeles. Cu recunoştinţă profundă, s-a înclinat adânc. Şi ce a spus el? Cuvintele sunt foarte semnificative. A spus: „Cu bunătatea ta plină de iubire...” Nu „Cu marea ta înţelepciune...” Nu! Nu „Tu ştii atât de multe, eşti atotcunoscător. Înţelepciunea ta, cunoaşterea ta...” Nu, nu asta era esenţa – „Cu bunătatea ta plină de iubire...”

Buddha spune că atunci când cineva devine iluminat, are în el două lucruri care înfloresc simultan. Unul este karuna – bunătate, bunătate plină de iubire –, celălalt este înţelepciune, prajna: aceste două lucruri înfloresc în el.

Aşa că dacă umbli după cunoaştere, el îţi va vorbi prin înţelepciunea lui, dar asta e pe locul al doilea ca importanţă. Dar dacă eşti în căutarea fiinţei, el îţi va vorbi prin bunătatea lui plină de iubire – prin karuna lui.

Înţelepciunea poate să rateze ţinta, dar karuna nu ratează niciodată, bunătatea plină de iubire nu ratează niciodată.

Când acest om a spus: „Vrei să-mi spui adevărul, dar să n-o faci nici prin cuvinte, nici pe calea tacită?”, el de fapt spunea: „Nu sunt aici să ştiu mai multe. Am făcut deja prea mult asta; am adunat multe cunoştinţe, dar asta nu îţi dă libertate. Ba dimpotrivă, devine o închisoare. Acum sunt aici ca să ştiu ceva despre fiinţă, ca să fiu eu însumi. Vreau să simt gustul, nu vreau cuvinte; vreau să intru”.

Buddha a păstrat tăcerea şi s-a uitat cu toată fiinţa lui, cu iubire şi bunătate, la filosof. Atunci când te uiţi la cineva cu iubire profundă, ceva curge din tine spre el, aşa cum curge râul spre ocean. Dar cealaltă persoană trebuie să fie ca o vale, numai atunci poate să curgă, altfel nu poate să curgă.

Chiar zilele trecute cineva m-a întrebat: „Am venit să te văd şi tu stai pe scaun, iar eu stau pe jos. De ce? De ce nu e un scaun şi pentru mine?”

I-am spus: „Se poate, iar eu n-am să pierd nimic prin asta. Poţi să primeşti un scaun şi mai înalt decât al meu, sau poţi să te duci pe acoperiş şi să stai acolo, iar eu nu pierd nimic. Tu însă vei pierde mult, fiindcă treaba asta e doar simbolică”.

Trebuie să fii o vale, numai atunci râul poate să curgă, la fel cum curge apa spre vale. Trebuie să fii o vale – o umilință adâncă, o receptivitate, un uter – ca să poţi primi.

Acest om a rămas tăcut dinaintea lui Buddha – umil, gata să primească. Iar Buddha s-a uitat la el cu iubire profundă, cu infinită iubire, a curs în el..., iar el i-a simţit gustul. L-a trăit pe Buddha o clipă. A fost ca şi cum pentru o clipă întunericul ar fi fost împrăştiat de un fulger. Când fiinţa lui Buddha l-a atins pe acest om, s-a produs un fulger – totul s-a schimbat.

Cu recunoştinţă adâncă, el s-a înclinat şi a spus: „Cu bunătatea ta plină de iubire, mi-am risipit amăgirile şi am intrat pe calea cea dreaptă ...”

Amăgirile nu pot fi risipite cu teorii. Filosofia nu este de ajutor. Amăgirile sunt foarte reale; pentru a fi risipite, e nevoie de ceva mai real decât ele, numai atunci pot fi risipite.

Dacă ai amăgiri legate de sex, nici o teorie nu îţi va fi de ajutor. Numai o iubire care curge spre tine le va risipi, pentru că iubirea e o realitate mai mare decât sexul. Dacă ai amăgiri despre lume, numai un buddha le poate risipi. Dacă el curge în tine, pentru o clipă lumea va

dispărea. În acea clipă numai buddha va exista. În acea clipă nici căutătorul nu va mai exista.

„... mi-am risipit amăgirile şi am intrat pe calea cea dreaptă."

După plecarea filosofului, Ananda l-a întrebat pe Buddha...

Ananda trebuie să fi fost nedumerit. „Ce se întâmplă?" Buddha nu spusese nimic. Dacă ar fi spus, Ananda ar fi înregistrat. Dacă eu tac, banda asta de magnetofon n-ar înregistra nimic, pentru că ea poate să înregistreze numai ce se aude, sunetul. Factorul spiritual o depăşeşte complet.

Ananda a fost foarte nedumerit. Trebuie să fi fost pregătit: „Omul acesta a pus o întrebare importantă. Acum să auzim ce o să spună Buddha". Dar Buddha nu a spus nimic. Şi nu doar atât – s-a întâmplat de multe ori ca Buddha să nu spună nimic, nu era nimic nou –, dar omul acesta s-a înclinat ca şi cum ar fi primit ceva. Şi a spus: „Am intrat pe calea cea dreaptă". Şi a mai spus: „Prin bunătatea ta plină de iubire, toate amăgirile mele sunt risipite".

Ananda era de faţă şi nu a înţeles. Cum vei putea să înţelegi tu ce s-a întâmplat? De ce nu a înţeles Ananda? El nu era umil. Asta era problema lui. El era văr cu Buddha, un văr mai în vârstă şi de aici tot necazul. În sinea lui a crezut mereu că era mai mare decât Buddha, pe care îl cunoştea din copilărie. „O fi ajuns el înţelept în unele privinţe, o fi puţin mai avansat decât mine, dar

eu sunt vărul lui mai mare." În subconştientul lui, asta a creat bariera.

Este foarte greu... Dacă în familia ta se naşte un Iisus, este foarte greu pentru mamă, pentru tată, pentru fraţi, pentru surori, pentru întreaga familie, pentru oraş să îl recunoască. Este imposibil, deoarece cum poţi să crezi că în familia ta s-a întâmplat o minune? Cum poţi să crezi că acestei persoane i s-a întâmplat o minune şi ţie nu ţi s-a întâmplat? Nu, este imposibil. Fie omul acesta păcăleşte, fie s-a întâmplat ceva de importanţă minoră care ţi se poate întâmpla şi ţie – e nevoie doar de un mic efort, atât.

Asta a rămas bariera şi Ananda a rămas orb. După plecarea filosofului, l-a întrebat pe Buddha ce realizase filosoful: „Pentru că eu n-am văzut să i se fi comunicat ceva. N-am văzut să se fi întâmplat ceva, iar el spune că a ajuns la cale, a intrat pe ea. Ce s-a întâmplat?"

Buddha a răspuns – şi răspunsul este frumos. A spus: „Un cal bun aleargă chiar şi la vederea umbrei biciului".

Există trei tipuri de cai – toate trei sunt aici! Primul tip: dacă nu-l baţi, nu se clinteşte. Dacă îl baţi, se urneşte. Trebuie să-l biciuieşti continuu, numai atunci înaintează puţin. Cum nu-l mai baţi, cum se opreşte.

Apoi există un al doilea tip: nu e nevoie să-l baţi foarte mult. Îl ameninţi o dată sau îl baţi o dată şi deja se pune în mişcare.

Şi există şi al treilea tip. Doar la simpla vedere a umbrei biciului o ia la fugă.

Acesta e cel mai bun tip de cal. Doar umbra biciului, nici măcar biciul, doar umbra lui – nu trebuie nici măcar să ridici biciul şi el aleargă. Acest al treilea tip de cal ajunge la iluminare într-o singură clipă.

Buddha nu a făcut nimic. Nici nu l-a biciuit pe acest om, nici nu l-a ameninţat cu iadul sau cu raiul. Nici măcar nu a spus ceva, a rămas tăcut.

Iar în acea tăcere, s-a văzut umbra. A fost de ajuns.

Odată, trei miniştri ai lui Akbar, Marele Mogul, au făcut ceva rău, o infracţiune, aşa că el l-a întrebat pe unul dintre ei: „Ce să fac? Ce pedeapsă să-ţi dau?”

Omul a spus: „E destul că ai întrebat”. S-a dus acasă şi s-a sinucis. Al doilea a fost trimis la închisoare pentru doi ani, iar al treilea a fost trimis la galere.

Ceilalţi miniştri erau foarte nedumeriţi, pentru că infracţiunea era aceeaşi; toţi trei săvârşiseră infracţiunea şi o recunoscuseră. Aşa că l-au întrebat pe Akbar: „Ce dreptate e asta? Unul nici măcar nu a spus ceva şi a fost lăsat să plece acasă. Altul a fost condamnat doi ani, iar al treilea a fost trimis la galere”.

Akbar a răspuns: „Ei sunt trei tipuri diferite de cai. Pentru primul, umbra biciului a fost de ajuns. L-am întrebat ce pedeapsă ar vrea să-i dau şi el a spus că asta este destul. S-a dus acasă şi s-a sinucis. A fost prea mult!

Pedeapsa dată fusese de ajuns.

Al doilea a fost trimis doi ani la închisoare pentru că mergea să-i dau mai puţin. Acum se gândeşte întruna: «A fost rău ce am făcut şi de îndată ce voi ieşi din închisoare voi face nişte fapte bune ca echilibrul să fie refăcut». El nu se simte vinovat. Se gândeşte doar că a făcut ceva greşit şi plănuieşte cum să iasă şi cum să...

Pentru al treilea om nici chiar închisoarea pe viaţă n-ar fi fost de ajuns, pentru că el nu consideră deloc că s-ar fi comis o infracţiune. Dimpotrivă, el crede că a fost prins din cauză că nu a fost destul de deştept. Data viitoare va fi mai isteţ, va învăţa secretele, va învăţa trucurile. Nu se consideră deloc vinovat. Nici o pedeapsă nu l-ar fi ajutat pe acest om, el trebuia să fie înlăturat din societate. Primul om s-a înlăturat singur, fiindcă a fost prea mult pentru el”.

Buddha a spus:

„Un cal bun aleargă chiar şi la vederea umbrei biciului”.

Dacă înţelegi, umbra e de ajuns; nu e nevoie de iad pentru tine şi nici de rai; dacă înţelegi, viaţa e de ajuns.

Iar dacă simţi, prin simţirea ta vei începe să te schimbi. Dacă devii din ce în ce mai sensibil la viaţă, are loc o mutaţie. Sensibilitatea îţi dă conştienţă, atenţie. Altfel nici chiar un Buddha nu te poate ajuta.

Mulla Nasrudin a acostat un bancher care ieşea din biroul său şi i-a spus:

„Îmi dai doi annaşi pentru o ceaşcă de cafea?"

Mulla arăta trist şi amărât, aşa că omului i s-a făcut milă de el şi a spus:

„Uite o rupie. Ia-o şi bea opt ceşti de cafea".

A doua zi era iar pe treptele din faţa biroului şi, când bancherul a ieşit, i-a tras un pumn în nas.

Omul a spus: „Hei, ce faci? Asta după ce chiar ieri ţi-am dat o rupie? Ce mulţumire e asta?"

Mulla i-a mai tras un pumn în nas şi a spus: „Tu şi cafelele tale nenorocite!

Din cauza lor n-am dormit toată noaptea!"

Nimeni nu i-a spus: „Du-te şi bea chiar acum opt ceşti de cafea!” Nu lua nici chiar un buddha în doză prea mare, căci n-ai să dormi toată noaptea – şi s-ar putea să vrei să-mi dai un pumn în nas. Fii înţelegător, sensibil. Mişcă-te în ritmul înţelegerii tale, în funcţie de posibilităţile tale, de capacităţile tale.

Uită-te mereu la umbra biciului şi mişcă-te în funcţie de ea. Fii mai vigilent, tot mai ager şi mai ager, altminteri chiar şi religia poate fi o otravă; altminteri poţi cădea în iad din cauza unui buddha.

Buddha nu reprezintă certitudinea, nu reprezintă garanţia. Până la urmă, conştienţa ta... Dacă eşti conştient, încetul cu încetul vei vedea că în minte vin din ce în ce mai puţine gânduri. Ciubărul cel vechi se sparge. Apa se împrăştie. Reflecţia lumii dispare şi numai atunci când reflecţia dispare te uiţi la cer, la luna adevărată. Nu mai e apă, nu mai e nici luna.

Destul pentru astăzi.

10. Ninakawa zâmbeşte

Chiar înainte ca Ninakawa să-şi dea duhul, maestrul zen Ikkyu l-a vizitat. „Să te conduc?”, a întrebat Ikkyu.

Ninakawa a răspuns: „Am venit aici singur şi am să plec singur. Cu ce m-ai putea ajuta tu?”

Ikkyu a răspuns: „Dacă tu crezi că vii şi pleci cu adevărat, te amăgeşti. Lasă-mă să-ți arăt calea pe care nu există venire şi plecare”.

Cu vorbele acestea, Ikky dezvăluise atât de limpede calea, încât Ninakawa a zâmbit şi s-a stins.

Moartea este punctul culminant, cel mai înalt pisc pe care îl poate atinge viaţa. În clipa morţii sunt posibile multe. Dacă te-ai pregătit îndelung şi ai meditat şi ai aşteptat, în clipa morţii poţi foarte uşor să ajungi la iluminare, pentru că moartea şi iluminarea sunt similare. Un maestru iluminat te poate ilumina uşor în clipa morţii. Chiar şi atunci când se întâmplă înainte, trebuie să fii gata să mori.

Ce se întâmplă când mori? Îţi pierzi brusc corpul, îţi pierzi brusc mintea.

Simţi dintr-odată că te îndepărtezi de tine, de tot ce crezi că eşti tu. Este dureros, fiindcă simţi că te scufunzi în vid. Acum nu vei mai fi nicăieri, pentru că te-ai identificat întotdeauna cu corpul şi cu mintea şi n-ai cunoscut niciodată ceea ce e dincolo de ele; nu te-ai cunoscut niciodată dincolo de corp şi de minte. Ai fost atât de obsedat de periferie, încât ai uitat de tot de centru.

Când mori, te confrunţi cu următoarea realitate: corpul pleacă, nu mai poate fi reţinut. Mintea te părăseşte – nu o mai controlezi. Egoul se dizolvă –

nu poţi nici măcar să spui: „Eu”. Tremuri de frică, eşti pe marginea neantului. Nu vei mai fi.

Dar cu totul altfel stau lucrurile dacă te-ai pregătit, dacă ai meditat – iar pregătirea înseamnă că ai făcut toate eforturile să te foloseşti de moarte, să te foloseşti de acest neant nesfârşit; atunci, în loc să fii tras în el, eşti gata să sari în el. Dacă eşti tras în el împotriva voinţei tale, este dureros. Suferinţa este atât de mare încât în clipa morţii îţi pierzi cunoştinţa. Atunci ratezi momentul.

Dar dacă eşti gata să sari, suferinţa nu există. Dacă accepţi şi primeşti cu bucurie moartea şi nu eşti nemulţumit – dimpotrivă, eşti fericit şi sărbătoreşti clipa venirii ei şi acum poţi să sari din acest corp care este o limitare, o închisoare, poţi să sari din acest ego care a fost mereu o suferinţă – nu este nevoie să îţi pierzi cunoştinţa. Dacă poţi să accepţi, să primeşti cu braţele deschise moartea, dacă ea este o sărbătoare, un extaz, dacă este o binecuvântare, nu este nevoie să îţi pierzi cunoştinţa.

Dacă moartea este o binecuvântare, în acea clipă vei fi perfect conştient.

Ţine minte aceste două lucruri: dacă o respingi, dacă o refuzi, vei fi total inconştient; dacă o accepţi, dacă o primeşti cu toată inima, vei fi perfect conştient. Acestea sunt cele două feluri de a muri.

Un Buddha moare acceptând total moartea. Nu se împotriveşte, nu se luptă cu moartea. Moartea este divină; tu mori luptându-te.

Dacă un om s-a pregătit, maestrul îi poate fi de mare ajutor în clipa morţii.

Doar un cuvânt la momentul potrivit şi flacăra din el explodează brusc, el se luminează, pentru că momentul este atât de intens încât el este concentrat într-un singur punct.

Asta se întâmplă în această poveste. Ikkyu este unul dintre cei mai mari maeştri, un revoluţionar, un nonconformist. Odată stătea într-un templu.

Noaptea era foarte rece, iar în templu erau trei Buddha de lemn, aşa că el a dat foc unui Buddha ca să se încălzească. Preotul, care dormea dus – era miezul nopţii şi era foarte frig –, s-a trezit, şi-a dat seama că se întâmplă ceva, aşa că s-a uitat să vadă ce era.

Buddha ardea! – iar acest om Ikkyu îşi încălzea fericit mâinile. Preotul şi-a ieşit din minţi; a zis: „Ce faci? Eşti nebun? Credeam că eşti un călugăr budist, de asta te-am

lăsat să stai în templu. Iar tu ai făcut cel mai profanator gest!”

Ikkyu s-a uitat la preot şi a spus: „Dar lui Buddha din mine îi era foarte frig. Aşa că se punea problema dacă să-l sacrific pe Buddha cel viu în favoarea celui din lemn, sau să-l sacrific pe cel din lemn în favoarea celui viu. Şi am decis în favoarea vieţii”.

Dar preotul era atât de furios încât nu a auzit ce spunea Ikkyu. A zis: „Eşti nebun! Pleacă de aici! I-ai dat foc lui Buddha!”

Ikkyu a început să scormonească prin cenuşa statuii cu un băţ. Preotul l-a întrebat: „Ce faci?” Ikkyu a răspuns: „Caut oasele lui Buddha”.

Preotul a râs şi a spus: „Ori eşti nătâng, ori eşti nebun! N-ai cum să găseşti oase acolo, fiindcă era doar un buddha din lemn”.

Ikkyu a râs şi a răspuns: „Atunci adu-i şi pe ceilalţi doi. Noaptea e încă foarte rece, iar până dimineaţă mai e mult”.

Acest Ikkyu a fost un om foarte neobişnuit. A fost dat afară imediat din templu. Dimineaţa stătea pe marginea drumului, în faţa templului, închinându-se la o bornă kilometrică, punând flori şi rugându-se. Aşa că preotul i-a spus: „Nătărăule! Azi-noapte te-ai purtat urât cu

Buddha. Ce ai făcut? Ai comis un păcat, iar acum ce faci cu borna asta kilometrică? Asta nu e o statuie".

Ikkyu a spus: „Când vrei să te rogi, totul e o statuie. În acel moment, lui buddha din mine îi era foarte frig. În momentul acesta, buddha din mine este foarte evlavios".

Acest om Ikkyu avea mii de discipoli în toată ţara şi umbla dintr-un loc în altul ca să-i ajute. Povestea asta este despre unul dintre discipolii lui, Ninakawa. Acest discipol era aproape iluminat. Dar „aproape iluminat" nu înseamnă nimic; dacă iluminarea nu s-a produs, nu s-a produs. În ultimul moment, când mai ai doar un pas ca să ajungi la iluminare, poţi să te întorci. Acest Ninakawa era aproape iluminat, dar încă în puterea scripturilor, pentru că până ajungi la adevăr este foarte greu să ieşi de sub puterea scripturilor.

Este foarte greu să ieşi din închisoarea cuvintelor. Asta se întâmplă numai când eşti cu adevărat iluminat. Atunci înţelegi că vorbele sunt doar vorbe, nu au substanţă, sunt făcute din substanţa din care sunt făcute visele. Sunt doar nişte vălurele în minte, nimic altceva; sunt nişte sunete în minte. Şi înţelesul? Înţelesul este dat de noi; el nu există, nici un cuvânt nu are înţeles.

Orice cuvânt poate avea înţeles prin comun acord.

Cuvântul e doar un fenomen social, nu are deloc legătură cu adevărul. Dar oamenii trăiesc prin cuvinte;

dacă cineva spune ceva împotriva lui Iisus şi tu eşti creştin, vei fi gata să-l omori, sau să fii omorât – este o chestiune de viaţă şi de moarte. Cineva spune ceva împotriva lui Mahomed şi mahomedanii înnebunesc de furie. „Mahomed" e doar un cuvânt, „Iisus" e doar un cuvânt, dar oamenii trăiesc prin cuvinte.

Odată, Mulla Nasrudin a oprit un om pe stradă şi i-a spus: „Sunt într-o situaţie foarte grea: soţia mea e flămândă, copiii mei sunt bolnavi. Vrei să mă ajuţi puţin?"

Omul s-a uitat la Nasrudin; acesta era într-o stare cu adevărat tristă. L-a întrebat: „De ce te-aş ajuta? Dar aş vrea să te întreb un lucru: ce te-a adus în starea asta? Cum ai ajuns aşa? Ce-ai păţit?"

Nasrudin a răspuns: „E o poveste lungă. Pe scurt, cu doar câţiva ani în urmă eram şi eu om de afaceri ca tine, şi cerşetorii mă acostau pe stradă.

Totul era minunat. Apoi, o catastrofă..."

Omului i se deşteptase interesul. „Ce s-a întâmplat apoi?", a întrebat el.

Mulla Nasrudin a spus: „Afacerea mea mergea foarte bine, banii veneau puhoi. Şi aveam pe masă un motto: „Gândeşte constructiv! Acţionează cu hotărâre!" şi banii veneau curgând. Iar apoi..." Corpul lui Nasrudin a

început să tremure şi el a zis: „Apoi soţia mea a pus mottoul pe foc. Acel motto, «Gândeşte constructiv! Acţionează cu hotărâre!» – toată treaba depinde de acel motto! Iar soţia mea l-a pus pe foc! Asta a fost cea mai mare catastrofă, care m-a adus în starea asta de plâns”.

Te-ai gândit vreodată ce s-ar întâmpla cu tine dacă scripturile tale ar fi puse pe foc? Ce s-ar întâmpla cu tine dacă mottourile tale ar fi arse? Ai fi într-o stare foarte tristă. De asta te înfurii dacă cineva spune ceva împotriva Bibliei. Şi nu din cauză că el spune ceva împotriva Bibliei, ci fiindcă îţi arde mottoul. Tu depinzi de cuvânt. Şi depinzi de cuvânt pentru că nu ştii care este adevărul. Dacă ai ajunge să ştii care este adevărul, ai arunca toate cuvintele, ai da foc tuturor mottourilor.

Acest Ninakawa s-a zbătut toată viaţa, a meditat, a folosit multe tehnici pentru a ajunge să fie calm şi liniştit şi netulburat, dar tot mai era în puterea scripturilor. Ikkyu a venit la el în ziua în care murea. Acum era momentul să-l împingă pe acest om în abisul infinit. Ar fi putut rata, pentru că, dacă în clipa morţii există scriptura, ratezi.

Trebuie să fii complet liber, trebuie să fii complet pustiu; numai atunci poţi să întâlneşti moartea, pentru că moartea e un pustiu. Şi numai cei care se aseamănă se pot cunoaşte, numai cei care sunt la fel se pot înţelege. Dacă eşti plin, chiar şi cu un singur cuvânt, vei rata, pentru că atunci mintea există, iar moartea nu are minte, moartea nu gândeşte; moartea înseamnă să cazi pur şi simplu în gol.

Aşa că Ikkyu a venit să îl împingă pe acest discipol în ultima clipă. Toată viaţa ratase – nu trebuia să rateze această ultimă clipă. Şi eu îţi spun că dacă toată viaţa ratezi, mai există o singură posibilitate şi o singură speranţă – momentul morţii. Dar nu e nevoie să îl aştepţi, se poate întâmpla chiar acum. Dacă nu se întâmplă acum, continuă să încerci. Dar pregăteşte-te de moarte. Dacă eşti pregătit, voi fi lângă tine să te împing. Dacă eşti pregătit, va fi foarte uşor: o mică zdruncinătură şi mintea explodează.

Chiar înainte ca Ninakawa să-şi dea duhul, maestrul zen Ikkyu l-a vizitat.

Aşa fac maeştrii, vin în vizită. Este posibil să nu se fi întâmplat în realitate, se poate ca nimeni în afara lui Ninakawa să nu-l fi văzut pe maestru venind în vizită la el. Este posibil şi să se fi întâmplat, dar asta este irelevant. Un lucru e sigur: în timp ce Ninakawa era pe moarte, chiar în ultima clipă maestrul era acolo. Acest dialog s-a purtat între Ninakawa şi Ikkyu. Se poate să mai fi fost acolo şi alţii, care să nu-l fi auzit deloc, care să nu-l fi văzut deloc pe Ikkyu venind. A fost sau nu o vizită fizică. Dar ea s-a întâmplat, şi a făcut... ce trebuia făcut.

„Să te conduc?", a întrebat Ikkyu. Ninakawa a răspuns...

Un om al scripturii, mai ales un budist, pentru că în budism guru nu este acceptat. Buddha este cel mai mare guru, dar în budism guru nu este acceptat. Şi există un

motiv pentru asta. Pentru că mintea umană este atât de complexă, ea creează necazuri peste tot: guru trebuie să te elibereze, dar tu poţi face din el o dependenţă. Învăţătura hindusă spune că fără guru, fără maestru, nu există eliberare. Şi asta este adevărat, absolut adevărat, dar în vremea lui Buddha deja devenise o dependenţă.

Fără guru, fără maestru nu există eliberare. Aşa că oamenii au început să fie sclavii maeştrilor, pentru că fără ei nu există eliberare. Uite cât de stupidă e mintea umană: maestrul trebuie să te elibereze, însă tu devii sclavul lui fiindcă numai el te poate elibera; atunci devii docil. S-a creat multă sclavie. Nimeni pe acest pământ nu a creat atâta sclavie ca hinduşii.

În istoria hinduismului nu găseşti nici măcar o singură revoluţie împotriva preoţilor. Nu, toată treaba era atât de bine stabilită şi sistematizată încât toată lumea ştia că dacă te răzvrăteşti împotriva preotului nu există eliberare – el este guru, el este maestrul.

Paria, cei de neatins – sudra-şii –, au trăit în cele mai mizerabile condiții. Ei au cea mai lungă istorie de sclavie, dar nu s-au revoltat niciodată împotriva ei, pentru că nu se putea. Guru, maestrul, brahminul – este uşa spre divinitate. Ai

ratat viața asta, iar dacă te răzvrăteşti o ratezi şi pe cealaltă – **aşa că rămâi** sclav.

Apoi a venit Buddha şi el a spus: „Nu e nevoie de guru” – dar nu că n-ar fi nevoie de guru; el a vrut să spună că nu e nevoie să fii sclav, dar acesta a fost singurul mod de a o spune. Aşa că Buddha spune: „Fii o lumină pentru tine însuţi. Nu ai nevoie de nimeni să te conducă. Nu ai nevoie de nimeni să te călăuzească. Tu eşti de ajuns”.

Asta este cea mai mare posibilitate de a fi liber, cea mai mare posibilitate de libertate. Dar problema e că şi pe asta o poți folosi greşit. Atunci te gândeşti că dacă nu e nevoie de un maestru, de ce să-l asculți pe Buddha? Dacă nu ai nevoie de maestru, de ce să te duci la Buddha? Dacă eu sunt total independent, înseamnă că eu însumi sunt Buddha. Asta s-a întâmplat în budism – sclavia nu a existat, dar a existat egoismul profund. Dar sclavia şi egoismul sunt cele două extreme: fie devii egoist – pentru că nu există guru,

nu există maestru, nu ai pe cine să urmezi –, fie devii sclav, pentru că fără guru nu există eliberare.

Nu poţi să fii la mijloc? Nu poţi să rămâi la mijloc fără să te duci la o extremă? Dacă poţi să fii la mijloc, mintea dispare.

Ikkyu a venit şi a spus: „Să te conduc?”

Ikkyu a pus întrebarea budistă fundamentală şi el ştia că dacă Ninakawa mai era încă împovărat de scriptură, avea să răspundă: „Nu, cum pot să fiu condus de cineva? Nimeni nu e guru. Fiecare suflet este absolut independent. Sunt o lumină pentru mine însumi”. Dacă încă mai era împovărat de scriptură, acesta avea să fie răspunsul. Dacă nu, răspunsul putea să fie oricare – posibilităţile erau infinite.

Ninakawa a răspuns: „Am venit aici singur...”

Asta a spus Buddha.

„... plec singur. Cu ce m-ai putea ajuta tu?”

Fiecare om se naşte singur şi pleacă singur; iar între acestea două, între venire şi plecare, te-ai putea amăgi că eşti cu cineva, dar tot singur rămâi.

Pentru că dacă la început eşti singur şi la sfârşit eşti singur, cum ai putea la mijloc să fii cu cineva? Soţia, soţul, prietenul, societatea, toate sunt iluzii. Tu rămâi singur, singurătatea este natura ta. Doar că te poţi amăgi, atâta tot.

Poţi să ai vise, atâta tot, căci celălalt rămâne întotdeauna celălalt şi nu există punct de întâlnire. Aceasta este învăţătura budistă elementară de eliberare a omului.

De asta Buddha l-a negat chiar şi pe Dumnezeu, pentru că, dacă există Dumnezeu, cum poţi să fii singur? El e întotdeauna cu tine. Chiar şi în baie el e cu tine – pentru că este atotputernic şi omniprezent. Nu poţi să fugi de el; oriunde te duci, el va fi acolo. El este ochiul cosmic, spionul cosmic care te urmăreşte. El vede orice faci! Este foarte greu să scapi de Dumnezeu; dacă el există, atunci e peste tot. Nu te poţi ascunde – asta e ceva frumos dacă poţi înţelege –, iar oamenii religioşi s-au folosit de asta ca să ajute.

Hinduşii, mahomedanii, creştinii, toţi s-au folosit de omniprezenţa lui Dumnezeu. Lucrul acesta a fost de mare ajutor, pentru că dacă tu simţi cu adevărat că Dumnezeu te urmează peste tot ca o umbră, devii foarte atent şi conştient – pentru că el este acolo. Nu eşti singur, nu poţi păcătui relaxat, nu poţi fi ignorant relaxat, nu poţi să fii somnolent – el e acolo. Prezenţa te trezeşte, te face vigilent.

Asta este calea corectă de a te folosi de prezenţa lui Dumnezeu; altfel, ea poate deveni o dependenţă, o povară grea, o nelinişte.

Am auzit despre o călugăriţă creştină care nu voia să facă baie în pielea goală. Era îmbrăcată chiar şi la duş, aşa că cineva a întrebat-o: „De ce faci asta?”

Ea a răspuns: „Cum să rămân în pielea goală, când Dumnezeu e peste tot?”

Dar dacă Dumnezeu este peste tot – dacă e şi în baie –, atunci el este şi în interiorul hainelor, nu poţi să scapi de el. El este şi în tine. E peste tot.

Lucrul acesta te poate nelinişti profund, exact ca atunci când faci baie şi îţi dai seama că cineva se uită la tine pe gaura cheii. Iar Dumnezeu este voyeurul cosmic – el stă la fiecare gaură de cheie; nu poţi să faci nimic fără ca el să ştie; faci dragoste şi el e prezent. El ştie orice faci, înregistrează tot.

Asta poate să devină o anxietate profundă, o nevroză, asta poate crea vinovăţie. Şi ţine minte: fiecare cheie care poate să deschidă o uşă poate să şi distrugă broasca dacă o foloseşti greşit. Există un mod corect de a folosi o cheie; numai atunci ea descuie broasca. Dacă o foloseşti greşit, poţi să distrugi broasca. Iar mintea foloseşte întotdeauna cheile într-un mod greşit.

Atunci e nevoie de cineva care să-ţi spună: „Aruncă această cheie, pentru că acum e inutilă. Ea nu face decât să distrugă broasca, nu te ajută în nici un fel”.

Buddha a spus că nu e nevoie de guru – pentru că pe vremea lui, guru însemna brahmin. Krishnamurti spune acelaşi lucru: nu e nevoie de guru.

Dar mai e o posibilitate – iar aceasta îţi poate oferi libertate. Dacă îţi oferă libertatea, este în regulă. Dar s-ar putea să-ţi dea egotism, şi atunci e o problemă, în asta constă toată dificultatea. Dacă te face egotist, atunci poate că nu devii sclavul altcuiva, dar vei deveni sclavul propriului ego. Nimeni nu poate să-ţi facă atâta rău cât îţi poate face egoul tău.

Ikkyu a vrut doar să ştie dacă acest om se mai agaţă de scripturi sau ajunsese să-l înţeleagă pe Buddha. Înţelegerea se deosebeşte de agăţare. Te agăţi de litera moartă. Dacă el a înţeles, atunci Buddha este cel mai mare maestru. Dacă nu a înţeles, chiar şi în clipa morţii se va agăţa de scripturi.

Ikkyu stătea acolo şi întreba: „Pot să te conduc? Să te conduc mai departe?... Pentru că drumul e necunoscut. N-ai mai mers pe el. Eu ştiu cum se moare, ştiu să celebrez moartea. Eu ştiu cum să te pierzi în moarte, şi atunci nu te mai pierzi, atunci adevăratul sine se naşte pentru prima dată.

Eu ştiu secretul morţii şi renaşterii. Pot să te conduc mai departe?”

Ninakawa a răspuns...

El a refuzat – a spus:

„Am venit singur şi plec singur. Cu ce m-ai putea ajuta tu?”

Iar el avea nevoie de ajutor. Dacă n-ar fi avut nevoie de ajutor, ar fi râs pur şi simplu, ar fi zâmbit şi ar fi spus: „Mulţumesc”. N-ar fi fost nevoie să folosească aceste vorbe din scripturi. De ce te foloseşti de scripturi? Ele sunt raţionamente. Ori de câte ori nu eşti sigur, te foloseşti de scriptură, pentru că scriptura e foarte sigură. Atunci când ai îndoieli, te foloseşti de Buddha, de Krishna, de Hristos, pentru că ei îţi pot ascunde ezitarea, îţi pot ascunde realitatea, îţi pot da o siguranţă falsă.

Atunci când te foloseşti de cuvintele altora îţi ascunzi ignoranţa. Acest om nu spunea din proprie experienţă „Am venit aici singur...” Nu din proprie experienţă spunea el „... şi plec singur”. El doar repeta nişte cuvinte, iar un maestru nu poate fi păcălit cu vorbe.

Ikkyu a răspuns: „Dacă tu crezi că vii şi pleci cu adevărat...”

Acestea sunt cele mai frumoase cuvinte care s-au rostit vreodată – esenţa tuturor Upanishadelor, esenţa tuturor Buddhaşilor şi Mahaviraşilor cuprinsă într-o singură frază.

„Dacă tu crezi că vii şi pleci cu adevărat, te amăgeşti. Lasă-mă să-ți arăt calea pe care nu există venire şi plecare."

Lucrul acesta e cu adevărat foarte dificil şi subtil.

Ikkyu spune: „Dacă tu crezi că vii şi pleci cu adevărat, atunci egoul există.

Cine vine? Cine pleacă? Dacă tu crezi că vii şi pleci, nu cunoşti, repeţi pur şi simplu vorbele lui Buddha".

Dacă ai ajuns să cunoşti că „Am venit singur şi plec singur", atunci nu există venire şi plecare, pentru că sufletul nu se naşte niciodată, nu moare niciodată. Viaţa este veşnică, ea continuă. Niciodată nu vine, niciodată nu pleacă. S-o fi născut corpul acesta şi va muri, dar acea viaţă, acea energie, acel suflet sau indiferent cum numeşti tu conştiinţa care există în acest corp nici nu s-a născut, nici nu va muri. Acea conştiinţă este neîntreruptă. În ea nu a existat niciodată vreo întrerupere.

Dacă tu cunoşti cu adevărat, atunci ştii că nu există venire şi plecare. Cine vine? Cine pleacă? Dacă nu înţelegi, dacă nu îţi dai seama de asta, vei spune: „Eu

am venit singur". Dar atunci acest „eu" este egoul; atunci acest „eu" nu este sinele. Atunci când spui: „Eu plec singur", accentul cade pe „eu" – iar „eu"-ul este dependenţa. Dacă nu există „eu", vei înţelege dintr-odată că nu te-ai născut niciodată şi n-ai să mori niciodată; atunci nu există început şi nu există sfârşit.

Cineva l-a întrebat pe Iisus: „Tu eşti Mesia pe care îl aşteptam? Cine eşti?

Vorbeşte-ne despre tine".

Iisus a spus: „Eu sunt dinainte de a fi fost Avraam". Avraam trebuie să fii fost cu mii de ani înainte, iar Iisus spune: „Înainte de a fi fost Avraam, eu sunt". Fraza este într-adevăr foarte absurdă; nu e logică şi e greşită din punct de vedere gramatical. „Înainte de a fi fost Avraam, eu sunt." Avraam este întrecut; Iisus spune: „Înainte ca el să fi fost..." iar Avraam este primul profet. Este foarte posibil ca Avraam să fie doar un nume schimbat al lui Ram, pentru că în ebraica veche nu există Avraam, ci Abram. Iar Ab înseamnă respect, exact ca Shree Ram. Este foarte posibil ca Avraam să fie nimeni altul decât Ram.

Iisus spune: „Dinainte ca Avraam să fi fost, eu sunt". Pentru Avraam el foloseşte timpul trecut: a fost şi nu mai este; manifestarea a existat şi acum nu mai este.

Dar „Eu sunt”, pentru că „Eu sunt întotdeauna: am fost, sunt aici şi voi fi”.

Conştiinţa cea mai ascunsă nu cunoaşte naştere, nu cunoaşte moarte; nu cunoaşte trecut, nu cunoaşte prezent şi nici viitor; nu cunoaşte timp. Este eternă, iar eternitatea nu face parte din timp.

Ikkyu a spus:

„Dacă tu crezi că vii şi pleci cu adevărat...”

Dacă tu crezi că există venire şi plecare –

„... te amăgeşti. Lasă-mă să-ți arăt calea pe care nu există venire şi plecare”.

Ce fac buddhaşii? Ei doar îţi arată că eşti perfect – aşa cum eşti. Nu e nevoie de schimbare. Nu trebuie să te duci nicăieri, nu trebuie să te mişti nici măcar un centimetru. Aşa cum eşti, eşti în toată splendoarea ta aici şi acum.

Nu există venire şi plecare. Trebuie doar să devii conştient de fenomenul care eşti. Să îţi dai seama cine eşti! Doar să fii treaz, atent! Şi atunci nu e nimic de realizat, nu trebuie să faci nici un efort pentru că încă de la început, dinainte ca Avraam să fi fost, tu eşti. Ai

văzut crearea lumii, vei vedea sfârşitul lumii, dar pentru tine nu există început şi sfârşit.

Tu eşti martorul, iar martorul nu poate să aibă nici început, nici sfârşit.

Dacă ai fi fost atent, ţi-ai fi văzut propria naştere. Dacă poţi să mori conştient, vei vedea că moartea se întâmplă numai în corp, iar tu eşti doar un spectator. Corpul moare, iar tu eşti doar martorul. Dacă poţi să fii un martor în clipa morţii, atunci în viaţa următoare vei fi un martor. Vei vedea că mintea alege un uter: pluteşte deasupra întregului pământ, căutând o femeie, un cuplu care face dragoste...

Este ca şi cum ţi-ar fi foame: te duci în oraş şi poţi să fii martor că ochii tăi, mintea ta se uită la hoteluri, la restaurante pentru a găsi locul potrivit în care să mănânci. Ţi-e foame, dar dacă te identifici prea mult cu foamea nu mai poţi să fii un martor. Altfel, foamea există, dar tu nu eşti foamea. Cum ai putea să fii foamea? Dacă ai fi fost foamea, cine ar fi ştiut că ţi-e foame?

Dacă poţi să fii atent atunci când ţi-e foame, vezi că mintea ta caută un loc potrivit unde să mănânci. La fel se întâmplă după moarte: mintea ta este în căutarea unui uter potrivit. Tu alegi, tu vezi ce se întâmplă.

Dacă eşti un suflet foarte bun, sau un suflet foarte rău şi eşti în căutarea unui anumit uter, s-ar putea să-ţi ia mulţi ani să găseşti un uter potrivit –

este foarte greu. Dacă eşti doar o persoană obişnuită, normală, nu eşti nici deosebit de bun, nici deosebit de rău, nici un Hitler, nici un Gandhi, atunci poţi să te naşti imediat pentru că utere obişnuite, normale, utere standard se găsesc peste tot. Atunci, în clipa asta mori şi în clipa următoare te naşti – nu pierzi nici o clipă.

Dar pentru un Hitler s-ar putea să fie nevoie de mulţi, mulţi ani – şi asta e bine, avem noroc, pentru că el este un suflet foarte pervertit. Nici nu-ţi imaginezi cât este de corupt, a pervertit tot. Iar atunci când un om este pervertit, primul lucru care este pervertit este iubirea lui, fiindcă sexul rămâne rădăcina existenţei tale. Când sexul merge prost, totul merge prost; când sexul e natural, totul e natural.

Dacă vei studia viaţa sexuală a lui Hitler, vei fi uimit, nu-ţi va veni să crezi ce făcea. Găsea femei frumoase, dar nu făcea dragoste cu ele. Ce făcea? El stătea jos şi le forţa pe acele femei frumoase să urineze pe capul lui. Şi îi plăcea foarte mult asta; şi ele nu doar urinau, ci şi defecau pe el. Iar femeile se simţeau foarte vinovate, însă el era un om foarte puternic şi dacă nu-l ascultai... a omorât multe femei. Toate iubitele lui fie au fost ucise de el, fie s-au sinucis. Însă el se considera foarte bun. Care era problema?

El era atât de vinovat încât voia să se pedepsească; se pedepsea chiar şi în iubire. Era foarte vinovat şi vinovăţia era foarte puternică... dacă eşti foarte vinovat nu poţi să iubeşti, fiindcă iubirea poate să vină numai din inima unui om care nu este vinovat, care nu se simte vinovat, care e doar un copil nevinovat. Atunci iubirea curge, atunci ea devine o sărbătoare. Dar dacă eşti vinovat, începi să te pedepseşti prin iubire, sau începi să-l pedepseşti pe celălalt. Nu poţi să te bucuri de iubire, pentru că te simţi foarte vinovat, foarte rău – cum poţi să te bucuri de iubire? Faci un iad din iubire. Asta pare imposibil, pentru că în afara camerei sale Hitler este aproape un zeu, oamenii îl venerează. Iar în camera sa el se simte inferior, atât de vinovat, condamnat, încât vrea să se pedepsească, chiar şi prin iubire.

Acest gen de om nu va găsi uşor un uter – e aproape imposibil. El va trebui să aştepte secole întregi, numai atunci va putea găsi un cuplu la fel de dominat de vinovăţie, care face dragoste, numai atunci va găsi uterul. Dar asta se întâmplă în mod inconştient, aşa că nu trebuie să-şi facă multe griji în privinţa asta. Mori în mod inconştient, te naşti inconştient – asta se întâmplă automat. Mintea bâjbâie pe întuneric şi intră în uter. Dar dacă mori în mod conştient, naşterea următoare o să fie conştientă.

Dacă mori conştient şi te naşti conştient, vei şti că nu există nici naştere, nici moarte, ci doar se alege un corp. Tu rămâi acelaşi, doar casa se schimbă. Tu rămâi acelaşi, îţi schimbi doar hainele.

În felul acesta un om care este atent ajunge să ştie că toate schimbările sunt doar schimbări de haine şi de case şi de locuri şi de situaţii, dar el rămâne acelaşi; centrul nu se schimbă niciodată, este etern.

Ikkyu a spus:

„Dacă tu crezi că vii şi pleci cu adevărat, te amăgeşti. Lasă-mă să-ți arăt calea pe care nu există venire şi plecare."

Care este acea cale? Chiar există o cale? Spunem „cale" pentru că trebuie să folosim limbajul. Altfel nu există nici o cale, deoarece o cale duce întotdeauna undeva. Nici o cale nu poate duce la tine pentru că tu eşti deja acolo. Dacă vrei să vii la mine există o cale, trebuie să fie. Dacă te duci la cineva trebuie să urmezi o cale, să treci printr-un pasaj sau peste un pod –

pentru că te deplasezi în afară. Dar dacă vrei să mergi înăuntru, nu există nici o cale. Eşti deja acolo. Este nevoie doar de o zdruncinătură ca să simţi că eşti acolo.

E ca atunci când visezi noaptea: adormi în Puna şi în vis eşti înapoi în casa ta din Londra, sau New York, sau Calcutta, sau Tokyo şi uiţi de tot că eşti în Puna. De ce este nevoie atunci? Doar de o zdruncinătură. Vine cineva şi te trezeşte. Te vei trezi în Londra, New York, Tokyo sau în Puna? Ar fi foarte dificil să visezi că eşti la New York şi cineva să vină şi să te trezească şi tu să te trezeşti la New York! Asta ar crea o lume foarte absurdă.

Atunci lumea asta ar fi un coşmar. Dar tu te trezeşti în Puna; visul dispare.

Învăţătura buddhaşilor este aceasta: nu e nevoie să te duci nicăieri pentru că eşti deja acolo unde vrei să fii; dar eşti într-un vis. Numai în vis ai plecat din centru – nu poţi să pleci de acolo. Eşti acolo. Poate că visezi de milioane de vieţi, dar nu te-ai mişcat din centrul în care eşti. Nimeni nu se poate mişca. Doar o zdruncinătură, doar cineva care să te şocheze şi devii atent şi visul dispare brusc. Tărâmul viselor şi New York şi Tokyo dispar şi eşti aici şi acum.

În clipa morţii această zdruncinătură, acest şoc pot fi aplicate foarte uşor –

pentru că întregul corp–minte o să treacă printr-o mare schimbare. Totul este în haos. În haos poţi fi făcut atent mai uşor, pentru că totul este inconfortabil. Atunci când totul este confortabil, e greu să scoţi un om din vis – nimeni nu vrea să iasă dintr-un vis confortabil. Numai atunci când visul devine un coşmar, ţipi.

Mulla Nasruddin a ţipat într-o noapte atât de tare încât vecinii au venit să întrebe ce s-a întâmplat. Mulla Nasruddin stătea pe pat şi plângea, lacrimile îi curgeau, iar soţia lui îl consola spunând: „A fost doar un vis, Mulla. De ce să creezi atâtea neplăceri? Au venit toţi vecinii, e multă lume...”

Nasruddin a spus: „Dar visul a fost atât de... lasă-mă să-ţi povestesc mai întâi visul. Se făcea că m-am dus la o licitaţie de neveste – erau femei foarte frumoase. Una dintre femei s-a dat cu zece mii de rupii, alta cu cinci mii şi multe cu o mie. Eu nu aveam bani. M-am căutat prin toate buzunarele” –

avea un buzunar în care nu se uita niciodată. „Chiar şi în buzunarul acela m-am uitat.”

Acela era un buzunar special în care nu voia să se uite. De câte ori pierdea ceva, oamenii îl întrebau: „Te-ai uitat în toate buzunarele? În acesta de ce nu te uiţi?”

El răspundea: „Fiindcă acesta îmi dă speranţă. Dacă mă uit şi în el, speranţa dispare..., dar nu mă uit niciodată pentru că ştiu bine că nu e acolo”.

Acum i-a spus soţiei: „M-am uitat chiar şi în acel buzunar special, dar n-am găsit bani. M-a apucat plânsul”.

Dar pe soţia lui nu o interesa asta. A întrebat: „Şi erau acolo şi neveste ca mine, Nasruddin?” A întrebat prosteşte, cum întreabă orice femeie, fiindcă nici o femeie nu e interesată de alte femei frumoase. Dimpotrivă, este geloasă. „Cum a fost cu nevestele ca mine? Cu cât se dădeau?”

Nasruddin a spus: „De asta am ţipat. Nevestele ca tine se dădeau la grămadă – o duzină, două duzini la grămadă. O grămadă făcea o rupie.

Asta se întâmpla cu soţia mea, iar eu nu aveam bani! De asta am ţipat”.

Visele au putere, ele pătrund adânc, pentru că în mintea inconştientă diferenţele sunt foarte vagi; este foarte vag ce este vis şi ce este real.

Graniţele nu sunt foarte clare, sunt estompate.

Ai văzut vreodată un copil care, la trezire, plânge după jucăria pe care a văzut-o în vis? „Mă uit după jucărie... unde a dispărut jucăria?”

Dar acest copil nu moare niciodată în tine. El moare doar atunci când faci eforturi mari să fii atent; numai atunci deosebirea dintre vis şi realitate e foarte clară. Şi odată ce neclaritatea dispare, odată ce graniţele nu mai sunt estompate, odată ce îţi dai seama ce este vis şi ce este realitate, visul nu mai continuă şi te trezeşti de tot. Dacă devii conştient, visul nu mai continuă.

Dacă devii conştient chiar în vis că acesta este un vis, visul se destramă imediat.

Tu nu îţi dai seama niciodată în vis că acesta este un vis. Simţi mereu că este real. Ca ceva să continue, trebuie să ai sentimentul că este real. Sentimentul tău îi conferă realitatea. Dacă sentimentul dispare, dispare şi visul şi rămâne numai realitatea.

Lumea asta este un vis în care trăieşti, în realitate exişti în divinitate. Viaţa de zi cu zi este un vis; în realitate, nu te-ai mişcat niciodată din centrul existenţei, din Dumnezeu. Un vis poate să continue, nu există limită de timp.

Dacă tu crezi că eşti corpul, acesta e un vis – niciodată n-ai fost un corp.

Dacă tu crezi că te naşti şi mori, acesta e un vis – nu te-ai născut şi nici nu mori niciodată; lucrul acesta este imposibil.

Ikkyu a spus: „Te amăgeşti dacă spui «Am venit şi plec». Nu există nimeni care să vină şi să plece. Şi nu există un loc în care să vii şi din care să pleci.

Lasă-mă să-ţi arăt calea fără de cale – pentru că nu există o cale; nu are cine să vină şi să plece, nu există un loc în care să vii şi din care să pleci, deci cum poate să existe calea? Aşa că lasă-mă să-ţi arăt calea fără de cale pe care nu există venire şi plecare”.

Cu aceste vorbe, Ikkyu dezvăluise atât de limpede calea încât Ninakawa a zâmbit şi s-a stins.

S-a întâmplat! Ai auzit şi tu vorbele – dar tu nu eşti Ninakawa, nu eşti chiar atât de pregătit, nu eşti pe patul morţii – asta-i problema. Tu tot mai speri ceva de la viaţă, visul încă mai înseamnă mult pentru tine, ai investit în visul tău. Poate ai dorinţa să ieşi din vis, dar această dorinţă este simţită doar cu jumătate de inimă. Cealaltă jumătate spune: „Mai visează puţin, e atât de frumos!"

Într-o noapte, Mulla Nasrudin a chemat-o pe soţia lui şi i-a spus: „Adu-mi ochelarii, am avut un vis frumos şi urmează şi altele. Adu-mi ochelarii, pentru că locul nu este bine luminat şi nu văd clar".

Poate ai avut coşmaruri; în acele clipe te-ai gândit: „Cum să părăsesc visul?" Dar ai avut şi vise frumoase. Iar problema e că dacă n-ai ajuns ca într-un vis frumos să îţi dai seama că e un vis, înseamnă că nu eşti pe patul de moarte. Dorinţa ta continuă să existe, continui să pui apă la rădăcina lumii viselor, ajutând-o să crească.

Ninakawa era pe patul de moarte, nu mai avea viitor. Era în haos. Întregul organism, mintea şi sufletul slăbeau tot mai mult. Corpul i se dezintegra, nu mai era întreg. Coşmarul era intens, pentru că în clipa morţii este extrem de intens. În acea clipă era pur şi simplu nefericit – moartea era implacabilă, nu exista viitor.

Dacă nu există viitor, nu poţi să visezi, pentru că visele au nevoie de spaţiu şi timp să se desfăşoare. De asta moartea pare periculoasă – nu-ţi dă timp să gândeşti. Neexistând ziua de mâine, nu poţi să speri. Moartea nu te ucide pe tine, ea ucide ziua de mâine, iar ziua de mâine a fost însăşi existenţa ta. Tu nu ai trăit niciodată azi, ai lăsat mereu viaţa pe ziua de mâine. Şi pentru că moartea ucide ziua de mâine, asta îţi pune pe foc calendarul – ceasul se opreşte brusc, timpul nu se mai mişcă.

Ce poţi să faci fără timp? Cum poate mintea să dorească, să gândească, să viseze? Moartea închide uşa – asta e frica.

De ce ţi-e atât de frică de moarte? Pentru că se pare că nu există o lume de dincolo şi nici o posibilitate să fugi de moarte. Nu poţi să faci nimic pentru că nu poţi să gândeşti, iar tu ştii un singur lucru – să gândeşti. Toată viaţa n-ai făcut decât să gândeşti. Acum, moartea nu te lasă să gândeşti. Numai omului care a meditat şi a atins starea fără de gânduri nu îi va fi frică de moarte, fiindcă el ştie că gândirea nu este viaţă.

Şi el cunoaşte o altă plenitudine a existenţei. El cunoaşte adâncimea, nu lungimea existenţei. El nu se deplasează din clipa aceasta în următoarea, din ziua de azi în ziua de mâine. El trăieşte în această clipă, din ce în ce mai adânc. El trăieşte aici şi acum, în adâncime.

Tu ai o mişcare pe orizontală: de la A la B, de la B la C, de la C la D. Iar omul care meditează se deplasează în adâncime, de la A1 la A2 la A3 – nu la B. El nu are un mâine. Acest aici şi acum este singura existenţă, deci cum poate exista pentru el moartea? În clipa asta eşti viu; numai în clipa următoare poţi să mori.

Moartea se întâmplă la periferie; omul care meditează va şti că a venit. Va fi ca şi cum ai ajunge să ştii că un vecin a murit. El va şti că a venit, că trupul moare – asta va fi vestea. Poate chiar o să-i fie milă de corp, însă el nu moare.

Ninakawa era un om care a meditat, aflat în pragul iluminării, dar încă se agaţă. Poţi să faci un salt în abis, dar tot să te mai agăţi de o plantă târâtoare, de frică. Eşti aproape în abis, mai devreme sau mai târziu ai să cazi, dar mintea tot îţi mai spune: „Agaţă-te!" Ninakawa se agaţă de scripturi, de buddhaşi, de cuvinte, de doctrine. El tot mai repetă ce ştie.

Datorită dezvăluirii lui Ikkyu el a înţeles şi a renunţat să se mai agaţe.

A zâmbit şi s-a stins.

Tu nu zâmbeşti niciodată. Fie plângi, fie râzi, dar nu zâmbeşti. Zâmbetul e chiar la mijloc, ţie ţi-e greu să zâmbeşti. Plânsul şi râsul sunt cele două extreme. Încearcă să descoperi acest fenomen al zâmbetului.

Numai un buddha zâmbeşte, pentru că zâmbetul e chiar la mijloc. Zâmbetul are în el tristeţea lacrimilor şi fericirea râsului. Zâmbetul le are pe amândouă. Zâmbetul nu este doar râs: el are întinderea râsului şi adâncimea tristeţii – este ambele. Uită-te la Buddha, cugetă asupra lui şi vei vedea pe faţa lui atât tristeţe, cât şi fericire, o fericire care se revarsă din fiinţa lui, dar şi o tristeţe adâncă.

Un zâmbet se creează din aceste două substanţe chimice, ca să zic aşa. Când eşti trist că toată lumea suferă inutil... Nu poţi să-ţi imaginezi tristeţea unui buddha. Tu crezi că un buddha este numai fericit. El este fericit în ceea ce îl priveşte pe el, dar mai exişti şi tu. Nici nu-ţi dai seama în ce situaţie dificilă este el – pentru că el te vede, iar tu suferi inutil, şi nu se poate face nimic, nu poţi să fii ajutat. El ştie că ar fi de ajuns o schimbare a fiinţei tale şi totul s-ar rezolva. Schimbarea e chiar după colţ. Dar tu nu vrei să dai colţul. Sari şi faci multe lucruri, dar mereu ratezi acea cotitură. Bâjbâi pe întuneric, dar mereu ratezi uşa. Ştii să ratezi uşa, te pricepi de minune la asta.

Un buddha este într-o situaţie dificilă pentru că el a conştientizat existenţa a ceva pe care tu îl ai deja. Ai aceeaşi existenţă fericită, aceeaşi frumuseţe, acelaşi extaz pe care le are el. Iar tu continui să plângi şi să suferi – şi nu se poate face nimic. De aceea e trist.

Se spune că atunci când Buddha a ajuns la uşă – ultima uşă dincolo de care nu mai există nici o uşă şi nu poţi să te întorci –, când a ajuns la uşa nirvanei, uşa i s-a

deschis şi a fost primit cu bucurie. Pentru că o dată la un milion de ani cineva ajunge la realitatea absolută. Însă el s-a întors cu spatele la uşă şi s-a uitat la lume – şi se spune că stătea acolo, nu intra.

Portarul l-a întrebat: „Ce faci? Te-ai străduit multe, multe vieţi pentru asta.

Acum uşa e deschisă, intră”.

Iar Buddha a răspuns: „Nu pot să intru decât dacă intră toată lumea care suferă acolo. Am să intru ultimul”.

Asta este tristeţea.

Povestea este cu adevărat frumoasă. E drept că nimeni nu poate să stea la acea ultimă uşă; nu există o astfel de uşă şi nu există portar. Cazi şi n-ai cum să te opreşti. Povestea este frumoasă; ea arată într-un mod simbolic conştiinţa unui buddha – frământarea, durerea, suferinţa lui. Acum nu suferinţa lui, ci suferinţa altora îl întristează.

Este ca şi cum te-ai trezit, dar alţii dorm duşi şi visează şi au coşmaruri –

ţipă şi sar şi plâng şi tu ştii că astea sunt coşmaruri, dar oamenii ăştia sunt atât de beţi şi dorm atât de adânc, încât nu poţi să-i ajuţi. Dacă încerci să-i trezeşti, se

înfurie. Spun: „De ce ne tulburi somnul? Cine eşti tu?” Nu poţi să-i trezeşti, trebuie să asişti la suferinţa lor şi să suferi.

Buddha este trist – pentru tine. Buddha râde adânc, toată fiinţa lui e plină de râs – ca un copac ce a dat în floare, totul e un dans. Iar în el se întâlnesc râsul care clocoteşte şi continuă să se reverse – şi totuşi nu poate să râdă din cauza ta – şi tristeţea pe care i-o provoci. Ambele se întâlnesc şi din întâlnire rezultă un zâmbet.

Tu nu poţi să zâmbeşti – poţi să râzi, poţi să plângi. Când plângi, cum poţi să râzi? Căci întotdeauna plângi pentru tine; este un singur element. Când râzi, râzi; cum poţi să plângi? – căci râsul e pentru tine. La Buddha egoul a dispărut, el nu mai este, s-a produs întâlnirea cu întregul. Cele două elemente se întâlnesc: conştiinţa lui, care a devenit perfectă, şi milioane de conştiinţe din întreaga lume, care sunt perfecte, suferă – suferă inutil, suferă fără vreo cauză –, acestea două se întâlnesc şi pe chipul lui apare un zâmbet trist şi totuşi fericit.

El nu poate să plângă, pentru că ce faci este foarte prostesc. Nu poate să râdă, pentru că asta ar fi ceva prea dur pentru tine. Cel mult poate să zâmbească. Asta s-a întâmplat, aşa că zâmbetul a devenit simbolul celui care a ajuns la iluminare.

Cu aceste cuvinte, Ikkyu dezvăluise atât de limpede calea, încât Ninakawa a zâmbit şi s-a stins.

Atunci asta nu a fost moarte, a fost doar o trecere în altă lume, o trecere în altă naştere; nu a murit nimeni. Iar dacă poţi să mori zâmbind, cunoşti arta de a muri, iar întreaga religie constă doar în arta de a muri.

Acum voi repeta prima poveste, cea cu care am început, ca să nu o uitaţi; uitarea e un subterfugiu.

În aceste zece zile am vorbit despre Apa a dispărut, luna a dispărut. Asta va rămâne doar o discuţie – cuvinte şi iar cuvinte – dacă nu eşti gata să mori.

Fii pe patul de moarte! Fii un Ninakawa. Atunci aceste cuvinte sunt foarte clare, cum n-au fost niciodată ale lui Ikkyu. Şi tu vei putea să zâmbeşti şi să te stingi – ţine minte.

Călugărița Chiyono studia de ani de zile, însă nu găsea iluminarea. Într-o noapte, căra un ciubăr vechi plin cu apă. Mergând astfel, se uita la luna plină reflectată în apă. Deodată, fâşiile de bambus care alcătuiau ciubărul s-au rupt şi ciubărul s-a dezmembrat. Apa s-a vărsat; reflecția lunii a dispărut – iar Chiyono s-a iluminat. Ea a scris aceste versuri:

Am încercat în fel şi chip să păstrez ciubărul întreg, sperând că bambusul firav nu se va rupe niciodată.

Deodată, fundul a căzut. Apa a dispărut; luna a dispărut – în mâna mea, vid.

Mergi cu vidul în mână, pentru că asta-i tot... asta e tot ce îţi pot oferi şi nimic nu e mai important ca asta. Acesta este darul meu: mergi cu vidul în mână. Dacă poţi duce vidul în mână, totul devine posibil. Nu căra posesiuni, nu căra cunoştinţe, nu căra nimic care să umple găleata şi să devină apă, pentru că atunci vei vedea numai reflecţia. În bogăţie, în posesiuni, în case, în maşini, în prestigiu vei vedea doar reflecţia lunii pline. Iar luna plină este acolo şi te aşteaptă.

Lasă să cadă fundul ciubărului! Nu încerca în fel şi chip să protejezi ciubărul cel vechi. Nu merită. Nu te proteja, nu merită. Lasă ciubărul să se dezmembreze, lasă apa să curgă, lasă luna din apă să dispară, pentru că numai atunci vei putea să ridici ochii spre luna adevărată. Ea este mereu acolo pe cer – dar e nevoie de vidul din mână. Goleşte-te tot mai mult, consideră-te din ce în ce mai gol, poartă-te tot mai mult ca şi cum ai fi gol.

Încetul cu încetul, vei simţi gustul. Şi e foarte frumos când ai simţit gustul.

Odată ce cunoşti gustul vidului, al spaţiului gol, cunoşti însuşi înţelesul vieţii. Cară cu tine vidul, renunţă la ciubărul cu apă care este egoul tău, mintea şi gândurile tale şi nu uita: când apa a dispărut, luna a dispărut – în mână, vidul.

Destul pentru astăzi.

1Despre Osho

Osho sfidează orice categorizare. Miile sale de discursuri acoperă totul, de la căutarea individuală a sensului vieţii la cele mai importante probleme sociale şi politice cu care se confruntă societatea de astăzi. Cărţile lui Osho nu sunt scrise, ci sunt transcrise din înregistrări video şi audio ale unor discursuri improvizate adresate unui public internaţional. După cum spune el, „Aşadar ţine minte: orice spun nu e doar pentru tine... vorbesc şi pentru generaţiile viitoare". Osho a fost descris de Sunday Times din Londra drept unul dintre cei „1 000 de creatori ai secolului XX", iar de către autorul american Tom Robbins drept „cel mai periculos om de la Iisus Hristos încoace". Sunday Mid-day (India) l-a selectat pe Osho drept una dintre cele zece persoane – alături de Gandhi, Nehru şi Buddha – care au schimbat destinul Indiei.

Osho a spus despre opera lui că ajută la crearea condiţiilor pentru apariţia unui tip nou de fiinţă umană. El a caracterizat adesea această nouă fiinţă umană ca fiind „Zorba Buddha" – capabilă de a se bucura atât de plăcerile lumeşti, precum Zorba Grecul, cât şi de seninătatea tăcută a unui Gautam Buddha. Ceea ce trece ca un fir călăuzitor prin toate aspectele discursurilor şi meditaţiilor lui Osho este o viziune ce include atât înţelepciunea fără vârstă a tuturor secolelor trecute, cât

şi potenţialul cel mai înalt al ştiinţei şi tehnologiei de astăzi (şi de mâine).

Osho este cunoscut pentru contribuţia lui revoluţionară la ştiinţa transformării de sine, cu o abordare a meditaţiei ce recunoaşte ritmul accelerat al vieţii contemporane. Meditaţiile sale active OSHO, unice, sunt concepute ca mai întâi să elibereze stresul acumulat al minţii şi al trupului, astfel încât să devină mai uşor să experimentezi starea de linişte şi de relaxare lipsită de gânduri în viaţa obişnuită.

Sunt disponibile două lucrări autobiografice ale autorului:

• *Autobiography of a Spiritual Incorrect Mystic (trad. rom.: Autobiografia unui mistic nonconformist, Editura Mix, 2011)*

• *Glimpses of a Golden Childhood (trad. rom.: Amintiri dintr-o copilărie de aur, Editura Mix, 2012)*

1Despre Staţiunea de Meditaţie Osho

STAŢIUNEA INTERNAŢIONALĂ DE MEDITAŢIE

OSHO

Localizare: Situată la aproximativ 161 de kilometri la sud-est de Mumbai, în oraşul modern înfloritor Pune, India, Staţiunea Internaţională de Meditaţie Osho este o destinaţie de vacanţă şi nu numai. Staţiunea de Meditaţie se întinde pe mai bine de 16 hectare de grădini spectaculoase, într-o zonă rezidenţială superbă înconjurată de copaci.

Unicitate: În fiecare an, staţiunea de meditaţie primeşte mii de persoane din peste 100 de ţări. Campusul unic oferă posibilitatea pentru o experienţă personală directă a unui nou mod de viaţă – cu mai multă conştientizare, relaxare, distracţie şi creativitate. Este disponibilă o mare varietate de programe opţionale neîntrerupte tot timpul anului. Să nu faci nimic şi doar să te relaxezi este unul dintre ele!

Toate programele se bazează pe viziunea lui OSHO despre „Zorba Buddha”

– un gen de fiinţă umană calitativ nouă care este capabilă atât să participe creativ la viaţa de zi cu zi, cât şi să se relaxeze în tăcere şi meditaţie.

Meditaţii: Un program de meditaţii pentru întreaga zi, pentru fiecare tip de persoană, include metode active şi pasive, tradiţionale şi revoluţionare, şi în special OSHO

Active Meditations™. Meditaţiile au loc în probabil cea mai mare sală de meditaţii din lume, Osho Auditorium.

Multidiversitate: Sesiunile individuale, cursurile şi seminariile acoperă toate domeniile, de la arte la tratamente holistice de sănătate, transformare personală, relaţii şi etape de tranziţie în viaţă, munca drept meditaţie, ştiinţe ezoterice şi abordarea „zen" a sportului şi a recreerii. Secretul succesului Multidiversităţii rezidă în faptul că toate programele sale sunt combinate cu meditaţia, susţinând înţelegerea faptului că fiinţele umane sunt mult mai mult decât suma părţilor lor.

Basho Spa: Luxosul Basho Spa oferă bazine de înot în aer liber pentru relaxare înconjurate de copaci şi vegetaţie tropicală. Stilul unic, jacuzzi spaţioase, saune, săli de gimnastică, terenuri de tenis... efectul lor este sporit de situarea lor într-o zonă de o frumuseţe uluitoare.

Bucătăria: O varietate de diferite spații de servit masa, oferă mâncăruri vegetariene occidentale, asiatice şi indiene delicioase – majoritatea fiind organice, produse special pentru stațiunea de meditație. Pâinea şi prăjiturile sunt făcute în brutăria proprie a stațiunii.

Viaţa de noapte: Seara, există numeroase evenimente dintre care să alegi –

dansul situându-se în fruntea listei! Alte activităţi includ meditaţii sub cerul liber în nopţile cu lună plină,

spectacole de varietăţi, concerte şi meditaţii pentru viaţa de zi cu zi.

Sau poţi doar să te bucuri întâlnind diferite persoane la Plaza Café ori plimbându-te în liniştea nopţii prin parcurile din împrejurimile de vis.

Facilităţi: Poţi cumpăra toate produsele de bază şi articole de toaletă din Galleria. Multimedia Gallery comercializează o paletă largă de produse media OSHO. Există şi o bancă, o agenţie de voiaj şi un Cyber Café în campus. Pentru cei cărora le place să meargă la cumpărături, Pune oferă toate opţiunile, de la produse indiene tradiţionale şi etnice până la numeroase magazine aparţinând unor lanţuri internaţionale.

Cazare: Poţi să stai în camerele elegante ale Osho Guesthouse sau, pentru sejururi mai lungi, poţi opta pentru unul dintre pachetele-program LivingIn. În plus, există o ofertă largă de hoteluri şi apartamente private în apropiere.

www.osho.com/meditationresort

www.osho.com/guesthouse www.osho.com/livingin
Pentru informaţii suplimentare, vizitaţi: www.OSHO.com

OSHO®

un website cuprinzător în diferite limbi care include o revistă, OSHO

Books, OSHO TALKS în format audio şi video, arhiva de texte OSHO

Library în engleză şi hindi şi informaţii detaliate despre Meditaţiile OSHO.

Veţi găsi şi programul OSHO Multidiversity şi informaţii despre Staţiunea Internaţională de Meditaţie OSHO.

Website-uri:

http://OSHOtimes.com http://OSHO.com
http://OSHO.com/Resort

http://www.youtube.com/OSHOinternational
http://www.Twitter.com/OSHO

http://www.facebook.com/pages/OSHO.International
Pentru a contacta Osho International Foundation:

www.osho.com/oshointernational,
oshointernational@oshointernational.com

CUPRINS

- 1. Apa a dispărut, luna a dispărut
- 2. Dialog pentru negocierea găzduirii
- 3. Aşa să fie, oare?
- 4. Răspunsul mortului
- 5. Degetul lui Gutei
- 6. De ce nu te retragi?
- 7. Buddha cu nasul negru
- 8. Donatorul trebuie să fie recunoscător
- 9. Un filosof îl întreabă pe Buddha
- 10. Ninakawa zâmbeşte
- 1Despre Osho
- 1Despre Staţiunea de Meditaţie Osho